

DERELİ İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFYASI

Hatice KAYMAZ

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Prof. Dr. Saliha KODAY
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

Hatice KAYMAZ

DERELİ İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Saliha KODAY**

ERZURUM - 2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

19/06/2019.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “Dereli İlçe Merkezi’nin Coğrafyası” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

19/06/2019

[Tarih ve İmza]

Hatice KAYMAZ

[Öğrencinin Adı Soyadı]

[İmza]

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Saliha KODAY danışmanlığında, Hatice KAYMAZ tarafından hazırlanan bu çalışma 19/06/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Saliha KODAY

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Vedat KARADENİZ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Günay KAYA

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XIII
HARİTALAR DİZİNİ	XV
ÖNSÖZ.....	XVI
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI ve YÖNTEMİ	5

BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOLojİK ve JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER	7
1.1.1. Vadiler	13
1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ.....	18
1.2.1. Sıcaklık.....	19
1.2.2. Yağış.....	23
1.2.3. Basınç	27
1.2.4. Rüzgâr	28
1.2.5. Nispi Nem.....	30
1.2.6. Yağış Tipi, Yağış Etkinliği ve Kuraklık.....	31
1.3. HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER	36
1.3.1. Akarsular	36
1.3.1.1. Aksu Deresi	39
1.3.2. Göller.....	41
1.3.3. Şelale ve Çağlayanlar	42
1.3.4. Yeraltı Suları ve Kaynaklar	44
1.4. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ	47
1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ	51

1.5.1. Kahverengi Orman Toprakları	52
1.5.2. Alüvyon Topraklar	53
1.5.3. Gri Kahverengi Podzolik Topraklar	53
1.5.4. Kırmızı-sarı Podzolik Topraklar	53
1.5.5. Çıplak Kaya ve Molozlar	54

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUS ÖZELLİKLERİ	55
2.1.1. Nüfusun Tarihsel Gelişimi	55
2.1.2. Nüfus Hareketleri	62
2.1.2.1. Doğumlar ve Ölümler	62
2.1.2.2. Göçler	63
2.1.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.....	66
2.1.3.1. Nüfusun Cins ve Yaş Yapısı.....	66
2.1.3.2. Nüfusun Aile Büyüklüğü ve Aile Sayısı	71
2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu	72
2.1.3.4. Nüfus Yoğunluğu	77
2.1.3.5. İlçede Sağlık Durumu	79
2.1.3.6. Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı	80
2.2. YERLEŞME COĞRAFYASI	85
2.2.1. Yerleşmenin Tarihçesi.....	85
2.2.2. Yer Adları.....	87
2.2.3. Dereli Kasabası.....	88
2.2.3.1. Dereli İlçesinin Fonksiyonel Alanları.....	90
2.2.3.1.1. Oturma Alanları	90
2.2.3.1.2. Sanayi Fonksiyon Alanları.....	91
2.2.3.1.3. Eğitim Fonksiyon Alanları.....	93
2.2.3.1.4. Sağlık Fonksiyon Alanları	94
2.2.3.1.5. İş ve Ticaret Fonksiyon Alanları.....	95
2.2.3.1.6. İdari Fonksiyon Alanlar	97
2.2.4. Yerleşme Şekilleri	98

2.2.4.1. Konut Tipleri	98
2.2.4.1.1. Taş Konutlar.....	99
2.2.4.1.2. Ahşap Konutlar	101
2.2.4.1.3. Modern Konutlar.....	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ ve ARAZİ KULLANIMI.....	105
3.1.1. Tarım Alanları	107
3.1.2. Orman ve Koruluk Alanlar	107
3.1.3. Çayır-Mera Alanları	108
3.1.4. Diğer Alanlar	108
3.2. TARIMSAL FAALİYETLER	109
3.2.1. Tahıllar	114
3.2.2. Meyve Üretimi	116
3.2.3. Sebze Üretimi	121
3.2.4. Hayvancılık	124
3.2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	124
3.2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık.....	126
3.2.4.3. Kumes Hayvancılığı	129
3.2.4.4. Arıcılık.....	131
3.2.4.5. Su Ürünleri.....	133
3.3. MADENCİLİK.....	135
3.4. SANAYİ FAALİYETLERİ.....	137
3.4.1. Ev Tipi Sanayi	138
3.4.2. Atölye Tipi Sanayi.....	138
3.4.3. Modern Tip Sanayi.....	141
3.5. TİCARET	141
3.6. ORMANCILIK	142
3.7. ULAŞIM.....	143
3.8. TURİZM	146
3.8.1. Doğa Turizm Çeşitleri ve Rekreasyon Alanları	148

3.8.1.1. Yayla Turizmi.....	148
3.8.1.2. Akarsu Turizmi.....	150
3.8.1.3. Rekreasyon Alanları	151
3.8.2. Dereli İlçesinin Turizm Amaçlı Kullanılabilecek Sosyo-Kültürel ve Tarihi Alanları.....	152
3.8.2.1. Manastırlar.....	152
3.8.2.2. Kaleler	154
3.8.2.3. Köprüler.....	155
3.8.2.4. İnanç Turizmi.....	156
3.8.2.5. Gastronomi Turizmi.....	156
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	158
GZFT (SWOT) Analizi.....	163
Araştırma Sahasının Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	169
KAYNAKÇA	176
ÖZGEÇMİŞ.....	188

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****DERELİ İLÇE MERKEZİNİN COĞRAFYASI****Hatice KAYMAZ****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saliha KODAY****2019, 188 sayfa****Jüri Üyesi: Prof. Dr. Saliha KODAY****Doç. Dr. Vedat KARADENİZ****Doç. Dr. Günay KAYA**

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü içerisinde yer alan Dereli ilçesi, idari yönetim olarak bağlı olduğu Giresun iline 32 km uzaklıktadır. İlçe merkezi yaklaşık 25 km² yüz ölçüme sahiptir. İlçe kuzeyden merkez ilçe, doğudan Yağlıdere ve Keşap, batıdan Bulancak, güneyden ise Şebinkarahisar ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Aksu Çayı Vadisi içerisinde kurulmuş olan ve kasaba fonksiyonu özelliği taşıyan bu yerleşme tarihi açıdan eski bir yerleşmedir. Bu araştırmanın konusunu ilçe merkezinin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin incelenmesi oluşturur. Araştırma sahasının jeomorfolojik özelliklerine bakıldığında tipik bir Karadeniz Bölgesi'nin tanıtıcı özelliği olan yükselti ve eğimin araziye etkisi altına aldığı görülmektedir. Araştırma sahası yüksek dağlarla çevrili ve bu arazinin birçok akarsu tarafından aşındırılmasıyla temelde Aksu Deresi'nin yatağının iki yamacında dar ve engebeli bir alanda kurulmuştur. Karadeniz iklim özelliklerinin hâkim olduğu Dereli ilçesi, kıyıdan uzak olması ve Giresun Dağları'nın ardında kalması denizellik etkisinin iç kısımlara sokulmasını kısıtlamıştır. Yıllık ortalama sıcak değeri 7.7 C° civarıyken, yıllık ortalama yağış miktarı 693 mm'dir. Dereli ilçesi bitki örtüsü açısından zengin olup, geniş yapraklı ve iğne yapraklı ağaç türleri içerisinde yaygın olarak Doğu Kayını, Doğu Ladini, Kızılağaç, Akçaağaç, Sarıçam, Kestane ve Ihlamur gibi bazı bitki türlerini görmek mümkündür. İlçe genelinde hâkim toprak türleri ise Kırmızı-Sarı Podzolik, Alüvyon, Gri-Kahverengi Podzolik ve Kahverengi Orman Toprakları'dır. 2017 yılı ADNKS sayım sonuçlarına göre Dereli ilçesinin nüfusu 8921 kişi olup nüfus yoğunluğu ise km²'ye 356.6 kişi olarak gerçekleşmiştir. 1 Nisan 1958 yılında ilçe statüsü kazanan Dereli ilçesine idari yönetim olarak 5 mahalle bağlıdır. Ekonomik bakımdan tarım ve hayvancılık faaliyetleri ön plandadır. Modern sanayinin gerisinde olup, daha çok atölye tipi imalat alanları ve yarı modern denilebilecek toz çimento, hazır beton işletimi yapan tesis bulunmaktadır. Ulaşım bakımından iç kesimde yer almasına rağmen Şebinkarahisar yolunun buradan geçmesi avantaj sağlamıştır. Turizm potansiyeli yüksek olan araştırma sahasında tarihi köprüler, manastır, kale ve mağaralar umut vericidir.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Dereli İlçe Merkezi, Aksu Çayı Vadisi, Doğal Ortam Özellikleri, Sosyo-ekonomik Özellikler.

ABSTRACT
MASTER THESIS
GEOGRAPHY OF DERELİ DISTRICT CENTER

Hatice KAYMAZ

Advisor: Prof. Dr. Saliha KODAY

2019, Page: 207

Jury: Prof. Dr. Saliha KODAY

Assoc. Prof. Dr. Vedat KARADENİZ

Assoc. Prof. Dr. Günay KAYA

Dereli district, which is located in the eastern part of the Blacksea Region, is 32 km from Giresun province. The area of the district center is about 25 km². The district is neighboring the central district on the north side, Yağlıdere and Keşap on the east side, Bulancak on the west side, and Şebinkarahisar on the south side. Established in the Aksu Brook Valley and bearing the characteristics of a town, this settlement is historically an old one. The subject of this research study is to examine the physical, humane, and economic geography of the district center. When the geomorphological characteristics of the research area are examined, it is observed that the land is under the impact of elevation and slope, which are the peculiar characteristics of the Blacksea Region. The research area is surrounded by high mountains. The district was established on a narrow and uneven area, which was formed on the land eroded by the brooks, basically on the sides of the Aksu Brook's bed. Since Dereli district, where the Blacksea climatic characteristics are dominant, is distant from the shore and behind the Giresun Mountains, the marine effects are not felt in the district. The mean annual temperature is around 7.7 C° and mean annual precipitation is 693 mm. Dereli district is rich in terms of vegetation; it is possible to see some species of the broad-leaved trees and coniferous trees such as Oriental Beech, Oriental Spruce, Mountain Alder, Alder, Scotch Pine, and Linden. The soil types widespread in the district are Red-Yellow Podzolic, Alluvion, Gray-Brown Podzolic, and Brown Forest Soil. According to 2017 ABPRS (address-based population registration system) population census results, the population of Dereli district is 8921, and its population density is 356.6 people / km². There are 5 administrative quarters in Dereli district, which gained the status of a district in 1958. In economic terms, the agriculture and stock raising activities are dominant. It is not developed in terms of modern industry, but there are production sites in the forms of ateliers and there is a facility producing powder cement and ready-mixed concrete that can be accepted as half-modern. In terms of transportation, although it is located on a territorial enclave, it has an advantage, since the road to Şebinkarahisar passes through this district. There are promising sites such as historical bridges, monastery, castle, and caves in the research area, which has a high tourism potential.

Key Words: Giresun Dereli District Center, Aksu Brook Valley, Natural Environment Characteristics, Socio-economic Characteristics.

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
TABB	: Türkiye Afet Bilgi Bankası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
HGK	: Harita Genel Komutanlığı
KAF	: Kuzey Anadolu Fayı
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
ATTA	: Macera Seyahat Ticaret Birliği (Adventure Travel Trade Association)
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization)
A.F.A.D.	: Afet ve Acil Durum Yönetim Dairesi
D.S.İ.	: Devlet Su İşleri
lt/sn	: Litre/Saniye
km	: Kilometre
km²	: Kilometre kare
m	: Metre
m/sn	: Metre/Saniye
m²	: Metrekare
m³	: Metreküp
mb	: Milibar
mm	: Milimetre
Da.	: Dekar
Ha.	: Hektar
‰	: Binde
%	: Yüzde
°	: Derece
C°	: Santigrat Derece
'	: Dakika

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Dereli İlçesinin Eğim Değerleri.	16
Tablo 1.2. Seçilen Bazı İstasyonların Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (1960-2016).....	20
Tablo 1.3. Seçili İstasyonların Yıl İçindeki En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (C°) (1960-2016).	22
Tablo 1.4. Seçili istasyonların Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm) (1960-2016).....	23
Tablo 1.5. Seçili İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1960-2016).....	26
Tablo 1.6. Seçili İstasyonlarda Aylık Ortalama Nispi Nem Miktarı (%) (1960-2016)..	27
Tablo 1.7. Seçili İstasyonlarda Aylık Ortalama Hava Basıncı (1980-2016).....	28
Tablo 1.8. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Basınç Değerleri (2013-2016).....	28
Tablo 1.9. Dereli (Yavuzkema) istasyonu Aylık Rüzgâr Esme Sayıları (2013-2016)..	29
Tablo 1.10. Seçili İstasyonlarda Yönlere Göre Rüzgâr Esme Sayıları (1960-2016).	30
Tablo 1.11. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Ortalama Nem ve Sıcaklık Değerleri (2013-2016).....	31
Tablo 1.12. De Martonne Kuraklık İndisi ve İklim Tipleri.	32
Tablo 1.13 Erinç İklim Sınıflandırması Değerleri.....	33
Tablo 1.14. Dereli İlçesi Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.....	33
Tablo 1.15. Giresun İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.	34
Tablo 1.16. Ordu İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.....	34
Tablo 1.17. Trabzon İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.	35
Tablo 1.18. Giresun İlindeki Akarsuların Fiziksel Nitelik Değerleri ve Debi Miktarları.....	37
Tablo 1.19. 1. Dereceden ve Mansap Akiferleri Alt Havzalarında YAS Tahsisleri.	45
Tablo 1.20. Mansap Akiferlerinin Hidrojeolojik Bilançoları.....	46
Tablo 1.21. Dereli İlçesi Orman Varlığı Meşcere Tipi ve Kısıltmaları.....	50
Tablo 2.1. Giresun İlinde Cumhuriyet Dönemi Nüfus Miktarı.	57
Tablo 2.2. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Dereli İlçe Merkezi Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı (1955-2000).....	58
Tablo 2.3. Dereli İlçesi Yıllara Göre Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Değerleri	61
Tablo 2.4. Dereli İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları (1985-2017).....	63

Tablo 2.5. Dereli İlçesi'nin İllere Göre Verdiği ve Aldığı Göç Miktarı (2017).....	64
Tablo 2.6. Dereli İlçesi'nden Yurtdışına Giden ve Yurtdışından Gelen Göç Miktarı (2017).	66
Tablo 2.7. Dereli İlçesinin Cinsiyet Göre Nüfusu ve Oranı Dağılışı (1940-2017).	67
Tablo 2.8. Dereli İlçesi Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2017).	69
Tablo 2.9. Dereli İlçesi'nin Geniş Aralık Yaş Grubuna Göre Nüfusun Dağılımı (2017).	70
Tablo 2.10. Dereli İlçesi Hane Halkı Sayısı.	71
Tablo 2.11. Dereli İlçesi Ortalama Aile Büyüklüğü.	72
Tablo 2.12. Dereli İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeyi ve Oranları (2017).	74
Tablo 2.13. Dereli İlçesi Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurslar ve Cinsiyete Göre Katılan Kişi Sayıları (2017).	76
Tablo 2.14. Dereli İlçesi'nin Nüfus Miktarları ve Nüfus Yoğunluğu.	78
Tablo 2.15. Dereli İlçesi Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Kişi Sayısı (2018).	81
Tablo 2.16. Dereli İlçesinde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı.	82
Tablo 2.17. Dereli İlçesinde Faaliyet Gösteren Meslek Grupları ve Esnaf Sayıları (2017).	83
Tablo 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Değerleri.....	105
Tablo 3.2. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Tarım Arazilerinin Kullanım Durumu.....	110
Tablo 3.3. Giresun İli ve Dereli İlçesinin Tarım Ürünü Ekilen Alanların Dağılımı. ...	112
Tablo 3.4. Dereli İlçesi Mahallelerinin Fındık Tarımı Yapılan Alanların Dağılımı (2018).	113
Tablo 3.5. Dereli İlçesinde Aktif Olarak Kullanılan Tarım Makineleri ve Sayıları (2017).	113
Tablo 3.6. Dereli İlçesinde Tahıl Grubu İçerisinde Ekilen Tarım Ürünlerinin Kapladığı Alan ve Bu Ürünlerden Elde Edilen Verim (2018).	114
Tablo 3.7. Dereli İlçesinde Ekimi Yapılan Tahıl Ürünlerinin Alanı ve Üretim Miktarları (2018).	116
Tablo 3.9. Yıllara Göre Dereli ilçesinde Kivi Meyvesi Yetiştiriciliği, Ağaç Sayıları ve Üretim Miktarları.....	118

Tablo 3.10. Dereli ilçesinde Fındık Meyvesinin Yıllara Göre Üretim Miktarları.	120
Tablo 3.11. Fındık ve Ceviz Meyvesi İle İlgili Üretim Verileri (2018).	121
Tablo 3.12. Dereli İlçesinde Sebzecilik Faaliyeti Kapsamında Üretilen Ürün Türleri, Ekimi Yapılan Alan ve Üretim Miktarları (2018).	123
Tablo 3.13. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Türlerine Göre Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı.	125
Tablo 3.14. Türlerine Göre Küçükbaş Hayvan Sayısı İle Bu Faaliyete Dayalı Süt ve Yün Üretimi Miktarları.	128
Tablo 3.15. Yıllara Göre Dereli İlçesi Keçi Yetiştiriciliği Sayıları İle Bu Faaliyete Dayalı Süt ve Yün Üretimi Miktarları.	128
Tablo 3.16. Dereli İlçesinde Bulunan Yükle ve Çeki Hayvanları Sayıları (2018).	129
Tablo 3.17. Dereli İlçe Merkezi Mahallerinde Bulunan Kanatlı Kümes Hayvanı Sayıları (2017).	130
Tablo 3.17. Yıllara Göre Dereli İlçesi Arıcılıkla İlgili Bal Üretim Miktarı ve Kovan Sayısı.	132
Tablo 3.18. Giresun İli Yerli ve Yabancı Konaklama ve Ziyaretçi Sayıları.	148
Tablo 3.19. Dereli İlçesi Turizm Merkezi İlan Edilen Alanlar.	149
Tablo 3.19. Dereli İlçesi Yaylalarda Bulunan Özel İdare Belgeli Tesisler	150
Tablo 3.20. Dereli İlçesi'nin Yöresel Yemek Türleri.	157

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.2. Seçilen Bazı İstasyonların Aylık Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Yıl İçindeki Dağılımı.....	21
Şekil 1.3. Dereli (Yavuzkema), Ordu, Giresun ve Trabzon İstasyonlarının Aylara Göre Sıcaklık Değerleri.....	23
Şekil 1.4. Seçili İstasyonlarının Aylık Ortalama Yağış Durumu (mm).	24
Şekil 1.5. Seçili İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (%).	26
Şekil 1.6. Seçili İstasyonların Aylık Ortalama Nem Miktarı.	27
Şekil 1.7. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Yıllık Basınç Değerleri.	28
Şekil 1.8. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Rüzgâr Frekansı.	29
Şekil 1.9. Seçili İstasyonlarda Yönlere Göre Rüzgâr Esiş Sayılar.	30
Şekil 1.10. Dereli (Yavuzkema) Aylara Göre Ortalama Nem ve Ortalama Sıcaklık Dağılışı.	31
Şekil 1.11. Seçili İstasyonlar Ait Su Bilançoları.....	35
Şekil 2.1. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Dereli İlçe Merkezi Toplam Nüfusu ve Yıllara Göre Değişimi.	60
Şekil 2.2. 2007-2017 Yılları Arası Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.	62
Şekil 2.3. Dereli İlçesi'nin Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı (1940-2017).	68
Şekil 2.4. Dereli İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2017).	70
Şekil 2.5. Dereli İlçesinin Geniş Aralık Yaş Grubu Piramidi (2017).	71
Şekil 2.6. Dereli İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Oransal Dağılımı.	74
Şekil 2.7. Dereli İlçesinde Faal Nüfusun Sektörel Dağılım Göstergeleri.	82
Şekil 2.8. Dereli İlçesi Meslek Gruplarına Göre Üye Sayıları (2017).	84
Şekil 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Oranları.	106
Şekil 3.2. Yıllara göre Dereli İlçesinin Tarım Kullanım Alanları Göstergesi.	110
Şekil 3.3. Dereli İlçesi Uzun Yıllık İşlenen Tarım Alanları Değişim Göstergeleri	111
Şekil 3.4. Dereli İlçesi Tarım Alanlarının Bitkisel Üretime Göre Alansal Dağılımı....	112
Şekil 3.5. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Tahıl Ekilen Alan ve Elde Edilen Verim.	115
Şekil 3.6. Yıllara Göre Fındık Meyvesi Üretim Miktarının Dağılışı.	120
Şekil 3.7. Dereli İlçesinde Ekimi Yapılan Sebze Türlerinin Üretim Oranları.	123
Şekil 3.8. Yıllara Göre Küçükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Süt ve Yün Miktarının Dağılımı.....	129

Şekil 3.9. Dereli İlçesi Bal Üretim Göstergeleri.	132
Şekil 3.10. Giresun İli Yerli ve Yabancı Turist Sayısı (2018).	148

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Dereli İlçe Merkezinden Bir Görünüm.	2
Fotoğraf 1.2. Aksu Deresi’nden Bir Görünüm.	39
Fotoğraf 1.3. Aksu Deresi Taşkın Koruma Duvarından Görünüm.....	41
Fotoğraf 1.4. Karagöl’den Bir Görünüm	42
Fotoğraf 1.5. Camlı Gölünden Görünümler.....	42
Fotoğraf 1.6. Kuzalan Şelalesi’nden Bir Görünüm.....	44
Fotoğraf 1.7. Mavi Göl’den Bir Görünüm.....	44
Fotoğraf 1.8. Dereli (Yavuzkema) Maden Suyundan Bir Görünüm.	47
Fotoğraf 1.9. Dereli İlçesinin Doğal Bitki Örtüsünden Görünümler.	49
Fotoğraf 1.10. Dereli İlçesinde Görülen Orman Altı Florasından (Ormangülü ve Eğrelti) Görünümler.	50
Fotoğraf 1.11. Dereli İlçesinde Fındık Bahçesinden Bir Görünüm.	51
Fotoğraf 1.12. Dereli İlçesi Toprak Türlerinden Görünümler.	53
Fotoğraf 2.2. Dereli Devlet Hastanesi’nden Bir Görünüm.	80
Fotoğraf 2.3. Dereli Kasabasından Görünümler.	90
Fotoğraf 2.4. Dereli İlçesi Küçük Sanayi Sitesinden Bir Görünüm.	92
Fotoğraf 2.6. Dereli İlçesi Meslek Yüksek Okulu’ndan Bir Görünüm.....	93
Fotoğraf 2.7. Dereli Halk Eğitim Merkezi ve Öğretmenevinden Bir Görünüm.	94
Fotoğraf 2.8. Dereli İlçe Merkezi’ndeki İş ve Ticaret Alanlarından Görünümler.....	95
Fotoğraf 2.9. Dereli İlçe Merkezinde Kurulan Pazarlardan Görünümler.	96
Fotoğraf 2.11. Dereli Belediye Hizmet Binasından Bir Görünüm.	97
Fotoğraf 2.12. Dereli Kaymakamlığı Hizmet Binasından Bir Görünüm.....	97
Fotoğraf 2.13. Karma Yapılı Bir Mesken Türünden Görünüm.	100
Fotoğraf 2.14. Çakatura Örneği Konuttan Bir Görünüm.	100
Fotoğraf 2.16. Dereli İlçesinde Yer Alan Ahşap Meskenlerden Görünümler.	102
Fotoğraf 2.17. Dereli İlçesi Söğüt Mahallesi’nde Yer Alan Ahşap Serenderden Görünümler.	103
Fotoğraf 2.18. Dereli Merkez İlçesindeki Modern Konutlardan Görünümler.....	103
Fotoğraf 2.19. Dereli İlçe Merkezi’nde Modern Konutlar Arasında Kalan Tarihi Konuttan Bir Görünüm.....	104
Fotoğraf 3.1. Dereli İlçesinde Bulunan Tarım Arazisinden Bir Görünüm.	107

Fotoğraf 3.2. Dereli İlçesinde Kış Mevsiminde Yaprakları Dökülmüş Kivi Ağaçlarından ve Görünüm.	118
Fotoğraf 3.3. Fındık Bahçesi ve Açık Havada Kurutulan Fındık Meyvesinden Görünümler.	119
Fotoğraf 3.4. Dereli Merkez İlçesinde Sebze Üretim Alanları ve Örtü Altı Sebze Üretimi Yapılan Bahçelerden Görünümler.	122
Fotoğraf 3.5. Dereli İlçesinde Büyükbaş Hayvancılık Faaliyetinden Bir Görünüm....	126
Fotoğraf 3.6. Küçükbaş Hayvanlardan Bir Görünüm.	127
Fotoğraf 3.7. Sütlüce Mahallesi'nde Ev Eklentisi Durumdaki Tavuk Kümesinden Bir Görünüm.	130
Fotoğraf 3.8. Dereli İlçesinde Arıcılık Faaliyetlerinden Görünümler.	132
Fotoğraf 3.9. Dereli İlçesinde Bulunan Alabalık Yetiştirme Havuzundan Bir Görünüm.....	134
Fotoğraf 3.10. Dereli ilçesi Bulunan Kırmızı Benekli Alabalıktan Bir Görünüm.	135
Fotoğraf 3.11. Atölyede Yapılan Ahşap Masa ve Sandalyelerden Görünümler.....	139
Fotoğraf 3.12. Körüklerde Yapılan Ürünlerden Görünümler.	140
Fotoğraf 3.13. Dereli İlçesinde Mermer İşleme Atölyesinden ve Mezar Taşlarından Görünümler.	140
Fotoğraf 3.14. Dereli Hazır Beton İşletmesinden Bir Görünüm.	141
Fotoğraf 3.15. Dereli İlçesinde Orman Ürünleri.....	143
Fotoğraf 3.15. Dereli İlçesi Viyadük ve Tünellerden Görünümler.....	144
Fotoğraf 3.17. Aksu Deresi'nde Gerçekleştirilen Trekking Faaliyetinden Bir Görünüm (Foto: Zekeriya Karakayalı).....	151
Fotoğraf 3.18. Aksu Deresi Boyunca Kurulan Kamelyalardan Bir Görünüm.....	152
Fotoğraf 3.19. Meryemana Kilisesi'nden Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı) ..	153
Fotoğraf 3.20. Kelt Olarak Anılan Sütunlarından Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).	153
Fotoğraf 3.21. Kuşluhan Kalesi'nden Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).....	154

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1.1. Dereli İlçesi'nin Lokasyon Haritası.....	1
Harita 1.2. Araştırma Sahası ve Çevresinin Fiziki Haritası.....	3
Harita 1.3. Araştırma Sahası ve Çevresinin Jeoloji Haritası.....	10
Harita 1.4. Araştırma Sahası ve Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.....	12
Harita 1.5. Dereli İlçesinin Topoğrafya Haritası.	13
Harita 1.6. Araştırma Sahası ve Çevresinin Eğim Haritası.....	15
Harita 1.7. Araştırma Sahası ve Çevresinin Bakı Haritası.....	17
Harita 1.8. Araştırma Sahası ve Çevresinin Hidroğrafya Haritası.....	38
Harita 1.9. Araştırma Sahası ve Çevresinin Doğal Bitki Örtüsü Haritası.....	49
Harita 1.10. Dereli İlçesi ve Çevresinin Toprak Haritası.	52
Harita 2.1. Dereli İlçesi'nin Göç Haritası (Aldığı Göç).	65
Harita 2.2. Dereli İlçesi'nin Göç Haritası (Verdiği Göç).	66
Harita 2.3. Dereli İlçe Merkezinin Mahallelere Göre Nüfus Dağılışı Haritası.....	79
Harita 2.4. Dereli Merkez İlçesi Mahalle Sınırları Haritası.....	89
Harita 2.5. Dereli İlçe Merkezi'nin Fonksiyonel Alanları Haritası.	91
Harita 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Haritası.....	106
Harita 3.2. Dereli İlçesi Maden Varlığı (MTA verilerinden yararlanılmıştır).....	136
Harita 3.3. Dereli İlçesi Ulaşım Karayolu Haritası.....	145
Harita 3.4. Dereli İlçesi Turizm Haritası.	147

ÖNSÖZ

Günümüzde Coğrafya Bilimi Dünya'nın her köşesinde önemini korumakla birlikte, kendi ilke ve prensiplerine göre yapmış olduğu araştırmalar neticesinde ülkemizdeki alan çalışmaları içerisindeki boşlukları doldurması açısından önemini halen korumaktadır. Bu açıdan ele alınan ve Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde bulunan Giresun iline bağlı bir ilçedir. “Dereli İlçe Merkezi'nin Coğrafyası” adlı bu çalışma ile birçok coğrafi konunun bir bütün olarak ele alınmasına bağlı olarak gelecekte yapılması düşünülen çalışmalara katkı sağlaması yönüyle önemli bir bilimsel çalışma olacağı kanısındayız.

Bu çalışmada Dereli Kasabası'nın Doğal, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kasabanın kurulmuş olduğu sahanın doğal ortam özellikleri incelenmiştir; ikinci bölümde kasabanın kuruluşu ve gelişimi ile beşeri coğrafya özellikleri ayrı ayrı incelenmiştir; üçüncü bölümde ise ekonomik coğrafya özellikleri ele alınarak sonuç, öneriler ve SWOT analizi ile genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışma konusunun belirlenmesi ve daha sonraki hazırlık süreci başta olmak üzere çalışmanın sonuçlandırıldığı ana kadar her konuda bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Saliha KODAY başta olmak üzere gerek lisans eğitimimde, gerekse yüksek lisans ders ve tez aşamalarında çeşitli konularda bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım kıymetli bölüm hocalarım Prof. Dr. Kenan ARINÇ'a, Prof. Dr. Zeki KODAY'a, Prof. Dr. İhsan BULUT'a, Prof. Dr. Mehmet ZAMAN'a, Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR'e, Prof. Dr. Hasbi SOYLU'ya, Prof. Dr. İbrahim KOPAR'a, Doç. Dr. Günay KAYA'ya, Doç. Dr. Salih BİRİNCİ'ye, Dr. Öğr. Üyesi Cemal SEVİNDİ'ye, Dr. Öğr. Üyesi Kübra ERHAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Çağlar ÇAKIR'a, Dr. Öğr. Üyesi Ç. Kıvanç KAYMAZ'a, Arş. Gör. Dr. Ferdi AKBAŞ'a ve Arş. Gör. Yusuf KIZILKAN'a ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasının içeriğinde kullanılan resmi kurumlara ait istatistiki bilgilerin temin edilmesinde Giresun Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Giresun Orman Bölge Müdürlüğü, AFAD, TÜİK, Dereli Kaymakamlığı, İlçe Belediye Başkanlığı, İlçe Orman ve Tarım Müdürlüğü, Dereli Orman İşletme Şefliği, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü, İlçe Esnaf ve Sanatkarlar Odası

Başkanlığı ile bu kurumlarda hizmet veren değerli çalışanlarına, ticarethane işletmecilerine, yerel halka ve ayrıca Dereli Belediye Başkanlığı Yazı İşleri Müdürü Şenol ÖZBEK'e ve Dereli Şehit Tuncay Zengin Çok Programlı Anadolu Lisesi Müdürü Zekeriya KARAKAYALI'ya değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Bu güne gelmemde gösterdikleri olgun davranış ve fedakârlıkları nedeniyle değerli ailem başta olmak üzere çalışmanın her aşamasında beni yalnız bırakmayan kıymetli eşim Çağlar Kıvanç KAYMAZ'a ayrıca teşekkür ederim.

Erzurum-2019

Hatice KAYMAZ

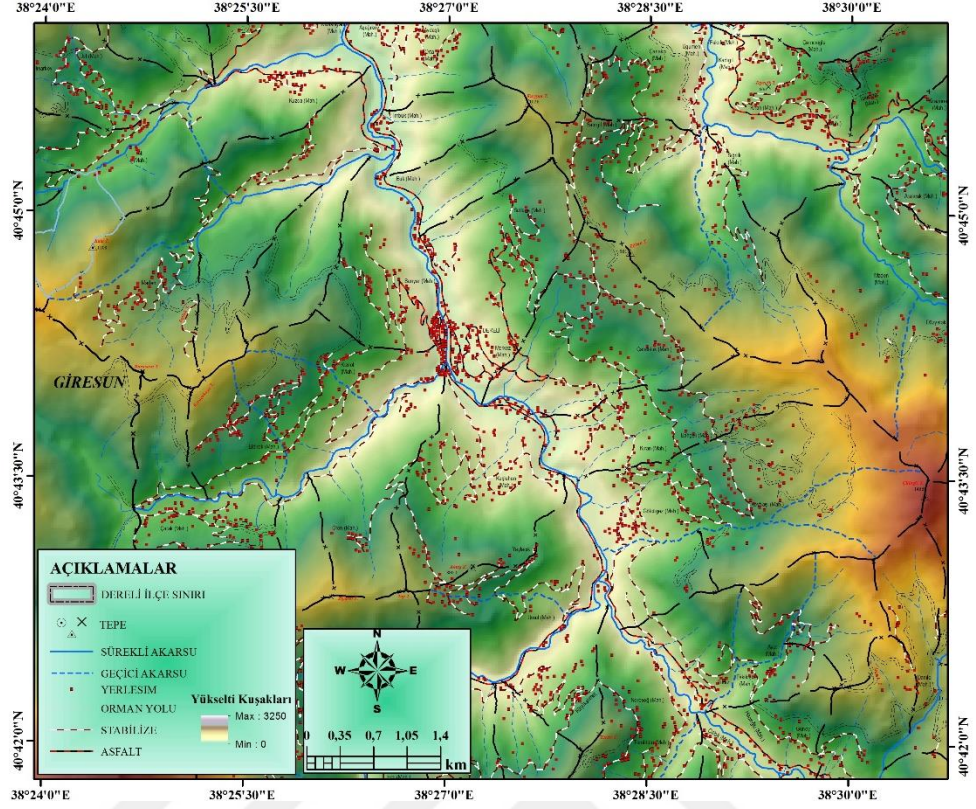

Harita 1.1. Dereli İlçesi'nin Lokasyon Haritası.

Fotoğraf 1.1. Dereli İlçe Merkezinden Bir Görünüm.

Araştırma sahasının Karadeniz sahil kıyısından uzakta kalması ve iç kısımlara doğru yükseklik ve eğim değerinin artması engebeli bir arazi yapısı kazanmasına sebep olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesiminde ana jeomorfolojik yapısının kıyıya paralel olarak uzanan sıradağlar ve bu uzanışa genellikle dik olarak akan akarsuların açtığı derin vadiler dikkat çekmektedir. Dereli ilçe merkezinde belli başlı dağlar ve yükseltileri Çaldağı 2030 m, Demirci Tepesi 1927 m, Eğribel Geçiti 2200 m, Göktepe 2463 m, Kabaktepe 2017 m, Kırklar Tepesi 3038 m, Kuşburnu Tepesi 2030 m, Karagöl Tepesi 3107 m ve Yürücek Tepesi 2313 m'dir. Araştırma sahasının çevresinde özellikle de güneyinde yer alan yükseklikler 3000 m'nin üzerine kadar çıkmaktadır (Harita 1.2).

Harita 1.2. Araştırma Sahası ve Çevresinin Fiziki Haritası.

Dereli ilçesinde iklim özellikleri bakımından her ne kadar Karadeniz ikliminin tesiri altında olsa da, kıyıdan iç kısımda yer alması nedeniyle denizellik etkisinin nispeten azaldığını görmekteyiz. Buna göre ilçede, meteoroloji istasyonlarından elde edilen bilgilere göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 7.7°C civarındadır. Araştırma sahasının yıllık ortalama yağış miktarı 693.9 mm olup, en fazla yağışı ilkbahar mevsiminde almaktadır. İlçede genel olarak yazlar daha çok serin, kışları karlı ve soğuk geçmektedir. Dereli ilçesinin en önemli akarsuyunu ilçenin güneyindeki yüksek dağlık kütlelerden kaynağını alarak birçok irili ufaklı derenin birleşmesiyle oluşan ve aynı zamanda Dereli ilçesinin de bu vadide kurulmasına olanak veren Aksu Deresi'dir.

Toprak özellikleri yönünden de zengin olan araştırma sahasında Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak görülen gri kahverengi podzolik, kahverengi orman, kırmızı-sarı podzolik ve alüvyal toprak türlerini görmek mümkündür. Dereli ilçesi aynı zamanda doğal ortam koşullarına uyum sağlamış bitki örtüsü bakımından da oldukça zengin türleri bünyesinde barındırmaktadır. Geniş yapraklı ağaç türleri içerisinde Doğu Kayını (*Fagus orientalis*), Akçaağaç (*Acer platanoides*), Sakallı Kızılağaç (*Alnus glutinosa*), Titrek Kavak (*Populus tremula*), Sapsız Meşe (*Quercus pedrae*), Ihlamur

(*Tilia rubra*) ve Kestane (*Castanea sativa*) yoğun olarak yayılış göstermektedir. Yine ilçe genelinde kışın yapraklarını döken iğne yapraklı ağaç türleri arasında Doğu Ladini (*Picea orientalis*), Sarıçam (*Pinus sylvestris*) ve Kafkas Göknaarı (*Abies nordmanniana*) gibi ağaç türleri yetişme olanağı bulmuştur.

Dereli 1926 da Nahiye ve 1 Nisan 1958 yılında ise ilçe statüsü kazanmıştır. Dereli ilçe merkezine idari yönetim olarak bağlı 5 tane mahalle bulunmaktadır. 2017 yılı ADNKS sayımlarına göre Dereli ilçesinin nüfusu 8.921 kişi olup, nüfus yoğunluğu ise km²' ye 356.6 kişi olarak tespit edilmiştir. Dereli ilçesinin temel geçim kaynağını ise tarım ve hayvancılık faaliyetleri oluşturmaktadır. Yörenin iklimine en uygun olarak yetişme imkânı bulun fındık bahçeleri tarım alanları içerisinde en fazla paya sahiptir. Geriye kalan tarım arazilerinde ise geçim türü mısır, patates, fasulye gibi temel besin maddeleri yetiştirilmektedir. Hayvancılık konusu ise yörenin ikinci en büyük geçim kaynağıdır. Daha çok yazın çayır ve meralarda otlayan hayvanlar, kışın ahırlarda beslenmektedir. Hayvancılık faaliyetleri neticesinde elde edilen hayvansal ürünler öncelikle yerel halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ayrıca hayvan yetiştiriciliği ve hayvansal ürünlerin az da olsa ticarete konu olduğunu söylemek mümkündür.

Sanayi faaliyetleri açısından pek gelişemeyen araştırma sahası modern sanayinin gerisinde kalmıştır. Dereli ilçe merkezinde daha çok yakın çevreden temin edilen hammadde kaynaklarına dayalı atölye tipi imalat sanayi gelişmiştir. Modern sanayi sayılabilecek sadece çimento ve hazır beton işletmesi yapan bir tesis bulunmaktadır.

İlçenin turizm potansiyeline bakıldığında ise, manastırları, tarihi taş köprüleri, kalesi, mağaraları, içmeceleri, yaylaları ve diğer doğal çekicilikleri ile turizmin gelişimi için uygun destinasyonların varlığı umut vadetmektedir. Ancak son zamanlarda turizmin öneminin farkına varılması ve yörenin kalkınması için bir araç olarak görülmesi neticesinde bir takım yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Yine de henüz turizmden elde edilen gelir istenilen seviyelere ulaşmamıştır.

Araştırma sahasının ulaşım ağına baktığımızda, Karadeniz sahil yolunun gerisinde kalmasına rağmen işlek bir yol güzergâhına sahiptir. Şebinkarahisar ilçesi, Kümbet, Bektaş ve Kulakkaya gibi turistik yaylalara giden yol üzerinde bulunması büyük bir avantaj sağlamıştır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI ve YÖNTEMİ

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde bulunan Dereli, Giresun iline bağlı bir ilçedir. Aksu Çayı Vadisi içerisinde kurulmuş olan ve kasaba fonksiyonu özelliği taşıyan bu yerleşme tarihi açıdan eski bir yerleşme olup, ilçe merkezinin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin incelenmesi bu araştırmanın konusunu ve amacını oluşturmaktadır. Belirtilen çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Araştırma sahasının doğal ortam özelliklerinin diğer coğrafi faktörler üzerindeki etkisi nedir?
- Alanda yerleşmenin ve nüfusun tarihsel gelişimi nasıl olmuştur?
- Kasabanın ekonomik coğrafya özellikleri kapsamında ön plana çıkan tarım, turizm, ulaşım, sanayi, ormancılık, ticaret ve diğer sektörlerin mevcut durumu ve gelişim düzeyleri ne durumdadır?
- Araştırma sahasının coğrafyasından kaynaklanan sorunlar nelerdir ve bu sorunlara ne tür çözüm önerileri getirilmelidir?
- Araştırma sahasının güçlü ve zayıf yönleri ile mevcut coğrafi özelliklerinden kaynaklanan fırsat ve tehditler nelerdir?

Çalışmada incelenecek konuların durumuna ve yukarıda belirtilen temel araştırma sorularına yanıt bulunabilmesi açısından coğrafyanın temel ilke ve prensiplerine bağlı kalınarak, yerinde gezi-gözlem ve mülakat yöntemi uygulanmış olup, elde edilen veriler coğrafya süzgecinden geçirilerek analiz edilmiş ve sentezlenerek elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında araştırma sahasını doğrudan ilgilendiren konularla birlikte Coğrafya'nın temel konularını içeren eserlerin bulunması için literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca literatür taraması içerisinde diğer bilim dallarında hazırlanmış tarafımızca ele alınan konuları doğrudan veya dolaylı yollardan ilgilendiren birçok kaynak taraması da gerçekleştirilmiştir.

Araştırma alanıyla ilgili ele alınacak konularda materyal olarak HGM'den alınan 1/25.000 ölçekli G40-b3, G40-c2, G40-c3, G41-a4, G41-d1 ve G41-d4 Giresun paftalarından yararlanılmıştır. Bunun dışında MTA tarafından hazırlanan 1:500.000

ölçekli jeoloji haritası ve çeşitli jeoloji raporlarından, MGM'den alınan meteorolojik verilerden, Giresun Orman Bölge Müdürlüğü'nden Amenajman Planı ve TÜİK gibi birçok kurum veya kuruluştan alınan bir takım bilgi ve dokümanlardan faydalanılmıştır.

Arazi çalışmaları esnasında birçok fotoğraf çekilmiş ve çalışmanın ilgili yerlerinde bu fotoğraflar kullanılmıştır. Bazı veri eksiklikleri ise kurum, kuruluş, işletmeler ve yerel halk ile yapılan mülakatlar ile temin edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen çeşitli veriler tablo, grafik ve şekiller word ve excel gibi programlar yardımıyla oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmada kullanılan çok çeşitli tematik haritalar ise Arc-GIS 10.4 çizim programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Genel kapsamda nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanılmış olduğu çalışmada, doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri bir bütün olarak incelenmiş, doğal-ortam insan etkileşimi neticesinde ortaya çıkan sonuçlar ve araştırmalar neticesinde elde edilen bulgular değerlendirilerek mevcut durumun yanında çeşitli sorunlara çözüm önerileri geliştirmeye çalışılmıştır. Bu sayede belirtilen aşamalar tek tek gerçekleştirilerek danışman rehberliğinde “Dereli İlçe Merkezi'nin Coğrafyası” adlı çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOLojİK ve JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

Bütününü ile batıda İspanya ile Doğuda Himalaya dağları arasında uzanan Alp-Himalaya dağ kuşağında yer alan ülkemizde, tüm jeolojik zaman ve devirlere ait çeşitli araziler bulunmaktadır (Atalay, 2011b: 3). Bu ilk devrede Anadolu'nun orojenik şeritleri, Alpler'e benzetilerek kuzeyden güneye doğru: Pontidler, ara masifler ve Toridler olmak üzere üç üniteye ayrılmış ve bunlardan Pontidler batıya doğru yükselerek Balkanlar ve Karpatlar üzerinden Alpidler'e; Toroslar ise, aynı şekilde Helenidler üzerinden Dinaridler'e bağlanmıştır (Ketin, 1966: 20). Kuzey Anadolu (Pontid) kuşağının kuzey sınırı Karadeniz'in güney kıyısı boyunca uzanan bir fay f/fleksür dizisi ile belirlenmiştir (Erinç, 1973). Aynı kuşağın güney sınırı da, kuşağın kuzeyinde kıyı boyunca uzanan dik yamaçlar kadar olmasa bile, yine de belirgin ve az çok sürekli olarak ve daha güneydeki Neotetis kenet (suture) zonu ve Anatolidlere ait kristalinlerinin oluşturduğu orta kuşak platolarına egemen bulunan güneye yönelik dağ yamaçlarıyla belirlenir (Erol, 1983: 6). Karadeniz kenar dağlarının Giresun kesimi, coğrafya ve jeoloji literatüründe Doğu Karadeniz Sıra Dağları adı altında tanınan silsilenin orta bölümüne düşer. Konkav yanı kuzeye bakan büyük çaplı bir yay çizen Doğu Karadeniz Dağları, Melet Suyu batısında Canik Dağları adı altında Yeşilirmak boylarına kadar uzanır (Erinç, 1945: 119).

Doğu Karadeniz Dağları Türkiye'nin kuzeydoğusundadır ve Karadeniz kıyılarına aşağı yukarı paralel olarak uzanmaktadırlar. Türkiye'deki dağ kuşakları, tekrarlanan çarpışmaların sonucunda ortaya çıkmıştır (Şengör ve Yılmaz, 1983: 5). Bu dağlar denizden güneye doğru yükselmekte ve sırtların en yüksek oldukları kesimde 3000 metreyi geçmektedirler. Sahanın morfolojisine kuvvetli bir rölyef enerjisi hâkim olup, derin vadi ve uçurumlar, geniş sahaları kaplayan tropikal orman benzeri bitki örtüsü ve kayalarındaki yoğun aşınmalar nedeniyle jeolojik etütlerde büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Doğu Karadeniz Dağları'nın jeolojik yapısı, tabandaki metamorf serilerin ve granitlerin (muhtemelen Paleozoike aittirler) üstünde kalınlığı 2000 metreyi geçen, volkanit ve sedimentlerin birbirlerini zincirleme takip ettikleri bir seri

göstermektedir. Bu serinin stratigrafik yaşı Jura'nın en alt kesimlerinden en genç Tersiyer'e kadar uzanmaktadır. Çoğunlukla denizin altında püskürmüş olan volkanikler (bazalt, spilit, dasit, andezit, aglomera ve tüfitler); sığ deniz koşulları altında çökelmiş olan sedimentlerle (bilhassa kalkerli marn ve kalkerlerle) çoğunlukla kenetlenmişlerdir (Kronberg, 1970: 57).

Gerek fliş ve gerekse kalker fasiyesinde doğuya doğru devam eden Nummulitik formasyonlara, Pontidler de ve bilhassa doğu bölgelerinde daha fazla andezitik tüf, aglomera ve lâv arakatgılı fasiyesler halinde tesadüf edilir. Giresun-Ordu güney dağlarında, bunlar daha volkanik materyellidir (Erentöz, 1956: 47). Ordu, Giresun ve güney dağlarında Mezozoik, Kretase yaşında ve kalker, marn, gre, konglomera ve fişlerle temsil edilmektedir. Bu seriler arasında enterkale andezitik lâv, tüf ve aglomeralar hâkim bir hal alır. Doğuya doğru fliş, marn ve kalker dönüşümlü olarak devam eder (Erentöz, 1956: 44).

Tektonik ve volkanik hareketler, Doğu Karadeniz Bölümü'nde Trias ve Jura'dan itibaren başlamış ve fakat büyük çaplı deformasyon hareketleri ise Miosen'den sonra vukua geldiği görülmektedir. Bu büyük çaplı hareket deniz kıyısında bir fleksür veya kırılma hadiselerine zemin hazırladığı ve bu sebebe dayanarak kıyı boyunca fay hattı oluşmuştur (Tarkan, 1974: 5). Doğu Pontid Tektonik Birliğinde yer alan çalışma alanı, hem Hersinyen, hem de Alp Orojenezi'nin etkisi altında, KB-GD yönlü sıkışma tektoniği etkisinde kalmıştır. Bu nedenle KD-GB gidişli kıvrım sistemleri, normal-ters faylar ve bindirmeler oluşmuştur (Kuzalan Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı, 2014: 20).

Araştırma sahası, Karadeniz kıyı kuşağının gerisinde sularını Karadeniz'e boşaltan Aksu Deresi'nin yatağı boyunca kurulmuştur. Bölge morfolojisine hâkim olan şekiller ise Pleyistosen'de gelişmiştir. Deniz düzeyi değişimleri, flüvial aşınım, karstlaşma, buzullaşma süreçleri altında ve tektonik olarak yükselme kontrolünde gelişen ve deniz kenarından başlayarak 3000 metrelere kadar görülebilen bu şekillerin en yaygınları; etek düzlükleri, aşınım ve birikim glasiyalleri, derin vadi ve boğazlar, kapma dirseği ve boğazları, glasiyal şekilleri, heyelanlar, mağara, traverten ve karstik şekiller, kıyıda denizel aşınım ve birikim şekilleri şeklinde sıralanabilir (Kuzalan Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı, 2014: 22). Yörede alüvyon arazi azdır. Bu tür araziye

Karadeniz’e dökülen akarsuların aşağı kesimlerinde ve vadi tabanlarında küçük parçalar halinde rastlanır. Aksu Deresi boyunca ise alüvyol arazi nispeten geniştir (Yılmaz, 1993: 7). Akarsu vadilerinin genişlediği yerlerde akış yavaşlar ve bu kesimlerde göreceli olarak daha homojen yapıda çakıl, kum, silt, küçük blok boyutunda malzemelerden oluşan alüvyon çökelleri görülür. Buna bağlı olarak vadilerin dar kesimlerinde akışın hızlanmakta ve vadi tabanında iri çakıl, blok ve büyük bloklardan oluşan malzemeler depolanmaktadır. Ayrıca bütün akarsulara yan kolların katıldığı kesimlerde ince kum, silt ve kil gibi ince malzeme birikimi diğer kesimlere göre daha yoğundur (Doğu Karadeniz Havzası Hidrojeoloji Raporu, 2015: 4-16).

Jeolojik yapı bakımından plan ünitesi; II. Jolojik Zaman’ın tebeşir devrinde volkanik olarak oluşmuştur. Genel olarak püskürük ana taşlı, andezitik, bazaltik lav ve tüflerden oluşan kalın bir tabaka halindedir (Dereli Orman İşletme Şefliği Fonksiyonel Orman Amenajman Planı, 2013: 9). Araştırma sahasında görülen formasyonların en önemlileri: Hamurkesen Formasyonu (Jura), Berdiga Formasyonu (Jura-Alt Kretase), Çatak Formasyonu (Üst Kretase) ve Kaçkar Granodiyoriti I (Üst Kretase)’dir. Buna göre belirtilen jeolojik formasyonların genel yapıları aşağıda belirtildiği gibidir (Giresun İl Çevre ve Durum Raporu, 2004: 8-12):

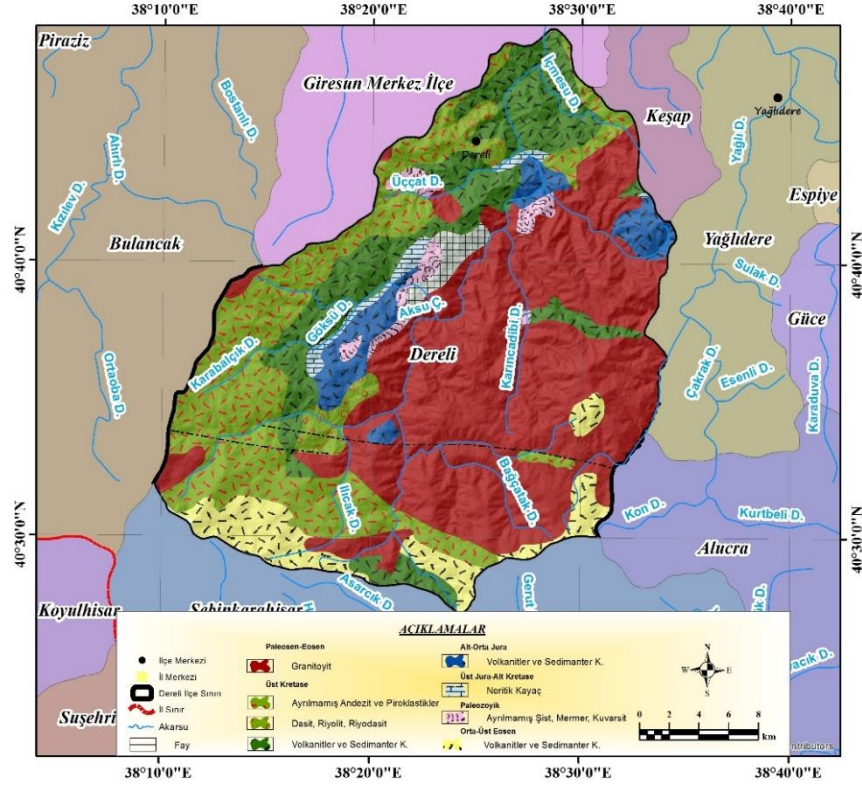
Palezoik de metamorfik temel: Giresun il sınırı içinde en yaşlı kayalar Dereli ilçesinin güney kesiminde Aksu dere vadisinde KD-GB doğrultusunda dar bir alanda yüzeyler Gnays, mikaşist, Mermer ve Metabazalt gibi düşük derece metamorfizma sonucu oluşmuş kayalardan ibarettir.

Hamurkesen Formasyonu (Jura): Giresun il sınırları içinde Dereli güneyi Aksu vadisi çevresinde dar bir alanda yüzeyler. Hamurkesen formasyonu çoğunlukla gri-mor renkli, bazalt lavlar ile bunlar arasında kalın olmayan kırmızı-bordo renkli, ammonit fosilli kireçtaşlarından oluşur.

Berdiga Formasyonu (Jura-Alt Kretase): Bu formasyon Dereli güneyi (Pınarlar, Kürtün) çevresinde KD-GB yönünde uzanır. Birim masif kireçtaşı ve kumlu kireçtaşlarından oluşur.

Çatak Formasyonu (Üst Kretase): Batlama Deresi (Dereli Yavuzkema) çevresinde oldukça geniş bir alanda yüzeyler. Birim çoğunlukla bazalt-andezit karakterli lav ve piroklastlardan oluşur.

Kaçkar Granodiyoriti I (Üst Kretase): Sahilin yaklaşık 30 km güneyinde Dereli çevresinde görülür (Harita 1.3).

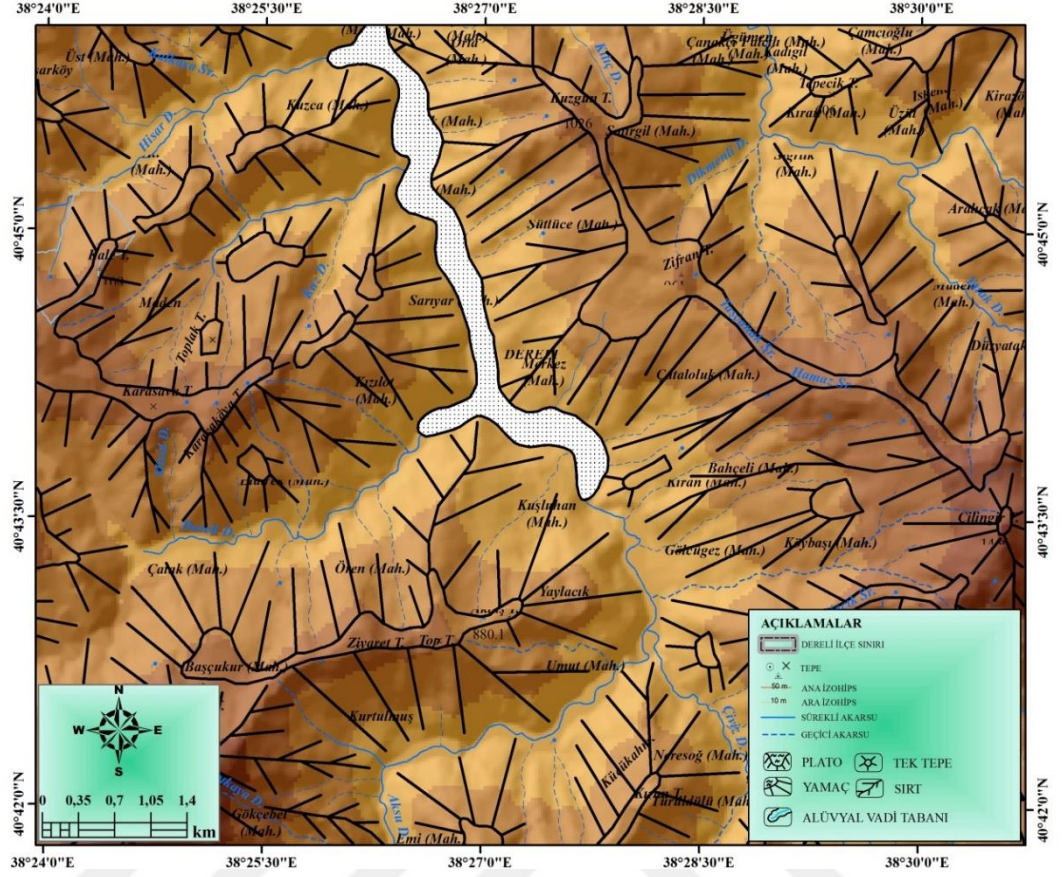
Harita 1.3. Araştırma Sahası ve Çevresinin Jeoloji Haritası.

Kaynak: MTA 1/500.000 Ölçekli Jeoloji Haritası'ndan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Ketin (1966)'e göre sahada Palezoyik, Mesozoyik ve Senozoyik istifler yüzeylenir. Palezoyik yaşlı istiflerde Hersiniyen, Mesozoyik ve Senozoyik yaşlı istiflerde ise Alpin Orojenik hareketlerinin etkisi görülür. İbrahimoglu vd. (1986) ise Giresun-Dereli-Yavuzk Kemal civarında yapılan jeolojik etütlerde sahadaki istiflerde saptadıkları yoğun kıvrım yapılarının, doğu Pontid'lerde kırık tektoniği ile kıvrım tektoniğinin de etkili olduğunu göstermişlerdir (Tamgaç, Demirel ve Günay, 1990: 4). Palezoyik'te metaformikler sahada görülen en yaşlı birimdir. Aksu Dere Vadisi boyunca izlenmektedir. Bu seri mermer ve şist ardalanması ile yer yer mermer ve ara seviyeli şistlerden oluşmaktadır. Çalışma alanında görülen mermerler genellikle gri-beyaz renkli ve oldukça çatlaklı ve kırıklı bir yapıya sahiptirler, şistler ise koyu yeşil ve gri-siyah renkli olup, ince tabakalar şeklinde görülmektedirler (Tamgaç vd., 1990:4-5). Mesozoyik'te konglomeralar ise Aksu Dere Vadisi civarında yüzeylenen birim koyu kahve-gri ve kurşuni gri renkli olup, tabakalanma göstermezler. Aksu dere vadisi

boyunca volkano tortullar genellikle koyu gri-siyah, yeşil renklidirler. Aksu dere vadisini yüzeyleyen kireçtaşları ise genellikle açık gri-beyaz renkli olup kalın tabakalanma göstererek kırıklı ve çatlaklı bir yapıya sahiptirler. Kuvaterner'de travertenler ise Aksu Dere vadisi boyunca gözlenmekte olup, kirli sarı, beyaz gri renklerde gözlemlenmektedir (Tamgaç vd., 1990: 5-8). Dereli ilçesi güneyindeki yayla sahalarına tekabül eden yüksek kesimde granit ve granodorit arazi geniş yer tutar (Yılmaz, 1993: 7). Aksu Deresi Vadisi'nde büyük antiklinal yapılar ile vadiler arasında yer yer senklinal yapılar görülmektedir (Tamgaç vd., 1990: 9).

Araştırma sahası jeomorfolojik açıdan arızalı bir yapıya sahiptir. Dağlar, tepeler, vadiler, sırtlar, yamaçlar sahadaki hâkim jeomorfolojik birimleri oluşturmaktadır. Giresun ilinde yüzey şekillerinin çatısını, Karadeniz kıyısı boyunca uzanan oldukça dar ve alçak düzlüklerden oluşan bir kıyı şeridi ile güneyde Kelkit Çayı Vadisi arasını kaplayan Giresun Dağları meydana getirir (Doğu Karadeniz Havzası Hidrojeoloji Raporu, 2015: 2-6). Doğu Karadeniz Dağları'nın batıya doğru uzanan kollarından biri olan Giresun Dağları'nın doruk çizgisi, Kelkit Vadisi'ne Karadeniz kıyısından daha yakındır ve dik yamaçlarla inerken, vadilerle yarılmış Karadeniz tarafından ise eğim daha azdır (Giresun İl Çevre ve Durum Raporu, 2004: 6). Karadeniz Dağları'nın ikiye böldüğü ilçe coğrafyasını, fiziki bakımdan güney-kuzey bağlamında mütalaa etmek mümkündür. Bu uzanışını jeomorfolojik açıdan Aksu Deresi'nin akış yönüne göre oluşan vadi uzanışından almıştır. Dağlar kuzeyden güneye doğru yamaçlar halinde yükselirken, Aksu Deresi ve kollarının oluşturduğu vadilerle kesilerek çeşitli şekiller oluşturur. Dereli ilçe merkezinde belli başlı dağlar ve yükseltileri Çaldağı 2030 m, Demirci Tepesi 1927 m, Eğribel Geçiti 2200 m, Göktepe 2463 m, Kabaktepe 2017 m, Kırklar Tepesi 3038 m, Kuşburnu Tepesi 2030 m, Karagöl Tepesi 3107 m ve Yürücek Tepesi 2313 m'dir (Fatsa, 2015: 12). Araştırma sahasının çevresinde yer alan dağ ve tepelik alanların yükseklikleri nispeten 3000 m'nin üzerindedir. İlçedeki dağlar ve bunların yükseltilerinin yanında yukarıda belirtilen jeolojik yapı ve jeomorfolojik oluşumlar araştırma sahasının jeomorfolojisi hakkında daha gerçekçi bir fikir vermektedir (Harita 1.4).

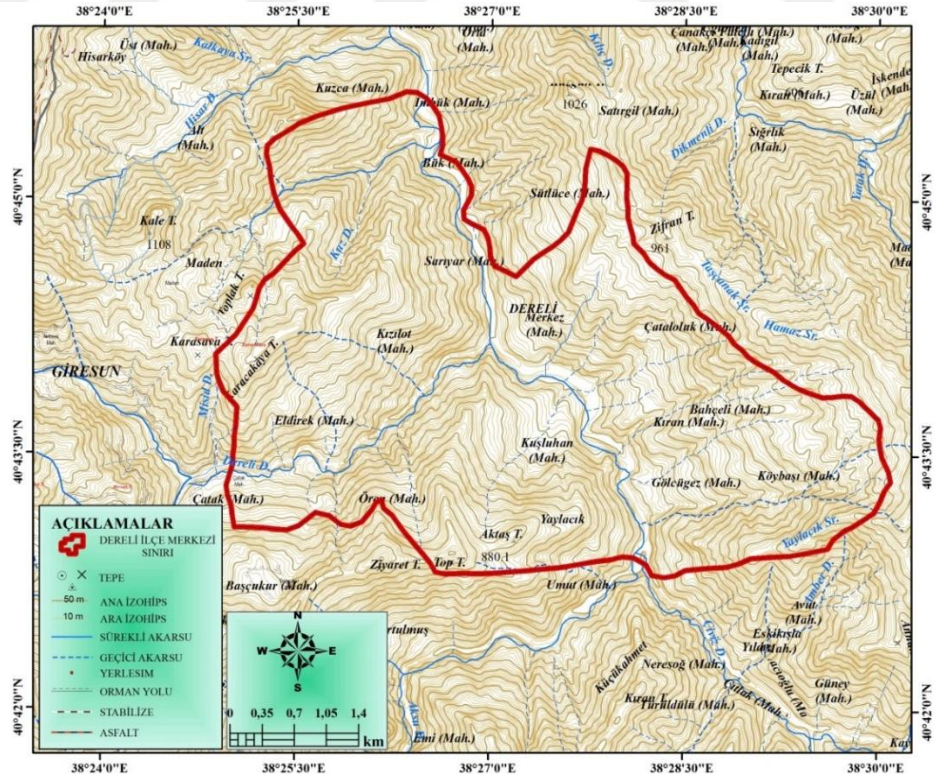
Harita 1.4. Araştırma Sahası ve Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.

Giresun il sınırları içinde depreme neden olacak diri fay hattı bulunmamaktadır. Ancak; muhtemelen Orta Miyosende Avrasya Plakası ile Afrika-Arap Plakasının çarpışması sonucu başlayan neotektonik dönemde oluşan Kuzey Anadolu Fay Zonu Giresun il sınırının hemen güneyinden geçmektedir (Kuzalan Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı, 2014: 20). Kuzey Anadolu Fayı tek bir kayma düzlemi olmayıp, birçok parçalardan meydana gelmiş ve yerine göre, 500 - 1000 m genişliği olan bir «fay zone» durumundadır (Ketin, 1969: 5). KAFZ çok sayıda doğrultu atımlı fay içerir ve bu yapılar Karadeniz'in okyanusal litosferine itilen Batı Pontidlerin, KAFZ'ye kıyısı olan yeni başlamış oluşumları işaret eder. Tarih boyunca KAFZ'de oluşan depremlerin karakteristiğine bakıldığında, aktivitenin fayın orta kısımlarında başladığı ve daha sonra batı ve doğu kısımlarına ilerlediği görülür. Depremler genellikle sığ odak derinliğine sahip olup, fay zone boyunca meydana gelen sağ yönlü doğrultu atım hareketleri ile ilişkili olduğu açıklanır. KAFZ'nin doğrultu atım rejimine sahip olmasından dolayı kırılabilmesi için büyük miktarda enerjinin açığa çıkması gerekir ve bu da oluşabilecek depremlerin büyük ve yıkıcı olmasına neden olur (Öztürk, 2017: 195). Kısacası

araştırma sahası “3. Derece” deprem kuşağında yer almakta olup, bugüne kadar tespit edilen önemli bir yıkıcı depremin olumsuz etkilerine maruz kalmamıştır.

1.1.1. Vadiler

Yeryüzünü şekillendiren dış etkenler arasında en geniş sahaya yayılmış olanı akarsulardır (Erinç, 2010: 373). Yer hareketleri sonucu ülkemizin engebeli ve yüksek bir topoğrafya kazanması, akarsuların aşındırma, taşıma ve biriktirme faaliyetlerinin hızlanmasına neden olmuştur. Ülkemizde akarsu ağının günümüzdeki modelini almaya başlaması 3. Jeolojik zaman başlarına kadar dayanır (Atalay, 2011b: 23). Özellikle dağ kuşaklarını geçen akarsular, dağların yükselmesine bağlı olarak yataklarını yararak son derece dar ve derin vadiler açmışlardır (Atalay, 2011b: 24). Akarsular yeryüzünü, vadileri oluşturmak yoluyla şekillendirirler. Belirli bir yatakta toplanmış olan akarsuyun vadi gelişmesi bakımından asıl rolü, bir taraftan oluşan döküntünün taşınmasını sağlamak, diğer taraftan da yatağın derinleştirilmesi şeklinde yeryüzünün gittikçe daha derin ve daha geniş kısımlarının dış süreçlerin etki alanına sokmaktır (Erinç, 2010: 394). Araştırma sahasının şekillenmesinde Aksu Deresi’nin etkisi büyüktür (Harita 1.5).

Harita 1.5. Dereli İlçesinin Topoğrafya Haritası.

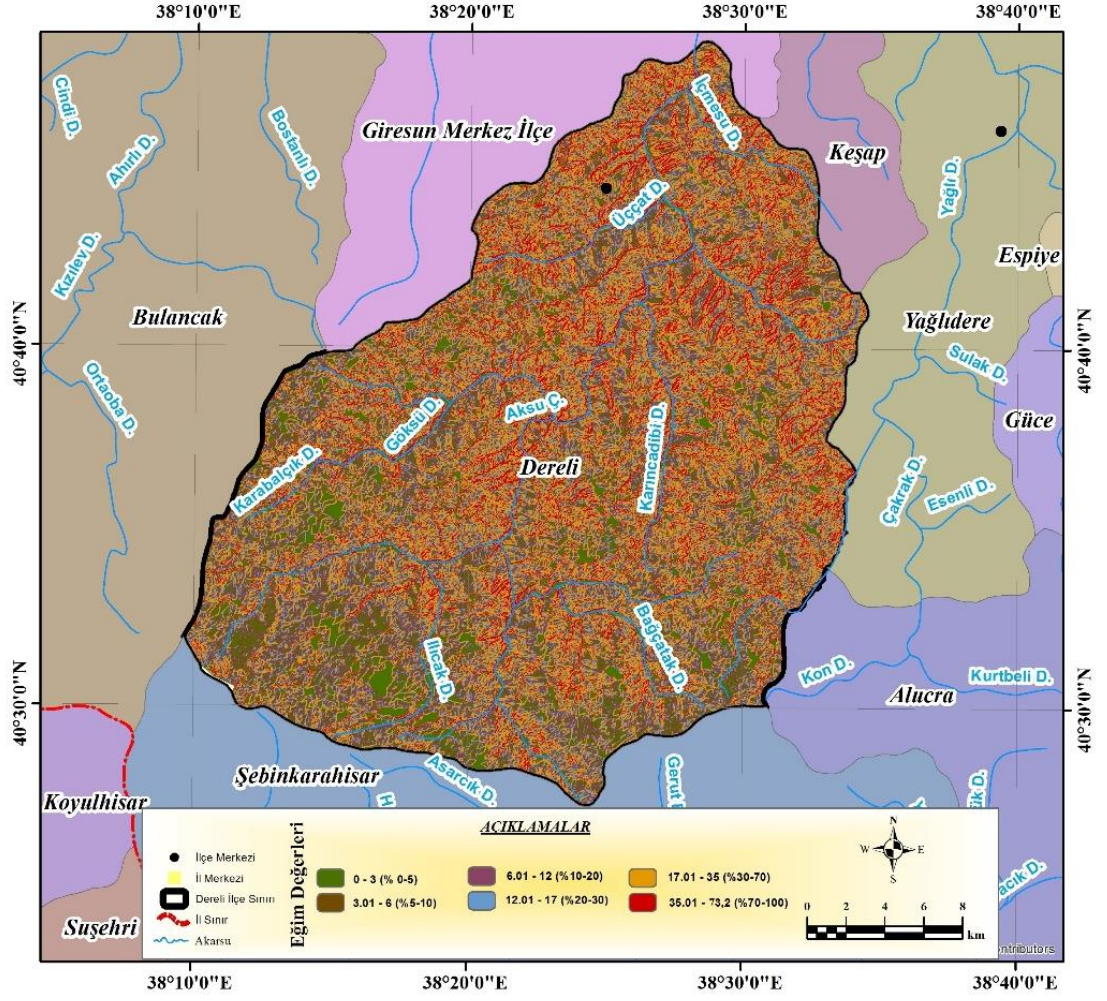
Kaynak: HGM 1/25.000 Ölçekli Giresun Paftalarından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Karadeniz Bölgesi'nin kıyıya yönelik kesimlerinde ana jeomorfolojik özelliğini, kıyıya paralel olarak uzanan sıradağlar ve bu uzanışa genellikle dik olarak akan akarsuların açtığı derin vadiler oluşturur. Bu özellik Doğu Karadeniz Bölümü'nde dağların yükselmesiyle daha da belirginleşir. Kıyı ile doruklar çizgisinin birbirine çok yakın oluşu nedeniyle akarsuların eğimleri ve buna bağlı olarak aşındırma güçleri fazladır. Bu nedenle akarsu vadileri çok derin ve yamaçları ise çok sarpıdır (Akkan ve diğ., 1993: 252).

Kuzey Anadolu Orojenik Kuşağı dahilinde Mesozoik sonu Tersiyer başından beri akarsu aşındırması sonucunda meydana gelmiş dar ve derin vadilerin en önemlileri; Melet, Aksu ve Harşit gibi akarsular ile kollarının açtığı vadilerdir. Dağlık alanlarda uzanan aşınım yüzeyleri ve yapısal özellikler göz önüne alındığında, akarsu aşındırma sonucunda oluşmuş bu vadilerin derinliği 200-1000 m arasında değişmektedir (Zaman, 2007: 17).

Bölgede yer alan vadilerin karakterini ortaya çıkaran unsurlardan biri de yamaçlardır. Yamaç gelişmesinde; jeolojik yapı, litoloji ve iklim gibi faktörlerin etkisi büyüktür. Araştırma sahasında yer alan değişik tip kayaçların varlığı, yamaçların dik veya az eğimli olmasında etkili olmuştur. Doğu Karadeniz Bölümü Eosen sonu Oligosen'de şiddetli orojenik hareketlere maruz kalmıştır. Bu orojenik hareketleri takiben başlayan aşınma, muhtemelen Neojen'de bölgeyi peneplen halin getirmiştir. Neojen sonunda ise arazi bütünü ile yükselmiştir (Zaman, 1993: 9-10).

Karadeniz Bölgesi'nin özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan araziler hem yükseklik, hem de eğim bakımından oldukça dikkat çekicidir. Yükselti, genel olarak jeomorfolojinin önemli bir parametresidir. Yükselti ve eğim jeomorfolojik birimleri ve süreçleri belirlediği gibi aynı zamanda coğrafyanın her konusunu ayrı ayrı etkilemektedir (Elibüyük ve Yılmaz, 2010: 28). Araştırma sahasının arazi yapısına genel olarak bakıldığında eğim değerinin güney kesiminden genel hatlarıyla merkez ve kuzeye doğru arttığı görülmektedir (Harita 1.6). Buna göre araştırma sahasının doğu ve kuzey kesiminde yer alan birçok sahanın eğim değeri 30 °'nin üstünde bulunmaktadır.

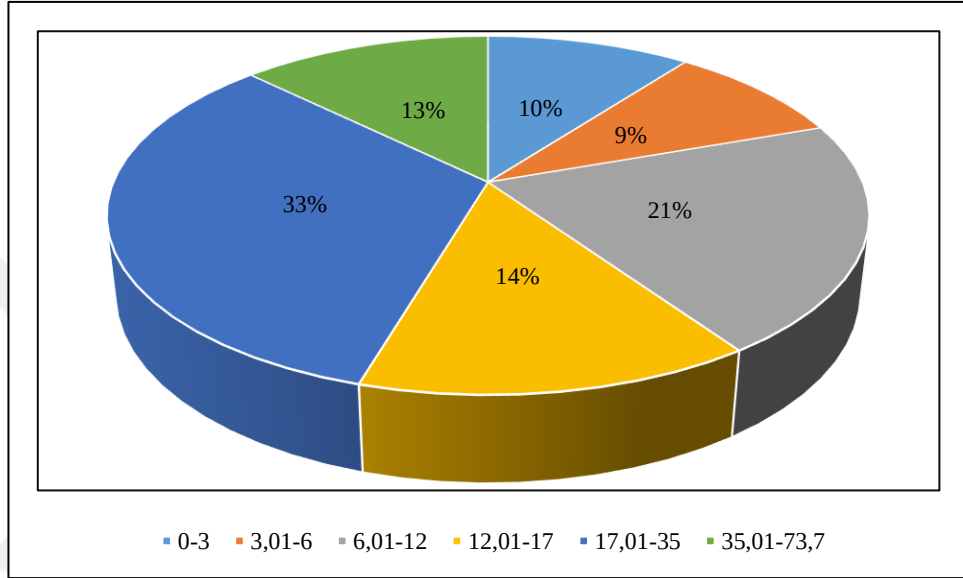

Harita 1.6. Araştırma Sahası ve Çevresinin Eğim Haritası.

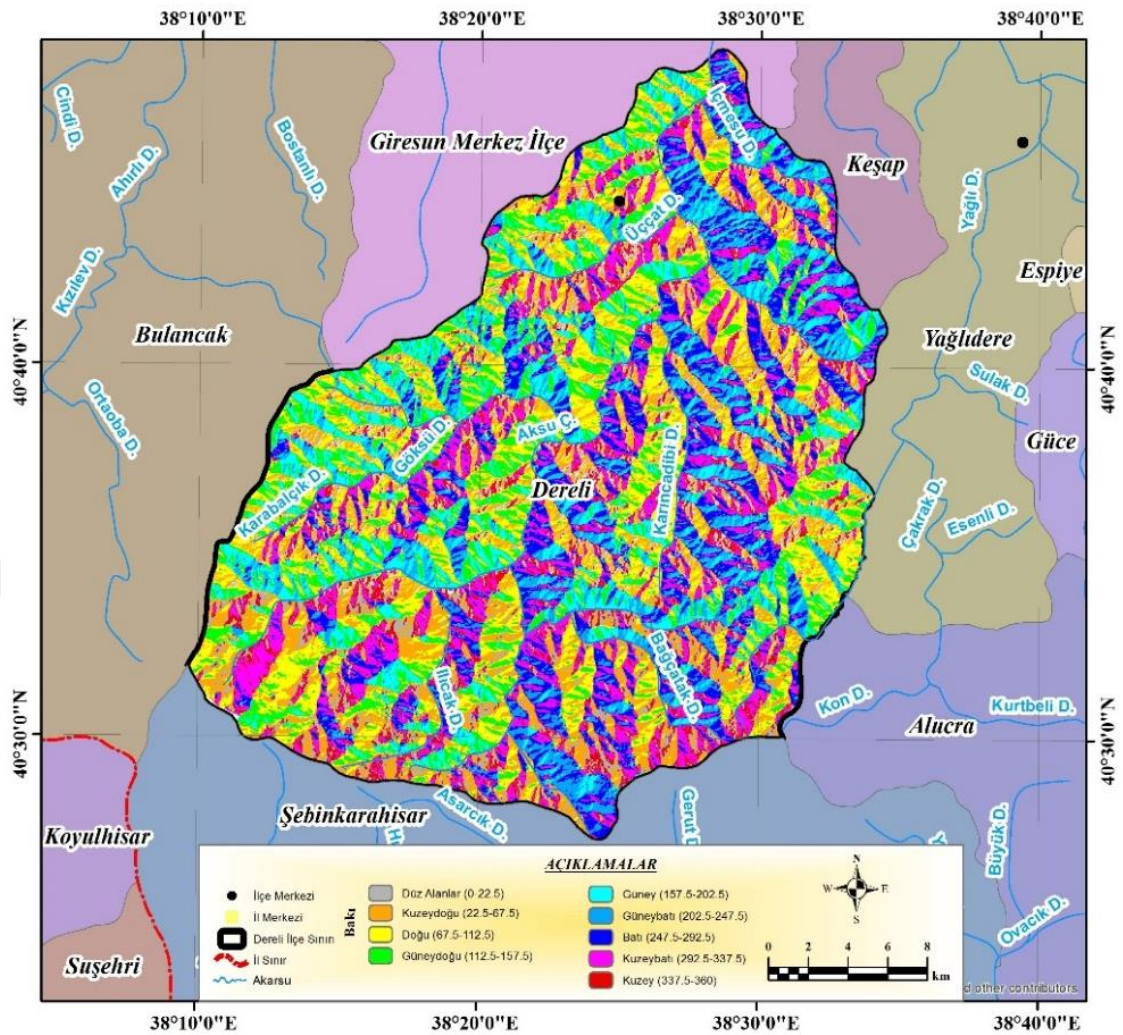
Dereli merkez ilçesi ve çevresinin eğim değeri göstergelerine bakıldığında, 0-3° eğiminde 87,6 km², 3,01-6° eğiminde 78,5 km² toplamda 166.1 km²'lik arazi düz ve hafif eğimli alanları oluşturmaktadır. 6,01-12° eğim değerinde 176,4 km², 12,01-17° eğiminde 120,2 km²'lik alan ile genel kullanıma uygun arazileri kapsamaktadır. 277, 6 km²'lik alan ise %33 ile eğim oranının en yüksek olduğu kısmı göstermektedir. 35.01-73.7° (%70-100) eğim değerindeki araziler ise yerleşmeye ve tarım arazisi olarak kullanıma elverişli olmayanları kapsamaktadır (Tablo 1.1; Şekil 1.1). Dereli ilçesi genel hatlarıyla eğimli bir arazi yapısına sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 1.1. Dereli İlçesinin Eğim Değerleri.

Eğim (%)	Alan (Km ²)
0-3	87,6
3,01-6	78,5
6,01-12	176,4
12,01-17	120,2
17,01-35	277,6
35,01-73,7	107,6

Şekil 1.1. Dereli İlçesi ve Çevresinin Eğim Değerleri.

Bakı etkisi, insanların yerleşim alanı kurması ve tarımsal faaliyetler gibi temel konular üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İnsanlar güneşin her türlü avantajından yararlanmak için yerleşim alanlarını güneş ışınlarının geniş açılalar geldiği sahalara kurmuşlardır. Bakı etkisi elbette ki, sahanın bitki örtüsü ve kalıcı kar sınırına da etki etmektedir. Araştırma sahasının bakı durumu incelendiğinde, Merkez Mahallesi'nin doğu, güneydoğu ve güneyi, Bahçeli Mahallesi'nin güney, batı ve kuzeybatı, Sütlüce Mahallesi'nin güney ve batı, Kuzca Mahallesi'nin güneydoğu, güney ve doğu, Fatih Mahallesi'nin güney, doğu ve batı ile Kuşluhan Mahallesi'nin doğu ve kuzeybatı yamaçlarında yerleşmelerin yoğunlaştığı görülmektedir (Harita 1.7). Bu kapsamda yerleşmelerin özellikle Aksu Vadisi'nin güneye bakan yamaçlarında kurulduğunu söylemek mümkündür.

Harita 1.7. Araştırma Sahası ve Çevresinin Bakı Haritası.

Söz konusu deprem ile ilgili yukarıda yer verilen bilgiler dışında ilçe genelinde AFAD veri tabanından alınan bilgilere göre 1992 yılından günümüze kadar çığ, heyelan, orman yangını, sel ve taşkın, heyelan, toprak kayması, çamur akması, ağır kış şartlarına gibi yaklaşık olarak 11 olayla karşılaşmıştır. Bu afetler neticesinde toplamda 2 kişi hayatını kaybetmiş, 14 bina hasar görmüş ve bu tarz olaylardan 120 kişinin etkilendiği çeşitli raporlarda kayıt altına alınmıştır. Ayrıca merkez, Söğüt ve Kuzca mahallelerinde kaya düşmesi gibi afetler örnek olarak gösterilebilir (T.A.B.B., <https://tabb-analiz.afad.gov.tr/Genel/Sorgulama.aspx> Erişim Tarihi: 02.05.2019).

1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İklimin etkisi uzun yıllar boyunca kendini gösterdiği gibi cansız çevrede ve özellikle bütün canlıların yaşamındaki yıllık değişimleri de iklim düzenler (Erol, 2010: 1).

Araştırma sahasının iklim özelliklerinin ortaya koyabilmek için, Dereli (Yavuzkema) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Ancak bu istasyonun 2013-2016 yılları iklim verileri olduğu için benzer iklim özellikleri gösteren üç farklı meteoroloji istasyonu verilerinden de faydalanılmıştır. Araştırma sahasının iklim elemanlarını ele almadan önce ülkemizi ve araştırma sahamızı da içine alan Doğu Karadeniz Bölümü'nü etkileyen hava kütlelerinin genel özelliklerine değinmek gerekir.

Hava kütleleri açısından ele alındığında Türkiye, herhangi bir hava kütlelerinin kaynak sahası üzerinde olmadığı için mevsimlere göre başka bölgelerden gelen farklı hava kütlelerinin etkisi altına girer (Atalay, 2011c: 9). Türkiye, subtropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklim tipi adı altında tanınan jenetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu meydana getiren amillerin tesiri altında bulunur. Bu sahanın kuzeyinde kutbi hava kütlelerinin ve güneyinde ise tropikal hava kütlelerinin çekirdek sahaları yer almıştır. Böylece Türkiye de dâhil olmak üzere bu sahanın başlıca hususiyeti kışın kutbi ve yazın tropikal menşeli hava kütlelerinin hâkim tesiri altında kalmasıdır (Erinç, 1984: 295).

Türkiye üzerinde kuzeybatıdan gelen hava akımı, Anadolu üzerinde biri kuzeyde Karadeniz, diğeri güneyde Akdeniz olmak üzere iki kola ayrılır. Karadeniz kıyıları boyunca yönelen hava akımları, yağışlara neden olur. Kış mevsiminde ise soğuk cephe geçişiyle birlikte güneye doğru ilerleyen Cp hava kütlesi, başta Karadeniz ve Marmara bölgeleri olmak üzere sıcaklığın birdenbire düşmesine neden olur. Böyle durumlarda Karadeniz kıyılarında kar yağışları meydana gelir (Atalay, 2011c: 11-13).

Araştırma sahasının iklim elemanlarını ve özelliklerinin ortaya koyabilmek için Giresun, Ordu, Trabzon illerinde ve Dereli ilçesinde bulunan rasat istasyonu verilerinden faydalanılmıştır. Buna göre araştırma sahasının başlıca iklim elemanları ve özellikleri aşağıda belirtildiği gibidir.

1.2.1. Sıcaklık

Türkiye genelinde sıcaklık ve sıcaklığın yıl içinde değişmesi; coğrafi enleme ve mevsimlere bağlı olarak güneş ışınlarının gelme açısına, topoğrafyaya, özellikle bakı ve yükseklik, havadaki bağıl nem, bitki örtüsü ve karasallık durumuna bağlıdır (Atalay, 2011c: 34).

Araştırma sahasının iklim elemanlarını incelerken, 1711 m yükseklikte kurulmuş olan Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (2013-2016), iklim verilerinden yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra araştırma sahasına benzer iklim koşullarına sahip olan Giresun (1960-2016), Ordu (1961-2016) ve Trabzon (1960-2016) meteoroloji istasyonu verilerinden de kıyaslama yapmak adına faydalanılmıştır.

Seçili istasyonlardaki ölçümlere göre aylık ortalama sıcaklık değerleri yıl içinde araştırma sahası dışında birbirine yakın değerler göstermektedir. Buna göre yıllık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde Dereli 7.7 °C, Giresun 14.6 °C, Ordu 14.4 °C ve Trabzon 14.7 °C civarındadır. Dereli ilçesinin ortalama sıcaklık değerine bakıldığında kıyı kuşağında yer alan Giresun, Ordu ve Trabzon illerinin yıllık ortalama sıcaklık değeri arasında yaklaşık 7 °C civarında bir fark görülmektedir (Tablo 1.2; Şekil 1.2). Ordu ili ve Dereli ilçesi ortalama sıcaklık verilerinden anlaşıldığı üzere kendisine komşu olan illerle yıl içinde birbirine yakın değerler göstermektedir. Kıyıdağ itibaren başlayan yüksek dağlar denizellik etkisinin iç kesimlere doğru sokulmasını engellemekte ve kıyıda yaşanan ılıman iklim koşullarının etkisi iç kesimlere doğru azalmasına neden olmaktadır (Kaymaz, 2012: 21).

Araştırma sahası ve kıyı kuşağındaki istasyonların kış mevsimi ortalama sıcaklık değerleri karşılaştırıldığında; Dereli ilçesi ocak ayında 0 °C'nin altına düşmüştür. Ordu ve Trabzon illerinde ise ocak ayında birbirine yakın değerler ölçülmüştür.

Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu verilerine bakıldığında yıllık ortalama sıcaklığın değeri 7.7 °C olup, Dereli ilçesinde ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar temmuz ve ağustos, en düşük olduğu aylar ise ocak ve aralık aylarıdır. Yine tabloya bakıldığında en yüksek sıcaklık 16.4 °C, en düşük sıcaklık ise -1.1 °C'dir. Araştırma sahasında mayıs ayından itibaren yükselen sıcaklar ağustos ayında en yüksek seviyeye ulaşmıştır ve yükselen sıcaklar ekim ayından itibaren hızla

düşmektedir. Araştırma sahası ile seçilen komşu illerin ortalama sıcaklık değerleri karşılaştırıldığında, Dereli ilçesi yükselti ve denizellik etkisinden uzak olması sıcaklık farkının artmasında etkili olmuştur. Buna göre Giresun 23.3 °C, Ordu 23.4 °C ve Trabzon 23.3 °C ağustos ayında en yüksek ortalama sıcaklık değeri neredeyse aynıdır (Tablo 1.2; Şekil 1.2).

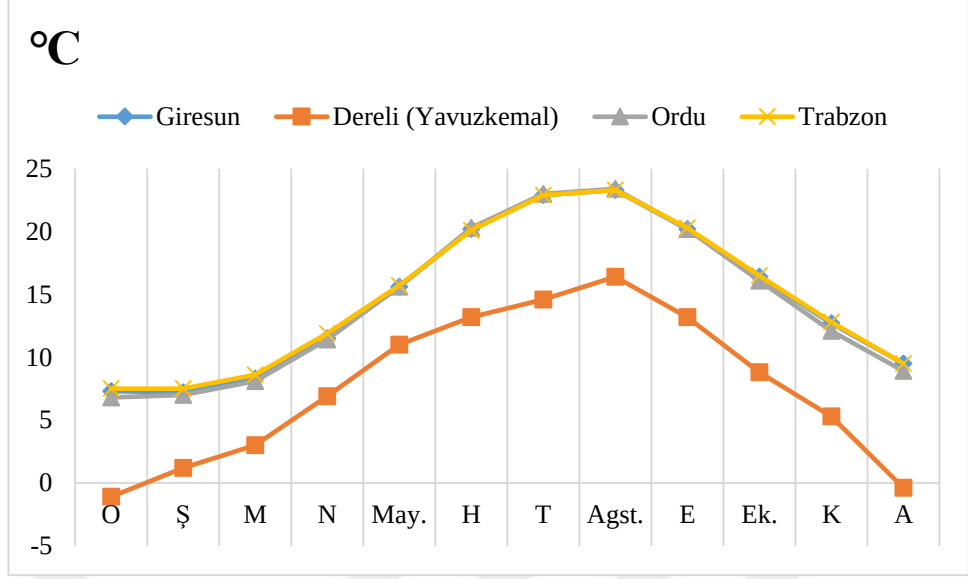
Dereli ilçesi en yüksek ortalama sıcaklık değerine ağustos ayında 16.4 °C ile ulaşırken, Ordu 23.4 °C ve Trabzon 23.3 °C ile araştırma sahasına göre yaklaşık 7 °C'lık bir sıcaklık farkı görülüyor (Tablo 1.2; Şekil 1.2).

Araştırma sahası ve kıyı kuşağında yer alan istasyonların temmuz ve ağustos ayı ortalama sıcaklık değerleri kıyaslandığında Ordu ve Trabzon arasında 0,1 °C fark varken, Dereli ilçesi ile aralarında 7 °C civarında sıcaklık farkı oluşmuştur. Ocak ayında ise Ordu ve Trabzon arasında 0.7 °C civarında iken, Dereli ilçesi ile aralarında 8.6 °C civarında bir sıcaklık farkı oluşmuştur (Tablo 1.2; Şekil 1.2).

Tablo 1.2. Seçilen Bazı İstasyonların Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (C°) (1960-2016).

İstasyon	Rasat S.	O	Ş	M	N	May.	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Ort .
Giresun	57	7.3	7.2	8.3	11.5	15.6	20.2	22.9	23.3	20.2	16.4	12.7	9.5	14.6
Dereli (Yavuzke mal)	4	-1.1	1.2	3.0	6.9	11.0	13.2	14.6	16.4	13.2	8.8	5.3	-0.4	7.7
Ordu	56	6.8	7.0	8.1	11.4	15.6	20.3	23.0	23.4	20.2	16.1	12.1	8.9	14.4
Trabzon	49	7.5	7.5	8.6	11.9	15.7	20.1	22.9	23.3	20.3	16.5	12.8	9.5	14.7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.2. Seçilen Bazı İstasyonların Aylık Ortalama Sıcaklık Değerlerinin Yıl İçindeki Dağılımı.

Dereli ilçesi istasyonunda ortalama yüksek sıcaklık değerleri yıl boyunca 0 °C'nin üstünde olup, Ordu, Giresun, Trabzon illerinde bu değerler daha yüksek seyretmiştir. Yıllık ortalama yüksek sıcaklıklar araştırma sahası olan Dereli ilçesinde 12.8 °C, Giresun'da 18.0 °C, Ordu'da 18.4 °C ve Trabzon'da ise 18.3 °C olarak ölçülmüştür (Tablo 1.3; Şekil 1.3). Giresun, Ordu ve Trabzon illerinde yıllık ortalama yüksek sıcaklık değerleri birbirlerine yakın iken, iç kısımda yer alan Dereli ilçesi yükselti değeri ve denizellik gibi faktörlerden dolayı yıllık ortalama sıcaklık değeri daha düşüktür.

Araştırma sahamızda ortalama yüksek sıcaklıkların aylara göre dağılımına baktığımızda sıcaklıkların en yüksek seviyeye ağustos ayı (21.1 °C) ve eylül ayında (19.5 °C) ulaştığı görülmektedir. Kıyı kuşağındaki istasyonlarda ise ortalama yüksek sıcaklık değerlerinin en yüksek seviyeye ulaştığı aylar; Giresun'da temmuz ayı 26.2 °C, ağustos ayı 26.7 °C, Ordu'da temmuz ayı 26.8 °C, ağustos ayında 27.3 °C, Trabzon'da ise temmuz ayı 26.1 °C, ağustos ayında ise 26.7 °C'dir (Tablo 1.3; Şekil 1.3). Kıyı kuşağında yer alan istasyonlarda benzer değerler ölçülmüştür.

Seçili istasyonların yıllık ortalama düşük sıcaklık değerleri incelendiğinde, yıllık ortalama yüksek sıcaklıklarla yıllık ortalama düşük sıcaklık değerleri arasındaki fark, Giresun'da 6.2 °C iken, Ordu'da 7.3 °C ve Trabzon'da 6.6 °C civarındadır. Dereli

ilçesinde ise bu fark 8.5 °C'dir. Giresun, Ordu, Trabzon illeri arasında yıllık ortalama sıcaklık farkı 1 °C civarında iken, bu fark Dereli ilçesi ile Giresun ili arasında 2.3 °C, Ordu ilinde 1.2 °C, Trabzon ilinde 1.9 °C civarında olmuştur (Tablo 1.3; Şekil 1.3).

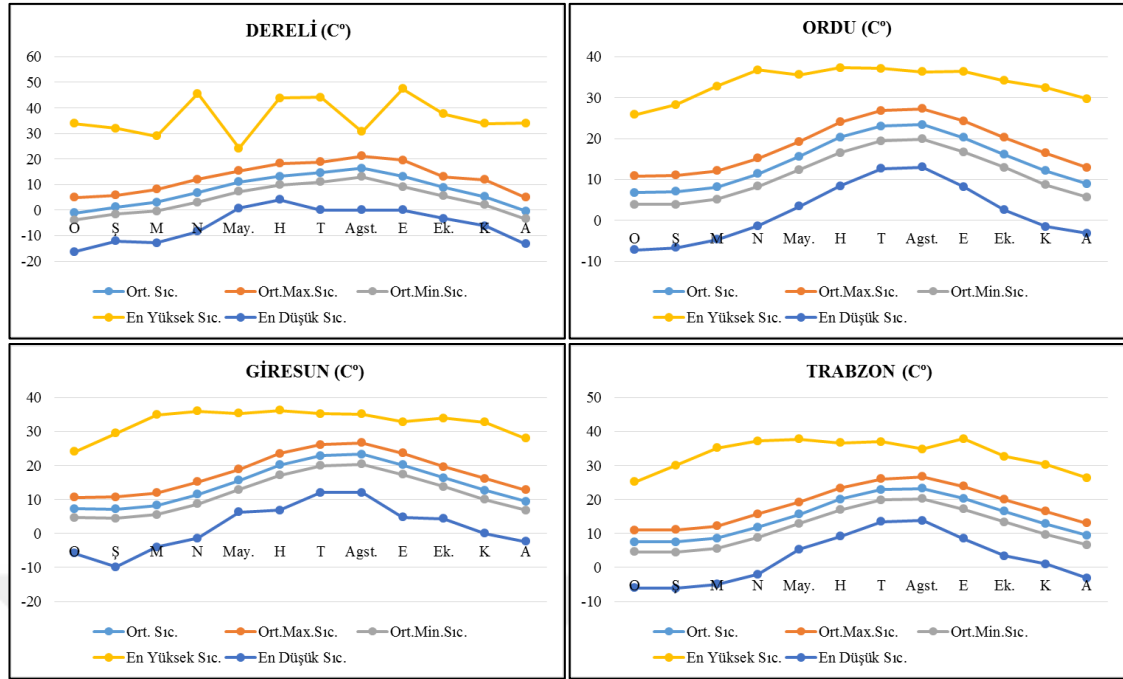
Yıllık ortalama düşük sıcaklık değerlerine baktığımızda, Dereli ilçesinde 4.3 °C, Giresun'da 11.8 °C, Ordu'da 11.1°C ve Trabzon'da ise 11.7 °C civarındadır. Dereli ilçesinde en düşük sıcaklık ocak ayı -3.8 °C iken, Giresun'da şubat ayı 4.5 °C, Ordu'da ocak ve şubat ayları 3.9 °C ve Trabzon ilinde ise şubat ayı 4.5 °C civarındadır. Kıyı kuşağında yer alan istasyonlarda sıcaklık değerleri 0 °C'nin altına düşmez iken, araştırma sahamız olan Dereli ilçesinde sıcaklık değeri -3.8 °C düşmüştür (Tablo 1.3; Şekil 1.3).

Araştırma sahasının en yüksek sıcaklık değerine bakıldığında, en yüksek sıcaklık değerlerinin görüldüğü ay ekim ayı 47.5 °C'dir. Seçili istasyonlara bakıldığında ise Giresun'da haziran ayı 36.2 °C, Ordu'da haziran ayı 37.3 °C, Trabzon'da ise eylül ayı 37.9 °C dir. Araştırma sahasının en düşük sıcaklık değerine bakıldığında, en düşük sıcaklık değerlerinin görüldüğü ay ocak ayı -16.3 °C'dir (Tablo 1.3; Şekil 1.3).

Tablo 1.3. Seçili İstasyonların Yıl İçindeki En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (C°) (1960-2016).

İstasyon	O	Ş	M	N	May.	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıllık
Dereli (Yavuzkema)	Ort. Sıc.	-1.1	1.2	3.0	6.9	11.0	13.2	14.6	13.2	8.8	5.3	-0.4	7.7
	Ort. Max. Sıc.	4.9	5.8	8.1	12.1	15.4	18.3	18.8	21.1	19.5	13.1	11.9	4.9
	Ort. Min. Sıc.	-3.8	-1.6	-0.4	3.0	7.3	9.9	11.0	13.0	9.2	5.6	2.1	-3.4
	En Yüksek Sıc.	33.9	32.0	28.9	45.6	24.2	43.8	44.2	30.7	47.5	37.6	33.9	34.0
	En Düşük Sıc.	-16.3	-12.1	-12.9	-8.4	0.8	4.1	0.0	0.0	0.0	-3.3	-6.2	-13.3
Ordu	Ort. Sıc.	6.8	7.0	8.1	11.4	15.6	20.3	23.0	23.4	20.2	16.1	12.1	8.9
	Ort. Max. Sıc.	10.8	11.0	12.1	15.2	19.2	24.0	26.8	27.3	24.3	20.2	16.4	12.9
	Ort. Min. Sıc.	3.9	3.9	5.1	8.3	12.4	16.5	19.4	19.9	16.7	12.9	8.7	5.7
	En Yüksek Sıc.	25.8	28.3	32.8	36.8	35.6	37.3	37.1	36.3	36.4	34.2	32.4	29.7
	En Düşük Sıc.	-7.2	-6.7	-4.7	-1.4	3.4	8.4	12.6	13.0	8.2	2.5	-1.5	-3.2
Giresun	Ort. Sıc.	7.3	7.2	8.3	11.5	15.6	20.2	22.9	23.3	20.2	16.4	12.7	9.5
	Ort. Max. Sıc.	10.6	10.7	11.9	15.2	18.9	23.5	26.2	26.7	23.7	19.7	16.2	12.8
	Ort. Min. Sıc.	4.7	4.5	5.5	8.7	12.9	17.2	20.0	20.4	17.4	13.8	10.0	6.9
	En Yüksek Sıc.	24.1	29.5	34.9	36.0	35.4	36.2	35.3	35.2	32.9	34.0	32.8	28.0
	En Düşük Sıc.	-5.8	-9.8	-4.0	-1.4	6.3	6.8	12.1	12.1	4.8	4.4	0.0	-2.4
Trabzon	Ort. Sıc.	7.5	7.5	8.6	11.9	15.7	20.1	22.9	23.3	20.3	16.5	12.8	9.5
	Ort. Max. Sıc.	11.0	11.1	12.2	15.8	19.2	23.4	26.1	26.7	23.9	20.0	16.5	13.1
	Ort. Min. Sıc.	4.6	4.5	5.6	8.8	12.9	17.0	19.9	20.2	17.2	13.4	9.7	6.6
	En Yüksek Sıc.	25.2	30.1	35.2	37.2	37.8	36.7	37.0	34.8	37.9	32.7	30.3	26.4
	En Düşük Sıc.	-6.0	-6.1	-5.0	-2.0	5.4	9.2	13.5	13.8	8.5	3.4	1.0	-3.1

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.3. Dereli (Yavuzkema), Ordu, Giresun ve Trabzon İstasyonlarının Aylara Göre Sıcaklık Değerleri.

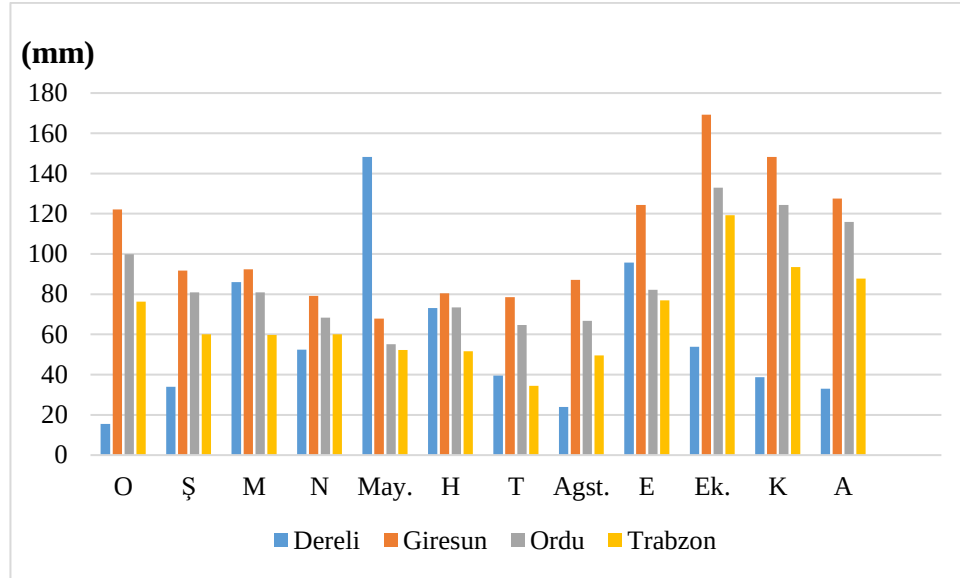
1.2.2. Yağış

Araştırma sahasının yağış durumunu ortaya koyabilmek için Dereli’de 3 yıllık, Giresun’da 56 yıllık, Ordu’da 55 yıllık ve Trabzon’da 56 yıllık rasat sonuçlarına göre incelenmiştir. Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonunun rasat sonuçlarına göre Dereli’nin yıllık ortalama yağış miktarı 693.90 mm’dir. Seçili istasyonların yıllık ortalama yağış miktarları ise Giresun’da 1268.9 mm, Ordu’da 1045.7 mm ve Trabzon’da 821.7 mm’dir. Dereli ilçesi ve Ordu arasındaki yağış farkı 351.8 mm iken, Trabzon ile 127.8 mm’dir (Tablo 1.4).

Tablo 1.4. Seçili istasyonların Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm) (1960-2016).

İstasyon	O	Ş	M	N	May.	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıllık
Dereli (Yavuzkema)	15.53	33.95	85.95	52.35	148.23	73.18	39.53	23.95	95.65	53.80	38.73	33.08	693.90
Giresun	122.1	91.8	92.4	79.1	67.8	80.5	78.6	87.1	124.3	169.3	148.3	127.6	1268.9
Ordu	99.9	80.9	80.9	68.4	55.2	73.4	64.7	66.8	82.2	133.0	124.3	116.0	1045.7
Trabzon	76.3	60.1	59.8	60.1	52.3	51.6	34.5	49.5	77.0	119.2	93.5	87.8	821.7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.4. Seçili İstasyonlarının Aylık Ortalama Yağış Durumu (mm).

Yağışın yıllık miktarı bakımından, sadece kıyı ve iç kısımlar arasında değil, kıyı boyunca birbirinden pek uzak olmayan konumlar arasında bile büyük farklılıklar görülebilir. Bu durumun oluşmasında, yerel topoğrafya şartları ve rüzgârın etkisi çok önemlidir (Arınç, 2011: 316-318). Nitekim Türkiye genelinde yağış dağılışında cephelerin geliş yönüne bakan dağların yamaçları ile dağın diğer yamacı, vadi içleri ve depresyon alanları arasında önemli farklar görülür (Atalay, 2011c: 71).

Araştırma sahasında ve seçili istasyonlarda yağışın aylara göre dağılımına baktığımızda, kıyı kuşağındaki istasyonların en fazla yağışı Karadeniz genelinde olduğu gibi sonbahar mevsiminde aldığı görülür. Dereli'nin yıllık ortalama yağış miktarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla yağış 148.23 mm ile Mayıs ayında düşerken, en az yağışın ise 15.53 mm ile Ocak ayında düştüğü görülür (Tablo 1.4). Kıyı kuşağındaki istasyonların yıllık ortalama yağış miktarının aylara göre dağılımına baktığımızda ise, Giresun'da en fazla yağış 169.3 mm ile Ekim ayında düşerken, en az yağış ise 67.8 mm ile Mayıs ayında, Ordu'da en fazla yağış 133.0 mm ile Ekim ayında düşerken, en az yağış ise 55.2 mm ile Mayıs ayında ve Trabzon'da ise en fazla yağış 119.2 mm ile Ekim ayında düşerken, en az yağış 34.5 mm ile Temmuz ayında düştüğü görülmektedir (Tablo 1.4). Kıyı kuşağında yer alan istasyonlarda en fazla yağış Ekim ayında, en az yağış ise Mayıs ayında düşmekteyken, Trabzon ilinde en az yağışın

temmuz ayında düştüğü görülüyor. İç kısımda kalan araştırma sahamız en fazla yağışı mayıs ayında ve en az yağışı ise ocak ayında aldığı görülüyor (Tablo 1.4).

Denizden uzaklaştıkça yağışın azalması genel bir kuraldır ve yağışı azaltacak önemli dağ sıraları olmasa da bu azalma görülür. Çünkü daha sıcak iç bölgelere giden hava kütlelerinde alttan ısınma konveksiyonlarına bağlı yağışlar oluşur ve içlere gittikçe kütlenin içerdiği su miktarı, dolayısıyla yağışlar azalır (Erol, 2010: 256). Kıyı dağlarının gerisinde ise yağışların birdenbire azaldığı görülür (Arınç, 2011: 317). Dereli ilçesindeki yağış miktarının kıyı kuşağındaki illere göre neden daha düşük olduğunu deniz etkisinden uzak olması ile açıklamak mümkündür.

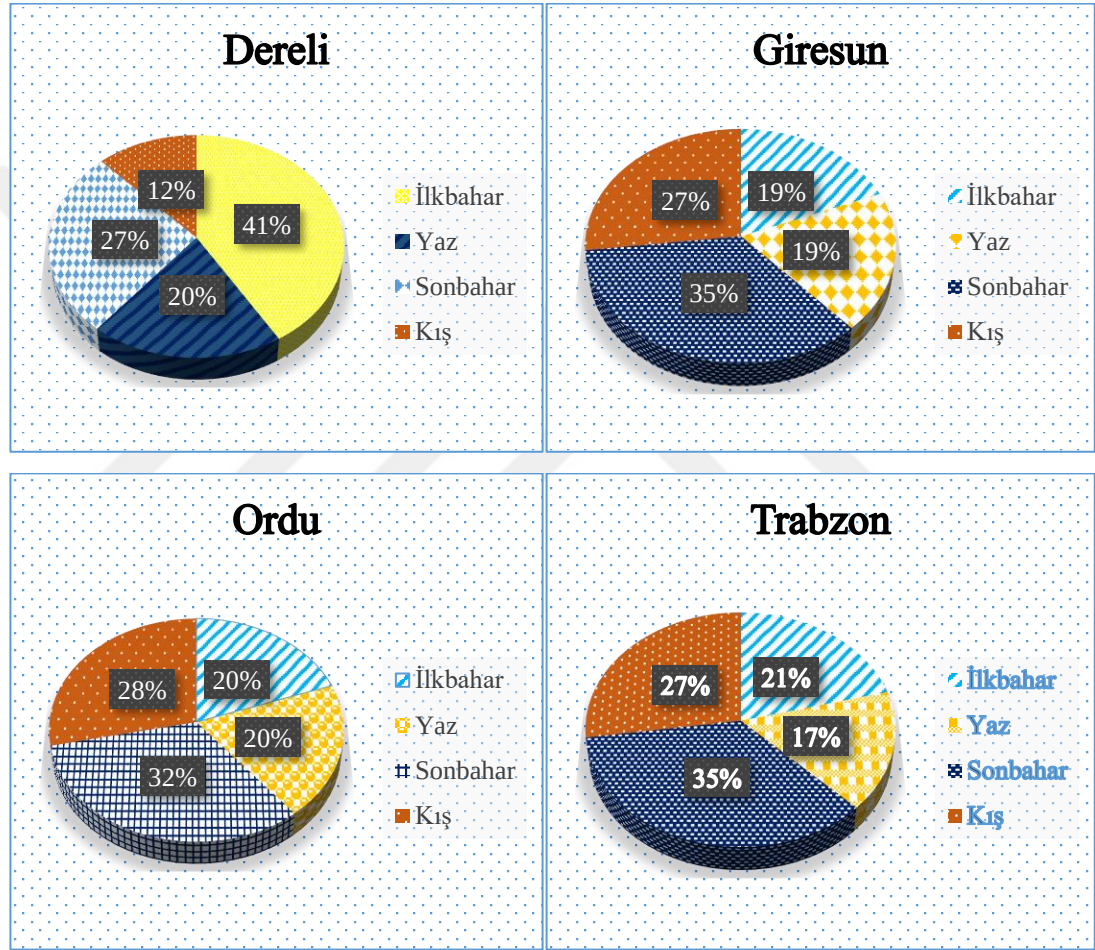
Araştırma sahasında seçili istasyonlara göre yağış miktarının mevsimlere göre dağılışı oranları açısından bir karşılaştırma yapılacak olunursa, kıyı ardında kalan Dereli ilçesi en fazla yağış aldığı mevsim ile kıyı kuşağında yer alan istasyonlardan ayrılmıştır. Bu bakımdan, Dereli’de yağışın mevsimlik dağılışı incelendiğinde; en yağışlı mevsim % 41’lik pay ile ilkbahar ve en az yağışlı mevsimin ise % 12 ile kış mevsiminin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, yıllık yağış miktarının % 20’lik payı yaz mevsimine ve % 27’lik payı ise sonbahar mevsiminde düşmektedir (Tablo 1.5; Şekil 1.5). Ayrıca araştırma sahasının her mevsim yağışlı geçtiği görülmektedir.

Kıyı kuşağında yer alan istasyonlarda genel olarak yıl boyunca yağış miktarının mevsimlere göre dağılışındaki oransal farkın çok fazla olmadığı görülüyor. Bu bakımdan, Giresun’da yağışın mevsimlik dağılışı incelendiğinde; en yağışlı mevsim % 35’lik pay ile sonbahar ve en az yağışlı mevsimin ise % 19 ile ilkbahar mevsiminin olduğu görülüyor iken, Ordu’da en yağışlı mevsim % 32’lik pay ile sonbahar, en az yağışlı mevsimin ise % 20 (19.6) ile ilkbahar mevsiminin olduğu görülür. Trabzon’da ise en yağışlı mevsimin % 35’lik pay ile sonbahar ve en az yağışlı mevsimin ise % 17 ile yaz mevsiminin olduğu görülmektedir (Tablo 1.5; Şekil 1.5). Seçili istasyonların en fazla yağışı sonbahar mevsiminde aldığı ve nispeten düzenli bir yağış rejimine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 1.5. Seçili İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1960-2016).

İstasyon	İlkbahar	%	Yaz	%	Sonbahar	%	Kış	%	Toplam
Dereli 2013-2016	286.53	41.2	136.66	19.7	188.18	27.1	83.28	12.0	693.90
Giresun	239.3	18.8	246.2	19.4	441.9	34.8	341.5	27.0	1268.9
Ordu	204.5	19.6	204.9	19.6	339.5	32.5	296.8	28.3	1045.7
Trabzon	172.2	21.0	135.6	16.5	289.7	35.2	224.2	27.3	821.7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

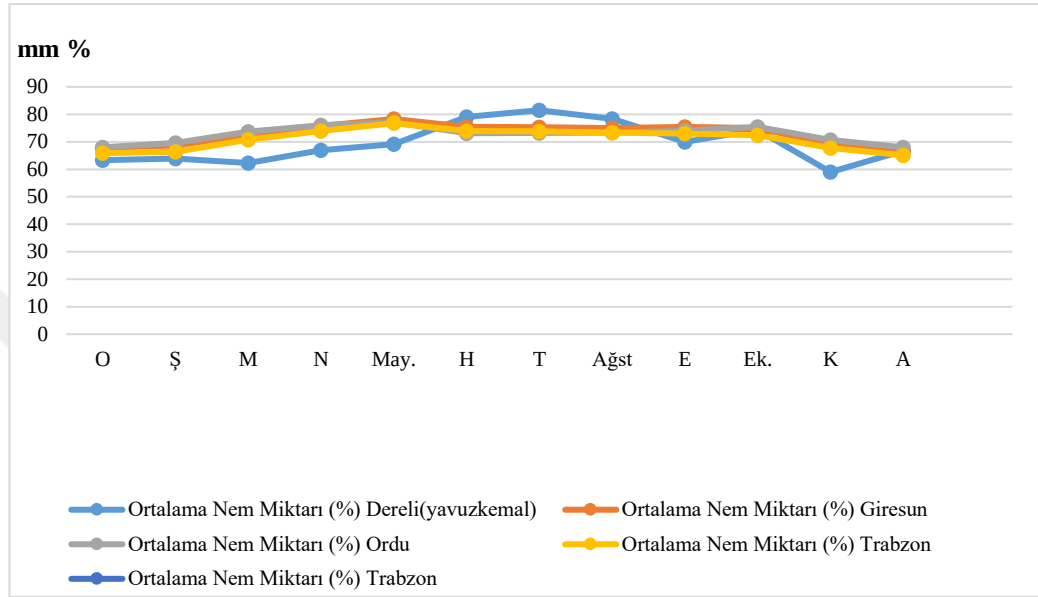
Şekil 1.5. Seçili İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (%).

Seçili istasyonların nispi nem miktarına bakıldığında % 70'in üzerinde olduğu görülmektedir. Nisan ayından itibaren artmaya başlayan nem miktarları kasım ayına kadar % 70'in üzerinde seyretmektedir. Dereli ilçesi de ortalama nem miktarı bakımından seçili istasyonlarla benzerlik göstermektedir (Tablo 1.6; Şekil 1.6).

Tablo 1.6. Seçili İstasyonlarda Aylık Ortalama Nispi Nem Miktarı (%) (1960-2016).

Parametre	İstasyon	O	Ş	M	N	May.	H	T	Ağst	E	Ek.	K	A	Yıllık
Ortalama Nem Miktarı (%)	Dereli(yavuzkema)	63.3	63.9	62.3	66.9	69.1	79.1	81.5	78.4	70.0	74.4	59.0	66.7	69.6
	Giresun	67.8	68.7	72.4	75.8	78.3	75.5	75.3	75.0	75.4	75.0	69.1	66.8	72.9
	Ordu	68.0	69.6	73.7	76.0	77.1	73.1	73.2	73.4	74.0	75.5	70.7	68.0	72.7
	Trabzon	65.9	66.3	70.8	73.9	76.8	73.9	73.8	73.4	73.0	72.4	67.7	65.1	71.1

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.6. Seçili İstasyonların Aylık Ortalama Nem Miktarı.

1.2.3. Basınç

Türkiye arazisi, dinamik-jenetik klimatoloji bakımından bir geçiş sahası üzerindedir. Dolayısıyla belli bir hava kütesinin yıl boyunca süren egemenliği söz konusu değildir ve çeşitli faktörlere bağlı olarak basınç şartlarında önemli değişimler görülür (Arınç, 2011: 311). Atmosferdeki gazların temas ettikleri yüzeylere uyguladığı kuvvete hava basıncı denmektedir. Hava sıcaklığına bağlı olarak yoğunluktaki artma ve azalmalar sebebiyle basınçta değişiklikler görülür. Bunun yanı sıra hava basıncı, mevsimler, yükseklik, yerçekimi, cephe ve basınç sistemlerine bağlı olarak değişmektedir (Sensoy, Demircan, Ulupınar ve Balta, 2005: 13).

Seçili istasyonlarda ortalama basınç değerleri incelendiğinde Dereli istasyonu 819 mb'la alçak basınç, Giresun istasyonu 1012 mb, Trabzon istasyonu 1012 mb değeriyle normal basınç ve Ordu istasyonu ise 1014 mb değeriyle yüksek basınç etkisi altındadır (Tablo 1.7; Tablo 1.8; Şekil 1.7). Dereli ilçesi'nin aylık ortalama basınç değerleri

incelendiğinde, basıncın normal atmosfer basıncının altında olup ve neredeyse bütün mevsimde birbirine yakın değerler ölçülmüştür.

Tablo 1.7. Seçili İstasyonlarda Aylık Ortalama Hava Basıncı (1980-2016).

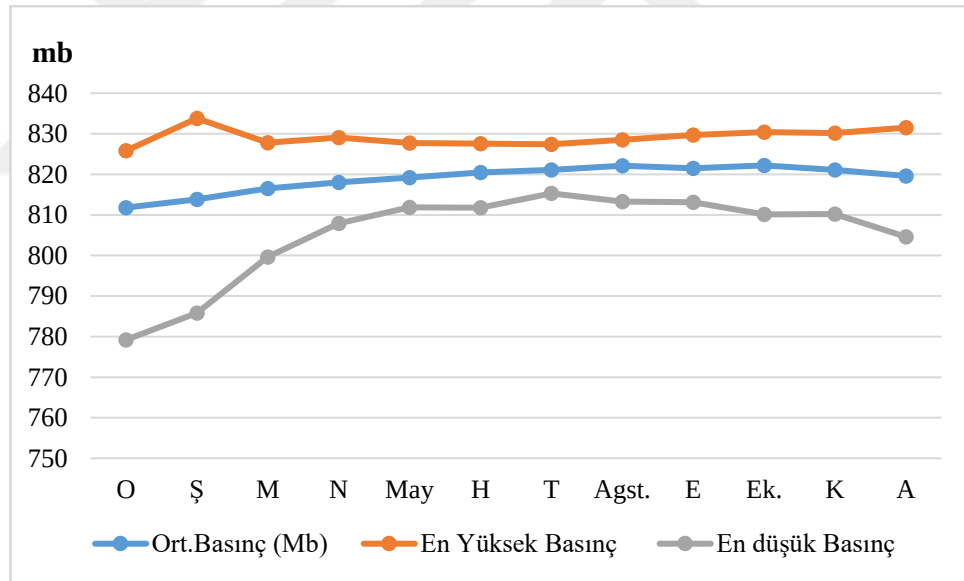
Parametre	İstasyon	O	Ş	M	N	May	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıllık
Aylık Ort.Hava Basıncı (Mb)	Dereli (Yavuzkema)	811.8	813.8	816.5	818.0	819.2	820.5	821.1	822.1	821.5	822.2	821.1	819.6	819.0
	Giresun	1015.6	1014.4	1013.4	1010.9	1010.8	1009.3	1007.6	1008.3	1011.6	1014.8	1015.6	1015.6	1012.3
	Ordu	1018.2	1017.1	1016.0	1013.4	1013.3	1011.7	1010.2	1010.8	1014.1	1017.3	1018.3	1018.4	1014.9
	Trabzon	1015.6	1014.6	1013.5	1010.8	1010.7	1009.3	1007.7	1008.4	1011.7	1014.8	1015.7	1015.5	1012.4

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1.8. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Basınç Değerleri (2013-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	May	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıllık
Ort.Basınç (Mb)	811.8	813.8	816.5	818.0	819.2	820.5	821.1	822.1	821.5	822.2	821.1	819.6	819.0
En Yüksek Basınç	825.8	833.8	827.8	829.1	827.7	827.6	827.4	828.5	829.7	830.4	830.2	831.5	833.8
En düşük Basınç	779.2	785.8	799.6	807.9	811.9	811.8	815.3	813.3	813.1	810.1	810.2	804.6	779.2

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.7. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Yıllık Basınç Değerleri.

1.2.4. Rüzgâr

Yatay yönde yer değiştiren bir hava kütesinin hareketine rüzgâr denir. Yeryüzü çeşitli nedenlerle farklı ısınır. Böylece ısınan hava kütesi genişler ve yükselir. Komşu bölgedeki soğuk hava bu bölgeye doğru akmaya başlar. Böylece rüzgarlar meydana gelir (Sensoy vd., 2005: 12). Havanın yer değiştirmesi daima, civar bölgeler arasında mevcut basınç farkından ileri gelir (Ardel vd., 1969: 99). Yaz mevsiminde genellikle

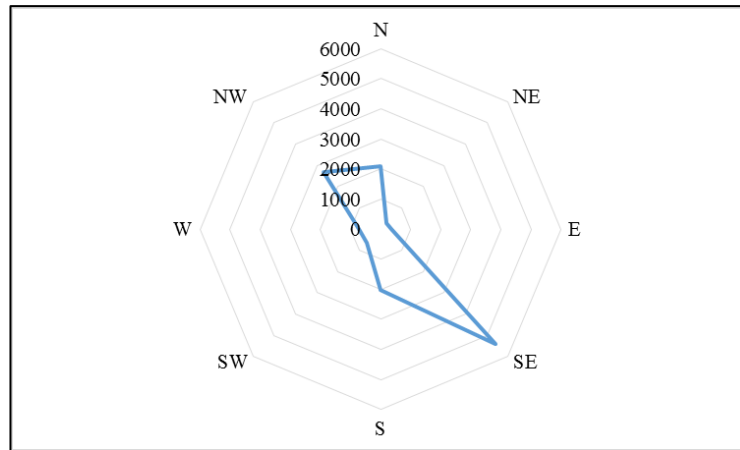
yüksek basınç özelliği taşıyan Mp ve Cp kuzeye doğru çekilmiştir. Dolayısıyla Karadeniz Bölgesi bu mevsimde tropikal kökenli hava kütlelerinin altına girer. Böylece Mp ve Cp kökenli hava kütlelerinden dolayı NW, N ve NE rüzgârlarını alır (Arınç, 2011: 311-312). Kış mevsiminde kuzey yönünden Karadeniz Bölgesi'ne ulaşan hava kütleleri arasında kuzeybatıdan sokulan Mpw ve kuzeydoğudan sokulan Cpk'dır (Arınç, 2011: 312). Böylece bu mevsimde Karadeniz'in kuzey kıyılarında N (Yıldız) rüzgârları, güney kıyılarında S (Kible) rüzgârları büyük bir frekansla hâkimdir (Arınç, 2011: 313).

Dereli istasyonu verilerine göre ilçede etkin iki rüzgâr yönü ortaya çıkmıştır. Yıl içinde 5413 esme sayısı ile SE yönü ve 2657 esme sayısı ile NW yönü hâkim rüzgâr doğrultuları olarak belirlenmiştir (Tablo 1.9; Şekil 1.8).

Tablo 1.9. Dereli (Yavuzkema) istasyonu Aylık Rüzgâr Esme Sayıları (2013-2016).

Rüzgâr Y.	O	Ş	M	N	May	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıllık
N	32	33	41	105	106	159	872	280	170	166	76	45	2085
NE	10	16	15	21	29	31	30	30	34	29	23	18	286
E	27	28	37	28	32	28	24	49	32	39	23	28	375
SE	462	576	639	537	440	231	184	217	354	480	686	607	5413
S	158	147	148	136	203	114	121	167	212	188	205	220	2019
SW	60	35	65	64	73	35	33	44	61	54	57	79	660
W	62	34	60	59	62	40	29	50	73	43	79	113	704
NW	156	184	190	159	214	209	201	262	278	212	272	320	2657
Aylık Hakim Rüzgâr Yönü oranı (%)	SE %24.96	SE %27.97	SE %26.07	SSE %21.76	NNW %23.54	NNW %36.13	N %30.24	NNW %36.90	NNW %28.94	NNW %26.25	SE %24.77	SE %21.83	NNW %27.45

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.8. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Rüzgâr Frekansı.

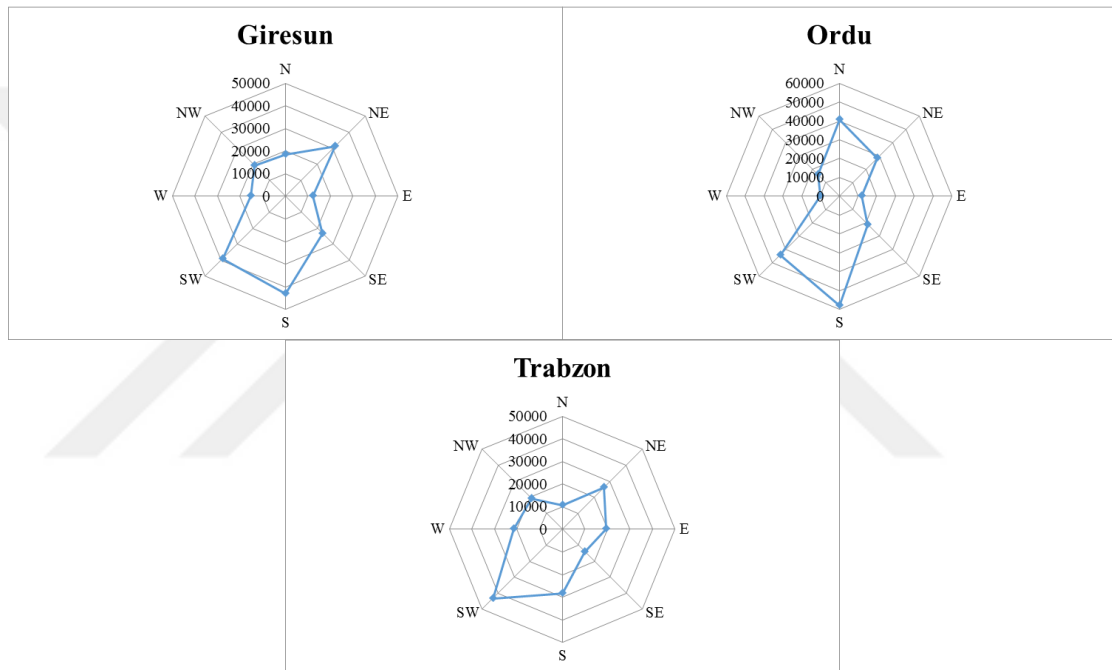
Ayrıca araştırma sahasının yakın çevresinde bulunan istasyonlar arasında Giresun ilinin hakim rüzgâr yönü S, Ordu'nun S ve Trabzon'un ise SW doğrultusunda olduğu

belirlenmiştir (Tablo 1.9; Şekil 1.9). Buna göre genel olarak incelenen istasyonların bulunduğu alanlarda kara ve deniz dağılışı ile jeomorfolojik yapının hakim rüzgar yönleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1.10. Seçili İstasyonlarda Yönlere Göre Rüzgâr Esme Sayıları (1960-2016).

İstasyon	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Rüzgâr Y.
Giresun	18566	31241	12268	23448	43062	39306	15207	19083	SSW
Ordu	40515	28806	11798	21573	57776	44073	10195	16080	S
Trabzon	10690	26302	19402	14337	28337	43348	21492	19126	SSW

Kaynak: Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.9. Seçili İstasyonlarda Yönlere Göre Rüzgâr Esiş Sayıları.

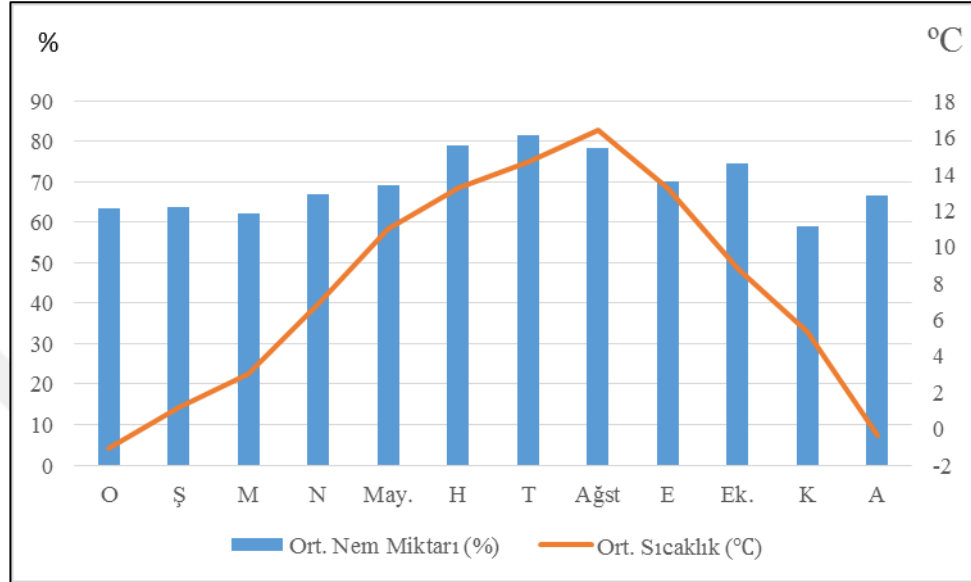
1.2.5. Nispi Nem

Bağıl nem, havada mevcut nem ile sıcaklığın yakın denetimi altındadır (Erol, 2010: 205). Havadaki bağıl nem sıcaklık artışına bağlı olarak artar; sıcaklık düştükçe de azalır (Atalay, 2010: 71). Dereli’de yıllık ortalama nispi nem miktarı % 69 oranı ile oldukça fazladır. Aylara göre dağılışına bakıldığında, % 59 ile kasım nispi nem miktarının en düşük olduğu aydır. Sıcaklıkların maksimum seviyeye ulaştığı yaz aylarında nispi nem de artarak temmuz ayında % 81’e ulaşmıştır (Tablo 1.11, Şekil 1.10).

Tablo 1.11. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Ortalama Nem ve Sıcaklık Değerleri (2013-2016).

Parametre	O	Ş	M	N	May.	H	T	Ağst	E	Ek.	K	A	YILLIK
Ort. Nem Miktarı (%)	63.3	63.9	62.3	66.9	69.1	79.1	81.5	78.4	70.0	74.4	59.0	66.7	69.6
Ort. Sıcaklık (C°)	-1.1	1.2	3.0	6.9	11.0	13.2	14.6	16.4	13.2	8.8	5.3	-0.4	7.7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.10. Dereli (Yavuzkema) Aylara Göre Ortalama Nem ve Ortalama Sıcaklık Dağılışı.

1.2.6. Yağış Tipi, Yağış Etkinliği ve Kuraklık

Sıcaklık, basınç ve rüzgarlar, nem ve yağış gibi muhtelif meteorolojik elemanların birleşmesinden meydana gelen iklim kuşakları ve iklim tipleri sayısız denecek kadar çoktur ve denilebilir ki, her yerin kendine mahsus bir iklimi vardır (Ardel vd., 1969: 266). Dereli (Yavuzkema) meteoroloji istasyonunun verilerinden yararlanılarak araştırma sahasının aylık ve yıllık yağış tutarları analiz edilerek iklim özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bitkilerin ve diğer canlıların yaşamı, kuşkusuz yağış miktarı ile yakından ilgilidir (Erol, 2010: 240). Ancak araştırma sahasının iklim tipi ve etkinliğini ayrıntılı şekilde belirtebilmek için Erinç, De Martonne ve Thornthwaite tarafından geliştirilen formüllerden yararlanılacaktır.

Thornthwaite'in iklim tasnifi, esas itibariyle, yağışla evapotranspirasyon ve sıcaklıkla evapotranspirasyon arasındaki münasebetlere dayanır (Ardel vd. 1969: 291). Ayrıca Dereli ilçesi'nin bir başka iklim tipide De Martonne yöntemi uygulanarak belirlenmiştir. De Martonne'un iklim tasnifi birçok faktör; bilhassa sıcaklık ve yağış

dikkate alınarak yapılmıştır (Ardel vd. 1969: 280). Yıllık ortalama yağış ve sıcaklığın yanında, en kurak ayın yağışı ve sıcaklığı hesaplamada göz önünde tutulmaktadır. Yıllık yağış miktarı yağışlı ve kurak iklimleri ayırmaya imkân vermektedir. De Martonne'un en son Gottmann ile 1942'de geliştirdiği yıllık kuraklık indisi formülü aşağıdaki belirtildiği gibidir (M.G.M., 2014: 6):

$$I_a = (P / (T + 10) + (12 * p / (t + 10))) / 2 \text{ şeklindedir.}$$

10 = Sıcaklığın 0°C'nin altında olduğu yerlerde t'yi pozitif yapmaya yarayan sabit sayı

P = Uzun yıllar toplam yağış (mm)

T = Uzun yıllar ortalama hava sıcaklığı (°C)

p = En kurak ayın yağışı (mm)

t = En kurak ayın ortalama sıcaklığı (°C)

De Martonne kuraklık indisi formülünden çıkan sonuçlara göre iklim tipleri belirlenmiştir. Formül Dereli meteoroloji istasyonu için uygulandığında sonuç aşağıdaki gibi elde edilir:

$$I_a = (P / (T + 10) + (12 * p / (t + 10))) / 2$$

$I_a = (693.9 / (7.7 + 10) + (12 * 23.9 / (16.4 + 10))) / 2 = 25$ bulunur. Bu sonuca göre Dereli ilçesi yarı nemli iklim tipi içerisinde (Tablo 1.12).

Tablo 1.12. De Martonne Kuraklık İndisi ve İklim Tipleri.

İklim Tipi	Kuraklık İndeksi
Çöl	5
Step(Yarı Kurak)	5-10
Step- Nemli arası	10-20
Yarı Nemli	20-28
Nemli	28-35
Çok Nemli	35-55
Islak	>55
Kutupsal	<0(T<-5 C°)

Kaynak: M.G.M. (2014: 6)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Erinç yağış etkinliği P= yıllık toplam yağış (mm), Tom= yıllık ortalama maksimum sıcaklık formülüne göre iklim tipi analiz edilmektedir. Dereli istasyonu verilerine göre 693.9/17.7 formülü uygulanarak 40 değeri bulunmaktadır. Erinç formülüne göre Dereli ilçesi nemli iklim tipi sınıfında yer almakta olup, nemli orman bitki örtüsüne sahiptir (Tablo 1.13).

Tablo 1.13 Erinç İklim Sınıflandırması Değerleri.

İklim Sınıfı	İndis Değeri	Bitki Örtüsü
Tam Kurak	< 8	Çöl
Kurak	8-15	Çöl- Step
Yarı Kurak	15-23	Step
Yarı Nemli	23-40	Park Görünümlü Kuru Orman
Nemli	40-55	Nemli Orman
Çok Nemli	> 55	Çok Nemli Orman

Kaynak: M.G.M. (2016: 3-4)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Thornthwaite formülüne göre hazırladığımız su bilançosuna göre, Dereli ilçesinin iklim tipi B1, C'2, r, b'4 sembolleriyle ifade edilmektedir. Bu iklim tipi ise; Nemli, Düşük sıcaklıkta (Mikrotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim tipini yansıtmaktadır (Tablo 1.14). Dereli ilçesinde ağustos ayı PE (Evapotranspirasyon) miktarı düşen yağıştan fazla olduğu için su noksanı meydana gelmiştir. Aynı şekilde şubat ve mayıs ayları arasında da PE (Evapotranspirasyon) miktarından düşen yağış miktarı fazla olduğu için su fazlalığı olmuştur. Araştırma sahası her mevsim yağışlı olduğu için bariz bir kuraklıktan söz edilemez.

Tablo 1.14. Dereli İlçesi Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.

Blanço elemanları		A Y L A R												Vejetasyon devresi		Yıllık
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	İç	Dış	
Sıcaklık	°C	-1,1	1,2	3,0	6,9	11,0	13,2	14,6	16,4	13,2	8,8	5,3	-0,4			7,7
Sıcaklık indisi	i	0,0	0,1	0,5	1,6	3,3	4,3	5,1	6,0	4,3	2,4	1,1	0,0			28,8
Düzeltilmemiş PE	mm.	0,0	6,9	16,7	37,1	58,0	69,1	76,1	85,1	69,1	46,8	28,8	0,0			
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali		0,84	0,83	1,03	1,11	1,24	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,83	0,80			
Düzeltilmiş PE	PET	0,0	5,8	17,2	41,2	72,1	86,9	96,4	100,9	71,7	44,9	23,8	0,0	428,0	132,8	560,8
Yağış	y	15,5	33,9	85,9	52,3	148,2	73,1	39,5	23,9	95,6	53,8	38,7	33,8	380,3	313,9	694,2
Depo Değişikliği	Dd	15,5	2,9	-	-	-	-13,8	-56,9	-29,3	23,9	8,9	14,9	33,8			
Depolama	D	97,1	100,0	100,0	100,0	100,0	86,2	29,3	-	23,9	32,9	47,8	81,6			100,0
Gerçek Evapotranspirasyon	GET	-	5,8	17,2	41,2	72,1	86,9	96,4	53,2	71,7	44,9	23,8	-	380,3	132,8	513,1
Su Noksanı	Sn	-	-	-	-	-	-	-	47,7	-	-	-	-	47,7	0,0	47,7
Su Fazlası	Sf	-	25,2	68,7	11,1	76,1	-	-	-	-	-	-	-	76,1	105,1	181,1
Yüzeysel Akış	Yü1	-	12,6	47,0	39,9	43,6	38,0	-	-	-	-	-	-	81,6	99,5	181,1
" "	Yü2	0,2	12,7	40,7	25,9	51,0	25,5	12,7	6,4	3,2	1,6	0,8	0,4	0,0	181,1	181,1
Nemlilik Oranı	Ne	15,5	4,9	4,0	0,3	1,1	-0,2	-0,6	-0,8	0,3	0,2	0,6	33,8			
İklim Tipi	B1 C'2 r b'4: Nemli, Düşük sıcaklıkta (Mikrotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim.															

Giresun ili B3, B'2, r, b'4 Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim tipi görülmektedir (Tablo 1.15). Su noksanı sadece yaz mevsiminde bir ay görülmektedir (Şekil 1.14).

Tablo 1.15. Giresun İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.

Blanço elemanları	A Y L A R												Vejetasyon devresi		Yıllık
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	İçi	Dışı	
Sıcaklık	°C	7,3	7,2	8,3	11,5	15,6	20,2	22,9	23,3	20,2	16,4	12,7	9,5		14,6
Sıcaklık indisi	i	1,8	1,7	2,2	3,5	5,6	8,3	10,0	10,3	8,3	6,0	4,1	2,6		64,4
Düzeltilmemiş PE	mm.	19,3	18,9	23,4	38,3	60,7	89,6	108,3	111,2	89,6	65,5	44,5	28,7		
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali		0,83	0,83	1,03	1,11	1,25	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,82	0,80		
Düzeltilmiş PE	PET	16,1	15,7	24,1	42,6	75,6	113,0	137,5	132,0	92,9	62,6	36,7	23,0	692,9	771,9
Yağış	y	122,1	91,8	92,4	79,1	67,8	80,5	78,6	87,1	124,3	169,3	148,3	127,6	835,0	1268,9
Depo Değişikliği	Dd	-	-	-	-	-7,8	-32,5	-58,9	-0,8	31,4	68,6	-	-		
Depolama	D	100,0	100,0	100,0	100,0	92,2	59,7	0,8	-	31,4	100,0	100,0	100,0		100,0
Gerçek Evapotranspirasyon	GET	16,1	15,7	24,1	42,6	75,6	113,0	137,5	87,9	92,9	62,6	36,7	23,0	648,9	727,8
Su Noksanı	Sn	-	-	-	-	-	-	-	44,0	-	-	-	-	44,0	44,0
Su Fazlası	Sf	106,0	76,1	68,3	36,5	-	-	-	-	38,0	111,6	104,6	186,1	355,0	541,1
Yüzeysel Akış	Yü1	105,3	91,0	72,2	52,4	18,2	-	-	-	19,0	74,8	108,1	164,4	376,6	541,1
" "	Yü2	95,6	85,8	77,0	56,8	28,4	14,2	7,1	3,5	1,8	19,9	65,7	85,2	0,0	541,1
Nemlilik Oranı	Ne	6,6	4,8	2,8	0,9	-0,1	-0,3	-0,4	-0,3	0,3	1,7	3,0	4,6		
İklim Tipi	B3 B'2 r b'4: Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim.														

Ordu ili B2, B'2, r, b'4 Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim tipi görülmektedir (Tablo 1.16). Seçili kıyı kuşağı istasyonlarında yaz mevsiminde su noksanı olduğu görülmektedir (Şekil 1.14).

Tablo 1.16. Ordu İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.

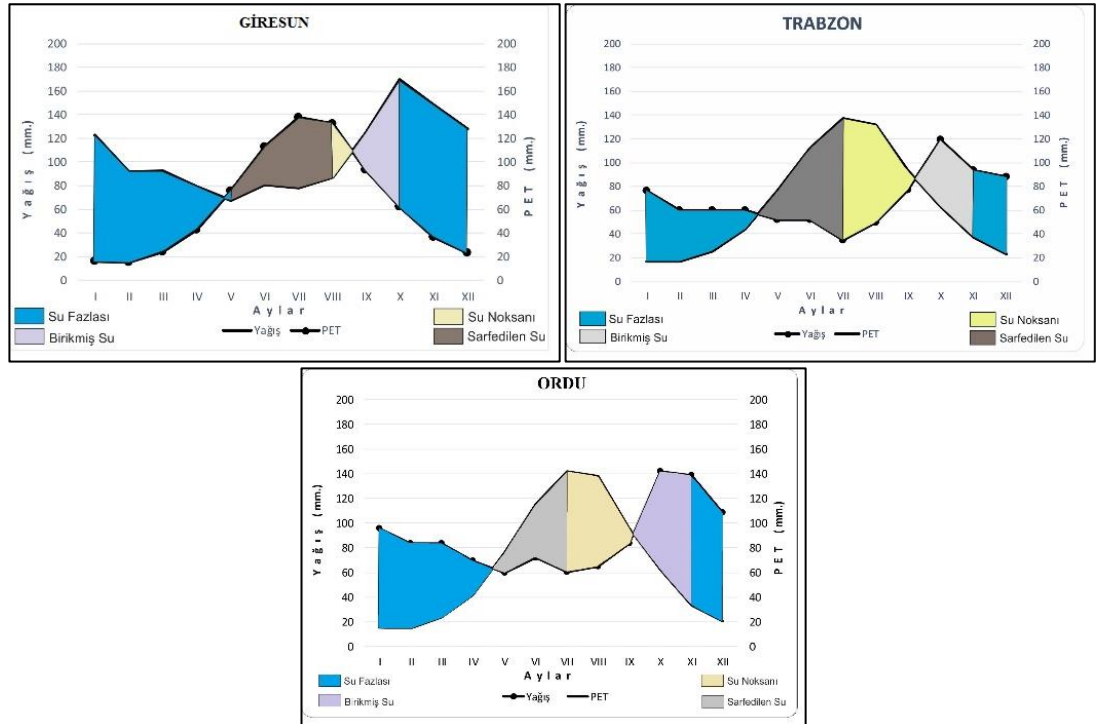
Blanço elemanları	A Y L A R												Vejetasyon devresi		Yıllık
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	İçi	Dışı	
Sıcaklık	°C	6,8	7,0	8,1	11,4	15,6	20,3	23,0	23,4	20,2	16,1	12,1	8,9		14,4
Sıcaklık indisi	i	1,6	1,7	2,1	3,5	5,6	8,3	10,1	10,3	8,3	5,9	3,8	2,4		63,5
Düzeltilmemiş PE	mm.	17,7	18,5	23,0	38,3	61,2	90,7	109,2	112,1	90,0	64,1	41,9	26,5		
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali		0,83	0,83	1,03	1,11	1,25	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,82	0,80		
Düzeltilmiş PE	PET	14,7	15,4	23,7	42,6	76,2	114,3	138,8	133,1	93,3	61,4	34,5	21,2	694,2	769,1
Yağış	y	99,9	80,9	80,9	68,4	55,2	73,4	64,7	66,8	82,2	133,0	124,3	116,0	668,0	1045,7
Depo Değişikliği	Dd	-	-	-	-	-21,0	-40,9	-38,1	-	-	71,6	28,4	-		
Depolama	D	100,0	100,0	100,0	100,0	79,0	38,1	-	-	-	71,6	100,0	100,0		100,0
Gerçek Evapotranspirasyon	GET	14,7	15,4	23,7	42,6	76,2	114,3	102,8	66,8	82,2	61,4	34,5	21,2	580,7	655,7
Su Noksanı	Sn	-	-	-	-	-	-	36,0	66,3	11,1	-	-	-	113,5	113,5
Su Fazlası	Sf	85,2	65,5	57,2	25,8	-	-	-	-	-	61,4	94,8	87,3	302,8	390,0
Yüzeysel Akış	Yü1	90,0	75,3	61,4	41,5	12,9	-	-	-	-	30,7	78,1	85,1	304,9	390,0
" "	Yü2	74,1	69,8	63,5	44,7	22,3	11,2	5,6	2,8	1,4	0,7	31,1	63,0	0,0	390,0
Nemlilik Oranı	Ne	5,8	4,3	2,4	0,6	-0,3	-0,4	-0,5	-0,5	1,2	2,6	4,5			
İklim Tipi	B2 B'2 r b'4: Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim.														

Trabzon ili ise seçili istasyonlardan farklı olarak C2, B'2, s, b'4 Yarı nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan, Okyanus

iklimine yakın iklim tipi görülmektedir (Tablo 1.17). Yıl içinde temmuz ve eylül arası su noksanı görülen aylar olup, kasım ve nisan aylarında ise su fazlalığı olduğu görülmektedir (Şekil 1.14).

Tablo 1.17. Trabzon İli Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilançosu.

Blanco elemanları	A Y L A R												Vejetasyon devresi		Yıllık	
	I		II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	İç		Dış
Sıcaklık	°C	7,5	7,5	8,6	11,9	15,7	20,1	22,9	23,3	20,3	16,5	12,8	9,5			14,7
Sıcaklık indisi	i	1,8	1,8	2,3	3,7	5,7	8,2	10,0	10,3	8,3	6,1	4,2	2,6			65,1
Düzeltilmemiş PE	mm.	19,8	19,8	24,4	40,0	60,9	88,7	108,1	111,0	90,0	65,7	44,7	28,4			
Güneşlenme süresine göre PE tashihsal		0,83	0,83	1,03	1,11	1,25	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,82	0,80			
Düzeltilmiş PE	PET	16,5	16,5	25,2	44,5	75,9	111,8	137,3	131,8	93,4	62,9	36,8	22,7	694,4	80,9	775,3
Yağış	y	76,3	60,1	59,8	60,1	52,3	51,6	34,5	49,5	77,0	119,2	93,5	87,8	537,7	284,0	821,7
Depo Değişikliği	Dd	-	-	-	-	-23,6	-60,2	-16,1	-	-	56,3	43,7	-			
Depolama	D	100,0	100,0	100,0	100,0	76,4	16,1	-	-	-	56,3	100,0	100,0			100,0
Gerçek Evapotransprasyon	GET	16,5	16,5	25,2	44,5	75,9	111,8	50,6	49,5	77,0	62,9	36,8	22,7	509,1	80,9	590,0
Su Noksanı	Sn	-	-	-	-	-	-	86,7	82,3	16,4	-	-	-	185,3	0,0	185,3
Su Fazlası	Sf	59,8	43,6	34,6	15,6	-	-	-	-	-	-	13,0	65,1	28,6	203,1	231,7
Yüzeysel Akış	Yü1	62,4	51,7	39,1	25,1	7,8	-	-	-	-	-	6,5	39,0	39,4	192,3	231,7
" "	Yü2	47,8	45,7	40,2	27,9	13,9	7,0	3,5	1,7	0,9	0,4	6,7	35,9	0,0	231,7	231,7
Nemlilik Oranı	Ne	3,6	2,6	1,4	0,4	-0,3	-0,5	-0,7	-0,6	-0,2	0,9	1,5	2,9			
İklim Tipi	C2 B'2 s b'4: Yarı Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan, Okyanus iklimine yakın iklim.															

Şekil 1.11. Seçili İstasyonlar Ait Su Bilançoları.

1.3. HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER

Akarsular, insanların ilk besinini veren doğal kaynaklardır. İnsanlığın içme ve kullanma suyunun sağlanmasında, elektrik enerjisinin üretiminde, besin kaynaklarının elde edilmesinde, rekreasyon-turizm etkinliklerinde, tarım ürünlerinin yetiştirilmesinde gerekli olan sulama suyu elde edilmesinde ve sanayinin gereksinim duyduğu suyun sağlanmasında su kaynaklarının yaşamsal önemi ve değeri vardır (Güney, 2004: 27). Akarsuların beslenme tarzlarına ve akımlarının değişmelerine ait bütün olayları rejim adı altında toplayacak olursak, bir taraftan akaçlama havzasının genişliği ve şekli, akarsuların saçaklanması, üzerine aktıkları bölgenin relief özellikleri, zeminin tabiatı ve yapısı, kırıklı veya kıvrımlı yapı, bitki örtüsü gibi havzanın geometrik ve jeolojik şartlar altında bulunduğunu, aynı zamanda yağış, buharlaşma ve sıcaklık gibi meteorolojik ve klimatolojik sebeplere bağlı olduğunu görürüz (Akyol, 1948: 2-3). Ülkemize düşen yağışların akarsulara kavuşması ve onları beslemesi; sıcaklık, topoğrafya, akarsu havzasının şekli, arazinin geçirgenlik, bitki örtüsü vs. özelliklerine göre değişir. Bununla birlikte akarsuyun akımı veya debisi, akarsuyun beslenmesine bağlı olarak yıl içinde değişme gösterebilir (Atalay, 2011b: 120). Yağış akım üzerinde direkt etkiye sahip bir iklim elemanıdır. Yağış miktarı ne kadar fazla ise diğer koşullarda elverişli olduğu takdirde, akım miktarı da o kadar fazla olur (Hoşgören, 2004: 74).

1.3.1. Akarsular

Türkiye, akarsu ağı yönünden oldukça zengindir. Ülkemizdeki akarsular; gerek kuruluşları, havza özellikleri gerekse debi ve rejimleri yönünden birbirlerinden önemli ölçüde farklı özellikler gösterir (Atalay, 2011b: 119). Doğu Karadeniz Havzası'nda akarsuların tamamının akış rejimi çok değişkendir. Akarsu kol uzunluğunun kısalığı, akış eğiminin fazlalığı ve yağışın yoğunluğu, akarsuların feyez an akımlarına kolayca ulaşmasını sağlamaktadır (Doğu Karadeniz Havzası Hidrojeoloji Raporu, 2015: 4-16). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde doruk çizgisi kıyıya yakındır ve bu sebepten burada büyük akarsular gelişmemiştir (su bölümü (doruğu) çizgisinin meydana gelmesi pek yeni jeoloji devrindedir). Kaynak sahalarında bulunan doruk çizgisini henüz pek aşmamış olan bu akarsular bol yağışlı bir iklim altında yataklarında her mevsimde su bulunmasına rağmen eğimleri pek fazla olduğu gibi yer yer de birçok eğim kesikleri

oluştururlar, bu da bize akarsu sistemlerinin pek genç olduğunu göstermektedir (Akyol, 1947: 12-13). Akarsu havzalarının şekli, drenaj tipleri ve yağış havzaları da çok farklıdır. Nitekim Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzey yamaçlarından kaynaklanıp Karadeniz'e dökülen akarsular, hem kısa boylu hem de drenaj yani su toplama havzaları küçüktür ve doğrusal uzanış gösterirler (Atalay, 2011b: 119). İl topraklarındaki akarsuların tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur. İlin kuzey bölümünde, Giresun Dağları ile Kuzey Anadolu Dağları'nın bazı kesimlerinden doğan çok sayıda akarsu vardır ve bu nedenle kıyı şeridi sık vadiler ağıyla yarılmıştır (Giresun İl Çevre ve Durum Raporu, 2004: 51). Karagöl Dağı ve çevresinden kaynağını alan birçok irili-ufaklı akarsu Aksu Deresi'ni oluşturur ve 60 km sonra Giresun ilinin kuzeyinden Karadeniz'e dökülür.

Giresun ili akarsu varlığı bakımından oldukça yüksek potansiyele ve sık bir akarsu ağına sahiptir. Her mevsimin yağışlı olması ve yörede geçirimsiz kayaların geniş yer tutması ile Giresun Dağları'nın denize doğru eğimli kuzey yamacında birçok kaynaktan beslenen çok sayıda akarsu doğmuştur (Yılmaz, 1993: 11). Bu akarsular her mevsimin yağışlı geçmesiyle yıl boyunca yataklarında su taşımaktadırlar. Harşit Çayı, Gelevera Deresi, Batlama Deresi, Aksu Deresi, Pazarsuyu, Kelkit Irmağı ve Yağlıdere Giresun ili sınırları içerisinde yer alan başlıca önemli akarsulardır (Tablo 1.18). Bu akarsulardan içme suyu ve sulama amaçlı kullanıldığı gibi üzerlerine de hidroelektrik santralleri kurularak faydalanılmaktadır.

Tablo 1.18. Giresun İlindeki Akarsuların Fiziksel Nitelik Değerleri ve Debi Miktarları.

Akarsu	Toplam Uzunluğu (km)	Yağış Alanı (km ²)	Debisi (Q100m3/s)
Aksu Deresi	60	292	6.1
Harşit Çayı	160	3132	32,7
Gelevera Deresi	80	797	23.1
Batlama Deresi	40	122	3.2
Pazarsuyu	80	470	8.1
Kelkit Irmağı	70	320	6.5
Yağlıdere	70	322	6.6

Kaynak: D.S.İ. 2018 yılı verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma sahası, içinde yer almış olduğu Doğu Karadeniz Bölümü'nün iklim özelliklerini ve jeomorfolojik yapısını yansıtmaktadır. Nispeten her mevsimin yağışlı geçmesi Aksu Deresi'nin yağış alanı ve debisi üzerinde etkili olmuştur. Dereli ilçesinin

1.3.1.1. Aksu Deresi

Dereli ilçe merkezinin en büyük akarsuyu Aksu Deresi'dir. Karagöl Dağları'ndan kaynağını alan suların temiz ve berrak olmasından dolayı "Aksu" adını almıştır. Güneyden kuzeye doğru çok kıvrımlı bir şekilde akışını devam ettiren Aksu Deresi Giresun ilinin kuzeyinden Karadeniz'e dökülür (Tatar, 1991: 43).

Dereli ilçesinin çevresinde konumlandığı Aksu Deresi; Karagöl Dağı ve Eğribel çevresinden çıkan küçük akarsular Kızıлтаş, Sarıyakup, Pınarlar ve Güdül çevresindeki yüzey sularını bünyesine toplamaya başlar (Fotoğraf 1.2). Daha sonra Dereli ilçe merkezinin kuzeyinde Kulakkaya çevresinden gelen dere ile birleşerek kuzeye doğru akışını sürdürmektedir. Toplam uzunluğu 60 km olan Aksu Deresi'nin 45 km'si Dereli sınırları içerisinde kalır (Fatsa, 2015: 13). Aksu Deresi'ni oluşturan su kolları büyükten küçüğe sıralandığında Kümbet Deresi, Akkaya Deresi, Kürtün Deresi, Tamdere Deresi, Sarıyakup Deresi, Yıldız Deresi, Kızıлтаş Deresi, Çalca Deresi, Çubuk Deresi ve Hisar Deresi şeklindedir (Tatar, 1991: 44). Her mevsimin yağışlı olmasından dolayı akış hızı oldukça yüksek olan Aksu Deresi odun ve kereste taşımak için çok elverişlidir (Saraçoğlu, 1990: 120). Ancak bu durum son zamanlarda Aksu Deresi ve yan kollarında yapılan birçok HES nedeniyle su seviyesinde görülen azalmanın yanında yazın debisinin de düşmesiyle birlikte bahsedilen durumun gerçekleşmesi söz konusu değildir.

Fotoğraf 1.2. Aksu Deresi'nden Bir Görünüm.

Devlet Su İşleri İl Müdürlüğü'nün yapmış olduğu inceleme ve hazırladığı rapor sonucunda ilçede bulunan Aksu deresi için ilgili kurumlarca yapılması gereken taşkın kontrol tesislerine ait tip kesit detayları hazırlanmıştır. İlçe merkezinden geçmekte olan

Aksu Deresi ve çevresi taşkın alanı olarak tespit edilmiştir. D.S.İ. Aksu Deresi taşkın koruma duvarları yapılmaya başlamıştır (Nazım İmar Uygulama Planı, 2015: 6).

Giresun ili, Rize'den sonra Türkiye'de en fazla yağış alan bir merkez konumundadır. Fazla yağış alması nedeniyle bazı dönemlerde yağışın şiddeti artmaktadır. Bu duruma paralel olarak yüzeysel akışa geçen sular, dere yataklarında toplanarak, kıyı kuşağı boyunca taşkınlara neden olmaktadır. Türkiye'de yaşanan doğal afetler içerisinde, sel ve taşkın olayları depremden sonra en fazla can ve mal kayıplarına neden olmaktadır. Türkiye'de yaşanan taşkın felaketi konusunda Karadeniz Bölgesi içerisinde de Doğu Karadeniz Bölümü öne çıkmaktadır (Avcı ve Sunkar, 2015: 100). TABB analiz modülün de sisteme kaydedilen sel/taşkın gibi doğal afetlerle ilgili araştırma sahasında en son 17.3.2010 tarihinde 5 kişinin etkilendiği bir felaket görülmekte olup, yine kayıt altına alınmamış ve maddi veya can kaybına yol açmamış birçok sel felaketinin araştırma sahasında yaşanmadığına dair yerel halktan bilgi edinilmiştir.

Giresun ili'nde 2003-2013 döneminde tamamlanan projelerle, D.S.İ. tarafından 2013 yılı fiyatlarıyla 173.419.367 TL tutarında yatırım yapılmıştır. 1.830 da ziraat arazisini sulayan 0,77 milyon m³ depolama kapasiteli Giresun Alucra İngölü Göleti yapılmış ayrıca taşkın koruma tesisleri ile birlikte 13.940 da ziraat arazisi ve 48 adet dere ıslahı ile 67 yerleşim yeri arazi taşkın hasarlarından korunmuştur (Giresun Gelişim Planı, 2014-2018: 9).

Dereli ilçesinde taşkınları önlemek amaçlı Dereli Yavuzkema1 Beldesi taşkın koruma tesisi ve Dereli ilçe merkezi taşkın koruma tesisi yapımı tamamlanan tesisler arasındadır. Aksu deresi boyunca taşkınları önlemek amaçlı taşkın koruma duvarları yapılmıştır (Fotoğraf 1.3). Bununla birlikte Aksu Deresi üzerinde HES'lerden kaynaklanabilecek ani su baskınlarına karşı sesli erken uyarı sistemleri de belirli aralıklarla kurulmuştur.

Fotoğraf 1.3. Aksu Deresi Taşkın Koruma Duvarından Görünüm.

1.3.2. Göller

Karadeniz Havzası göl konusunda o kadar zengin olmadığı gibi var olan buzul gölleri ise yüzölçümünü değil sayıyı kabartmıştır. Bunun böyle oluşunda ait olduğu kıvrılma sisteminin nispeten eski ve aşınma işleminin hayli ileri gitmiş bulunmasından, bünyeyi teşkil eden kayaların çok çeşitli olmasından ve özellikle bol yağışlardan ileri gelmiş olacaktır (Saraçoğlu, 1990: 403).

Giresun ili'nde önemli büyüklükte göller yoktur. Ancak, yüksek kesimlerde küçük buzul gölleri bulunmaktadır. Karagöl kütlelerinin kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğu yamaçlarında 10 kadar sirk tespit edilmiştir (Giresun İli Tabiat Turizmi Master Planı, 2016-2019: 137). Karagöl yaylasında, en yüksek noktayı teşkil eden Kılıç Tepe ve Kara Tepe'nin teşkil ettiği yüksek sırtın hemen K-D dibinde yukarıdan aşağıya yan yana sıralanmış birkaç göl görülür. Bunlar arasında; Elmalı Gölü, Aygır Gölü ve Camlı Göl örnek olarak gösterilebilir. Bu göllerin kenarları çakıllı ve önleri moren setleriyle kapanmıştır (Saraçoğlu, 1990: 412). Karagöl doruğunun kuzeybatısında bulunan Elmalı sirki, üç kademeli tipik bir merdiven sirki niteliğindedir. Bunlardan tabanı 2650 m yükseklikte ve en aşağıda olanında Elmalı Göl adlı bir sirk gölü yerleşmiştir. Derinliği 10 m ve çapı 100 m kadar olan bu gölün güney, doğu ve kuzeydoğusunu 400 m yüksekliğindeki duvarlar çevrelemiştir. Gölün kuzeybatıya açık kesimi irili ufaklı bloklardan oluşmuş buzultaş setiyle kaplıdır (Giresun İli Tabiat Turizmi Master Planı, 2016-2019: 137). Araştırma sahası ve yakın çevresinde bulunan başlıca göller ve özellikleri aşağıda ele alınmıştır (Doğu Karadeniz Havzası Hidrojeoloji Raporu, 2015: 4-27):

Karagöl: Dereli İlçesi'ne bağlı Karagöl Dağı'nın tepesinde bulunan Karagöl, doğal koşullarda volkanik kayalar içinde oluşmuştur (Fotoğraf 1.4). Karagöl, yaklaşık 3600 m kotunda 23 m derinliğinde ve 450 m² alan kaplamaktadır.

Camlı Gölü: Karagöl Dağları'nın en doğusunda bulunan 3040 metre yüksekliğindeki Kırklar Tepesi'nin kuzey batı yamacında bulunmaktadır (Fotoğraf 1.5).

Sağrak Gölü: Dereli İlçesi sınırları içinde Karagöl Dağı eteklerinde bulunan Sağrak Gölü yaklaşık 3100 m kotunda, 5 m derinliğinde ve 210 m² alan kaplamaktadır.

Aygır Gölü: Dereli İlçesi'ne bağlı Karagöl Dağı eteklerinde bulunan Aygır Gölü, yaklaşık 3200 m kotunda, 7 m derinliğinde ve 270 m² alan kaplamaktadır

Fotoğraf 1.4. Karagöl'den Bir Görünüm

Fotoğraf 1.5. Camlı Gölünden Görünümler

1.3.3. Şelale ve Çağlayanlar

Şelale, bir akarsuyun yatağındaki büyük bir eğim kırıklığının neden olduğu yükselti farkı nedeniyle suyun yüksekten düştüğü yerdir (Koday, Kaymaz ve Kaya, 2018: 290). Dilimizde şelale karşılığı olarak çavlan, çağlak, gürlevik, su-düşen ve daha

birçok kelime vardır (İzbirak, 1992: 295). Çağlayan ise bir akarsuyun, yatağı boyunca bulunan dayanıklı bir kaya katmanı veya kütesinin oluşturduğu basamaktan düşercesine aktığı yerdir (Sanır, 2000: 63).

Giresun ili şelale ve çağlayan gibi doğal hidrografik oluşumlar açısından zengin olup, doğa ve ekoturizm başta olmak üzere turizm açısından da oldukça büyük bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. İl genelinde adından sıkça bahsedilen şelaleler içerisinde Ayı Gölü Şelalesi, Karadere Şelalesi, Sarıalan Şelalesi, Kök ev, Gürçalı Şelalesi, Yedideğirmenler Şelaleleri ve Karasay Şelaleleri gösterilebilir. Ayrıca il genelinde henüz keşfedilmeyi bekleyen birçok şelale de bulunmaktadır.

Dereli ilçesinde ki şelaleler ve çağlayanlar yüksek doğal çekicilikleriyle turizm açısından önemi daha yeni anlaşılmaya başlanmış olup, bu alanlarda çeşitli yatırımlar yapılmaktadır. Kabaçağlayan, Akkaya Şelalesi, Kuzalan Şelaleleri ve Mavi Göl, Pınarlar Travertenleri, Kanlıhan ve Uzundere şelale ve çağlayanları bunların birkaçıdır (Giresun İli Tabiat Turizmi Master Planı, 2016-2019: 142).

Araştırma sahasında öne çıkan ve en çok ziyaret edilen iki doğal güzellikten biri tabiat parkı içerisinde ve anayol güzergâhında yer alan Kuzalan Şelalesi'dir (Koday ve diğ., 2018: 132). İdari açıdan Giresun iline bağlı Dereli ilçesi Alancık köyüne bağlı Kuzalan mahallesi sınırları içerisinde bulunan şelale, ilçe merkezine 13 km ve Giresun il merkezine 45 km uzaklıktadır (Koday ve diğ., 2018: 127). Ortalama 800 m. yükseltide bulunan şelalenin yüksekliği yaklaşık 40 metredir (Fotoğraf 1.6). Şelalenin etrafında münferit halde veya gruplar halinde şimşir ağaçları mevcuttur. Şelalenin üst kısmından yüksek alanlara doğru gidildikçe traverten oluşumları görülmektedir (Giresun İli 2011 Yılı Çevre Durum Raporu, 2012: 149). Kuzalan Tabiat Parkı şelaleleri, anıt ağaçları, mağaraları, travertenleri, ahşap değirmeni ve içinde bulundurduğu eşsiz flora ve faunası ile gerçek bir doğa harikasıdır. Aynı zamanda şelaleden 100 m. ileride yer alan Mavi Göl ise turkuaz rengi görüntüsü ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır (Fotoğraf 1.7).

Fotoğraf 1.6. Kuzalan Şelalesi'nden Bir Görünüm.

Fotoğraf 1.7. Mavi Göl'den Bir Görünüm.

1.3.4. Yeraltı Suları ve Kaynaklar

Giresun ilinin sınırları içinde kalan volkanik ve tortul kökenli temel jeolojik birimler yeraltısuyu işletmesine elverişli akifer özelliği taşımazlar. Bu birimlerin eklemlili kırıklı, çatlaklı kesimlerinde bulunan sınırlı miktardaki yeraltısuyu küçük debili çeşitli kaynaklar şeklinde boşalmaktadır (Giresun İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu, 2017: 22). Araştırma sahası Karadeniz iklimi etkisinde olduğu için nispeten her ayın yağışlı geçmesi ile ilçede su sorunu yaşanmamaktadır. İlçe merkezinde su şebekesi mevcut olup, köylerin su problemi bulunmamaktadır. Konut bazında su şebekesi hiçbir köyde henüz bulunmayıp ancak su şebekeleri geliştirilerek yenilenmektedir (Nazım İmar Uygulama Planı, 2015: 4). Merkez ilçe Aksu'da olduğu gibi dere vadilerinden

dereye 150-200 m. uzaklıktaki keson kuyularından bolca su elde edilmektedir (Giresun İl Çevre ve Durum Raporu, 2004: 51).

Aksu Çayı akiferleri ise Giresun ilinin doğusundan denize dökülen Aksu Çayı'nın mansap bölümlerinde oluşmuş olan siltli, killi, kumlu, çakıllı; küçük blok karmaşığından oluşan alüvyon yeraltı suyu işletmesine elverişli akifer özelliğindedir (Giresun İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu, 2017: 25). Akiferin kuzey kesimlerinde Giresun Aksu SEKA tesislerinin içme, kullanma ve sanayi suyu ihtiyacının karşılanması için D.S.İ. Genel Müdürlüğü tarafından açılan 12 adet su sondaj kuyusunda akiferin kalınlığı, 45.00 - 48.00 m, statik su sv; 5.00 - 10.00 m. dinamik su sv; 9.00 - 16.00 m, kuyu verimleri; 60.00-74.00 l / s, özgül debileri; 6.00 - 12.00 l / s / m'dir (Giresun İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu, 2017: 25). Bununla birlikte ilde bulunan 1. Dereceden ve Mansap Akiferleri Alt Havzalarında YAS Tahsisleri ile ilgili bilgiler aşağıda verilen Tablo 1.19'da yer almaktadır.

Tablo 1.19. 1. Dereceden ve Mansap Akiferleri Alt Havzalarında YAS Tahsisleri.

Mansap Akiferi Alt Havza Adı	Kuyu Sayısı	Yas Tahsisi (hm ³ /yıl)
Aksu Çayı	32	7,726
Yağlı Deresi	11	31,648
Batlama Çayı	6	6 2,949
Pazarsuyu Çayı	10	7,646
Harşit Çayı	49	6,991

Kaynak: Doğu Karadeniz Havzası Master Planı (2015)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Giresun ili yeraltı suyu toplam rezervi 140 milyon m³/yıl'dır. Bu rezervin yılda kullanılan toplam 22,1 milyon m³/yıl'lık kısmın tamamı içme-kullanma suyu olarak değerlendirilmektedir. İlin 4.331 milyon m³/yıl yerüstü suyu ile birlikte toplam 4.471 milyon m³/yıl su potansiyeli vardır (Giresun Gelişim Planı, 2014-2018: 9; Tablo 1.20).

Tablo 1.20. Mansap Akiferlerinin Hidrojeolojik Bilançoları

Mansap Akiferi Alt Havza Adı	Su Kütlesi Toplam Alan (km ²)	Yağıştan Beslenim (hm ³ /yıl)	Akarsu Akışından Beslenim (hm ³ /yıl)	Toplam Beslenim (hm ³ /yıl)	Su Depolama Hacmi (hm ³)	Toplam Beslenimin Depolama Hacmini Karşılama Oranı (%)	YAS Emniyetli Verim (hm ³ /yıl) (%70)
Aksu Çayı	1,66	0,64	22,00	22,64	10,50	215,62	15,85
Harşit Çayı	2,53	1,1	61,60	62,7	15,31	409,54	43,89
Yağlıdere	1,97	0,8	24,50	25,3	7,88	321,07	17,71
Batlama Çayı	0,5	0,19	5,00	5,19	4,50	115,33	3,63
Pazarsuyu Çayı	1,65	0,55	28,00	28,55	6,88	414,97	19,99

Kaynak: Doğu Karadeniz Havzası Master Planı, 2015'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma sahası üçüncü derece deprem kuşağında bulunması ve yakınında diri fay hattı olmadığı için sıcak su kaynağı bulunmamaktadır. Ancak saha soğuk kaynak suları açısından zengindir. Çalışma sahasında genellikle bazalt, granit ve andezitler gibi volkanik ve magmatik birimlerin çatlaklı ve kırıklı kısımlarından çıkan, debileri 1/35 lt/sn. arasında değişen kaynaklar yer almaktadır. Ayrıca Jura-Kretase kireçtaşlarından çıkan 7-12 lt/sn arasında değişen debilerde birçok kaynak mevcuttur. Dereli ilçesinde şifalı su kaynakları arasında Çamlıköy ve Yavuzkemal Beldesi'nde yer alan maden suları gösterilebilir. Maden sularının oluşumu bölgenin jeoloji ve tektoniği ile yakından ilgili olup, fay ve kırık sistemleri maden suyu kaynaklarına çıkış yolu sağlamaktadır (Tamgaç ve diğ., 1990: 11).

Ayrıca Dereli ilçesinde Kümbet ve Bektaş yaylarına çıkan yol üzerinde yer alan maden suyu yıl boyunca soğuk ve şifalı olmasıyla hem yaylalara gezmeye gelen turistlerin, hem de yöre halkının uğrak alanı olmuştur (Fotoğraf 1.8).

Fotoğraf 1.8. Dereli (Yavuzkema) Maden Suyundan Bir Görünüm.

1.4. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ

Yeryüzünde diğer canlılarda olduğu gibi, bitkinin de yetiştirme şartlarının belirleyen faktörler vardır (Atalay, 2012: 351). Yetiştirme şartları, iklim, toprak ve yer şekilleri gibi faktörlerden meydana gelmiş bir bütündür. Bitki toplulukları bu faktörler grubunun kendi isteğine uygunluğu oranında o yerde tutunur, gelişir ve hayatını devam ettirir, yahut bu faktörlerin yetersizliği halinde gelişemez ve ortadan kalkar (Dönmez, 1985: 3). Bitkilerin gelişebilmesi için iklim elemanlarından sıcaklık ve yağışın aynı anda bulunması gerekmektedir. Yağış ve sıcaklığın müsait olduğu alanlar gür bir bitki örtüsü ile kaplandığı halde, yağıştan mahrum sıcak devre veya yağışlı fakat düşük sıcaklığın olduğu bir yerde bitkiler pek gelişme imkânı bulamaz (Koday, 2000: 44-45).

Türkiye’de, Avrupa- Sibiryâ flora bölgesi, Akdeniz flora bölgesi ve İran-Turan flora bölgesi olmak üzere üç flora bölgesi ayırt edilmektedir (Avcı, 1993: 232). Karadeniz Bölgesi’ni de kapsayan Avrupa-Sibiryâ flora bölgesi, Türkiye’deki yayılışında Ordu ili yakınlarındaki Melet ırmağı ile birlikte Öksin ve Kolşik olarak iki alt bölgeye ayrılmaktadır. Bunlarda öksin provens, Istranca Dağları ile Melet Irmağı arasında uzanmakta olup, Melet ırmağının doğusunda kolşik provens başlamaktadır (Arınç, 2011: 331).

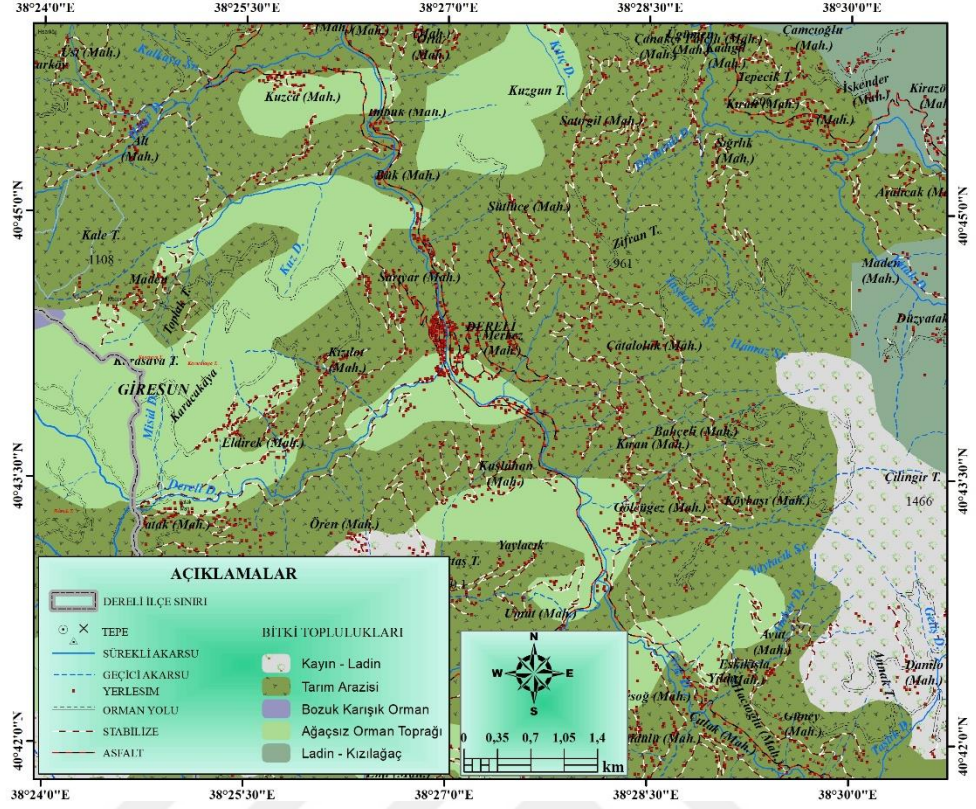
.Avrupa-Sibiryâ bitki coğrafya bölgesi veya flora bölgesinde, sıcaklık istekleri az ve soğuğa dayanıklı bitki türleri bulunmaktadır. Bu bölgenin nemli ılıman kesimlerinde

kışın yaprağını döken ormanlar, yüksek enlemlerde veya dağların üst kısımlarında soğuğa dayanıklı iğne yapraklı ormanlar yer almaktadır (Atalay, 1994: 112).

Karadeniz Bölgesi, ülkemizin bitki örtüsü, özellikle çeşitli özellikte orman ve ormanlara katılan ağaç ve çalı türleri bakımından en zengin bölgesidir (Atalay ve Mortan, 1995: 53). Nitekim araştırma sahası Karadeniz kıyı şeridinin gerisinde yer almasına rağmen elverişli yağış ve sıcaklık koşulları altında zengin bitki örtüsü çeşitliliğine imkân vermiştir.

Çeşitli bitki türlerinin sıcaklık istekleri birbirlerine göre değişiklik göstermektedir (İnandık, 1969: 34). Bitkilerin gelişimlerini başlatabilmeleri ve özellikle ağaçların tomurcuklarını patlatmaya başladığı eşik sıcaklık değeri $+8^{\circ}\text{C}$ esas alınmıştır; bu ve bunun üstündeki sıcaklıkların kesintisiz olarak devam ettiği devre vejetasyon devresi olarak kabul edilmiştir (Atalay, 1994: 15). Araştırma sahasının ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında vejetasyon devresinin mayıs ayında 11°C ile başlayıp kasım ayına kadar devam ettiği görülmektedir. Kasım ayı ile nisan ayı arasındaki dönemde bitkiler için gerekli olan eşik sıcaklığın altında değerler göstermesi vejetasyon dönemini aksatmıştır.

Dereli Orman İşletme Şefliği sahada gerçekleştirilen gözlemler ile ağaç türü, çalı ve otsu bitkilerden oluşan zengin bir bitki varlığı saptamıştır (Harita 1.9). Bunların 25 adedi ağaç türü, 33 adedi çalı türü, 21 adedi statülü otsu bitki türü ve 46 adedi endemik otsu bitkilerdir (Dereli Orman İşletme Şefliği Fonksiyonel Orman Amenajman Planı, 2013: 9). Yerleşim alanından uzaklaştıkça ormanın asli üyeleri olan geniş yapraklı ağaç türlerinden; Doğu Kayını (*Fagus orientalis*), Akçaağaç (*Acer platanoides*), Sakallı Kızılağaç (*Alnus glutinosa*), Titrek Kavak (*Populus tremula*), Sapsız Meşe (*Quercus pedrae*), İhlamur (*Tilia rubra*) ve Kestane (*Castanea sativa*) geniş bir yayılım gösterirken, daha yükseklerde rakımın artmasıyla birlikte geniş yapraklıların yerini; Doğu Ladini (*Picea orientalis*), Sarıçam (*Pinus sylvestris*) ve Kafkas Göknaarı (*Abies nordmanniana*) gibi iğne yapraklı ağaç türleri almaktadır (Dereli Orman İşletme Şefliği Fonksiyonel Orman Amenajman Planı, 2013: 11; Fotoğraf 1.9).

Harita 1.9. Araştırma Sahası ve Çevresinin Doğal Bitki Örtüsü Haritası.

Kaynak: Dereli Orman İşletme Şefliği Amenajman Planından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Fotoğraf 1.9. Dereli İlçesinin Doğal Bitki Örtüsünden Görünümler.

Kayın ağacı (*Fagus orientalis*) ve Doğu Ladini (*Picea orientalis*) araştırma sahasının karakteristik bitki türüdür. Kayın ormanları sahil bölümünden başlar, Giresun-Dereli Kümbet yaylası dolaylarında 1700 m'ye kadar çıkar. Özellikle Kayın ormanları Giresun Aksu ve Harşit Çayı Havzası'nın doğu kesiminde yaygındır (Atalay, 1994: 135-136).

Tablo 1.21. Dereli İlçesi Orman Varlığı Meşcere Tipi ve Kısaltmaları.

Sembol	Türkçe Adı	Latince İsim	Türkçe Adı	Latince İsim
L	Ladin	Picea orientalis (L) Link.	Huş	Betula Pendula
Kn	Kayın	Fagus sp.	Üvez	Sorbus
Kz	Kızılağaç	Alnus glutinosa Mill.	Ormangülü	Rhododendron
Çs	Sarıçam	Pinus sylvestris	Huş Gürgeni	Carpinus betulus
Ih	Ihlamur	Tilia sp. L.	Ceviz	Cerasus avium
Ak	Akçağaç	Acer sp.L.	Çınar	Platanus orientalis
Ks	Kestane	Castanea Sativa Mill.	Titrek Kavak	Populus tremulus
G	Gökmar	Abies sp. Mill.	Şimşir	Buxus sempervirens
M	Meşe	Quercus sp.L.	Alıç	Crataegus curvisepala

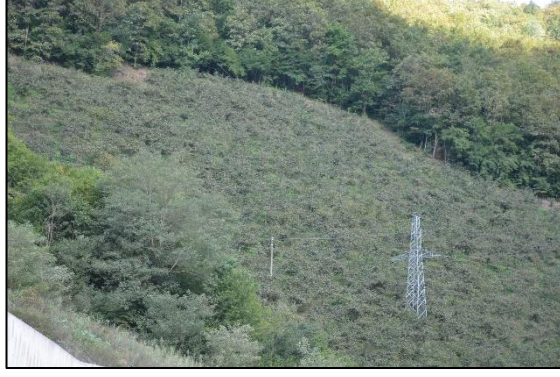
Kaynak: Dereli İlçesi Amenajman Planından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Ordu'nun doğusundan itibaren doğuya doğru olan sahilllerinde son derece zengin olan tür ve topluluklar yer almakta olup, orman altı florası da zengin otsu türler oluşturmaktadır (Fotoğraf 1.10). Bu kesime aynı zamanda kolşik flora sektörü olarak da isimlendirilmektedir (Atalay, 1990: 202). Bu kapsamda araştırma sahası çeşitli ağaç türünün yanı sıra zengin orman altı bitki türüyle de ön plana çıkmaktadır. Özellikle mor ve sarı ormangülleri en dikkat çekenler arasında yer almaktadır.

Fotoğraf 1.10. Dereli İlçesinde Görülen Orman Altı Florasından (Ormangülü ve Eğrelti) Görünümler.

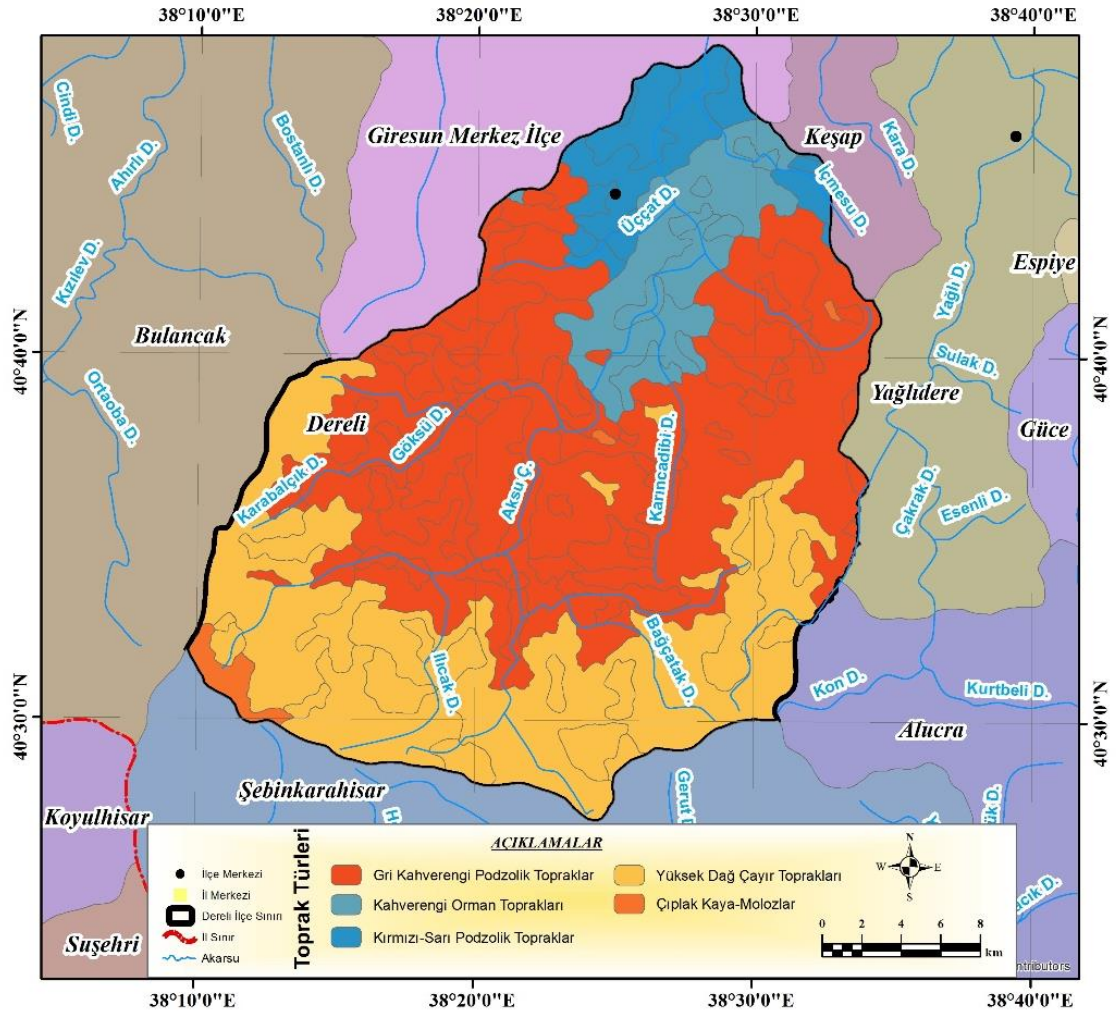
Dereli ilçe merkezinde ormanların tahrip edilmesi nedeniyle yerleşim yerleri ve çevresinde genellikle fındık bahçeleri ormanın yerini almıştır (Fotoğraf 1.11). Bu fındık bahçeleri vadinin her iki yamacında da geniş bir yayılım alanına sahiptir. Ormanlık alanların tahribine yakacak odun temini, tarla veya ev arazisi açma gibi beşeri faktörler yol açmaktadır.

Fotoğraf 1.11. Dereli İlçesinde Fındık Bahçesinden Bir Görünüm.

1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

“Toprak; tortul, metamorfik ve volkanik kayalardan oluşan dünya kabuğunun fiziksel ve kimyasal ayrışma olayları sonucunda meydana gelen ve bünyesinde son derece zengin flora ve fauna barındıran, sürekli olarak kimyasal olaylara sahne olan, bitkilere durak vazifesi gören, bitkilerin beslenmesini sağlayan ve yer yüzeyini birkaç mm ile birkaç metre arasında saran bir örtü” olarak tarif edilebilir (Atalay, 2011a: 182). Toprak yerkabuğunu çok ince bir kısmını oluşturduğu halde çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapının oluşmasında çevre faktörlerinin ve toprağın kendi bünyesindeki fiziksel, kimyasal ve biyolojik olaylarında etkisi vardır (Mater, 2004: 3-4). Dereli ilçesinde genel olarak gri kahverengi podzolik topraklar ile kahverengi orman toprakları’nın yanında dar bir alanda da alüvyon ve kırmızı-sarı podzolik topraklar görülmektedir (Harita 1.10).

Harita 1.10. Dereli İlçesi ve Çevresinin Toprak Haritası.

1.5.1. Kahverengi Orman Toprakları

Araştırma sahasının kuzeydoğu kısmında; Zonal toprak grubu içerisinde yer alan kahverengi orman toprakları görülmektedir (Fotoğraf 1.12). Nemli-ılıman iklim kuşağında yaprağını döken ormanlar altında yaygındır. Organik madde üst toprakla karışmış olup, yağışın fazla olduğu yerlerde karbonatlar topraktan uzaklaşmıştır (Atalay, 2014: 24). Henüz olgunluk aşamasında olan bu toprakların genellikle belirgin Cambic B horizonları ile Ochric ve Umbric A horizonları vardır (Mater, 2004: 173).

Fotoğraf 1.12. Dereli İlçesi Toprak Türlerinden Görünümler.

1.5.2. Alüvyon Topraklar

Alüvyal topraklar akarsuların taşıdığı ince malzemelerin akarsuların yayıldığı alanlarda birikmesi ile oluşur (Atalay, 2011a: 211). Genellikle taze tortul depozitler üzerindeki genç topraklardır (Giresun İl Çevre ve Durum Raporu, 2004: 17). Dereli ilçe merkezi sınırı içinden geçen Aksu Çayı'nın taşımış olduğu materyalleri eğimin azaldığı ve dolayısıyla da akarsu hızının azalmasıyla nispeten genişleyen akarsu yatağı ve çevresinde alüvyon topraklar görülmektedir.

1.5.3. Gri Kahverengi Podzolik Topraklar

Dereli ilçesinde en yaygın görülen toprak türü gri kahverengi podzolik topraklardır (Harita 1.10). Oldukça geniş alanlarda yaygın olarak bulunan bu toprakların en önemli özelliklerinden biri B horizonuna sahip ve % 50'den fazla baz doygunluğuna ulaşmış olmasıdır (Mater, 2004: 184). Yaprğını döken ormanların yayılışıyla gri kahverengi podzolik toprakların yayılışı arasında sıkı bir ilişki vardır (Atalay, 2006: 261). Gri kahverengi podzolik topraklar araştırma sahasında en geniş yayılış alanına sahiptir. Çünkü araştırma sahasında yaygın olarak görülen geniş yapraklı orman ve örtüsünün hâkim türleri arasında yaygın olarak görülen kayın ve meşe gibi ağaç türleri altında bu toprak türünü görmek mümkündür.

1.5.4. Kırmızı-sarı Podzolik Topraklar

Kırmızı-sarı topraklar, Podzolik tipte olup, araştırma sahasının kuzey-kuzeybatı kesiminde kuzey-güney doğrultusunda yaygın görülmektedir. Kırmızı-sarı podzolik

toprakların bulunduğu sahalardaki sıcak yazlar ve ılıman kışlar bakteri faaliyetini artırmaktadır. Bu bakımdan humus içeriği düşüktür (Atalay, 2006: 261). Bu tür toprakların profil morfolojilerine bakıldığında kırmızı kahverengi ve sarı argilic B horizonuna sahip oldukları görülür. Bu topraklar genellikle düşük verimlilikte olup, mikro ve makro besin maddelerince fazla zengin değildir. Özellikle bu topraklarda fazla yıkanmadan ötürü kireç bulunmadığından kalsiyumca zengin maddelerin eklenmesi gerekir (Mater, 2004: 171).

1.5.5. Çıplak Kaya ve Molozlar

Yüksek dağlık kısımlarda granit ve granodiorit ana taşı hâkim durumdadır. Ana taşların ayrışması genellikle yeterlidir. Minerolojik birleşimde çeşitli alkali ve toprak alkalileri bulunan toprak koyu renkli, yer yer killi, kumlu balçık veya balçıklı kum görünümünde, taşlı çakıllı, dik yamaçlı sığ, daha az eğimlerde ve düzlüklerde ise derin yapıdadır (Dereli Orman İşletme Şefliği Fonksiyonel Orman Amenajman Planı, 2013: 9). Araştırma sahasında çıplak kaya ve molozlara sadece güneybatı kısmında dar bir sahada rastlanılmaktadır. İlçenin güney kesimindeki dağlık alanlar bu toprak türleri bakımından daha zengin bir yayılım alanına sahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Beşeri Coğrafyanın konusu insan topluluklarının yeryüzü ile münasebetleri, bu toplulukların yeryüzünün diğer olayları ile bağlantı, karşılıklı aksiyon ve reaksiyon dahilinde incelenmesidir (Tanoğlu, 1969: 3). Bu olayların dağılışı ve dağılışın nedenleri ve izahı şüphesiz Beşeri Coğrafyanın işidir (Güngördü, 2011: 1). Bu bölümde, çalışma sahasının nüfus ve yerleşme özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve göçme olayları ile bu olaylar üzerine etkin olan veya onlarla ilgisi bulunan, siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafik ve sıhhi olayları ve nüfusun yaş, cinsiyet, medeni hal ve saire gibi muhtelif nitelikler bakımından oluşmasını istatistik usulleriyle inceleyen bilime nüfus bilimi adı verilir (Karaboran, 1984a: 1). Kısacası nüfus bilimi, insan nüfus sayısının büyüklüğü, yapısal özellikleri ve gelişmesini inceleyen bir bilimdir (Doğanay, 1991: 2). Bu bağlamda nüfus, sınırları belirlenmiş bir sahada belirli bir anda yaşayan insanların meydana getirdiği bir topluluktur (Tandoğan, 1998: 6). İnsanların gelişmesinde ve tarihinde en büyük adımlar, doğrudan doğruya nüfus ile ilgilidir. Toplum hayatında en önemli öge nüfus olduğu gibi, bir ülkenin de en büyük kuvvet ve zenginlik kaynağı onun nüfusedir (Karaboran, 1984b: 1). Nüfus gerek miktar gerekse de yapısı itibarıyla sürekli bir değişime tabidir (Tandoğan, 1998: 4). Bir ülkede nüfusun azalıp çoğalmasında doğumlar, ölümler ve göçler etkili olur (Karabağ ve Şahin, 2011: 8). Nüfus hareketleri o kadar büyük bir hız ve karışık bir şekilde cereyan etmektedir ki, ne kadar düzenli ve itinalı yapılsa yapılsın hiçbir sayım ve hiçbir kayıt bu hareketleri günü gününe ortaya koyamaz (Tanoğlu, 1969: 31).

2.1.1. Nüfusun Tarihsel Gelişimi

Dereli ilçesinin nüfus kayıtlarına Cumhuriyet döneminde ulaşılabilmektedir. Cumhuriyet döneminde 27 Ekim 1927 yılında ilk genel nüfus sayımları yapıldığında Dereli ilçesi 1958 yılına kadar Giresun iline bağlı bir nahiye durumunda olduğu için nüfus

bilgilerine kesin olarak ulaşılammıştır ve bu nokta konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Giresun ilinin nüfus özellikleri ile birlikte açıklanmasının daha doğru olacağı kanısına varılmıştır.

Giresun ve çevresi Tanzimat'ın ilanına kadar, Trabzon eyaletine bağlı bir kaza durumundaydı. Giresun 1920 yılında müstakil mutasarrıflık, 1923 yılında vilayet durumuna getirilince, Dereli de 1926 yılında nahiye ve 1 Nisan 1958 yılında ise Giresun'a bağlı bir ilçe statüsüne getirilmiştir (Tatar, 1991: 19).

Dereli ilçesinin demografik geçmişi konusunda ilk somut veriler, kısaca “vergi-nüfus sayımı” denilebilecek tahrir defterlerinde bulunmaktadır. Genel olarak ilçenin güney bölgesi 1455'te, kuzey bölgesi ise 1515 yılında kayıt altına alınmıştır. Bir kadı vekilinin adli mıntıkası olduğu için “Niyabet-i kırık” şeklinde kaydedilen güneydeki 30 köy veya mezrada 171 hane tespit edilmiştir. 1455'te Kırık nahiyesinin kapsadığı bölgede yaklaşık 855 kişinin yaşadığı söylenebilir. 1485 yılına gelindiğinde ise hane sayısı 63'e, kişi sayısı ise yaklaşık 315'e düşmüş durumdadır. 1547'de yeni yerleşim yerlerinin açılmasıyla hane sayısı 184'de nüfus miktarı ise 920'ye yükselmiştir. XVII. yüzyıl başlarında bu istikrarın devam ettiği 1613'de nahiye genelinde 36 yerleşim biriminde 234 hane ve yaklaşık 1.170 kişilik nüfusun sahada yaşadığı tespit edilmiştir (Fatsa, 2015: 134-135).

İlçenin diğer kısmını oluşturan Çaldağı-Alancık-Eğribel hattının kuzeyindeki bölgenin ilk kayıtları 1515 yılına dayanmaktadır. Bölgedeki 20 yerleşim biriminde 382 hanede 1.910 kişinin yaşadığı tahmin edilmiştir. 1530 yılında 373 hanede 1.865 kişinin ve 1554 tarihinde ise 488 hanede 2.440 kişinin yaşadığı anlaşılmaktadır (Fatsa, 2015: 135).

Dereli ilçesinin nüfus miktarı ve nüfus artış hızını incelemeden önce Giresun ilinin Cumhuriyet dönemi nüfus özellikleri ele alınmıştır. Genel olarak 1927-1935 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarında ciddi bir yükselme yaşanmıştır. 1927 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımında 93.268 kişi olan nüfus sayısı, 1935 yılına gelindiğinde 166.886 kişi artarak 260.154 kişiye ulaşmıştır. 1940-1955 yıllarında ise genel seferberlik halinin kalkması ve etkili bir şekilde nüfus artışını teşvik edecek olan asker nüfusunun terhis durumuna gelmesi, ekonomik koşulların yavaş da olsa düzelmeye başlaması nüfus miktarında nispeten bir artışın yaşanmasına imkân vermiştir

(Doğanay, 2014: 174). Genel hatlarıyla bazı yıllara göre nüfus miktarı; 1960 yılında 381.453, 1965 yılında 428.015, 1970 yılında 451.679 ve 1975 yılında ise 463.587 olarak hesaplanmıştır. 1985-1990 dönemindeki nüfus miktarına bakıldığında, 1985 yılında 502.151 olan nüfus miktarı, 1990 yılında 499.087 olarak az da olsa düşüş yaşanmıştır. 1997 yılına gelindiğinde ise 460.805 nüfus miktarı ile geçen yıllara nazaran yine düşüş devam etmiştir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1. Giresun İlinde Cumhuriyet Dönemi Nüfus Miktarı.

Yıl	Nüfus Miktarı
1927	93.268
1935	260.154
1940	279.236
1945	283.626
1950	299.555
1955	334.297
1960	381.453
1965	428.015
1970	451.679
1975	463.587
1980	480.083
1985	502.151
1990	499.087
1997	460.805

Kaynak: Genel Nüfus Sayımları verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra 1927 yılında ilk kez genel nüfus sayımı yapılmış olup, daha sonraki nüfus sayımı ise 1935'te yapılmıştır. Bu sayımları ise ilerleyen yıllarda sonu 0 ve 5 ile biten yıllar takip etmiştir. Dereli ilçesi Cumhuriyet dönemi nüfus bilgilerine ise 1958 yılında ilçe statüsüne kavuşmasıyla ulaşılmaktadır. 1955-2000 yılları arasında nüfus miktarlarında dalgalanmalar görülmüştür (Şekil 2.1). İlçenin o dönemde yaşadığı savaşlar, açlık, salgın hastalıklar ve dışarıya yapılan göçler nüfusun değişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Tablo 2.2. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Dereli İlçe Merkezi Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı (1955-2000).

Yıllar	Dereli Merkez İlçe Nüfusu	Nüfus Artış ve Azalış Oranları (Kişi)	Yıllık Artış ve Azalış Hızı (%)
1955	843	-	-
1960	1.294	451	85,7
1965	2.003	709	87,4
1970	4.250	2.247	150,5
1975	4.188	-62	-2,9
1980	4.550	362	16,6
1985	4.858	308	13,1
1990	6.058	1.200	44,2
1997	5.451	-607	-15,8
2000	8.124	2.673	133

Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçlarından faydalanılarak hazırlanmıştır.

1958 yılında ilçe merkezi 843 kişilik nüfus potansiyeline sahip olup, Sütluçe, Kuşluhan ve Kuzca mahalleleri ise bu tarihte henüz köy statüsünde olduğundan ilçe nüfusuna dâhil edilmemiştir (Fatsa, 2015: 141). Araştırma sahasının 1958 yılında nahiye olmaktan çıkıp ilçe statüsü kazanmasıyla ve 1927 yılında genel nüfus sayımlarının başlaması neticesinde daha kapsamlı ve doğru sonuçlara ulaşılmasını kolaylaştırmıştır. Dereli ilçe merkezinin 1955-1960 yılları arasındaki dönemde 1955 yılında 843 olan nüfus miktarı, 1960 yılında 451 kişi artarak 1.294 kişiye ulaşmıştır. 1955-1960 dönemleri arasında nüfusun yıllık doğal artış hızı ‰ 85,7 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2.2). Türkiye’de yapılan genel nüfus sayımları içerisinde 1955-1960 dönemlerinde nüfusta en yüksek artışın gerçekleştiği yıl olması dikkat çekmektedir (Doğanay, 2014: 177). Ayrıca 1960 yılında ilçe merkezinin nüfus miktarında iki kat artışın yaşanma sebebi olarak belediye bünyesine yeni mahallelerin katılması gösterilebilir (Fatsa, 2015: 141).

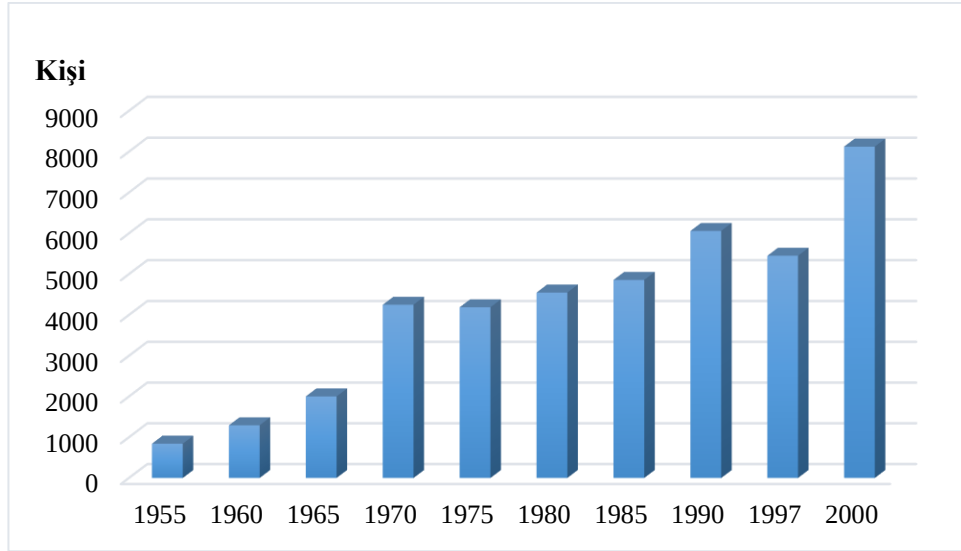
1960-1965 yılları arasındaki dönemde nüfus artış hızında istikrarlı bir artış görülmektedir. 1960 yılında yapılan sayımlarda 1294 kişi olan nüfus miktarı, 1965 yılına gelindiğinde 709 kişi yükselerek 2003 kişiye ulaşmıştır. Bu dönem içerisinde yıllık nüfus artış hızı ‰ 87,4 olarak gerçekleşmiştir. 1965-1970 yılları arasında gerçekleştirilen nüfus sayımlarında hem nüfus miktarı olarak hemde nüfus artış hızı olarak bir sıçrama olmuştur. 1965 yılında 2003 kişi olan nüfus miktarı, 1970 yılına gelindiğinde 2.247 kişilik bir artış ile 4.250 kişiye yükselmiştir. Toplam nüfus artış hızı ise ‰ 150,5 olarak hesaplanmıştır. Bu dönemlerde Türkiye geneli nüfus artışlarında

ülkede bitmiş olan savaşların ve ekonomik alandaki iyileşmelerin etkilerinin görüldüğünü söyleyebiliriz (Tablo 2.2).

1970-1975 yılları arasındaki dönemde bir önceki yıllara göre nüfus miktarında az da olsa bir düşüş yaşanmıştır. 1970 yılında yapılan sayımda 4.250 kişi olan nüfus miktarı, 1975 yılına gelindiğinde 62 kişi düşerek 4.188 kişiye gerilemiştir. Diğer yıllara nispeten artış hızında % -2,9 oran ile bir düşüş olmuştur. 1975-1980 yıllarını içine alan nüfus sayımlarında nüfus miktarının tekrar yükselmeye başladığı görülmektedir. 1975 yılını kapsayan dönemde 4.188 kişi olan nüfus miktarı, 1980 yılında 362 kişilik bir yükselme ile 4.550 kişiye ulaşarak % 16,6'lık bir doğal nüfus artış hızı olmuştur. 1980-1985 yılları nüfus miktarlarına bakıldığında, 1980 yılında 4.550 kişi olan nüfus sayısı, 1985 yılında 308 kişilik bir artış ile 4.858 kişi ile geçen döneme nispeten yakın bir artış gerçekleşmiştir. Bu dönemde meydana gelen artışın doğal nüfus artış hızı ise % 13,1'dir (Şekil 2.1).

1985-1990 yıllarındaki nüfus sayımlarına bakıldığında ilçe merkezinde 1.000 kişinin üzerinde bir nüfus artışının yaşandığı görülür. 1985-1990 yılları kıyaslandığında 1985 yılında 4.858 kişi olan nüfus miktarı, 1990 yılında 1.200 kişilik bir artış ile 6.058 kişiye ulaşarak % 44,2'lik bir doğal nüfus artış hızı gerçekleşmiştir. Bu dönemde yaşanan nüfus artışlarında yaşam standartlarının artmasının yanında ilçe merkezine olan göçlerin de etkili olduğu söylenebilir (Tablo 2.2).

1990-1997 yıllarına gelindiğinde nüfus miktarında tekrar ciddi bir düşüş yaşanmıştır. 1990 yılında 6.058 kişi olan nüfus miktarı, 1997 yılına gelindiğinde 607 kişilik bir düşüş yaşayarak 5.451 kişiye gerilemiştir. 1990-1997 yıllarında toplan nüfus artış hızı da % -15,8 olarak hesaplanmıştır. 1997-2000 yıllarını kapsayan dönemde yapılan nüfus sayımlarında ise 2.671 kişilik bir nüfus artışı olmuştur. 2000 yılında 8.124 kişiye ulaşan nüfusun artış hızı ise % 133'tür (Tablo 2.2). 1997-2000 yılları arasında nüfus miktarında görülen artışı doğal nüfus artışı ile açıklamak mümkün değildir. Bunun yanı sıra 3 yıllık süre içerisinde ilçe merkezinin dışardan aşırı bir şekilde göç almamış olması, bu artışın göç hareketleriyle de izah etmemizi engellemektedir. Bu durum, nüfus sayımlarında yapılan yanlışlıkları ve abartıları bir kez daha göstermektedir (Koday, 2005: 51). Temel sebebi ise yerleşmelerin ulusal gelirden daha çok fazla pay alma istekleri gösterilebilir (Birinci, 2007: 55).

Şekil 2.1. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Dereli İlçe Merkezi Toplam Nüfusu ve Yıllara Göre Değişimi.

Dereli ilçe merkezinde 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımlarında her beş yılda bir yapılan sayımların son dönemi olarak görülmektedir. 2000 yılındaki sayım sonrasında alınan kararlara göre 2007 itibariyle ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) kullanılarak nüfus sayımları gerçekleştirilmektedir. Dereli ilçe merkezinde 2007 itibariyle ADNKS kullanılarak gerçekleştirilen nüfus sayımlarında 2007-2017 yılları arasında nüfus miktarı ve nüfus artış hızındaki değişimleri aşağıda ele alınmıştır (Tablo 2.3).

Araştırma sahasında 2007-2008 yılları arasında yapılan nüfus sayımında erkek ve kadın nüfusu birbirine yakın değerlerde olup, toplamda 5.702 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. 2008-2009 yıllarında ise 326 kişilik bir nüfus artışı yaşanmıştır. 2008 yılında erkek nüfus miktarı 2.831 ve kadın nüfusu ise 2.821 kişi olup, toplam nüfus miktarı 5.652 kişidir. 2009 yılında ise bu rakam 326 kişilik bir artış ile erkek nüfus 3.003 ve kadın nüfus 2.975 kişi olup, toplamda 5.978 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde dikkat çeken durum ise geçen yıllara oranla erkek nüfusunda yaşanan nüfus artışıdır. 2009-2010 yıllarının kapsayan dönemde ise nüfus miktarında 65 kişilik bir artış olmuştur. Belirtilen yılda erkek ve kadın nüfusu neredeyse eşit duruma gelmiştir. 2010-2011 yılları arasındaki sayımda ise 103 kişilik bir azalma yaşanmıştır. 2011 yılında nüfus miktarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında erkek nüfus 2.965 ve kadın nüfusu 2.975 kişi olarak kayıt altına alınmış olup, az bir fark ile kadın nüfusun erkek nüfusuna göre önde olduğu görülmektedir. Belirtilen yılda toplam nüfus miktarı ise 5.940 kişidir.

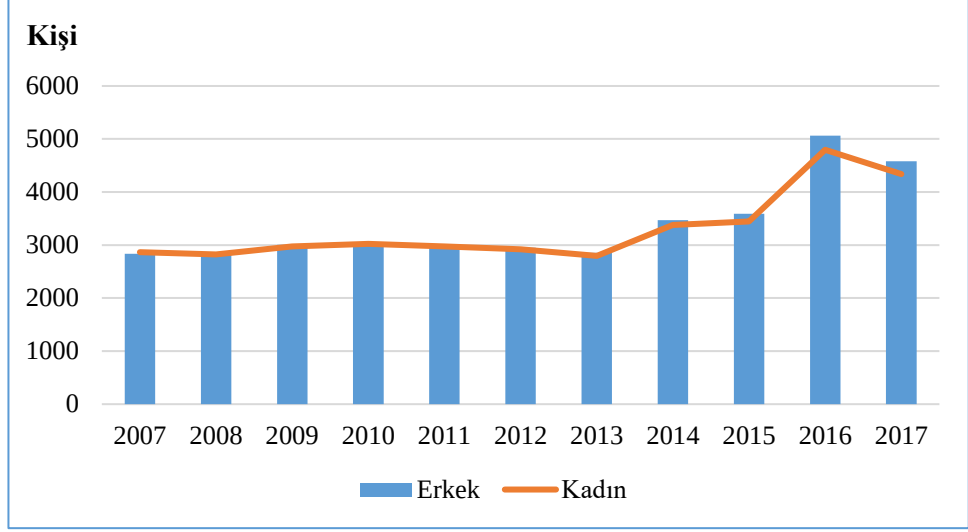
2011-2012 yıllarının nüfus sayımında 69 kişilik bir azalma meydana gelmiş olup, 2012 yılında erkek nüfusu 2.951 ve kadın nüfusu 2.920 kişi olmak üzere toplam 5.871 kişi olarak belirlenmiştir. Bu yılda cinsiyete göre nüfus miktarı dağılışına bakıldığında erkek nüfusun öne geçtiği görülmektedir. 2012-2013 yılları nüfus sayımlarında geçen yıllara kıyasla nüfustaki düşüşün devam ettiği görülmektedir. Bu dönemlerde yaşanan nüfus miktarındaki düşüşlere ilçe merkezinin sahip olduğu engebeli arazi yapısı, altyapı yetersizliği, tarım alanı azlığı, isdihtam olanağının olmayışı, yüksek öğrenim, evlilik vd., birçok faktörün dışarıya olan göçüzerinde etkili olduğu söylenebilir (Tablo 2.3).

Tablo 2.3. Dereli İlçe Merkezinin Yıllara Göre Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Değerleri

Yıllar	Dereli İlçesi Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Artış ve Azalış Oranları (Kişi)	Yıllık Artış ve Azalış Hızı (%)
2007	5.702	2.836	2.866	-	-
2008	5.652	2.831	2.821	-50	-1,8
2009	5.978	3.003	2.975	326	11,2
2010	6.043	3.021	3.022	65	2,2
2011	5.940	2.965	2.975	-103	-3,4
2012	5.871	2.951	2.920	-69	-2,3
2013	5.648	2.852	2.796	-223	-7,7
2014	6.847	3.467	3.380	1.199	38,5
2015	7.039	3.591	3.448	192	5,5
2016	9.859	5.062	4.797	2.820	67,4
2017	8.921	4.583	4.338	-938	-20,0

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2013-2014 yıllarında yapılan sayımlarda ilçe merkezinde 1.199 kişilik bir sıçrama olmuştur. Bu dönemlerde erkek ve kadın nüfusun 3.000'in üzerine çıktığı görülmektedir. 2014-2015 yılları nüfus miktarına bakıldığında, 2014 yılında toplam nüfusun 6.847 kişi ve 2015 yılında ise 7.039 kişi olduğu görülmektedir. Bu dönemde nüfus artışı az da olsa devam etmiştir. 2015- 2016 yıllarına gelindiğinde ise 2.820 kişilik bir artış ile nüfus miktarı bakımından geçen yıllara kıyasla en fazla orana ulaştığı görülmektedir. Bu yılları kapsayan dönemlerde şüphesiz sağlık ve yaşam standartlarının iyileşmiş olduğu artış miktarlarından anlaşılmaktadır. Son olarak 2016-2017 yıllarını kapsayan nüfus sayımlarına bakıldığında ise tekrardan bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2016 yılında erkek nüfus 5.062 kişi ve kadın nüfus 4.797 kişi olup, bu yılda toplam nüfus miktarı 9.859 kişi olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu yıl nüfusun en yüksek seviyeye ulaştığı yıl olarak dikkat çekmektedir. Son olarak 2017 yılında ise erkek nüfus 4.583 kişi ve kadın nüfus 4.338 kişi olmak üzere toplam 8.921 kişiye gerilemiştir (Tablo 2.3; Şekil 2.2).

Şekil 2.2. 2007-2017 Yılları Arası Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.

2.1.2. Nüfus Hareketleri

2.1.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Nüfusun sayıca değişmesine etki eden temel parametrelerden biri de, doğumlar ve ölümlerdir (Doğanay, 1991: 80). Nüfus artışında en önemli etken, doğumun ölümden fazla olmasıdır (Atalay, 2011ç: 5). Ülke nüfusunun 15-49 yaş dilimleri içinde kalan toplam kadın nüfustan, 1000 kadın başına düşen doğum sayısına, genel doğum oranı (doğurganlık) denilmektedir (Doğanay, 2014: 179). Türkiye’de doğum oranı oldukça yüksek olduğu gibi, ülkemizde savaşların azaldığı dönemlerde de daha da artmıştır (Karabağ ve Şahin, 2011: 14). Düşük doğum oranlarını gelişmiş ülkelerde görülürken, kalkınmakta olan ülkelerin çoğu yüksek doğum oranları sergilemektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 232).

Araştırma sahası ile ilgili doğum ve ölüm verileri genel nüfus sayımları ve ADNKS’den faydalanılarak oluşturulmuştur. 1985-1990 yıllarına bakıldığında canlı doğan ve yaşayan çocuk sayılarında birbirine yakın değerler görülmektedir. 1985 yılında 5.243 canlı doğan çocuktan 4.215’i yaşamışken, 1990 yılında ise 5.910 canlı doğan çocuktan 5.265’i yaşamıştır. 2000 yılına baktığımızda 8.099 canlı doğan çocuktan 7.335’i yaşayabilmiştir. 1985-2000 yıllarını kapsayan dönemlerde yüksek doğum sayılarının yanı sıra oldukça fazla bebek ölümleri de yaşanmıştır.

2009-2017 yıllarını kapsayan dönemdeki doğum oranlarına baktığımızda ise geçen yıllara oranla büyük bir düşüş yaşandığı açıkça görülmektedir. 2017 yılına

baktığımızda dünyaya gelen toplam 76 çocuğun 59'u erkek ve 76'sı ise kız çocuğu olmuştur. 15-49 yaş grubunda doğurgan kadın nüfusu 8.815 olup, Dereli ilçesinde genel doğurganlık oranı % 8,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu sayının ciddi anlamda düşmesinde yaşam standartlarının artmasıyla birlikte kadın nüfusunun iş hayatına atılması, evlilik yaşının artması ve tabi ki bilinçli bir neslin yetişmiş olmasını söyleyebiliriz. Dereli ilçesinde 2017 yılında gerçekleşen ölüm sayısı 219 kişi olup, ölüm oranı ise % 24,5 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4. Dereli İlçesi Yıllara Göre Doğum ve Ölüm Sayıları (1985-2017).

Yıl	1985	1990	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Doğum Sayısı	5.243	5.910	8.099	289	254	262	256	244	198	187	157	76
Ölüm Sayısı	-	-	-	183	172	218	195	168	199	221	215	219
Bebek Ölüm Sayısı	1.028	64	764	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçları ve ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.1.2.2. Göçler

Göç, insanların çeşitli nedenlerle, o zamana kadar yaşadığı yerden ayrılarak yaşamının geri kalan kısmını veya bir bölümünü devam ettirmek üzere başka bir yerleşim birimine gitmesidir (Karabağ ve Şahin, 2011: 50). Bu değişim, kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası, kırdan şehre ya da şimdi görüldüğü gibi şehirden kıra doğru herhangi bir ölçek ya da yönde meydana gelebilir (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 289). Göç olayının temelindeki faktörler; deprem, yangın, sel, savaşlar, dini, ekonomik ve siyasi etkilerdir (Atalay, 2011ç: 27). Türkiye’de insanların bir yerden başka bir yere uzun veya kısa süreli olarak gitmesinde; daha önce yaşadığı yerin itici faktörleri ile yeni yaşamak istediği yerin çekici faktörleri etkili olmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2011: 51). İlçede kırsal yerleşimin çok dağınık olması ve yöre topoğrafyasının engebeli durumu, eğitim, ulaşım, sağlık ve altyapı hizmetlerinin yeteri derecede olmaması iç göçleri ve hatta dış göçleri tetiklemiştir (Fatsa, 2015: 142). Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan yoğun iç göç hareketi günümüzde de büyük boyutlara ulaşmış olup, 1960’lı yıllara da gelindiğinde bu göçlere bir başka boyut eklenmiş ve ülkemizden önemli miktarda çalışmak üzere Batı Avrupa ülkelerine iş gücü kapsamında göçler yaşanmıştır (Mutluer, 2003: 1).

Araştırma sahasının göç alma ve göç verme durumu 2017 yılı TÜİK verileri kapsamında değerlendirildiğinde toplam 4.179 kişi ile göç veren bir ilçe olduğu

görülmektedir (Tablo 2.5). Özellikle Dereli ilçesi 50 il ile karşılıklı olarak hem göç alıp hem de göç verdiği gibi bazı illerle ise çoğunlukla göç verip oradan ilçeye göç alma durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Göç alma durumu ise 2017 yılında toplamda 2.518 kişide kalmıştır.

Tablo 2.5. Dereli İlçesi'nin İllere Göre Verdiği ve Aldığı Göç Miktarı (2017).

İller	Göç Verdiği	Göç Aldığı
Adana	5	4
Adıyaman	5	-
Afyon	5	4
Ağrı	5	13
Amasya	-	7
Ankara	22	6
Antalya	9	8
Artvin	5	-
Aydın	3	-
Balıkesir	3	-
Bolu	5	-
Bursa	412	49
Çanakkale	7	4
Denizli	-	3
Edirne	-	8
Elazığ	-	3
Erzurum	10	10
Eskişehir	-	3
Gaziantep	3	5
Giresun	1.184	1.430
Gümüşhane	11	6
Hatay	4	3
Mersin	5	4
İstanbul	1.499	401
İzmir	11	15
Kars	-	3
Kastamonu	5	-
Kayseri	5	-
Kırklareli	10	-
Kocaeli	760	354
Konya	5	9
Kahramanmaraş	-	3
Nevşehir	4	-
Ordu	26	25
Rize	8	-
Sakarya	21	3
Samsun	19	17
Sinop	5	-
Sivas	3	-
Tekirdağ	13	19
Tokat	7	3
Trabzon	21	20
Şanlıurfa	5	7
Van	3	23
Zonguldak	7	-
Karaman	-	4
Şırnak	4	-
Yalova	-	3
Karabük	3	-
Düzce	-	4
Toplam	4.179	2.518

Kaynak: ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Dereli ilçe merkezinden diğer illere olan göçler üzerinde en fazla sağlık, eğitim, ulaşım ve iş olanakları gibi faktörler etkili olmuştur. Bu bakımdan belirtilen yönleriyle gelişmiş ve ön plana çıkmış illere olan göçler daha dikkat çekmektedir. Özellikle Dereli ilçesinden İstanbul'a 1.499, Kocaeli'ye 760 ve Giresun'a 1.184 kişi göç etmiştir. Göç aldığı iller ve göç miktarı ise İstanbul 401, Bursa 49 ve Giresun'dan 1.430 kişi Dereli ilçesine göç etmiştir (Tablo 2.5; Harita 2.1).

Harita 2.1. Dereli İlçesi'nin Göç Haritası (Aldığı Göç).

Mevsimlik olarak tarım ve inşaat sektörünün istihdam, sağlık, eğitim ve idari hizmetlerle birlikte kültürel, sosyal ve sportif amaçlı faaliyetlerde iç göçlerin oluşmasında önemli rol oynamaktadır (Deniz, 2009: 13). Araştırma sahası içerisinde nüfusu hareketlendiren olayların başında sahanın en önemli geçim kaynağı olan fındık toplamak için yapılan mevsimlik göçler gelmektedir. Araştırma sahasında özellikle ağustos- eylül ayları içerisinde daha önce gurbetçi olarak başka illere göç eden aileler ve düşük maliyetlerle çalışmak için başka illerden gelen insanlar tarım arazisi ve fındık bahçelerinde çalışmak için araştırma sahasına mevsimsel olarak göç etmektedirler. Arazi çalışması sırasında yöre halkı ile gerçekleştirilen anket ve mülakatlar ile elde edilen bilgilere göre çalışma sahasından İstanbul, Bursa, Adapazarı ve Tekirdağ gibi ekonomik ve kültürel açıdan gelişmiş illere iç göçler yapılırken (Harita 2.2), Almanya, Belçika, Hollanda ve Fransa gibi Avrupa ülkelerine de dış göçler yapılmıştır (Tablo 2.6).

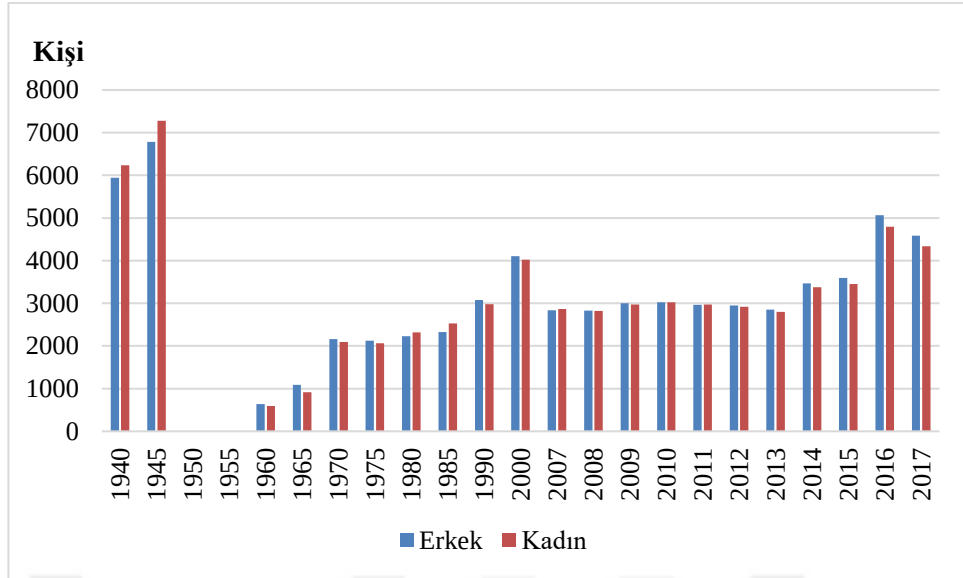
farklılıklar üzerinde durulması gereken önemli konular arasında olduğunu belirtmek gerekir.

Dereli ilçesinin cinsiyete göre nüfus tablosuna bakıldığında (Tablo 2.7), genel olarak kadın ve erkek nüfusun bazı yıllar birbirine yakın olduğu ve bazı yıllarda ise çoğunlukla erkek nüfusun baskın durumda olduğu gözlenmektedir. 1940-1945 yıllarında kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülmektedir. Bunun üzerinde etkili olan sebepler arasında ise 1. Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşları'nda erkek nüfusun savaşa katılıp geri dönememesi gösterilebilir (Güngördü, 2011: 3). 1960-1970 yılları arasına baktığımızda ise savaş halinin sona ermesi ve ekonomik durumun daha iyi hale gelmesiyle erkek nüfus artmıştır. Bu dönem arasındaki cinsiyet oranına bakıldığında ise en yüksek 1965 yılında % 119.6 olurken, en düşük ise 1975 yılında % 102.6 olarak % 100 eşiği rahatlıkla aşılmıştır (Şekil 2.3). 1980-1985 yıllarında az da olsa kadın nüfus erkek nüfusu geçmiştir. 1985 yılında cins oranı % 92 ile tabloya yansıyan en düşük cinsiyet oranı olarak gerçekleşmiştir. 1990-2000 yıllarında ise tekrar erkek nüfus hâkim olmuştur. 2012-2017 yılları arasındaki dönemlerde erkek nüfus kadın nüfustan hep fazla olmuş ve % 100 eşiği aşılmıştır (Tablo 2.7). Kadın nüfusun hâkim olduğu yıllar sadece o dönemler arasında yaşanan savaşlar ve göçler ile açıklanamaz. Şüphesiz o yıllarda doğan kız çocuklarının fazlalığı da etkili olmuştur.

Tablo 2.7. Dereli İlçe Merkezinin Cinsiyete Göre Nüfusu ve Oranı Dağılışı (1940-2017).

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cinsiyet Oranı (%)
1940	5.940	6.234	12.176	95,2
1945	6.785	7.278	14.063	93,2
1950	-	-	-	-
1955	-	-	843	-
1960	639	595	1.234	107,3
1965	1.091	912	2.003	119,6
1970	2.160	2.090	4.250	103,3
1975	2.121	2.067	4.188	102,6
1980	2.232	2.318	4.550	96,2
1985	2.328	2.530	4.858	92,0
1990	3.077	2.981	6.058	103,2
2000	4.105	4.019	8.124	102,1
2007	2.836	2.866	5.702	98,9
2008	2.831	2.821	5.652	100,3
2009	3.003	2.975	5.978	100,9
2010	3.021	3.022	6.043	99,9
2011	2.965	2.975	5.940	99,6
2012	2.951	2.920	5.871	101,0
2013	2.852	2.796	5.648	102,0
2014	3.467	3.380	6.847	102,5
2015	3.591	3.448	7.039	104,1
2016	5.062	4.797	9.859	105,5
2017	4.583	4.338	8.921	105,6

Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçları ve ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.3. Dereli İlçesi Merkezi'nin Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı (1940-2017).

Özellikle sosyal ve ekonomik amaçlı planlamalarda, stratejilerin isabetli seçilebilmesi bakımından, nüfus miktarı kadar önemli olan bir sorun da, nüfus yaş yapısının bilinmesi ve analiz edilmesidir (Doğanay, 2014: 185).

Nüfusun yaş yapısı bir nüfus kitlesinin yaş gruplarına göre sergilediği bileşimi tanımlar. Bu bileşimi analiz edip bazı sonuçlar ortaya koyabilmek için belli sayım devrelerindeki nüfusu belli yaş dilimi aralıkları esas alarak gruplandırmak gerekir (Birinci, 2007: 65). Dereli ilçesi için hazırlanmış olan yaş grupları tablosunda en fazla nüfus 1.640 kişi ile 50-54 yaş grubu arasındaki nüfus olduğu görülmektedir. Bu belirtilen yaş grubu içerisindeki yığılmanın temel sebebini ise sosyo-ekonomik, sağlık, eğitim veya başka nedenlerden dolayı çeşitli illere göç eden ailelerin emekli olup yahut ömürlerinin geri kalan kısımlarını kendi memleketlerinde geçirme arzusu ile geri dönmeleri şeklinde belirtmek mümkündür. 0-14 yaş grubu incelediğinde ise 946 kişi ile en az nüfus miktarının 0-4 yaş grubu içerisinde olduğu görülür (Tablo 2.8). Bunun yanı sıra 5-59 yaş arası geniş bir zaman diliminde erkek nüfusunun miktar ve oran açısından kadın nüfustan fazla olduğu görülmektedir. Bu durum üzerinde gerçekleşen doğumlarda erkek çocuk doğumunun kız çocuğuna oranla fazla gerçekleşmiş olması etkili olmuştur.

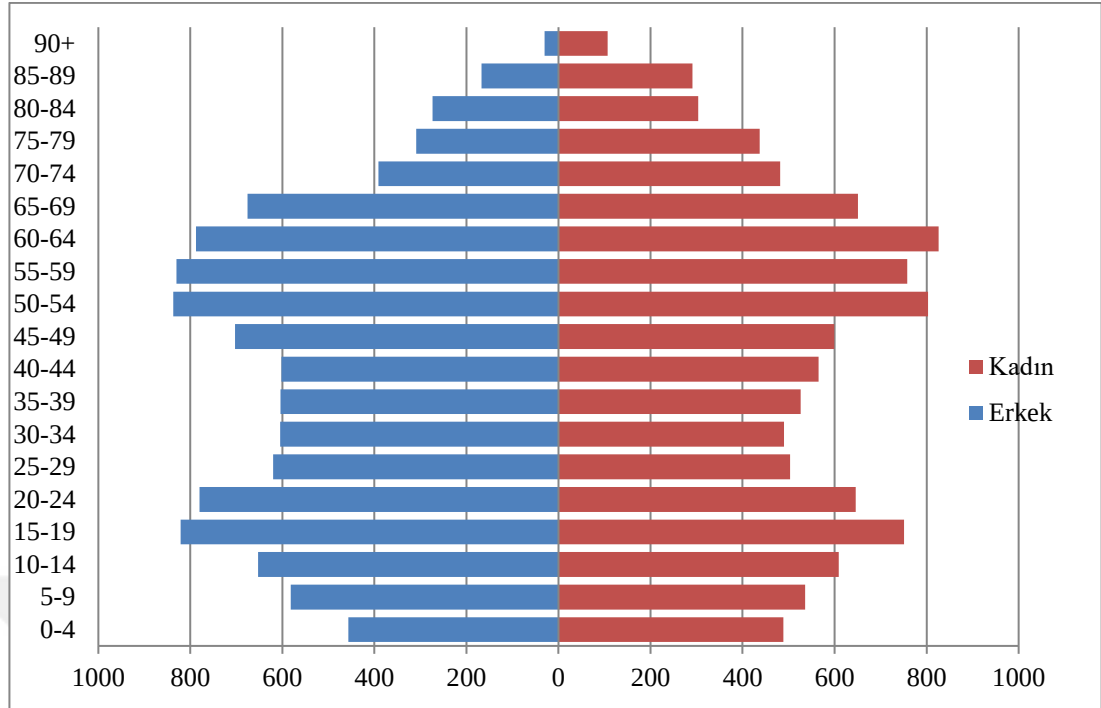
İlçe nüfusunun sahip olduğu yaşam standartları ve sağlık şartları ortalama ömür süresi üzerinde etkili olmuştur. Nitekim 80-90 yaş aralığındaki nüfusun diğer yaş grupları arasındaki nüfus miktarı ve oranına göre ciddi bir azalma olduğu görülmektedir

(Tablo 2.8; Şekil 2.4). Kadın ve erkek arasındaki nüfus miktarına bakıldığında ise kadınların daha uzun yaşamakta oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra 90 üstü yaşa gelindiğinde ise araştırma sahasında 107 kişinin bu yaş grubunda yer aldığı ve bu kadar uzun ömürlü insanların yörede bulunması üzerinde araştırma sahasının coğrafi özellik olarak Karadeniz iklimini yansıtmaya dolayısıyla yemyeşil doğası ve temiz havasının yanında organik beslenmenin de etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2.8. Dereli İlçesi Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2017).

Yaş Grupları	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
0-4	457	48,3	489	51,7	946
5-9	582	52,0	536	48	1.118
10-14	653	51,7	609	48,3	1.262
15-19	821	52,2	751	47,8	1.572
20-24	780	54,7	646	45,3	1.426
25-29	620	55,2	503	44,8	1.123
30-34	605	55,3	490	44,7	1.095
35-39	604	53,5	526	46,5	1.130
40-44	602	51,6	565	48,4	1.167
45-49	703	54,0	599	46,0	1.302
50-54	837	51,0	803	49,0	1.640
55-59	830	52,3	758	47,7	1.588
60-64	788	48,8	826	51,2	1.614
65-69	676	51,0	651	49,0	1.327
70-74	391	44,8	482	55,2	873
75-79	309	41,4	437	58,6	746
80-84	274	47,4	304	52,6	578
85-89	167	36,5	291	63,5	458
90+	30	21,9	107	78,1	137

Kaynak: ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.4. Dereli İlçesi'nin Nüfus Piramidi (2017).

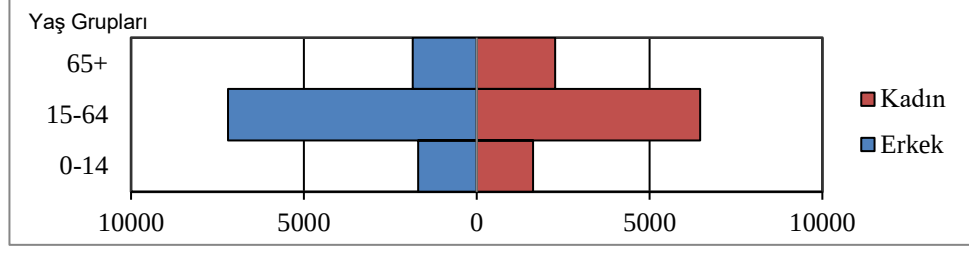
Nüfusun geniş aralıklı biçimde gruplandırılması nüfusta bağımlılık oranı hesaplamaları yapılırken büyük önem taşır (Doğanay, 2014: 185). Toplumdaki üretim faaliyetine iştirak etmediği varsayılan 0-14 yaş grubu ile 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus bağımlı nüfus, 15-64 yaş grubu ise bağımsız nüfus olarak nitelendirilmektedir (Tandoğan, 1998: 119).

Dereli ilçesinin 2017 yılında ki geniş aralıklı yaş gruplandırmasına göre aktif nüfusu temsil eden 15-64 yaş grubunun % 64,7 (7.190 kişi)'lik bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bunun dışında 0-14 yaş grubu % 15,8 (3.326 kişi) ve 65 yaş üstü nüfus ise % 19,5 (4119 kişi)'lik oran ile bağımlı nüfusu oluşturmaktadır. Dereli ilçesinin bağımlılık oranını hesaplayacak olursak; aktif nüfus 13.657 ve bağımlı nüfus 7.445 olup, bağımlılık oranı 54,5'tir (Tablo 2.9; Şekil 2.5).

Tablo 2.9. Dereli İlçesi'nin Geniş Aralık Yaş Grubuna Göre Nüfusun Dağılımı (2017).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	İlçe Ortalaması (%)
0-14	1692	1634	3326	15.8
15-64	7190	6467	13657	64.7
65+	1847	2272	4119	19.5
Toplam	10729	10373	21102	100.0

Kaynak: ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Şekil 2.5. Dereli İlçesinin Geniş Aralık Yaş Grubu Piramidi (2017).

2.1.3.2. Nüfusun Aile Büyüklüğü ve Aile Sayısı

Bir yerleşme alanının hane halkı sayısı ve aile büyüklüğü üzerinde yöre insanının ekonomik, sosyal, kültürel, örf, adet, gelenek ve göreneklerinin büyük etkisi vardır. Geçmişte insanların aile yapısı anne, baba, çocuklar, büyükanne ve büyükbabanın bir evde yaşadığı daha çok geniş aile olarak tabir edilen yapıdaydı. Daha sonra özellikle insanların ekonomik imkânlarının iyileşmesi ve yeni evlenen çiftlerin anne babadan ayrı oturma isteğiyle çekirdek aile yapısına geçiş olmuştur.

Dereli ilçe merkezinin aile büyüklüğü ve aile sayısı bilgilerine 1985-2000 yıllarında yapılan genel nüfus sayımı kayıtlarından ulaşılmıştır. Daha sonra 2007 yılında adrese dayalı nüfus kayıt sistemi açılmasına rağmen bu alanda istatistiki bilgilerin tutumu 2012 yılında ancak aktif hale gelebilmiştir (Tablo 2.10).

Tablo 2.10. Dereli İlçesi Aile Sayısı.

Yıl	Aile Sayısı
1985	979
1990	1.095
2000	1.647
2012	6.138
2013	6.441
2014	6.668
2015	6.894
2016	7.470
2017	7.412

Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçları ve ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

1985-1990 yılları arasındaki kayıtlarda aile sayısının az olduğu, ancak ortalama aile büyüklüğünün fazla olduğu dikkat çekmektedir. 1985 yılında 979 olan aile sayısı

1990 yılına gelindiğinde 1.095 kişiye ulaşmıştır. Bu yıllarda ortalama aile büyüklüğü ise 6,4 kişi ile oldukça yüksek seviyelerdedir. Bu durum üzerinde insanların o dönemlerde genç yaşta evlenip bilinçsizce çok çocuk sahibi olması etkili olmuştur. 2000 yılında ise aile sayısı 1.647 kişi olurken, ortalama aile büyüklüğü de 5 kişi ile 2000’li yılların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2012 yılından itibaren aile sayısı artmaya başlamış olmasına rağmen aile büyüklüğü sayısı düşmeye devam etmiştir. Dereli ilçesin yaşanan göç verme sorunu hane halkı sayısının azalmasında etkili olmuştur. Son olarak 2017 yılına gelindiğinde ise hem aile sayısı olarak, hem de ortalama aile büyüklüğünde ciddi düşüşler yaşanmıştır. 2017 yılından Türkiye aile büyüklüğü ortalaması 3.4 olarak gerçekleşmiştir. 2017 verilerine göre Türkiye aile büyüklüğü ortalaması ile Dereli İlçesi ortalama aile büyüklüğü (2.8) karşılaştırıldığında araştırma sahası, Türkiye ortalamasının altında kalmıştır (Tablo 2.11).

Tablo 2.11. Dereli İlçesi Ortalama Aile Büyüklüğü.

Yıl	Ortalama Aile Büyüklüğü
1985	6.4
1990	6.0
2000	5.0
2009	3.8
2010	3.6
2011	3.5
2012	3.4
2013	3.2
2014	3.1
2015	2.9
2016	3.0
2017	2.8

Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçları ve ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu

Bir ülkede her anlamda yetişmiş insana ihtiyaç duyulur. Bu bağlamda yetişmiş insan, ülke için önemli bir güç unsurudur ve eğitilmiş nüfusun ülke kalkınmasına etkisi çok büyüktür (Şahin, 2010: 146). Bir yerdeki nüfusun okuryazarlık durumu yanında; eğitimin niteliği de çok önemlidir. Bir ülkedeki ekonomik gelişme kadar, hatta ondan daha önemlisi, eğitimdeki gelişmedir (Koday, 2005: 46).

Giresun vilayeti ilköğretim faaliyetleri genel Osmanlı eğitim sistemine paralel olarak mescitler/camiler, muallim hanelerde verilen eğitimle birlikte hemen her köy ve mahallede en az bir sıbyan mektebi tarafından verilmiştir. Bu okulların maddi finansmanı çoğunlukla köylüler ve bir kısmı da vakıflar tarafından sağlanmıştır. Giresun'da vakfı bulunan sıbyan mektepleri daha çok XVIII. yüzyıllarda açılmışlardır (Yılmaz, 2017: 43). Gerek 1316 (1898), gerekse 1321 (1903) tarihli salnamelerde Giresun kazasında 1.304 tane iptidai yapılmıştır (Yolalıcı, 1994:452). İbtidâî mektepler kırsal kesimlerde kız-erkek karma sürdürülürken, özellikle şehir merkezlerinde müstakil olarak kız ve erkek mektepleri olarak açılmıştır. Bu açıdan araştırma sahası olan Dereli'de ise Kırık Nahiyesi ve Kulakkaya İbtidâî Mektebi'ni görmekteyiz (Yılmaz, 2017: 44-45).

1286 (1869) Trabzon Vilayeti Salnamesine göre: XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun Kazasında köyleriyle birlikte toplam 15 medrese bulunmaktaydı. Bu medreselerde 15 öğrenci eğitim görmektedir olup, 11 müderris vardı (Aktaran: Karaman, 1999: 63). 1316 (1898) ve 1321 (1903) salnamelerinde Giresun'da 23 adet Rüştîye derecesinde Gayr-i Müslim okulunun olduğu belirtilmiştir (Yolalıcı, 1994: 465). 1321 maarifet salnamesinde ise Giresun ilinde 4 adet medrese bünyesinde İbrahim Fehmi, Mehmed Efendi, Müftü Efendi ve İbrahim Efendi müderrisleri eşliğinde toplamda 188 tane öğrenci eğitim ve öğretimden faydalanmıştır (Yolalıcı, 1994: 445).

Hayatımızda eğitimin yeri çok büyüktür. Eğitime verilen değer ve önem Giresun ilinde ve Dereli ilçesinde geçmiş dönemlerde açılmış olan medreselerden de anlaşılmaktadır. Dereli ilçesinde Kırık Nahiyesi Hayriye, Yuva Duğdulu Soğukpınar, Hapan (Hergelen) Hayriye, Kurtulmuş Ömer Efendi, Kızıtaş ve Güzyurdu (Feroğuz) Hayriye Medreseleri olmak üzere 6 tane medrese bulunmaktaydı (Yılmaz, 2017: 49).

Dereli ilçesinin eğitim seviyesinin geçmiş yıllardan bu günümüze kadar nasıl bir değişiklik gösterdiğini daha iyi analiz etmek için öncelikle 1965, 1985, 1990 ve 2000 yılları genel nüfus sayımlarında kayıt altına alınmış olan okuma-yazma oranlarına değinmek yerinde olacaktır. Öncelikle 1965 yılına bakıldığında 789 kişi okuma yazma bilen ve 840 kişi okuma yazma bilmeyen olarak görülmektedir. 1985 yılında bu rakamlar, 2.987 okuma yazma bilen ve 1.152 kişi ise okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır. 1990-2000 yıllarını kapsayan dönemde ise dikkate değer artışların olduğu görülmektedir. 1990 yılında okuma-yazma bilen 4.166 kişiyken, 2000 yılına

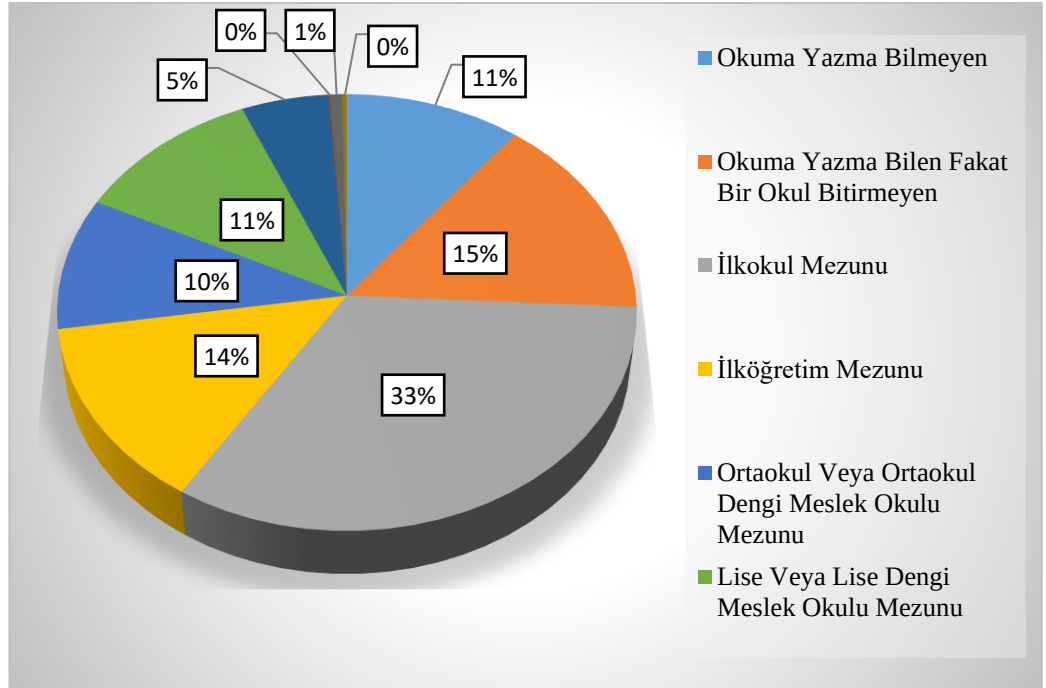
gelindiğinde bu rakam 2.096 kişi artarak 6.262 kişiye ulaşmıştır. Bu yıllarda dikkat çeken bir konu okuma yazma bilen kişi sayısında erkek sayısının kadın sayısını her dönemde en az ikiye katlamış olmasıdır.

Dereli ilçesinde 2017 yılı verilerinden hazırlamış olduğumuz tabloya baktığımızda (Tablo 2.12; Şekil 2.6) toplam 6.685 kişi ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu durum ilçenin eğitim seviyesinin aşağı yukarı ne durumda olduğu hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 2.12. Dereli İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeyi ve Oranları (2017).

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Oran (%)
Okuma Yazma Bilmeyen	2.142	10,6
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	3.067	15,2
İlkokul Mezunu	6.685	33,2
İlköğretim Mezunu	2.735	13,6
Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Mezunu	1.973	9,8
Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Mezunu	2.283	11,3
Yükseköğretim Mezunu	1.059	5,3
Doktora Mezunu	17	0,1
Bilinmeyen	147	0,7
Yüksek Lisans Mezunu	56	0,2
Toplam	20.164	100

Kaynak: ADNKS verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.6. Dereli İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Oransal Dağılımı.

Dereli ilçesi 2017 yılı kayıtlarında okuma yazma bilmeyen kişi sayısı 2.142'dir. Belirtilen rakamlar Dereli ilçesi genelini kapsayan bir sayıyı temsil ettiğinden geçmiş yıllara oranla oldukça gerileme olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim durumuna göre en fazla mezun sayısından en az mezun sayısına bir sırala yaptığımızda; ilkokul mezunu 6.685, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen 3.067, ilköğretim mezunu 2.735, lise veya lise dengi meslek okulu mezunu 2.283, ortaokul veya ortaokul dengi meslek okul mezunu 1.973, yükseköğretim mezunu 1.059, yüksek lisans mezunu 56 ve en az mezun sayısı ile 17 kişi ile doktora mezunudur (Tablo 2.12).

Dereli ilçesinin eğitim düzeyine oransal olarak baktığımızda en yüksek paya % 33 ile ilkokul mezunları sahiptir (Şekil 2.6). 2017 yılında ilkokul mezunu oranının yüksek olmasının altında yatan temel nedenlerin başında geçmişte ekonomik durumun yetersizliğinden, tarla ve bahçede çalışmak için okula gidemeyen ve evinin yakınında herhangi bir okulun olmaması sebebiyle okula gönderilmeyen çocukların olmasıdır. Nitekim belirtilen dönemde yeterli ulaşım ve yurt imkânlarının olmaması o dönemde yaşamış olan günümüzdeki yaşlı nüfusun okuma yazma bilmemesi neticesinde sayının yüksek olmasına yol açmıştır. Çünkü belirtilen olumsuzluklardan dolayı insanlar ilkokula kadar eğitim yaşantılarını tüm zorluğa rağmen tamamlayıp, sonraki süreçte okula devam edememişlerdir. Ancak, 2000 yılından itibaren hayata geçirilen, kırsal kesimde yaşayan kişilerin eğitim düzeylerini arttırma amacıyla, devlet tarafından yürütülen politikalar önemli derece etkili olmuştur. Son yıllarda taşınmalı eğitim sisteminin yaygınlaşması, zorunlu eğitim sisteminin faaliyete geçirilmesiyle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması, 4+4+4 sisteminin uygulamaya girmesi gibi kademeli öğretimin gerçekleştirilmesi okuma yazma oranını arttırma yönelik politikalar arasındadır (Kızıllan, 2017: 76). Zorunlu eğitimin hayata geçmesiyle okula uzak köylere okul servislerinin başlaması, yatılı bölge okullarının açılması ve durumu olmayan öğrencilere kıyafet ve belli miktarda ücretler verilmesi, yaşam standartlarının artması ile ekonomik imkânların iyileşmesi ailelerin çocuklarını daha kolay okula gönderebilmesine yardımcı olmuştur.

Dereli ilçe merkezinde bulunan halk eğitim merkezinde 2017 yılında yöre halkına 47 farklı alanda kurs eğitimi açılmış olup, bu kurslara 1.352'si erkek ve 604'ü kadın olmak üzere toplamda 1.946 kişi katılmıştır (Tablo 2.13). Belirtilen kurslara katılan erkek katılımcılardan sadece 748'si sertifika alırken, kadın katılımcılardan ise 516'sı

sertifika almaya hak kazanmıştır. Açılan kurslar içerisinde erkeklerin daha çok inşaat ve tarım teknolojileri gibi alanlara ilgi gösterdikleri, buna karşın kadınların ise el sanatları teknolojilerine (tığ oyası, iğne oyası, hurç dikimi, elde Antep işi vb.) daha fazla ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir (Fotoğraf 2.1). Buna göre eğitime katılan kursiyerler içerisinde erkeklerin katılım oranının kadınlardan daha fazla olmasına karşın, kadınların başarı durumunun erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2.13. Dereli İlçe Merkezi Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurslar ve Cinsiyete Göre Katılan Kişi Sayıları (2017).

Kurs Türü	Açılan Kurs Sayısı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	Toplam Kursiyer
Bahçecilik	1	51	45	96
Hayvan Yetiştiriciliği	4	117	106	223
Bilişim Teknolojileri	4	69	15	84
El Sanatları Teknolojisi	20	4	277	281
Öğretmenlik ve Öğretim	1	15	11	26
Kişisel Gelişim ve Eğitim	10	149	73	222
Tarım Teknolojileri	1	21	15	36
Sağlık	3	51	19	70
Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	1	49	13	62
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	1	14	13	27
Spor	3	48	20	68
İnşaat Teknolojisi	1	15	15	30
Sanat ve Tasarım	1	21	-	21
Okuma Yazma	3	3	2	5
Tekstil Teknolojisi	1	12	-	12
Müzik ve Gösteri Sanatları	4	53	29	82
Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık	12	304	150	454
Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	3	85	71	156
Çocuk Gelişim ve Eğitimi	1	13	-	13

Kaynak: Dereli Halk Eğitim Merkezi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Fotoğraf 2.1. Dereli Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün Açmış Olduğu Kurslarda Yapılan El İşlerinden Görünümler.

2.1.3.4. Nüfus Yoğunluğu

Bir alanda nüfusun toplanma derecesini ölçmek ve dünyanın bir yeri ile diğerini karşılaştırabilmek için bir nüfus yoğunluk ölçütü kullanmak gerekir (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 321). Nüfus yoğunluğunun tanımlanmasında en çok kullanılan aritmetik nüfus yoğunluğu kavramıdır. Aritmetik nüfus yoğunluğu ise sınırları belli bir alanda yaşayan toplam nüfusun oranının yüz ölçümüne bölünmesiyle bulunur (Şahin, 2010: 177).

Aritmetik nüfus yoğunluğunu hesaplamaya temel oluşturan parametre, nüfus sayısıdır ve bu miktar büyüdükçe yoğunlukta artar (Doğanay, 2014: 230). Dereli ilçe merkezinin nüfusunu geçmişten günümüze değerlendirdiğimizde olumlu yönde bir artışın ve yoğunluğun olduğu dikkat çekmektedir. İnsanların bir alana yerleşmeden önce o sahanın iklimine, tarımsal faaliyetin uygulanmasına uygun olup olmadığına, ulaşım olanaklarına yani genel olarak yaşam standartlarının her geçen gün artacağı alanları tercih etikleri görülmektedir. Bunun birçok örneğini dünya genelinde de görmekteyiz. Yaşam koşullarının elverişsiz olduğu alanlar seyrek nüfuslu olurken, doğal ve sosyo-

ekonomik gibi tüm olanakların elverişli olduğu sahalar ise sık bir nüfus ağı ile çevrilidir.

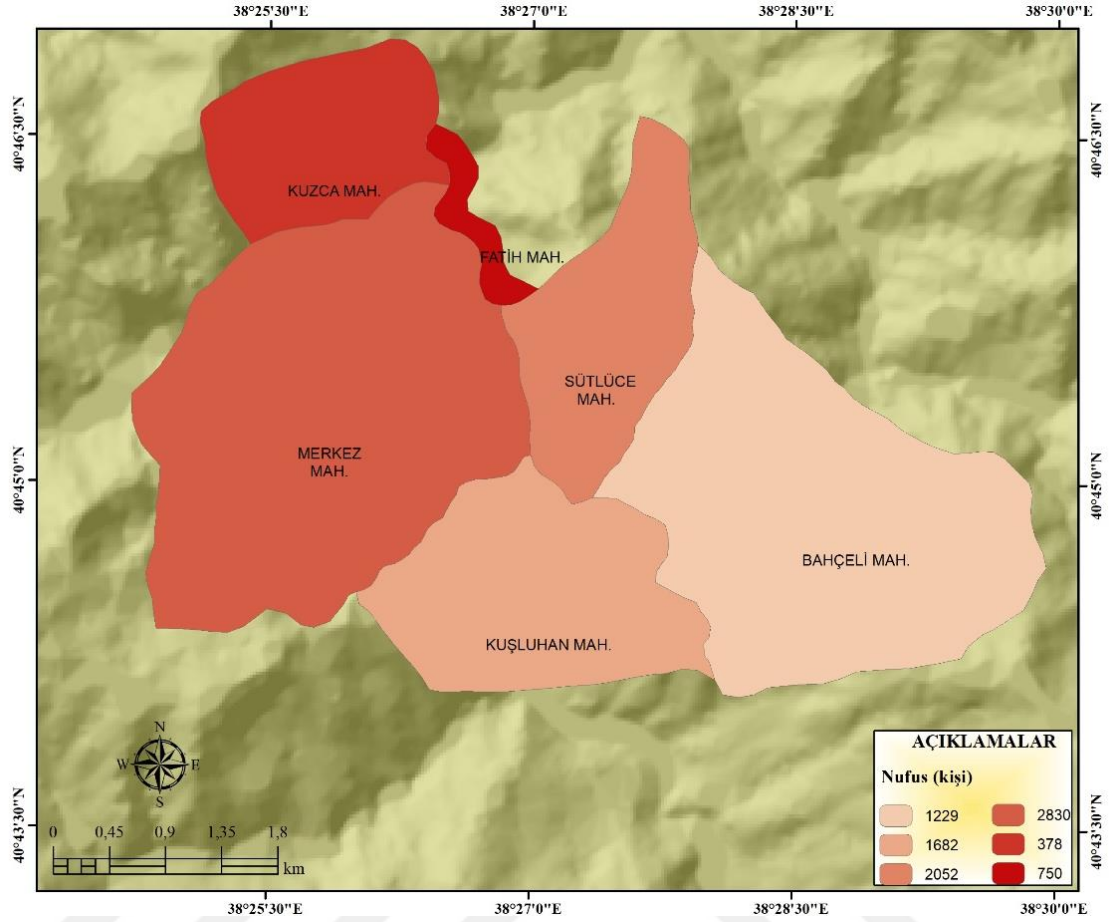
Dereli ilçe merkezinin nüfus yoğunluğuna baktığımızda, 2017 yılı 8.921 toplam nüfus miktarı ile ilçe merkezinin toplam yüz ölçümü olan 25.01 km² bölündüğünde araştırma sahasının nüfus yoğunluğu 356.6 kişi olarak hesaplanmıştır (Tablo 2.14).

Tablo 2.14. Dereli İlçesi Merkezi'nin Nüfus Miktarları ve Nüfus Yoğunluğu.

Yıl	Toplam	Yoğunluk
1955	843	33,7
1960	1.294	51,7
1965	2.003	80
1970	4.250	169,9
1975	4.188	167,4
1980	4.550	181,9
1985	4.858	194,2
1990	6.058	242,2
2000	5.451	217,9
2007	5.702	227,9
2008	5.652	225,9
2009	5.978	239
2010	6.043	241,6
2011	5.940	237,5
2012	5.871	234,7
2013	5.648	225,8
2014	6.847	273,7
2015	7.039	281,4
2016	9.859	394,2
2017	8.921	356,6

Kaynak: Kaynak: Genel Nüfus Sayım Sonuçları ve ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Dereli ilçe merkezinde 1935-2017 yılları arasına bakıldığında nüfus artışı ve nüfus yoğunluğunun arttığı görülmektedir. Bu artışın temel nedeni nüfusun, geçmişe göre eğitim, ulaşım, sağlık, istihdam ve her alanda kolaylığın sağlandığı ilçe merkezine yönelmesidir. İlçe merkezinde nüfus yoğunlaştığı yerler genel olarak Merkez Mahalle ve Sötlüce Mahallesi olurken, en az yoğunluk ise Kuzca Mahallesi'nde görülmektedir (Harita 2.3).

Harita 2.3. Dereli İlçe Merkezinin Mahallelere Göre Nüfus Dağılışı Haritası.

2.1.3.5. İlçede Sağlık Durumu

Dereli ilçe merkezin de yer alan devlet hastanesi daha önceleri 1987 yılında Sötlüce Mahallesi'nde hizmet vermektedir. Ancak belediye ile olan anlaşmanın son bulması ile yıkılmıştır. 30 yatak kapasiteli hastanede röntgen cihazı, laboratuvar ve ameliyathane bulunurken, dâhiliye, kadın hastalıkları ve diş doktoru hizmet vermektedir. 2009 yılına gelindiğinde ise Kuşluhan Mahallesi kale mevkiinde hastane yapımı için bağışlanan araziye yeni bina inşa edilmiştir. Hastane 14 yatak kapasitesine sahip olup, 7 normal oda ve bir de özel oda bulunmaktadır. Hastanede 9 doktor, 15 hemşire, 5 ebe, 2 sağlık memuru, 2 ATT, 2 tıbbi sekreter, 5 laboratuvar teknikeri, 4 röntgen teknikeri, 1 veri hazırlama memuru, 9 hizmetli ve 3 şoför çalışmaktadır. Ayrıca hastanenin hizmetinde 2 ambulans hizmet vermektedir (Fotoğraf 2.2). Hastanenin ilk yapıldığı yıllarda ise ücretsiz dolmuş seferleri koyulmuş olup, şimdilerde böyle bir

uygulama bulunmamaktadır. Yerel halk genellikle hastaneye ya kendi araçları ile ya da ilçe merkezindeki taksileri kullanarak ulaşmaktadırlar.

Dereli Devlet Hastanesi'nde ameliyathane, yoğun bakım ünitesi ve diyaliz cihazı bulunmamaktadır. Toplum sağlığı merkezi ve aile sağlığı merkezi ise devlet hastanesi bünyesinde birleştirilmiştir. Dereli ilçe merkezi halkı ve çevre köylerden gelen insanlar ilk kontrollerini burada yaptırıp gerekli görülen durumlarda Giresun ilinde bulunan hastanelere sevk edilmektedirler. Yörede hayvancılığın ön planda olmasından kaynaklı brusella, kuduz ve kene yapışması gibi hastalıkların yanı sıra tüberküloz, tansiyon, diyabet, diz-eklem rahatsızlığı ve gribal enfeksiyon hastalıkları ilçede yaygın olarak görülen başlıca hastalıklardır. Kanserli hasta takibi genellikle ilde yer alan hastanelerde yapılmaktadır. Dereli ilçesinde hizmet veren başka devlete ait veya özel hastane bulunmamaktadır.

Fotoğraf 2.2. Dereli Devlet Hastanesi'nden Bir Görünüm.

2.1.3.6. Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı

Bir ülkede çalışan nüfusun sektörler itibariyle dağılışı o ülkenin iktisadi yapısını ve ekonomisinin gelişmişlik düzeyini gösteren en önemli kriterlerden biri olarak gösterilir (Tandoğan, 1998: 154). Yerleşmelerin ekonomik ve sosyal karakterlerini sadece hâkim olan tek bir fonksiyona bakarak belirlemede bazı sakıncalar olduğu bir

gerçekdir. Her bir yerleşme çeşitli ekonomik faaliyetlerin bir bileşkesi olarak fonksiyonel kimliğini kazanır (Özgür, 1996: 54). Bir yerin ekonomik açıdan güçlü ve kalkınmış olabilmesi için öncü sektörün sanayi ve hizmet olması gerekmektedir. Tarım sektörünün açık ara önde olduğu yerler ise daha çok gelişmemiş sıfatı ile anılmaktadır. Son yıllarda tarım kasabaları sanayi ve hizmetin gelişmiş olduğu büyük şehirlere hızla göç vermektedir. Bunun en iyi örneği ise Dereli ilçesidir.

Dereli ilçesinde kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kişi sayısı, İlçe Müftülük 23, Adliye 12, İl Seçim Kurulu Başkanlığı 2, Kaymakamlık 4, İlçe Nüfus Müdürlüğü 4, İlçe Emniyet Müdürlüğü 26, Mal Müdürlüğü 9, Sosyal Yardımlaşma Derneği 5, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Okullar ve Kurumlar Dahil) 228, Halk Eğitim Merkezi 1, Devlet Hastanesi 57, Halk Kütüphanesi 1, Tapu Müdürlüğü 3, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 15, İcra Müdürlüğü 1, İlçe Özel İdare Müdürlüğü 1 ve Milli Emlak 2 olmak üzere toplam 394 kişidir (Tablo 2.15).

Tablo 2.15. Dereli İlçe Merkezi Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Kişi Sayısı (2018).

Kurum adı	Çalışan Sayısı
İlçe Müftülük	23
Adliye	12
İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı	2
Kaymakamlık	4
İlçe Nüfus Müdürlüğü	4
İlçe Emniyet Müdürlüğü	26
Mal Müdürlüğü	9
Sosyal Yardımlaşma Derneği	5
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Okullar ve Kurumlar Dahil)	228
Halk Eğitim Merkezi	1
Devlet Hastanesi	57
Halk Kütüphanesi	1
Tapu Müdürlüğü	3
Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	15
İcra Müdürlüğü	1
İlçe Özel İdare Müdürlüğü	1
Milli Emlak	2
Toplam	394

Kaynak: Dereli Kaymakamlığı Mal Müdürlüğü (2018) verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

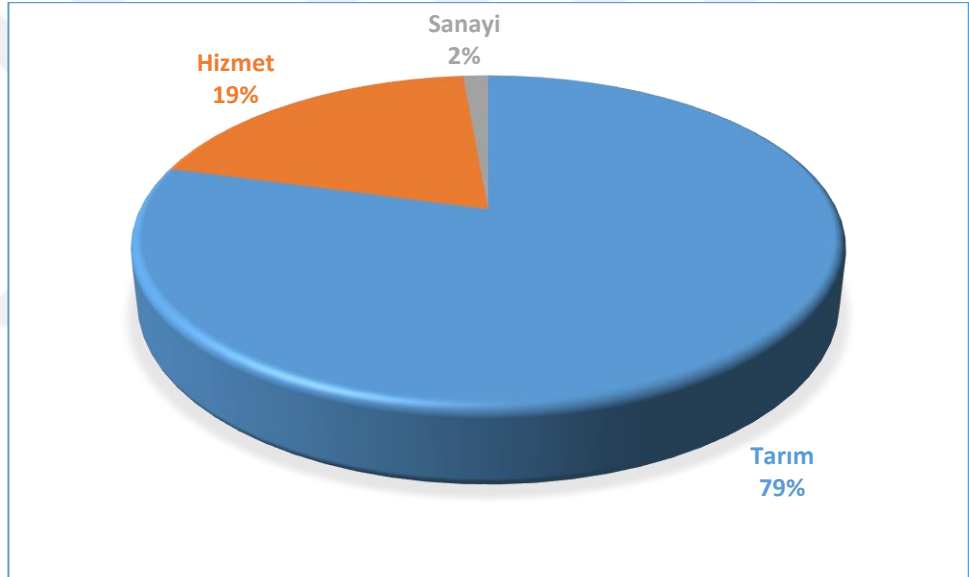
Dereli ilçesinde çalışan nüfusun sektörel dağılımını ortaya koyabilmek için kayıt altına alınan verilerin yanı sıra sahada yapılan gözlem ve mülakat sonuçlarından da yararlanılmıştır. Yörenin temel geçim kaynağı olan tarım 5.101 kişilik bir pay ile birinci

sırada yer almaktadır. İkinci sırada 1.244 kişi ile hizmet sektörü yer alırken, üçüncü sırada ise 88 kişilik bir pay ile sanayi sektörü bulunmaktadır. Dereli İlçesinde faal nüfusun sektörel dağılımına bakıldığında, tarım sektörü % 79'luk oran ile ilçenin tarım kasabası olduğunu göstermektedir. Geriye kalan % 21'lik dilimde ise hizmet ve sanayi sektörü içerisinde yer almaktadır (Tablo 2.16; Şekil 2.7).

Tablo 2.16. Dereli İlçesinde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı (2018).

Ekonomik Faaliyet	Çalışan Nüfus
Tarım	5.101
Hizmet	1.244
Sanayi	88

Kaynak: Çiftçi Kayıt Sistemi Verilerinden ve Resmi Kurumlardan Alınan Verilerden Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

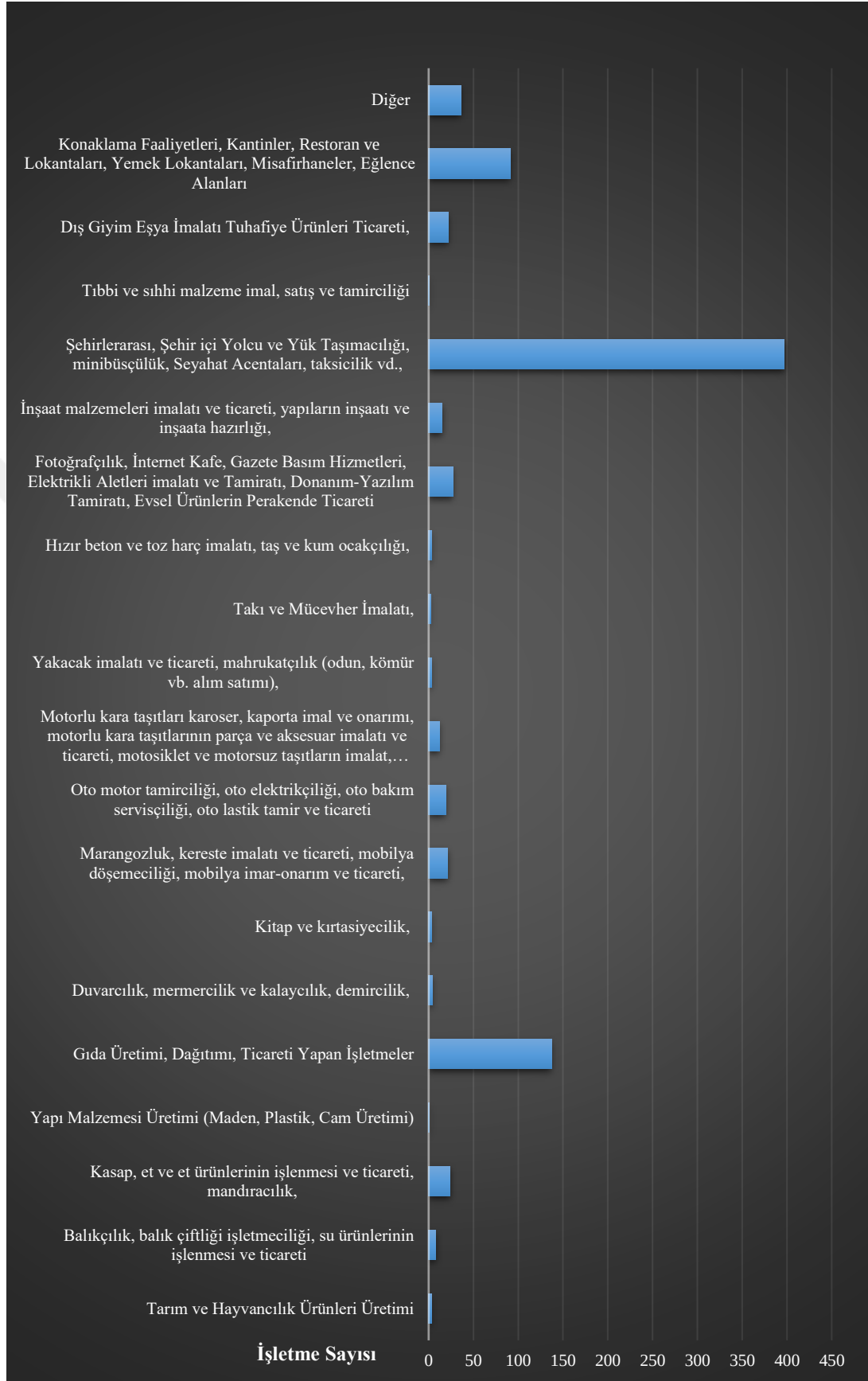
Şekil 2.7. Dereli İlçesinde Faal Nüfusun Sektörel Dağılım Göstergeleri.

Araştırma sahasında 2017 yılı verilerine göre faaliyet gösteren meslek grupları ve esnaf sayıları incelendiğinde Gıda Üretimi, Dağıtım, Ticareti Yapan İşletmeler 137 ve Şehirlerarası, Şehir içi Yolcu ve Yük Taşımacılığı, Minibüsçülük, Seyahat Acenteleri, Taksicilik vd., 397 esnaf sayısı ile ön sıradadır (Tablo 2.17; Şekil 2.8).

Tablo 2.17. Dereli İlçesinde Faaliyet Gösteren Meslek Grupları ve Esnaf Sayıları (2017).

Meslek Grubu	Esnaf Sayısı
Tarım ve hayvancılık ürünleri üretimi	3
Balıkçılık, balık çiftliği işletmeciliği, su ürünlerinin işlenmesi ve ticareti	8
Kasap, et ve et ürünlerinin işlenmesi ve ticareti, mandıracılık	24
Yapı malzemesi üretimi (Maden, Plastik, Cam Üretimi)	1
Gıda üretimi, dağıtımı, ticareti yapan işletmeler	137
Duvarcılık, mermercilik ve kalaycılık, demircilik	4
Kitap ve kırtasiyecilik	3
Marangozluk, kereste imalatı ve ticareti, mobilya döşemeciliği, mobilya imar-onarım ve ticareti	21
Oto motor tamirciliği, oto elektrikçiliği, oto bakım servisçiliği, oto lastik tamir ve ticareti	19
Motorlu kara taşıtları karoser, kaporta imal ve onarımı, motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuar imalatı ve ticareti, motosiklet ve motorsuz taşıtların imalat, onarım ve ticareti	12
Yakacak imalatı ve ticareti, mahrukatçılık (odun, kömür vb. alım satımı)	3
Takı ve mücevher imalatı	2
Hızır beton ve toz harç imalatı, taş ve kum ocakçılığı,	3
Fotoğrafçılık, internet kafe, gazete basım hizmetleri, elektrikli aletleri imalatı ve tamirati, donanım-yazılım tamirati, evsel ürünlerin perakende ticareti	27
İnşaat malzemeleri imalatı ve ticareti, yapıların inşaatı ve inşaata hazırlığı	15
Şehirlerarası, Şehir içi Yolcu ve Yük Taşımacılığı, minibüsçülük, Seyahat Acenteleri, taksicilik vd.	397
Tıbbi ve sıhhi malzeme imal, satış ve tamirciliği	1
Dış giyim eşya imalatı tuhafiye ürünleri ticareti	22
Konaklama faaliyetleri, kantinler, restoran ve lokantaları, yemek lokantaları, misafirhaneler, eğlence alanları	91
Diğer	36
Toplam	828

Kaynak: Dereli Esnaf ve Sanatkarlar Odası verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.8. Dereli İlçesi Meslek Gruplarına Göre Üye Sayıları (2017).

2.2. YERLEŞME COĞRAFYASI

2.2.1. Yerleşmenin Tarihçesi

Barınmak, ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir arazi parçası üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda konuttan oluşan ünitelere yerleşme denir (Özçağlar, 2011: 37). İnsanın herhangi bir yere yerleşmesi yurt edinmesidir (Erinç ve Öngör, 1978: 233). Yerleşmelerin doğuşu, birden fazla sayıda aile bireylerinin bir araya gelmesi ve yerleşilecek yerin seçimi ile başlar. Yerleşme yerinin seçilmesinde ki esas prensip ise doğayı iyi tanımak ve doğadan gelebilecek karşı etkileri en aza indirmektir (Tunçdilek, 1986: 3).

Giresun, denize doğru uzanan ve karşısında Doğu Karadeniz'in yegâne adasının (Giresun adası, Ares, Aretias, Areos Nesos, Puga) bulunduğu bir yarımada'nın üzerinde yer alır. Giresun'un birçok yerinde, tarih öncesi dönemlere ilişkin iskân izlerine rastlanmaktadır. Kentin ilk yerleşim alanı olarak kullanılan kesimi, halen üzerinde sur kalıntıları, kuyular ve Hristiyanlığın yayılma döneminde kilise olarak kullanıldığı sanılan bir mağaranın da bulunduğu yarımada bölgesidir (Aktaran: Gülşen, 2014: 9). Şehrin antik çağlarda ki klasik adı Kerasus idi. Kerasus Yunanca da kiraz anlamına gelen Keressea'dan alınmıştır (Karaibrahimoğlu, 1965: 17). Bir başka kaynağa göre bu isim, yarımada'nın denize doğru bir boynuz gibi uzanması dolayısıyla eski Yunanca'da "boynuz" anlamına gelen kerastan türetilmiştir. Kaynaklarda adı Kerasus, Kerasous, Cerasous, Chirizonda, Cerasonte, Kerassunde şekillerinde de geçen şehir Türk hâkimiyeti döneminde bugünkü söylenişiyile Giresun olarak anılmıştır (Emecen, 1996: 78).

Tarih kaynaklarında haklarında net bir bilgiye sahip olmadığımız bölgenin en eski uygarlıklarından Hurriler, Luviler, Taokhlar, Kaşkalar, Khalibiler, İskitler, Mosklar, Tibaren'ler, Mor'lar, Milet'ler gibi kavimlerin varlığından ve devamında bölgenin son kavimleri olarak Amazonlar, Peçenekler, Kıpçaklar ve Çepniler'den söz edilmektedir (Aktaran: Bayraktar, 2018: 606).

M.Ö. VII. asrın son çeyreğinden sonra bölgede sırasıyla hakkında yine net bilgilere sahip olmadığımız Kimmerler, Miletliiler, Persler ve Makedonyalı İskender'e bağlı kuvvetlerin egemen oldukları, bundan sonra İslam öncesi Türklerden bölgeye ilk

defa Sakaların geldiği kabul edilir. Hatta Giresun'da her yıl kutlanan Aksu Şenlikleri ve Mayıs Yedisi kutlamalarının Saka Türklerine ait olduğu kabul edilen Amazon Efsanesi'nin bir kalıntısı şeklinde ifade edilir (Aktaran: İltar, 2005: 7).

Giresun'un ismi bilinen ilk sakinleri, Hititlerin çağdaşı olan Gaşkalar'dır. Bu topluluğun M.Ö. XVI. yüzyılın ortalarında bölgeye hâkim olduğu bilinmektedir. M.Ö. VIII. yüzyıl başlarına kadar devam eden bu dönem hakkındaki bilgiler Hitit kayıtlarıyla sınırlıdır ve onlar da genel itibariyle Gaşkaların kendilerine yaptığı akınlardan söz eder. Gaşkaların, bahsedilen devirde Dicle boyları ile Kızılırmak'ın alt kısmına inmesinden sonra Giresun, Orta Asya'dan gelen toplulukların hâkimiyeti altına girmiştir (URL-1).

Dereli ilçesinin adının kökeni hakkında net bir bilgi olmayıp, bu isim ilk defa Aksu Deresi'nin orta kesiminden iskâna açılan Sarıyar-Akkaya hattını işaret etmek için “Karye-i Derelü” şeklinde 1515 tarihli tahrir defterlerinde geçmiştir. Dereli adının bir Türk oymağına ait olduğu konusunda da görüşler vardır (Fatsa, 2015: 16). Ayrıca tatlı su kaynaklarının meydana getirdiği akarsuların çok olması ve yerleşim alanının akarsu vadisinin yamacında kurulmasından dolayı yöreye “Dereli” isminin verilmesinde etkili olduğu söylenebilir (Tatar, 1991: 18).

Dereli, Giresun ilinin (eski adıyla Vilayeti Çepni) bir ilçesidir. Giresun ilinin güneyinde, Şebinkarahisar yolunun 32. km.'sinde Aksu Vadisi üzerinde yer alır. Dereli 1926'da Nahiye ve 1 Nisan 1958 yılında ise ilçe statüsü kazanmıştır. Daha önceleri aynı yerde birkaç ev ve Türk ve Rum esnafın dükkânının bulunduğu Dölçukuru denen bir köy bulunmaktaydı (URL-2). Dereli ilçesinin tarihine bakıldığında; Frenk ve Cenevizlilerin etkisinin yanı sıra daha çok Rumların etkisini görmek mümkündür. İlçe son olarak 1461 yılındaki Trabzon seferinden sonra Türk hâkimiyetine geçmiştir (Akın, 1995: 357). Yöre M.Ö. 500'lü yıllarda perslerin, M.Ö. 300'lü yıllarda Kapadokya Krallığının ve Makedonyalıların etkisi altında kalmıştır. 1892 yılında ilçeye Rusya'dan Gürcü Müslüman Türkler göç ederek yerleşmiştir. Genel olarak Rumların ilçenin çevresindeki yüksek tepelerde ve bugünkü verimsiz araziler üzerinde yaz kış oturdukları görülmüştür (Tatar, 1991: 5-18).

2.2.2. Yer Adları

Yerleşmelerin almış oldukları adların çoğunluğu coğrafi ortamla ve insanla ilişkilidir. Yerleşme coğrafyası çalışmalarında, yerleşmelerin adlarının nereden aldıklarını ve ne anlam taşıdıklarını toponimi (yer adları bilimi)’den yararlanılarak araştırılmaktadır (Özçağlar, 2011a: 40). Yer adları konusunda detaylı araştırma yapan Karaboran, ülkemizde yerleşme yerleri ve bunların konumları ile ilgili bunların büyük çoğunluğunun doğal çevre elemanlarıyla ilgili olduğu kanaatindeyken, Sümer ise yaptığı çalışmada: Anadolu’da boy, soy, ağa, bey adlarından adını alanların yanında, meslekler, dini inanışlar, hükümdarlar, sultanlar, köprüler, camiler gibi beşeri coğrafya elemanlarının da yerlerin adlandırılmasında büyük rolü olduğunu belirtmişlerdir (Aktaran: Doğanay, 1997: 342). Genel olarak bakıldığında yer adları çoğunlukla yaşanmışlıkların ürünleridir. Yer adları; ortak zaferlerin ve mutlulukların, ortak acıların ve yenilgilerin, unutulmaz olayların izlerini taşırlar. Türk yer adlarında kimi zaman toplum için unutulmaz bir şahsiyeti, kimi zaman unutulmaz bir olayı kimi zaman da Türk kültüründe kutsal olan bir varlığı bulmak mümkündür (Tekin ve Cantürk, 2017: 118).

Karadeniz bölgesinde çetin coğrafi şartlar ile olan mücadelenin yansıması olarak bu coğrafi özelliklerin yer adlarında da belirgin sayıda bulunuyor olduğu söylenebilir. Birçok yer adında “tepe, dağ, dik, iniş ve yokuş” gibi coğrafi şekillerin yanı sıra Giresun ilinin konumu gereği “yalı, deniz, ada, sahil, liman” gibi denizle ilgili adların da yer aldığı görülmektedir. Diğer bir örnek olarak “soy, aşiret ve boy” adlarının tercih edildiği yerleşim yerleri de çok sayıdadır (Tekin ve Cantürk, 2017: 118).

Giresun ilinde yer adlarının kaynağı olarak sahip olduğu yer şekillerinin etkisi isimler açısından ön plana çıkmıştır. Bunlar arasında Sayca köyü, yayla ve sokak yer almaktadır. Dereli ilçe merkezinde ise coğrafi özelliklerin etkisi görüldüğü Kuzca Mahallesi gösterilebilir. Giresun ili ve Dereli ilçesinin akarsu kaynağı zenginliği fazla olduğu için yer adlarında oldukça yoğun kullanılmıştır. Giresun ilinde Kuyulu Sokak, Dereli ilçesinde ise Aksu köyü ve Tamdere köyü isimleri bu açıdan örnek yer adları olarak gösterilebilir.

Giresun ilinin Karadeniz iklimi etkisi altında olması ve her mevsimin yağışlı geçmesi gür bir bitki örtüsü ile kaplı olmasında etkili olmuştur. Bu durum Giresun’da

yer adlarına Çınarlar Mahallesi ve Kavaklar Mahallesi isimleri ile yansırken, Dereli’de ise Meşeliyatak ve Çamlı köyleri bu duruma güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Yörede geçmiş zamanlarda yaşamış manevi açıdan önder olmuş kişilerin isimleri de cadde ve sokaklara verilmiştir. Bunlardan Hacı Hafız Yüksel Caddesi bu yer adlarından bir tanesidir. Aynı zamanda Kuşluhan köyünün adının tarihi de geçmişte yörede hüküm sürmüş Hacıemiroğulları Beyliği’nin temellerini atan Kuşdoğan Bey’den geldiği bilinmektedir (Emecen, 1996: 79).

Sahanın sahip olduğu coğrafi özelliklerden taş ve kaya yapıları yakın çevresindeki yerleşmelerin yer adlarında kullanılmıştır. Taş kelimesiyle kullanılan yer adlarından Taşlıca, Akkaya, Yeşilkaya, Kızıltaş ve Kayaalan bunların en önemlileridir.

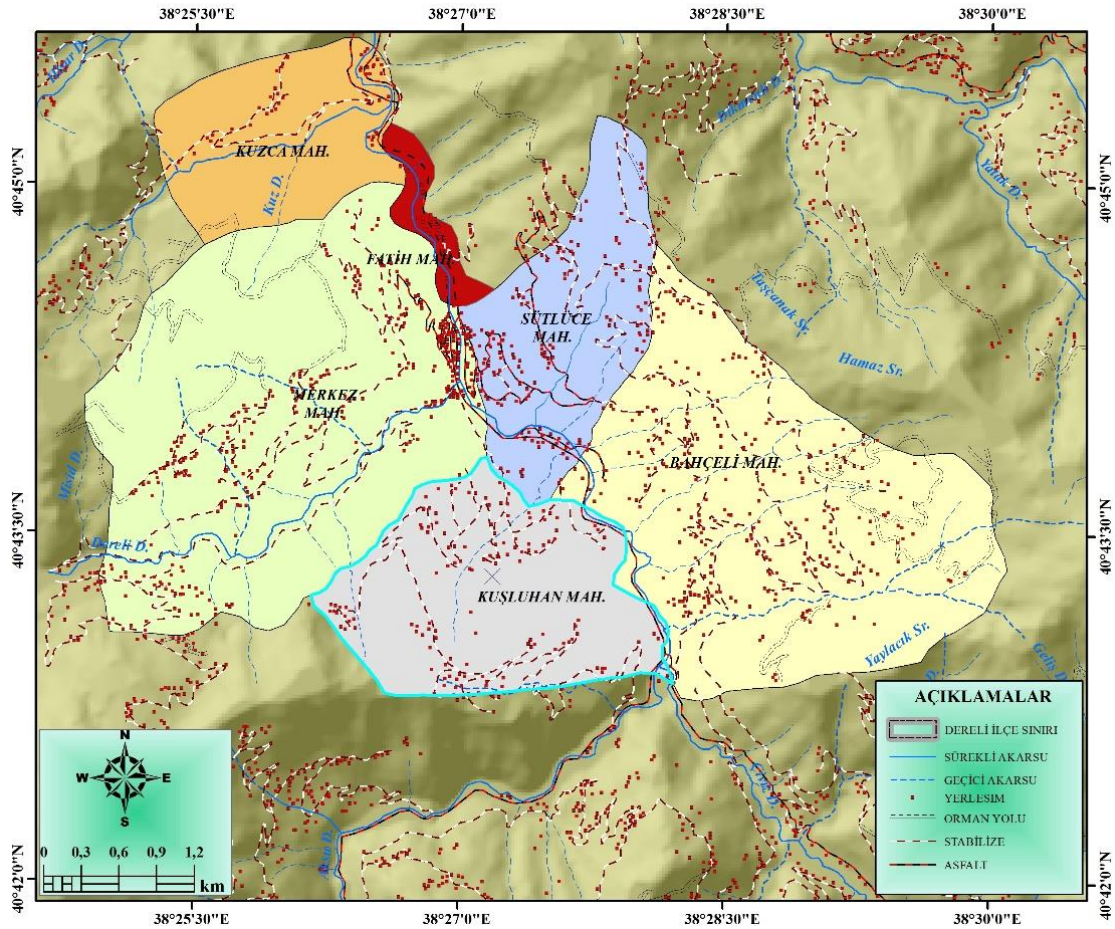
Dereli ilçesinde coğrafi ve beşeri faktörlerin ortak etkileşimi ile sahada dip-eğri-kuz-çal-küçük-tepe-yatak ifadeleri ile yer adları oluşturulmuştur. Bunlardan dip kelimesiyle İnşidibi, eğri kelimesiyle Eğriambar, kuz kelimesiyle Kuzca, çal kelimesi ile Çal ve Çalca, küçük kelimesiyle Küçükahmet, tepe kelimesiyle Tepeköknarlı ve Yeşiltepe son olarak ise yatak kelimesi ile oluşturulan Meşeliyatak adları köylerin ve mahallelerin isimlerini oluşturmuştur.

2.2.3. Dereli Kasabası

Kasabalar, şehirlerin alt basamağını oluşturan yerleşmeler olup, köy ile şehir arasında köprü oluşturmaktadır (Özçağlar, 2011a: 61). Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceğinden köy ile kasaba arasındaki nüfus sınırı 5.000 olarak kabul edilmektedir. Kasabaları içlerinde barındırdıkları nüfus miktarına göre küçük kasabalar (5.000-10.000), orta büyüklükte kasabalar (10.000-20.000) ve şehirleşme sürecine girmiş büyük kasabalar (20.000-50.000) şeklinde gruplandırmak mümkündür (Özçağlar, 2011b: 90).

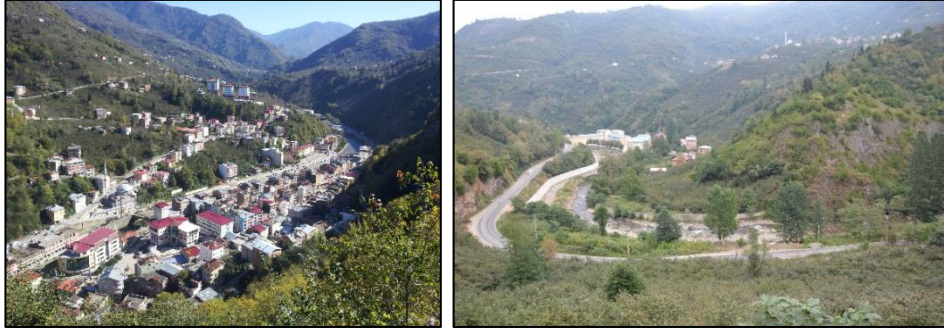
Dereli 1 Nisan 1958 yılında 7033 sayılı kanunla ilçe statüsü kazanmıştır. Dereli ilçe merkezi belediye örgütü altında, Kuzca, Fatih, Bahçeli, Kuşluhan ve Sütlüce ile birlikte beş tane mahalle yerleşmesi bulunmaktadır (Harita 2.4). Karadeniz sahil şeridinin içerisinde yüksek dağların arasında kalan Aksu Deresi Vadisi’nin içerisinde hem de bu vadinin iki yamacında yerleşmeler yayılış göstermiştir. Topoğrafya özelliklerine bakıldığında ise engebeli ve yüksek eğimli alanlar ulaşım başta olmak

üzere tarım faaliyetlerini kısıtlamıştır. Ancak sahip olduğu fındık bahçeleri yörenin ekonomik olarak en büyük gelir kaynağı olmuştur. Sanayi faaliyetine bakıldığında ise daha çok atölye tipi imalat sanayinin hüküm sürdüğü ve ticarete dayalı işletmelerin yoğun olduğu görülmektedir.

Harita 2.4. Dereli Merkez İlçesi Mahalle Sınırları Haritası.

Dereli ilçe merkezinin nüfus miktarı ve bünyesinde bulundurduğu sanayi, hizmet ve tarım fonksiyonlarına bakıldığında küçük kasaba özelliği göstermektedir. Ancak son zamanlarda yapılan yatırımlar ile nüfus miktarındaki artış ve ekonomik fonksiyonlardaki gelişme ile orta büyüklükte bir kasaba olma yolundadır (Fotoğraf 2.3).

Fotoğraf 2.3. Dereli Kasabasından Görünümler.

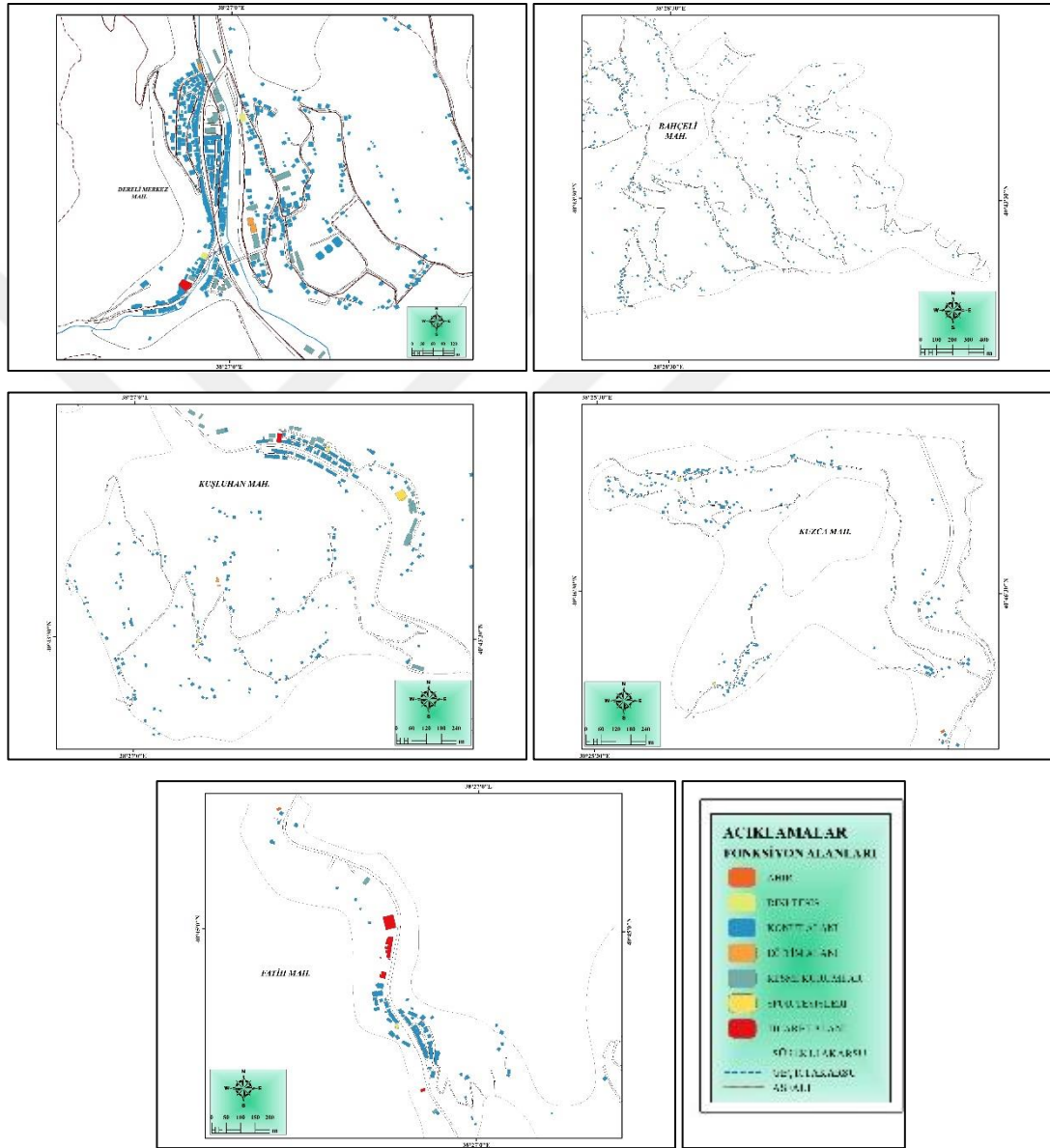
2.2.3.1. Dereli İlçesinin Fonksiyonel Alanları

2.2.3.1.1. Oturma Alanları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Derelû olarak bilinen yerleşim alanı, bugünkü Akkaya Köyü, Sarıyer, Kızılot, Eldirek ve Merkez mahallelerinin sınırları içerisinde yer alıyordu. Cumhuriyet döneminde Dereli ilçe merkezinin kurulduğu bugünkü yerleşim alanı verimsiz ve kullanılmayan araziden ibaretti. Kayma sonucu oluşan araziye ticaret ve işyerleri kurulmaya başlanmıştır (Tatar, 1991: 18-19). Dereli ilçesinin bugünkü yerleşim alanı ise Aksu Deresi Vadisi olup, Giresun-Şebinkarahisar yolu üzerinde Aksu Deresi'nin iki yamacı boyunca kuzey-güney yönlü gelişimini devam ettiren vadi yerleşmesi niteliğindedir.

Dereli ilçe merkezinin çizgisel gelişimi sahasını sıklaştıran konut ve ticaret alanlarının sayısının artmasıyla doğu, güneydoğu ve kuzeybatı yönünde genişletmeye devam etmektedir. Dereli ilçe merkezine bağlı mahalleler arasında Sötlüce, Bahçeli ve Kuşluhan mesken, iş ve ticaret alanlarının gelişme gösterdiği yerlerdir. Aksu Deresi'nin doğu yakasında kurulan Sötlüce mahallesinin batı kısmı nispeten şehirleşme özelliği yansıtırken doğu kısmı hala köy görünümünde kalmıştır (Fatsa, 2015: 65). Aynı şekilde Aksu Deresi'nin doğu yamacında kurulan Bahçeli mahallesinin de mesken ve ticaret alanları doğu kısmında kuzey-güney yönünde yoğunlaşmış olup, yerleşme alanından doğuya doğru gidildikçe azalma olduğu görülmektedir. Kuzca mahallesi ise yazın az, kışın ise neredeyse hiç güneş almayan engebeli bir araziye kurulmuştur. Bu durum ilçe merkezine bağlı mahalleler arasında nüfus, konut sayısı ve ticaret fonksiyonları bakımından farklılıklar oluşmasına yol açmıştır (Harita 2.5).

Dereli merkez ilçesinde ki konut sayıları, iş ve ticaret alanları Celal Müdür Caddesi, Cumhuriyet Caddesi ve Lütfullah Yusufağaoğlu Caddesi'nde yoğunlaşmıştır. İlçe belediye başkanlığı, ilçe emniyet müdürlüğü, hükümet konağı, kamu kurum ve kuruluşları Celal Müdür Caddesi ve Cumhuriyet Caddesi'nde birbirine yakın konumlarda kurulmuştur.

Harita 2.5. Dereli İlçe Merkezi'nin Fonksiyonel Alanları Haritası.

2.2.3.1.2. Sanayi Fonksiyon Alanları

Dereli ilçe merkezi esnaf ve sanatkârlar odası raporuna göre 86, Dereli şoförler ve otomobilciler esnaf odası raporuna göre ise 14 olmak üzere toplamda 100 meslek tipi ve

828 hizmet veren esnaf sayısı tespit edilmiştir. Bu meslek tiplerinde çoğu birbirinin alt grubu niteliğindedir. En fazla esnaf sayısı bakımından 137 kişi ile gıda üretimi, dağıtımı ve ticareti yapan meslek grubu içerisinde yer almaktadır. Dereli ilçe merkezi sanayi fonksiyon alanı dağılımında ağırlıklı olarak gıda üretimi ve ticareti yanı sıra sahanın sahip olduğu bitki örtüsü zenginliği de dikkate alındığında marangozluk, kerestecilik, mobilya imalatı ve yakacak olarak odunun yoğun olarak kullanımı dikkat çekmektedir.

Araştırma sahasında sanayi faaliyetleri kısıtlı olup, küçük bir sanayi sitesinde hizmet vermektedir. Kuşluhan mahallesi ve Lütfullah Yusufaoğlu Caddesi'nde yoğunlaşan küçük dükkânlarda daha çok oto tamiri yapılmaktadır (Fotoğraf 2.4). Aynı zamanda Lütfullah Yusufaoğlu Caddesi'nde Fındık Tarım Satış Kooperatifler Birliği yer almakta olup, birçok fındık alım satımı yapan iş yerleri de bu alanda bulunmaktadır. Ayrıca Dereli ilçe merkezinde iki tane hazır beton ve çimento imalatı yapan işletme vardır (Fotoğraf 2.5).

Fotoğraf 2.4. Dereli İlçesi Küçük Sanayi Sitesinden Bir Görünüm.

Fotoğraf 2.5. Dereli İlçesi Hazır Beton ve Çimento İşletmesinden Bir Görünüm.

2.2.3.1.3. Eğitim Fonksiyon Alanları

Dereli ilçesinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı: Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Öğretmenevi Müdürlüğü, 1 anaokulu, 6 ilkokul, 10 ortaokul ve 3 lise bulunmaktadır (Fotoğraf 2.7). Bu kurum ve okullarda 15 müdür, 3 müdür yardımcısı, 23 müdür yardımcısı, 177 öğretmen ve 9 hizmetli olmak üzere toplam 227 kişi görev yapmaktadır. Ayrıca okul ve kurumlarda 27 ücretli öğretmen ve 46 İŞ-KUR personeli çalışmaktadır.

Dereli ilçe merkezi ve köylerde ise; okul öncesinde 157, ilk/ortaokulda 1.769 ve ortaöğretimde 675 öğrenci olmak üzere toplam 2.601 öğrenci eğitim ve öğretim görmektedir. Bu öğrencilerde 414'ü ortaöğretim pansiyonlarında barınmaktadır. İlçede 1.022 ilk/ortaokul öğrencisi 119 araçla yerleşim yerlerinden okullara taşınmakta olup, ayrıca bu öğrencilere sıcak yemek ve gerekli kıyafet yardımları yapılmaktadır. Dereli ilçe merkezine bir başka canlılık getiren eğitim kurumu ise Dereli Meslek Yüksekokulu'dur. Giresun Üniversitesi Senatosu'nun 12 Mart 2010 tarih ve 2010-44-38 sayılı kararı ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın 29.12.2010-047739 sayılı kararı ile kurulan yüksekokul Ekim 2012'de ek yerleştirme sistemiyle Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü ve Turizm ve Otel İşletmeciliği Programına aldığı öğrencilerle kendi binasında eğitim ve öğretime başlamıştır. 2013-2014 Eğitim-Öğretim döneminde Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü-Çağrı Merkezi Hizmetleri Programı ve Mülkiyeti Koruma ve Güvenlik Bölümü-İş Sağlığı ve Güvenliği Programına ek yerleştirmeyeyle, 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde ise, birinci yerleştirme ile Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü-Aşçılık Programına öğrenci alınmıştır. Yeni bölüm ve programlar açılması için çalışmalar ise devam etmektedir (URL-3; Fotoğraf 2.6).

Fotoğraf 2.6. Dereli İlçesi Meslek Yüksek Okulu'ndan Bir Görünüm.

Fotoğraf 2.7. Dereli Halk Eğitim Merkezi ve Öğretmenevinden Bir Görünüm.

2.2.3.1.4. Sağlık Fonksiyon Alanları

Genel olarak araştırma sahasının ele alınan konuları arasında sağlık bölümünde ilçedeki sağlık hizmetlerinin genel özelliklerine yer verilmişti. Burada da kısaca fonksiyonel özelliği kapsamında sağlık konusuna bakılacak olunursa, Dereli ilçe merkezin de yer alan devlet hastanesi ilk kurulduğu (1987 yılında) yer olan Sütluçe Mahallesi'nde hizmet verirken, daha sonra belediye ile olan anlaşmanın son bulması neticesinde bugün hizmet verdiği ve 2009 yılında Kuşluhan Mahallesi kale mevkiinde hastane yapımı için bağışlanan araziye yeni bina inşa edilmiştir. Hastane 14 yatak kapasitesine sahip olup, 7 normal oda ve bir de özel oda bulunmaktadır. Hastanede 9 doktor, 15 hemşire, 5 ebe, 2 sağlık memuru, 2 ATT, 2 tıbbi sekreter, 5 laboratuvar teknikeri, 4 röntgen teknikeri, 1 veri hazırlama memuru, 9 hizmetli ve 3 şoför çalışmaktadır. Ayrıca hastanenin hizmetinde bulunan 2 ambulans hastalara ve acil 112 acil çağrı merkezine gelen ihbarlarda hizmet vermektedir. Yöre halkı ilçe devlet hastanesine ticari taksiler ile kolaylıkla erişim sağlayabilmektedir. Durumu olmayan ve yaşlı yatağa bağlı hastalara ise 112 acil servisi her saat hizmet vermektedir. Genel sağlık imkânları istenilen düzeyde olmasa da şimdilik yöre halkına yeterli hizmeti vermekte olup, gerekli görülen durumlarda ise Giresun ilinde bulunan hastanelere 112 hasta nakil ambulansı ile nakil yapılmaktadır.

Dereli Devlet Hastanesi'nde ameliyathane, yoğun bakım ünitesi ve diyaliz cihazı bulunmamaktadır. Toplum sağlığı merkezi ve aile sağlığı merkezi Dereli Devlet Hastanesi bünyesinde aynı binada hizmet vermektedir. Toplum sağlığı merkezinde 2 doktor, 2 ebe, 4 hemşire, 1 tıbbi sekreter, 2 çevre sağlığı teknisyeni ve 2 hizmetli olmak

üzere toplam 13 personel çalışmaktadır. Aile sağlığı merkezinde ise 6 doktor, 3 ebe, 3 hemşire, 2 sekreter ve 2 hizmetli görev yapmaktadır. Genel olarak ilçenin sağlık fonksiyonu ele alındığında ilçede bulunan sağlık kurumları ilçe merkezi ve çevresinde bulunan 1 belde (Yavuzkema) ile yaklaşık 34 köy yerleşmesinde yaşayan yerel halkın tamamına hizmet sağlamaktadır. Ancak bazı önemli sağlık sorunlarına müdahale edebilecek donanımın belirtilen sağlık kurumlarında bulunmaması hastaların il merkezine sevk edilmesine neden olmaktadır. Bu bakımdan genel ve ameliyat gerektirmeyen sağlık sorunlarına bu hastanede sağlık hizmeti verilmektedir. Buna göre Dereli ilçe merkezi her ne kadar sağlık açısından ilçeye merkezi bir fonksiyon özelliği kazandırmış olsa da, yine çeşitli eksikliklerden dolayı il merkezindeki daha donanımlı devlet ve özel hastanelere bağımlı kalmıştır.

2.2.3.1.5. İş ve Ticaret Fonksiyon Alanları

Dereli ilçe merkezinde ki iş ve ticari fonksiyon noktaları, ilçe merkezinde ikametgâh eden halkın ve çevre köylerden gelen nüfusun her alanda ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin karşılandığı Celal Müdür Caddesi, Cumhuriyet Caddesi ve Lütfullah Yusufaoğlu Caddesi arasında bulunan ve yoğunlaşan ticarethaneler ile çeşitli işletmeler tarafından karşılanmaktadır. Belirtilen caddeler Dereli ilçesin de hizmet veren kaymakamlık binası, belediye binası, ilçe emniyet müdürlüğü ve ticari alanlar ardışık bir şekilde bu alanda sıralanmıştır (Fotoğraf 2.8).

Fotoğraf 2.8. Dereli İlçe Merkezi'ndeki İş ve Ticaret Alanlarından Görünümler.

Dereli ilçesinin giderek azalan nüfus miktarı ve göç olaylarına bağlı olarak iş ve ticaret hayatında pek canlılık görülmemektedir. Ancak ilçe merkezinde perşembe günleri kurulan yerel pazar ticarete bir nebze olsun canlılık katmaktadır. İlçe

merkezinde her perşembe günleri 75. Yıl Caddesi Aksu Deresi boyunca sebze, meyve, kırtasiye, züccaciye, kılık-kıyafet, yöresel yiyecekler ve canlı hayvan satışının yapıldığı pazar kurulmaktadır (Fotoğraf 2.9). Pazarda yer alan tezgâhlar ve satışı yapılan ürünler daha çok Giresun ilinden gelen, ilçe merkezinde mağazası bulunan ve en önemlisi çevre köylerden gelen insanlar tarafından kurulmaktadır. Pazarın en önemli kısmı köylerde kendilerinin yetiştirdiği veya topladığı ürünleri pazarlamak üzere gelen (genellikle bu insanlar kendi aralarında para toplayarak ayarladıkları araba ile sabah erken saatlerde (4-5 gibi) yollara düşerek gelen) kadınların kurduğu kadınlar pazarıdır. Yöresel ürünler içerisinde süt, yoğurt, peynir, mısır unu, mantar, pancar (karalahana), pekmez, kestane ve çiçek balı, ıhlamur, kekik, çıra ve canlı hayvan olarak tavuk ile horoz satışı yer almaktadır (Fotoğraf 2.10). İlçe merkezine uzakta olan köylerden gelen insanlar her türlü ihtiyacını toplu olarak bu pazardan alışveriş yaparak karşılamaktadır.

Fotoğraf 2.9. Dereli İlçe Merkezinde Kurulan Pazarlardan Görünümler.

Fotoğraf 2.10. Dereli İlçe Merkezi'nde Kurulan Pazarda Satılan Yöresel Ürünlerden Görünümler.

2.2.3.1.6. İdari Fonksiyon Alanlar

Araştırma sahası idari fonksiyonlarını 1 belediye binası ve 1 kaymakamlık olmak üzere iki binada yürütmektedir. Belediye binası, kaymakamlık, emniyet müdürlüğü Celal Müdür Caddesinde nispeten birbirine yakın olarak kurulmuştur (Fotoğraf 2.11; Fotoğraf 2.12). Orman işletme şefliği Lütfullah Yusufaoğlu Caddesinde yer alırken devlet hastanesi ise 2009 yılında eski yerinden taşınarak Kuşlahan Mahallesi'ne kurulmuştur.

Fotoğraf 2.11. Dereli Belediye Hizmet Binasından Bir Görünüm.

Fotoğraf 2.12. Dereli Kaymakamlığı Hizmet Binasından Bir Görünüm.

Bir önceki konuda da belirtildiği üzere ilçe merkezinin perşembe günleri yoğun olmasının sebepleri arasında gösterilen pazar fonksiyonun yanında tüm mahalle muhtarlarının o gün orda beklemesi ve bunu bilen halkın resmi işlemlerini yaptırmak için ilçe merkezine gelmesidir. Bu bakımdan ilçenin idari fonksiyon özelliği farklı bir özellik göstermektedir.

2.2.4. Yerleşme Şekilleri

Yerleşmenin özünde bir etkinlikte bulunabilmek için barınma ve sığınma yatmaktadır. İnsanın eseri olan yerleşmeler onu oluşturan insanın veya toplumun kültürel yapısını ve sosyo-ekonomik gücünü gösterir (Özçağlar, 2011b: 78). Aynı zamanda bir ev, bir bölge ve onun egemen kültürü hakkında çok şeyi ortaya koyar: Yerel olarak elde edilen inşaat malzemelerini, içinde yaşayanların toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarını ve evin içinde yer aldığı doğal çevrenin özelliklerini yansıtmaktadırlar (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 364). İnsanlar geçmişten günümüze kadar hayatlarını devam ettirmek için yerleşecekleri alanların coğrafi şartlarının yanı sıra ekonomik özelliklerini de dikkate almışlardır.

Doğu Karadeniz’de fonksiyonel özellikleri birbirinde farklı yerleşme şekli vardır. Bunlardan ikisi, fonksiyonel yönden diğerlerinden ayrılan ve dar kıyı düzlükleri ile vadi tabanlarında gelişmiş şehir yerleşmeleri ile kır ve şehir yerleşmeleri arasında geçiş özelliği gösteren kasaba yerleşmeleridir. Diğer bir yerleşme şekli ise dağınık, gevşek ve iç kesimlerde toplu yerleşme şeklinin görüldüğü köy yerleşmeleridir (Zaman, 2007: 148).

2.2.4.1. Konut Tipleri

Tüm dünyada en soğuk bölgelerden en sıcak olanlarına, en yağışlı yerlerden çöller kadar insanlar günlük yaşamlarının odak noktasını oluşturan konutlar yapmışlardır (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 364). Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük eleman mesken-barınak-konutlar, en ilkel bir rüzgârlık, çardak, mağara, çadır gibi basit bir kulübe olabildiği gibi çiftlik veya gökdelen de olabilmektedir (Tolun Denker, 1977: 59). Farklı coğrafi koşullara sahip alanlardaki meskenler de farklılık göstermektedir. Meskenlerde kullanılan inşaat malzemesi, meskenlerin şekil ve tarzı, doğal çevre şartları ile insan ve faaliyetlerinin etkisi altındadır (Koday, 1995: 28). Fakat hepsinden önemlisi meskenlere karakter verdiren şey, evin yakınında bulunan bol ve ucuz inşaat malzemesidir (Tunçdilek, 1967: 36). Bu durumda araştırma sahasında mesken yapımında en yaygın kullanılan yapı gereçleri doğal koşulların bir sonucu olarak (Karadeniz, 2011: 207) ahşap ve taşır.

Araştırma sahasının mesken yapısına bakıldığında günümüz şartlarına göre yapılan meskenlerin çok gerisin de kalmıştır. Ancak son zamanlarda gelişen ulaşım koşulları, ekonomik yönden ailelerin alım gücünün artmasına bağlı olarak çağdaş yapı gereçleri artık kolaylıkla temin edilebildiğinden saha da modern konutlar yapılmaya başlanmıştır (Karadeniz, 2011: 207). Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki, Dereli ilçe merkezinin doğal çevre şartlarına bakıldığında orman varlığının zengin olduğunu ve bu yapı malzemesinin de sahada ahşap konut yapımında kullanıldığını görmekteyiz. Ulaşım imkânları ve inşaat sektöründeki gelişmeler konut yapımında kullanılan malzemeyi ve konutun şeklini değiştirmeye başlamıştır. Nitekim ahşap yapı malzemesini daha çok hayvancılık ve tarım ile uğraşan ailelerin evlerinde ve bu evlerin yanında ahır ve serender yapımında kullanmaya devam etmektedirler.

2.2.4.1.1. Taş Konutlar

Taş konutlar ülkemizde çok yaygın olup, sadece kırsal konutlarda değil kent konutlarında bile taş gerecin, eskiden beri yüksek oranda kullanıldığı dikkati çeker (Doğanay, 2014: 446). Taş meskenler çok çeşitlidir ve çevrenin izlerini taşırlar. Taş, mesken şekilleri üzerinde başta fiziki özellikleri sertlik, yumuşaklık, dayanıklılık ve işlenmeye elverişli olması derecesi ile etki yapar (Tolun Denker, 1977: 122).

Taş ve karma yapılı meskenlere daha çok Dereli ilçe merkezinde ve Sütlüce Mahallesi'nde rastlanmıştır (Fotoğraf 2.13). Geçmiş dönemlerde yakın çevrede bol bulunan taş, çamur ve ahşap yapı malzemesi kullanılarak yapılan meskenler bugün yerini hızlıca modern konutlara bırakmaya başlamıştır. Araştırma sahasında gerçekleştirdiğimiz arazi çalışmaları sırasında bu konutların mülk sahipleri tarafından ya yıkılıp yerine yenisinin yapıldığını ya da boş bırakılarak yıkıma mahkûm edildiği gözlenmiştir.

Fotoğraf 2.13. Karma Yapılı Bir Mesken Türünden Görünüm.

Çalışma sahasının mahallelerin de çakatura dolma diye ifade edilen evlere de rastlamak mümkündür. Bu evler; taş, toprak ve ahşap malzemenin birlikte kullanımı ile yapılmıştır. Bu konutlar ahşap malzeme ile birbirine tutturulması sonucu oluşan bölmelerin taş ve çamur harcı karışımıyla doldurulması şeklinde inşa edilmiştir (Zaman, 2007: 167; Fotoğraf 2.14). Ayrıca, meskenler de kullanılan yapı gereçleriyle iklim sıkı sıkıya ilişkilidir (Koday, 1995: 31). Bu yüzden taş meskenler coğrafi çevre şartlarına karşı daha dayanıklı olmasının yanı sıra yazın içerisinde daha serin, kışın ise daha sıcak olmasından dolayı tercih edilmektedir. Mesken yapımında kullanılan taş yapı malzemesinin yerine artık modern meskenlerin yapımında kullanılan tuğla, briket ve çimento harcı gibi inşaat yapı malzemeleri almıştır.

Fotoğraf 2.14. Çakatura Örneği Konuttan Bir Görünüm.

Taş yapı malzemesi meskenlerin alt katında veya eklentisi olarak ahır, ağıl, samanlık ve taş fırın yapımında aktif olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 2.15). Ayrıca orman üst sınırında yer alan yaylalarda mesken yapımında az da olsa kullanılmaya devam edilmektedir.

Fotoğraf 2.15. Taş Fırından Bir Görünüm.

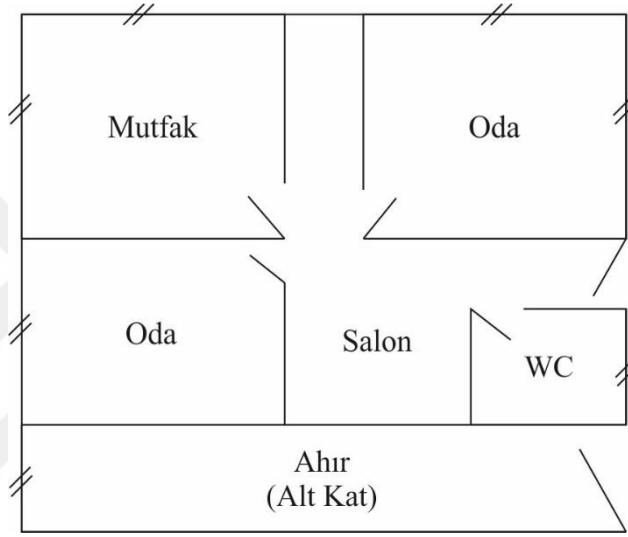
2.2.4.1.2. Ahşap Konutlar

Yeryüzünde ahşap evlerin dağılışı sıkı sıkıya ormanların dağılışına bağlı olup gerçekten odun nispeten kolaylıkla işlenen, istenilen şekle giren, rutubeti geçirmeyen bir inşaat malzemesidir (Tanoğlu, 1969: 222). Çalışma sahası her mevsimin yağışlı olmasıyla zemin ıslak ve hava nemli olduğu için konutların bu ıslaklıktan etkilenmemesi amacıyla zaman zaman evler veya eklentileri yüksek ayaklar üzerine inşa edilir (Karabağ ve Şahin, 2011: 157).

Araştırma sahasından hangi tip mesken olursa olsun inşasında en çok ahşap malzeme kullanılmıştır. Bu durum sahanın bitki örtüsüyle alakalı olup, gür ormanların varlığı mesken inşasında ahşap kullanımını teşvik etmiştir (Koday, 2014: 150). Genellikle iki katlı olup, alt kat ahır üst kat mesken olarak kullanılmaktadır (Koday, 2003: 97; Şekil 2.19). Yapı malzemesinin yakın çevreden temin edilebilmesi ve daha ekonomik olması ev ve eklentilerinin ahşap malzemeden yapılmasına olanak sağlamıştır. Konut yapımında kullanılan malzemenin yörenin coğrafi şartlarına bağlı olduğu kadar insanların sosyo-ekonomik durumları, gelenek ve göreneklerini de yansıtmaktadır (Fotoğraf 2.16). Daha önce de belirtildiği üzere yöre halkının maddi imkânlarının iyileşmesi, ulaşım imkânları gelişmesiyle yeni yapılan konutlarda ahşabın yerinin betonarme yapılar almaya başlamıştır.

Fotoğraf 2.16. Dereli İlçesinde Yer Alan Ahşap Meskenlerden Görünümler.

Şekil 2.9. Dereli İlçesinde Alt Katı Ahır Olarak Kullanılan Ahşap bir Mesken Planı.

Meskenlerin yan tarafında inşa edilmiş serender, samanlık ve ahırlar bulunmaktadır. Evden ayrı ancak evin yakınında ambar olarak kullanılan tarım ürünlerinin saklanılıp depo edildiği yerlere “serende”, “selender” veya “serenti” denilmektedir. Bilhassa fındık ve mısırın kurutulup depo edildiği serenderler, tamamen ahşaptan yapılmış olup 4 kalın direk üzerine oturtulur (Koday, 2014: 150; Fotoğraf 2.17).

Fotoğraf 2.17. Dereli İlçesi Sütölçe Mahallesi'nde Yer Alan Serenderden Görünümler.

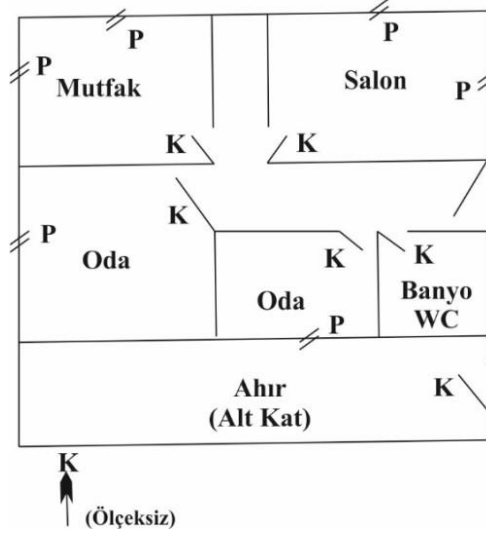
2.2.4.1.3. Modern Konutlar

Dereli ilçe merkezinin genel olarak konut yapımında kullanılan yapı malzemelerine ve konut tipine bakıldığında tuğla ve briket karışımı ortalama 3-4 katlı binaların yaygın olduğu görülmektedir. Sanayi, teknoloji, ulaşım hizmetleri vb. faaliyetlerin gelişmesiyle birlikte sadece yakın çevreden değil, bölge aşırı alanlardan da hammadde temini gerçekleşmesiyle (Kızılkın, 2017: 108) çalışma sahasında 11-12 katlı konutlar inşa edilmeye başlanmıştır (Fotoğraf 2.18).

Dereli ilçesinde iş imkânının yetersiz oluşu başta olmak üzere eğitim ve sağlık şartlarının yetersiz oluşu yöre halkını geçmiş yıllarda zorunlu göçe zorlamıştır. Ancak insanlar emekli olduktan sonra memleketlerine geri dönüş yaparak buralara alt katı ahır olacak şekilde iki üç katlı modern konutlar inşa etmeye başlamıştır (Şekil 2.10).

Fotoğraf 2.18. Dereli Merkez İlçesindeki Modern Konutlardan Görünümler.

Şekil 2.10. Dereli İlçesi'nde Yer Alan Modern Bir Ev Planı.

İlçe merkezinde yeni yapılan modern evler arasında genellikle göç eden ailelere ait eski meskenlerle de karşılaşmak mümkündür. Nitekim ilçe merkezinin ortasında bu tarz eski yapılar yıkılmamış, ancak büyük oranda tahrip olmuş ve boş halde durmaktadır (Fotoğraf 2.19).

Fotoğraf 2.19. Dereli İlçe Merkezi'nde Modern Konutlar Arasında Kalan Tarihi Konuttan Bir Görünüm.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ekonomik coğrafya; mal ve hizmetlerin üretimi, değiş-tokuşu ve tüketiminin çeşitli ekonomik faaliyetlere göre durumu, karşılıklı ilişkileri ve mekânsal farklılık ile benzerlikleri üzerinde durmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 110). Kısaca insanın hayatını kazandığı faaliyetleri inceler (Tümertekin, 1972: 20).

Araştırma sahası her ne kadar yüksek ve engebeli bir topoğrafyaya sahip olsa da elverişli iklim şartları tarım ve hayvancılık faaliyetinin yürütülmesine olanak vermiştir. Bu nedenle Dereli'nin ekonomik gücünü oluşturan tarım ve hayvancılık faaliyeti fiziki çevre şartları ve beşeri faktörlerin el verdiği ölçüde gelişimini sürdürmektedir.

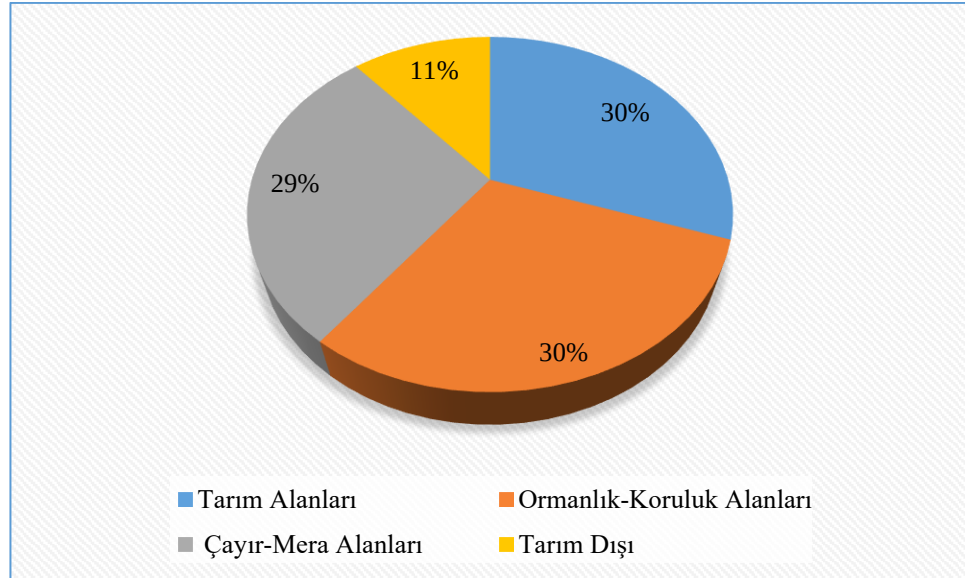
3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ ve ARAZİ KULLANIMI

Dereli ilçesi arazi varlığı bakımından zengindir. Arazi bölünüşü ve kullanımı fiziki, beşeri ve ekonomik faktörlere göre şekillenmektedir. Aile içinde tarım arazilerinin miras yoluyla küçük parsellere bölünmesi, tarımla birlikte ekonomik gelişimin de olumsuz yönde etkilenmesine yol açmıştır. Bu bağlamda Dereli ilçesinin arazi varlığı incelendiğinde, toplam arazinin % 30'u tarım alanları, % 30'u orman-koruluk alanlar, % 29'u çayır-mera alanları ve geriye kalan % 11'ini de diğer alanlardan oluşmaktadır (Tablo 3.1; Şekil 3.1; Harita 3.1).

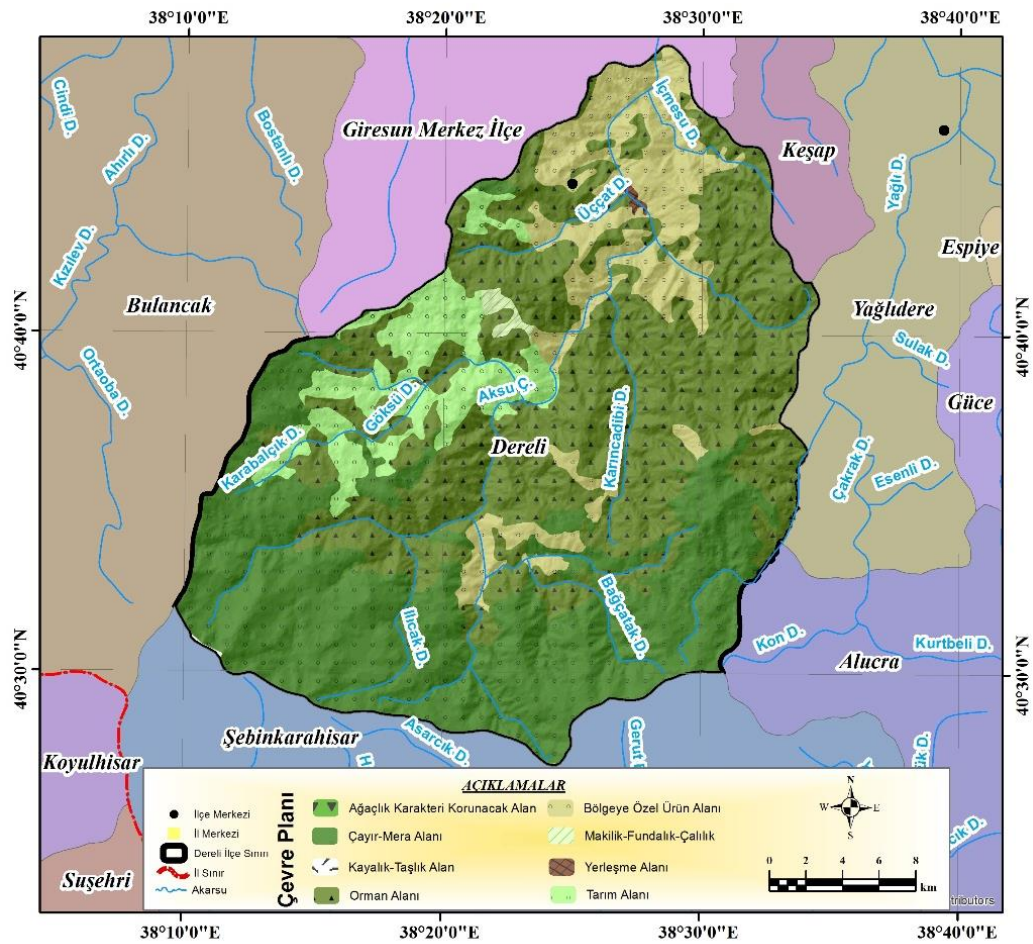
Tablo 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Değerleri

Arazi Sınıfları	Miktar (Dekar)	Yüzde (%)
Tarım Alanları	248,815	30
Ormanlık-Koruluk Alanları	245,750	30
Çayır-Mera Alanları	234,079	29
Diğer Alanlar	92,000	11

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Oranları.

Harita 3.1. Dereli İlçesi Arazi Varlığı Haritası.

3.1.1. Tarım Alanları

Dereli ilçesinin topoğrafya şartlarına bakıldığında yüksek engebeli arazi varlığı geçmişten günümüze tarımsal faaliyetin gelişmesine engel olmuştur. Ancak hidroğrafya, toprak ve elverişli iklim şartları tarım ürünü çeşitliliği üzerinde olumlu etki yaratmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere arazi bölünüşü içerisinde % 30'luk (248,815 da) bir paya sahip olan tarım alanları yöre için hayati bir önem taşımaktadır (Tablo 3.1; Şekil 3.1).

Yörenin arazi yapısının makinalı tarımı kısıtlamış olması daha çok geçim türü faaliyetlerin yapılmasına olanak vermiştir. Bunun dışında araştırma sahasının arazisi genel olarak 3. ve 5. sınıf arazi grubu içerisinde yer almaktadır. Dereli ilçesinde en çok ekonomik gelir getiren tarımsal faaliyet, sahanın topoğrafya yapısına, toprağına ve iklimine en uygun olan fındık tarımıdır. Bu bağlamda tarım arazileri içerisinde en büyük pay fındık tarımına ayrılmıştır (Fotoğraf 3.1).

Fotoğraf 3.1. Dereli İlçesinde Bulunan Tarım Arazisinden Bir Görünüm.

3.1.2. Orman ve Koruluk Alanlar

Dereli ilçesinde, iklimin ılıman ve bol yağışlı olması ormanlık-koruluk alanların % 30 (245,750 da) gibi yüksek bir paya ulaşmasına olanak sağlamıştır (Tablo 3.1; Şekil 3.1). Bununla birlikte araştırma sahasında orman alanlarının gür ve çeşitli olması ormancılık faaliyetlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Nitekim yörede atölye tipi sanayinin en önemli hammadde kaynağını orman ürünleri oluşturmaktadır. Son zamanlarda insanlar orman alanlarından ihtiyacından fazla yakacak odun temini, yerleşim alanı ve fındık bahçesi alanları açmak için ormanlara büyük zararlar vermektedir. Dereli Orman İşletme Şefliği tarafından ormanlarda her yıl fidan dikim,

bakım ve onarımı yapılmaktadır. Ayrıca Orman İşletme Şefliği'nin önemli tomruk üretim alanları içerisinde yer alan bu saha, her yıl çok sayıda ağacın kesim işlemini ve tonlarca tomruğun ihale usulü satış işlemi görevini de yerine getirmektedir.

3.1.3. Çayır-Mera Alanları

Araştırma sahasında çayır ve mera alanları toplam arazi varlığının % 29'luk (234,079 da) bölümünü oluşturmaktadır (Tablo 3.1; Şekil 3.1). Çayır ve mera alanları orman üst sınırında bulunmakta olup, özellikle de araştırma sahasının güney kısmında yoğunluk kazanmaktadır. Dereli ilçesinde doğal çayırılık alanların yanı sıra orman içi çayır ve mera alanları da mevcuttur. Çayır ve mera alanları hayvancılık faaliyeti için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca yöre insanı tarafından çayır ve mera alanlarında verimi arttırmak için gübreleme yapılmakta olup, yazın yetişen otlar biçilip kışın büyük veya küçükbaş hayvanlara verilmek üzere kurutulmaktadır. Araştırma sahasında genel anlamda otlak alanların yetersiz olmasından dolayı insanlar yaz aylarında hayvanlarını alarak yaylalara göç etmektedir.

3.1.4. Diğer Alanlar

Dereli ilçesinde diğer alanlar % 11 ile en düşük paya sahiptir (Tablo 3.1). Araştırma sahasında diğer alanları kapsayan yerler içerisinde yerleşim alanları, eğim değerinin ve yükseltinin fazla olduğu dik kayalıklar ve tepe alanları ile su yüzeyleri oluşturmaktadır. Dereli ilçesinin topoğrafya şartları göz önüne alındığında yerleşmeye uygun alanların çok sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Genel hatlarıyla araştırma sahasının zor coğrafik koşulları yerleşim alanlarının oluşturulmasını, alt ve üstyapı gibi hizmetlerin götürülmesini güçleştirmekle kalmayıp aynı zamanda meskenlerin inşasında da maliyetin yüksek olmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte arazinin engebeli ve dik olması yerleşim alanlarının dağınık şekilde kurulmasına neden olmuştur. Netice itibarıyla Dereli ilçe merkezi Aksu Deresi kenarındaki dar bir sahada bulunan alüvyal düzlükler ile hemen gerisindeki dağ ve tepelik alanların yamaçlarında kurulmuştur. İlçe, son zamanlarda özellikle Aksu Deresi Vadisi ve bu vadinin her iki yamacı boyunca gelişme göstermektedir. Vadi kenarlarındaki yamaçlarda bulunan, başta fındık bahçeleri olmak üzere diğer tarım alanları, yerleşim alanları tarafından işgal edilmektedir.

3.2. TARIMSAL FAALİYETLER

Tarım; topraktan ürün almak amacıyla toprağın işlenmesi, tohumun ekilerek veya fidan dikilerek zirai bitkilerin yetiştirilmesi ve olgunlaşan ürünün hasat edilmesidir (Bulut, 2006: 1). Geniş anlamda ise tarım; teknik bir bilimler topluluğu olup, hayvansal ve bitkisel ürünler elde edilmek üzere; biyolojik, sosyal ve ekonomik çevreden sürdürülen etkinliklerin bütünü anlamına gelmektedir (Doğanay, 2007: 5). Bu kapsamda kuşkusuz tarım, üretim şekilleri arasından en lüzumlu ve en yaygın olanıdır (Tümertekin, 1972: 32). Tarımın yeryüzündeki en yaygın faaliyet olması yanında, tarım toprakları da yeryüzünün en önemli kaynakları olup, insanların tükettikleri gıdanın çoğu dolaylı ya da dolaysız topraktan gelmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 123-124).

Çalışma sahasının iktisadi yapısına bakıldığında tarım ve hayvancılığının ön planda olduğu dikkat çekmektedir. Tarım faaliyetlerinden istenilen verimin alınması öncelikle sahanın fiziki coğrafya şartlarının elverişli olup olmamasına bağlıdır. Araştırma sahası iklim açısından her ne kadar Karadeniz ikliminin etkisi altında olsa da maksimum tarımsal faaliyet için iklim tek başına yeterli olmamaktadır. Mevcut arazi yapısının engebeli olmasıyla tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde makine kullanımını kısıtlamıştır. Bu durumda yeni tarım arazileri açılmayıp, mevcut tarım arazilerinde tarımsal faaliyetler daha çok insan gücüne dayalı olarak gerçekleşmektedir. Ancak arazi yapısı ve iklime son derece uygun olan fındık geniş bir yayılım alanına sahiptir. Yine yöre de yaşayan insanlar elde ettikleri tarımsal ve hayvansal ürünlerin büyük bir çoğunluğunu kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanıyor olsa da, ihtiyaç fazlası olan kısmını ilçe merkezinde kurulan yerel pazarlarda satmaktadır.

Bu bölümde TÜİK'den alınan veriler kapsamında Dereli ilçe merkezinde ki tarım faaliyetlerinin 2004-2018 yılları arasında nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiği incelenmeye çalışılmıştır. Ekonomik faaliyetler arasında tarım ilçe merkezinin öncü faaliyetleri arasındadır.

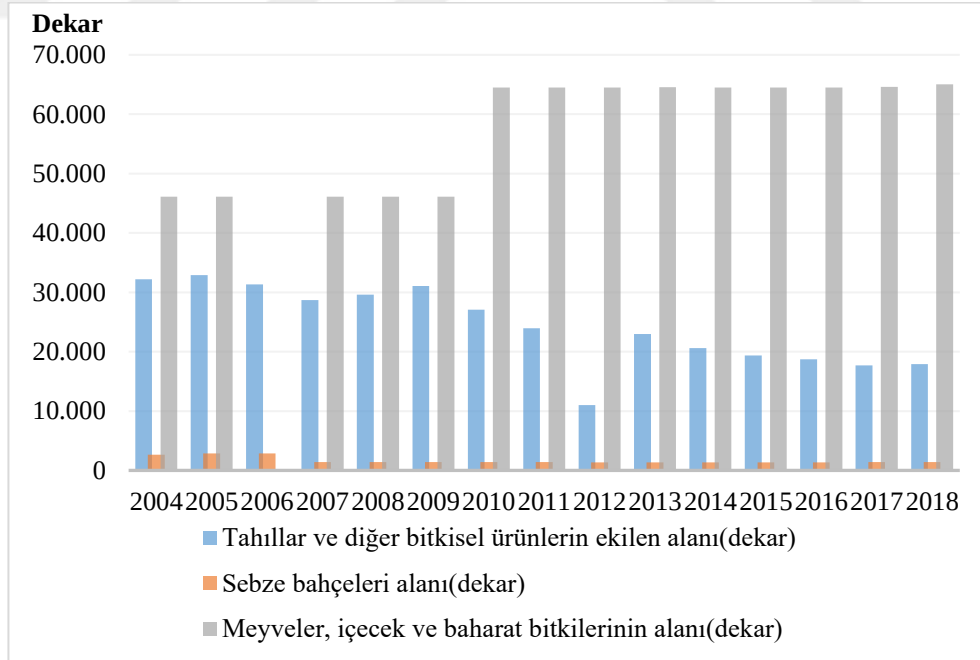
2004-2006 yıllarını kapsayan dönemde toplam tarım arazisi olarak işlenen alan yaklaşık 81.000 dekarı bulmaktadır. Belirtilen tarım arazisi içerisinde en fazla pay 46.100 dekar ile meyve, içecek ve baharat bitkilerine ait olup, bunu tahıllar, diğer bitkisel ürünler ve sebze bahçeleri takip etmektedir. 2006 yılından itibaren ise tahıllar, diğer bitkisel ürünler ile sebze bahçeleri alansal olarak azalmaya başlamıştır. 2011

yılında ise toplam tarım alanı 92.954 dekar ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2018 yılına bakıldığında toplam tarım alanı 84.318 dekara düşmüştür. Belirtilen dönemde tarım alanı içerisinde en büyük pay 65.018 dekar ile meyve, içecek ve baharat bitkilerine aittir. Diğer tarım ürünlerinin ekiliş alanlarının daralmasının yanında geçmiş yıllara kıyasla ilk defa yörede nadas faaliyeti uygulanmıştır (Tablo 3.2; Şekil 3.3).

Tablo 3.2. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Tarım Arazilerinin Kullanım Durumu.

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, İçecek Ve Baharat Bitkileri Alanı (Dekar)	Toplam Alan (dekar)
2004	32.190	0	2.660	46.100	80.950
2005	32.920	0	2.860	46.100	81.880
2006	31.328	0	2.860	46.100	80.288
2007	28.676	0	1.380	46.113	76.169
2008	29.596	0	1.380	46.113	77.089
2009	31.039	0	1.380	46.113	78.532
2010	27.051	0	1.380	64.523	92.954
2011	23.961	0	1.380	64.523	89.864
2012	11.014	0	1.375	64.523	76.912
2013	22.961	0	1.375	64.525	88.861
2014	20.604	0	1.375	64.515	86.494
2015	19.350	0	1.375	64.515	85.240
2016	18.738	0	1.375	64.516	84.629
2017	17.711	0	1.385	64.618	83.714
2018	17.885	5	1.410	65.018	84.318

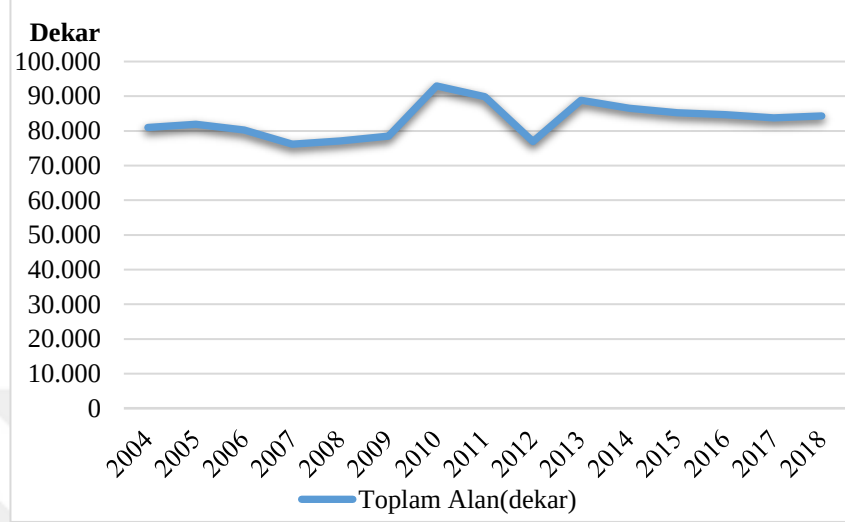
Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.2. Yıllara göre Dereli İlçesinin Tarım Kullanım Alanları Göstergesi.

Genel anlamda 2004-2018 yılları arasında Dereli ilçesinin tarımsal faaliyetler için kullanılan alanların dağılımına bakıldığında arazi miktarının 80.000 ile 90.000 dekar

arasında değiştiği görülmektedir. Bu yılları kapsayan dönemlerde tarımsal faaliyetler için kullanılan alanların büyüklüğünde bazı yıllar hariç dikkate değer bir artış ya da azalış yaşanmamıştır (şekil 3.3).

şekil 3.3. Dereli İlçesi Uzun Yıllık İşlenen Tarım Alanları Değişim Göstergeleri

Araştırma sahasında tarım alanı miktarlarının azalması veya çoğalması üzerinde birçok faktör rol oynamaktadır. Öncelikle  alışma sahasının iklim ve topoğrafya özellikleri yıldan yılı tarımsal faaliyetleri sınırlandırmaktadır. İlim  zellikleri dikkate alındığında yaşanan don olayları ve yaz aylarında beklenmeyen kuraklık sonucu ürünün miktar ve kalitesinin azalması üreticiyi zor duruma sokmaktadır. Aynı zamanda topoğrafyanın eğimli olması makinalı tarıma olanak vermemektedir. İlçede yaşlı nüfusun yoğun olarak bulunması ve yukarda belirtilen olumsuzluklardan ötürü insanların daha fazla iş yükü oluşturmayacak yöntemler geliştirmesine yol açmıştır. Buna göre yerel halk tarımsal faaliyetler için daha fazla emek ve g   harcamak yerine tarım arazilerini alansal olarak küçültme yoluna gitmektedirler. Ayrıca miras yoluyla birçok tarım arazisinin çok küçük parsellere bölünmesi toplam tarım alanı ve tarımsal üretimde e büyük bir etkiye sahiptir.

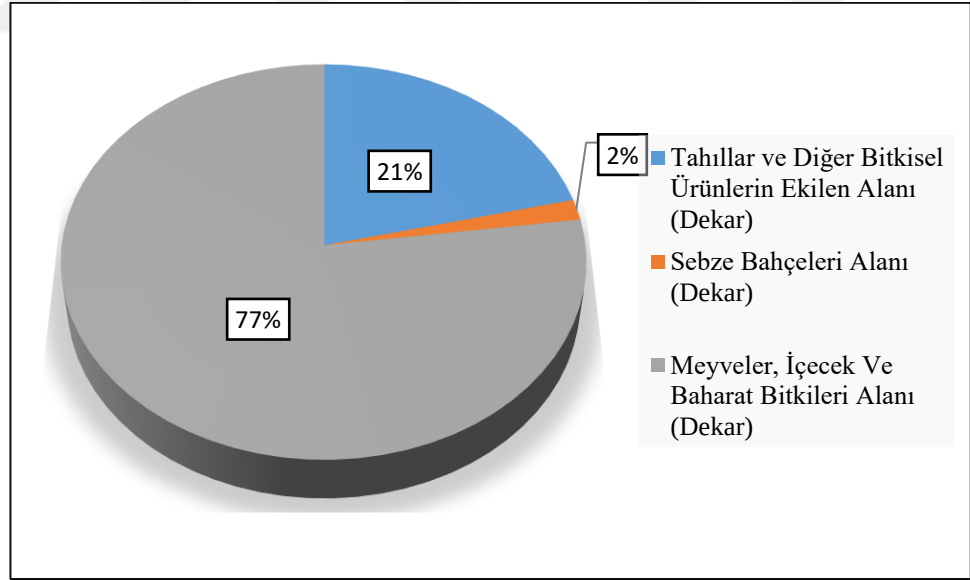
Tarımsal faaliyetlerin artması ve sürdürülebilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından “İyi Tarım Uygulaması” adı altında destekleme ödemeleri yapmaktadır. Dereli ilçesinde iyi tarım destekleme ödemesinden yararlanan 2 işletme vardır. 2017 yılı verilerine göre, toplam desteklenen 88.553 da alana 3.542.12 TL  deme gerçekleştirilmiştir (Tarım  alışma Raporu, 2017: 1).

TÜİK’ in verilerinden yararlanılarak 2018 yılında Giresun ili ve Dereli ilçesinde gerçekleştirilmiş olan tarım faaliyetlerinin ekiliş alanlarını ve oranlarını kıyaslanacak olursak; Giresun ilinin 2018 yılında ekimi yapılan toplam tarım arazisi alanı 1.568.576 dekar, Dereli’nin ise 84.318 dekar. İlçenin toplam tarım arazisi içerisinde en büyük pay yine % 77,1 (65.018 da) ile meyveler, içecekler ve baharat bitkilerine aittir. Bunu sırasıyla % 21,2 (17.885 da) ile tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, % 1,7 (1.410 da) sebze bahçeleri alanı takip etmektedir. Dereli ilçesine nispeten süs bitkileri de bulunmaktadır. Ayrıca ilçede % 0,005 (5 da)’lık nadas alanının olması da dikkat çekmektedir (Tablo 3.3; Şekil 3.4).

Tablo 3.3. Giresun İli ve Dereli İlçesinin Tarım Ürünü Ekilen Alanların Dağılımı.

Ürünler	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı (Dekar)	Nadas Alanı (Dekar)	Sebze Bahçeleri Alanı (Dekar)	Meyveler, İçecek Ve Baharat Bitkileri Alanı (Dekar)	Süs Bitkileri Alanı (Dekar)	Toplam Alan (Dekar)
Giresun 2018	217.351 % 13.8	126.567 % 8	26.610 % 1.7	1.198.047 % 76.3	1.4 -	1.568.576 -
Dereli 2018	17.885 % 21.2	5 %0.005	1.410 % 1.7	65.018 % 77.1	0 -	84.318 -

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.4. Dereli İlçesi Tarım Alanlarının Bitkisel Üretime Göre Alansal Dağılımı.

Dereli ilçe merkezinde 2018 yılı tarım alanları içerisinde en büyük pay fındık tarımına ayrılmıştır. İlçe merkezinde bu faaliyetin dağılımı incelendiğinde ise Bahçeli Mahallesi (2.400 da) ve Dereli Merkez Mahallesi’nin (1.335 da) ön plana çıktığı

görülmektedir. Bu iki mahalleyi ise sırasıyla Sütlüce (694 da), Kuşluhan (752 da) ve Kuzca (45 da) mahallelerinin takip etmektedir. Ayrıca fındık tarımı yapılan alanlar genel olarak 5. sınıfı araziler içerisinde yer almaktadır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Dereli İlçesi Mahallelerinin Fındık Tarımı Yapılan Alanların Dağılımı (2018).

Mahalle	Arazi Sınıfı	Nüfus	Fındık Alanı (Dekar)
Dereli Merkez	5	2830	1335
Bahçeli	5	1229	2400
Sütlüce	5	2052	694
Kuşluhan	5	1682	752
Kuzca	5	378	712
Fatih	5	750	45

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Daha önceki konularda da belirtildiği üzere Dereli ilçe merkezinin topoğrafya özellikleri makineli tarıma elverişli olmadığı için makine kullanımını sınırlandırmaktadır. Ayrıca bu durum ticari anlamda ürün yetiştirilmesini ve birim alandan daha fazla verim alınmasını engellemektedir. Tarım arazilerinde makineler daha çok düz arazilerde kullanırken, diğer alanları ise imece usulü çapa yapılarak işlenmektedir. Geçmiş yıllarda insanlar bilek gücüne dayalı tırpanlar ile bahçelerini yabani otlardan temizlerken, son zamanlarda kullanımı hızla artmaya devam eden motorlu tırpanların kullanımına geçmişlerdir (Tablo 3.5). Aynı zamanda bahçeleri ilaçlamada ise tarım ilaçlama makineleri yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo 3.5. Dereli İlçesinde Aktif Olarak Kullanılan Tarım Makineleri ve Sayıları (2017).

Makine Türü	Sayısı
Hayvan Pulluğu	34
Döven	394
Karasaban	11
Fındık Harman Makinesi	83
Tınav Makinası	97
Sırt Pülverizatörü (Tarım İlaçlama Makinesi)	521
Dişli Tırmık	65
Atomizör	182
Kulaklı Traktör Pulluğu	58
Tozlayıcı	195
Süt Sağım Makinesi (Seyyar)	43
Römork (Tarım Arabası)	83
Toprak Burgusu	14
Motorlu Tırpan	368
Traktör Sayısı	130

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.2.1. Tahıllar

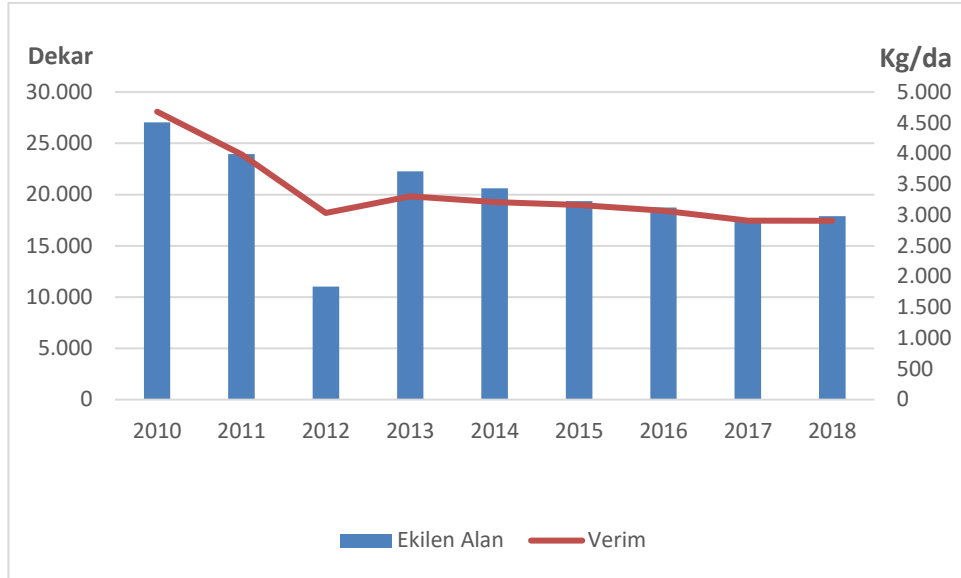
Tahılların her şeyden önce, farklı iklim özelliklerine adaptasyonları diğer tarım ürünlerine göre daha yüksektir (Durmuş ve Yiğit, 2014: 138). Tahıl terimi; buğday, pirinç, mısır, darı, arpa gibi taneli bitkiler ve bunların tohum ürününü ifade etmektedir (Doğanay ve Coşkun, 2012: 101). Tahıllar hem insan beslenmesinde, hem sanayi, hem de hayvan besini olarak bugün de önemlidir (Bulut, 2006: 34). Ayrıca tahılların kolayca yüklenip boşaltılması, depolanması ve uzun süre saklanabilmesi (Koday, 2000: 299-300) tahıl yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Dereli ilçesinde 2018 yılında tarım arazilerine ekilen tarım ürünleri içerisinde mısır, buğday, patates, yonca ve arpanın geniş yer kapladığı görülmektedir.

Tablo 3.6. Dereli İlçesinde Tahıl Grubu İçerisinde Ekilen Tarım Ürünlerinin Kapladığı Alan ve Bu Ürünlerden Elde Edilen Verim (2018).

Tahıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ekilen alan (dekar)	27.051	23.961	11.014	22.268	20.604	19.350	18.738	17.711	17.885
Verim (kg/da)	4.681	3.986	3.032	3.303	3.209	3.165	3.070	2.912	2.908

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2010-2018 yıllarını kapsayan devreye bakıldığında tahıl tarımı yapılan arazinin en fazla olduğu yıl 2010 yılıdır. Bundan sonraki dönemlerde ise tahıl tarımı yapılan alanlar da kademe kademe azalmalar olduğu görülmektedir. 2018 yılında ise ekilen alanın 17.885 dekara düştüğü ve veriminde ona kıyasla gerilediği dikkat çekmektedir (Şekil 3.5; Tablo 3.6). Geçmiş yıllarda tarım arazileri içerisinde tahıl tarımının geniş alanlarda yapılıyor olmasında insanların kalabalık aile yapısına sahip olması ve bu ailelerin geçimini daha çok tahıl tarımından elde edilen ürünlerle sağlıyor olmalarından kaynaklanmaktaydı. Daha sonraki yıllarda insanların daha modern iş olanakları olan illere göç etmesi, miras yoluyla tarım arazilerinin parçalanması, aile yapısının küçülmesi ve ilçede daha çok yaşlı nüfusun ikamet etmesi gibi nedenlerle tarım arazisi parsellerinde daralma meydana gelmiştir. Bir başka önemli konu ise fındık yetiştiriciliğinin ekonomik açıdan daha fazla kâr getirmesi insanların eskiden mısır tarlası olan arazilerini fındık bahçelerine dönüştürmesi olayıdır. Aynı zamanda fındığın don olaylarından etkilenmesi durumunda zararın sigorta desteğini ile karşılanması insanları daha fazla fındık tarımına yöneltmiştir.

Şekil 3.5. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Tahıl Ekilen Alan ve Elde Edilen Verim.

Araştırma sahasında geniş bir alana ekilen bir diğer tahıl ürünü ise mısırdır. Sıcak iklim bölgesi tahıllarından olup, tohumları yaklaşık 9 ila 10 °C sıcaklık değerlerinde çimlenir. Mısır tarımı yapılacak bölgelerde optimum sıcaklık değerleri, ekiliş sırasında 10°C'den az ve yetiştirme devresi boyunca 20 ila 24 °C'den fazla olmamalıdır (Doğanay, 2007: 130). Yine bu süre boyunca yıllık yağış miktarı, 800-1000 mm'nin altına düşmemelidir (Durmuş ve Yiğit, 2014: 149). Dereli ilçesinde mısır 2018 yılında 5.450 dekarlık bir alana ekilmiş olup, 60 ton ürün elde edilmiştir. Mısır tarımı yöre halkı için hem üretim, hem de tüketim açısından ilk sıralarda yer almaktadır. İnsanlar elde ettikleri ürünün büyük bir kısmını mısır unu ve hayvan yemi olarak kullanıp geriye kalan kısmını yerel pazarlarda satmaktadır. Zamanla ekiliş alanı daralmakta olan bu ürünün yerini ticari değeri daha yüksek olan tarım ürünlerine bırakmıştır.

Tarım ve hayvancılığın birlikte yürütüldüğü Dereli ilçesinde mısır sılağının yanı sıra yonca (yeşil ot) ve hayvan pancarı gibi ürünler de hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca ilçede yerel halkın genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak için geniş tarım arazilerine patates ektikleri (2.450 da) ve bu tarımsal faaliyetten yaklaşık 2.668 ton verim aldıkları görülmektedir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. Dereli İlçesinde Ekimi Yapılan Tahıl Ürünlerinin Alanı ve Üretim Miktarları (2018).

Ürün Adı	Ekilen Alan (dekar)	Hasat Edilen Alan (dekar)	Üretim (ton)
Mısır (Dane)	5.450	48	60
Buğday (Diğer) Kuru	2.800	2.770	111
Arpa (Diğer) Kuru	8.150	8.100	648
Yonca (Yeşil Ot)	225	222	100
Patates	2.450	2.425	2.668
Hayvan Pancarı	50	48	60

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.2.2. Meyve Üretimi

Meyve üretimi bahçe ve tarlaya genellikle çok yıllık odunsu bitkilerin dikilerek yetiştirilmesidir (Bulut, 2006: 141). Ülkemiz coğrafi konumunun sağlamış olduğu avantajlar nedeniyle çok çeşitli meyvelerin tarımı yapılabilmektedir (Koday, 2000: 122). Tarım sektöründe, çok kapasiteli bir üretim alanına sahip olması ve ekonomik öneminin giderek artması (Doğanay ve Çavuş, 2013: 115) bu faaliyeti dünya çapında önemli hale getirmektedir.

Dereli ilçesinin doğal ortam özellikleri meyvecilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi açısından oldukça müsaittir. İlçe genelinde meyve ağaçları hem orman içerisinde doğal olarak yetiştirilme imkânı bulurken, hem de yöre insanının kendi bahçelerine veya arazilerine dikmiş oldukları özel ilgi ve bakım gösterdikleri ağaçlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte bazı yerlerde ticari amaçlı büyük meyve bahçeleri de geniş alan kaplamaktadır. Ev veya bahçe içerisinde birkaç meyve ağacından oluşan ve aynı alan içerisinde aynı zamanda çeşitli sebze türlerinin de yetiştirildiği faaliyet genel anlamda halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bu bağlamda özellikle armut, elma, ayva, kiraz, incir ve erik gibi meyve ağaçları insanların tarlalarının veya evlerinin önlerinde ticari amaçtan ziyade geçim türü olarak gerçekleştirilmektedir.

2018 yılı Dereli İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmış olan Tablo 3.8 incelendiğinde, dağınık meyveli ağaç sayısı bakımından 28.000 adet ile elma meyvesi en geniş yayılış alanına sahiptir. Yörede yetiştirilen elma ağaçlarından toplam 283 ton ürün elde edilmiştir. Toplanan elmaların bir kısmı kışlık olarak tüketilmek üzere saklanırken, bir kısmı ise reçel yapımında kullanılmaktadır. Bununla birlikte elma veriminin yüksek olduğu dönemlerde ürünün bir kısmı da yerel

pazarlarda satışa sunulmaktadır. Armut ise 18.000 adet ağaç sayısı ile ikinci en çok yetiştirilen meyve türü olmuştur. Elma ağacı sayısına göre daha az sayıda olmasına karşın yaklaşık 360 ton armut meyvesi toplanmaktadır. Bu durum armut ağaçlarının çalışma sahasına ne kadar uyum sağladığını göstermektedir. Aynı zamanda elde edilen ürünlerden yöresel tat olma özelliği gösteren armut pekmezi yapılmaktadır. Bunların yanı sıra araştırma sahasında 11.800 adet meyve veren kiraz ağacı yetiştirilmekte olup, bu ürün kiraz turşusu gibi yöresel tatların yapımında yoğun olarak kullanılmaktadır. Diğer taraftan sahada kestane ve ayva gibi diğer meyve türleri de çok fazla olmasa da yetiştirilmektedir (Tablo 3.8).

Tablo 3.8. Dereli İlçesi Meyve Üretimi Miktarları (2018).

Türü	Dağınık Meyveli Ağaç Sayısı (Adet)	Dağınık Meyvesiz Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (ton)
Armut	18.000	8.500	360
Ayva	960	170	13
Elma	28.300	2.100	283
Kestane	14.500	2.800	131
Kiraz	11.800	1.000	189
Kivi	170	200	39

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Dereli ilçesinde geçmişten günümüze gelinceye kadar klasik olarak yetiştirilen çeşitli meyve türlerinin yanında farklı meyve veren ağaç türleri de dikilerek denenmeye başlanmıştır. Nitekim bunlar arasında en önemlisi hiç kuşkusuz kivi meyvesinin çalışma sahasında yetiştirilmeye çalışılmasıdır. Ülkemizde olduğu gibi Dünya’da da en son kültüre alınmış meyvelerden birisidir. Kivinin doğal yetiştirme alanı denizden 300 metre yükseklikte (çoğunlukla 800-1400 metreler arasıdır). Gece-gündüz arasında ki sıcaklık farkının 15°C ye vardığı yerlerde yaygın olarak yetişmektedir (Koday, 2000: 104-106). Dereli ilçesinde de son zamanlarda kivi yetiştiriciliğine ilgi giderek artmaya başlamıştır. Kivi meyvesinin C vitamini deposu olmasının yanı sıra ticari açıdan büyük bir önem arz etmesi ileri ki zamanlarda daha çok yaygınlaşacağına işaret etmektedir. Buna göre 2018 yılında 18 dekarlık kivi bahçesinde 1.800 adetli meyveli ağaç ve 170 adetli dağınık meyveli ağaç olmak üzere toplam 1.970 adet ağaç dikili halde bulunmaktadır. Yıllara göre üretilen meyve miktarında farklılıklar görülmekle birlikte 2010 yılında 3 ton, 2012 yılında büyük bir artışla 20 ton ve 2018 yılında yine üretimde

artış olmuş yaşanmış olup, 39 ton kivi üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 3.9; Fotoğraf 3.2). Üretimde yaşanan bu dalgalanmaların başlıca nedenleri arasında kayıt altına alınan istatistiklerin tutarsızlığı, bu bitkinin ilçede oldukça yeni yaygınlaşmaya başlaması ve bazı dönemlerde ilçede yaşanan don olayları ile açıklamak mümkündür.

Tablo 3.9. Yıllara Göre Dereli ilçesinde Kivi Meyvesi Yetiştiriciliği, Ağaç Sayıları ve Üretim Miktarları.

Yıllar	Kapladığı Alan (Dekar)	Toplu Meyveli Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyvesiz Ağaç Sayısı (Adet)	Dağınık Meyveli Ağaç Sayısı (Adet)	Dağınık Meyvesiz Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (ton)
2010	13	0	700	150	250	3
2011	13	0	700	150	250	3
2012	13	700	80	300	120	20
2013	15	0	700	150	250	3
2014	15	0	700	150	250	3
2015	15	0	700	150	250	3
2016	16	0	650	160	250	3
2017	18	0	550	190	210	4
2018	18	1.800	550	170	200	39

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Fotoğraf 3.2. Dereli İlçesinde Kış Mevsiminde Yaprakları Dökülmüş Kivi Ağaçlarından ve Görünüm.

Dereli ilçesinde meyve yetiştiriciliği açısından hem iklim şartlarına, hem de toprak özelliğine en iyi uyum sağlayan bitki fındık meyvesi olmuştur. Fındık bitkisini, ılıman iklim bölgelerinin bodur kalmış bir ağacıdır şeklinde tanımlamak mümkündür. Anayurdu Karadeniz Bölgesi kıyı kesimi, Makedonya ve Trakya çevreleri olan Türk fındığı (*Corylus avellana* L.) türü, 20 ila 22 m kadar büyüyeabilen bir ağaç görünümündedir (Doğanay, 2012: 3-4). Fındığın yetişme bölgelerinde kış sıcaklık ortalamaları 6 ila 7 °C, yaz sıcaklık ortalamaları ise 24 ila 25 °C'den az olmamalıdır.

Bitkinin yetiştirme koşulları arasında şüphesiz yağışın da büyük bir önemi vardır (Güngördü, 2011: 261). Yetiştirme, olgunlaşma ve hasat dönemlerinde toprak açısından çok fazla seçici olmayan fındık bitkisi iklim şartlarından kolayca etkilenmekte ve hatta zarar görebilmektedir. Nitekim ilkbahar mevsiminde yeni yeni açmaya başlayan çiçeklerin erken dondan zarar görmesi neticesinde fındık verimi büyük oranda düşmektedir. Aynı zamanda geç don faktörü ve kurak yaz koşulları, rekolte ve randımanı büyük ölçüde düşürür (Doğanay, 2012: 4). Giresun ilinde fındık mono kültür olarak karşımıza çıkmakta olup, bunlar meyve, şekil ve özelliklerine göre yuvarlak, sivri ve badem fındıklar olmak üzere üç grupta toplanabilir (Güngördü, 2011: 264). Fındık meyvesinden istenilen verimin alınabilmesi için dikkat edilmesi gereken birçok konu vardır. Bunlar arasında en önemlisi fındık bitkisinin dikimi yapılırken halk arasında tabir edilen “sacayağı” usulüne göre yapılmasıdır. Bir nevi üçgen şeklinde olan bu dikim modeli, dalların büyüdüğüçe birbirine karışmadan yetişmesini sağlamaktadır. Ayrıca çiçek açtıktan sonra zararlı böceklerle karşı ilaçlamaların yapılması, yabancı otlardan temizlenmesi ve her hasat mevsiminden sonra budamanın yapılması gerekmektedir (Fotoğraf 3.3).

Fotoğraf 3.3. Fındık Bahçesi ve Açık Havada Kurutulan Fındık Meyvesinden Görünümler.

Dereli ilçe merkezinde 2010-2018 yılları arasında gerçekleşen fındık üretim miktarına bakıldığında yıldan yıla dalgalanmaların olduğunu ve en fazla üretimin 2015 yılında 5.820 ton olarak gerçekleştiği görülmektedir. Fındık yöre halkının en önemli ve temel ekonomik gelir kaynağı durumundadır. Buna göre ilçede 2018 yılında 3.000.000 adet toplu meyve veren ağaç bulunmakta olup, bu ağaçlardan yaklaşık 3.000 tonluk bir ürün alınmıştır (Tablo 3.10; Şekil 3.6). Fındık meyvesinden alınan verim her sene aynı miktarda gerçekleşmeyip, bir sene en yüksek seviyede verim elde edilirken, başka bir

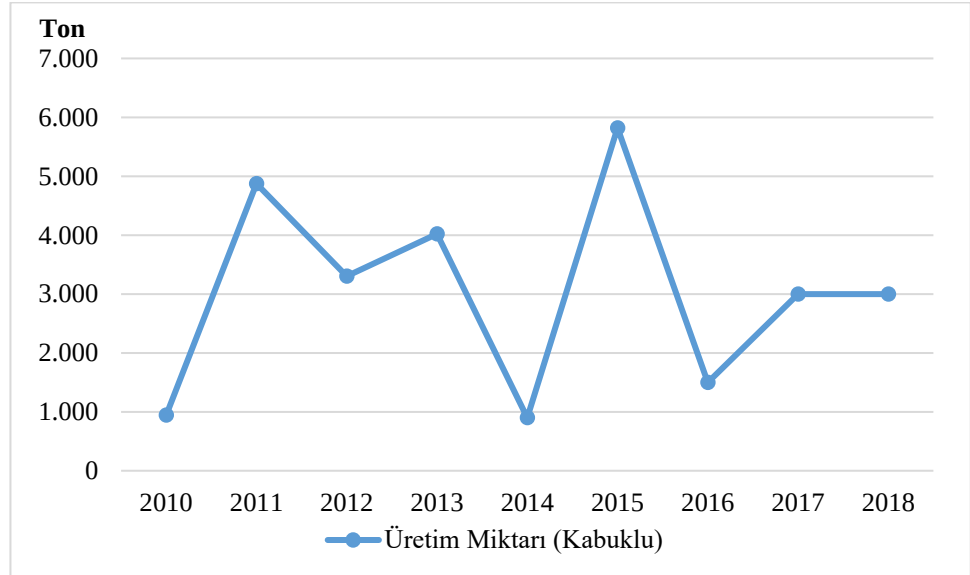
sene aynı bahçeden neredeyse hiç ürün alınamaya bilmektedir. Araştırma sahasında üretimde ki artış ve azalışların temel sebebi olarak o yıllarda yaşanan don ve kuraklıkların yanı sıra mevcut fındık ağaçlarının yaşlanmış olması üretimin yıldan yıla düşmesine neden olmuştur (Şekil 3.6).

Fındık bahçelerinin yörede genişlemesi için devlet tarafından çiftçiye fındık destekleme ücreti verilmektedir. 2018 yılında Giresun ilinde fındık bitkisinin desteklenmesi için çiftçiye dekar başına 170 TL ödeme yapılmıştır. Aynı zamanda çiftçiler olumsuz iklim şartlarına karşı (don) fındık bahçelerini sigortalayarak muhtemel don riski ile ortaya çıkabilecek zararlarını bir nebze olsun azaltmaya çalışmaktadır.

Tablo 3.10. Dereli ilçesinde Fındık Meyvesinin Yıllara Göre Üretim Miktarları.

Yıllar	Fındık Üretim Miktarı
2010	945
2011	4.875
2012	3.302
2013	4.023
2014	900
2015	5.820
2016	1.500
2017	3.000
2018	3.000

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.6. Yıllara Göre Fındık Meyvesi Üretim Miktarının Dağılışı.

Sert kabuklu meyve grubu içerisine giren Ceviz meyvesi genellikle fındık bahçelerinin içine veya kenarlarına dikilmiştir. 2018 yılında 4.900 adet dağınık meyve veren ceviz ağacının bulunduğu ilçede toplam 83 ton ceviz üretimi gerçekleşmiştir. Dereli’de ceviz meyvesini yöre insanı daha çok kendi ihtiyacını karşılamak amacıyla yetiştirmektedir (Tablo 3.11).

Tablo 3.11. Fındık ve Ceviz Meyvesi İle İlgili Üretim Verileri (2018).

Ağaç Cinsi	Kapladığı Alan (Dekar)	Toplu Meyveli Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyvesiz Ağaç Sayısı (Adet)	Dağınık Meyveli Ağaç Sayısı (Adet)	Dağınık Meyvesiz Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (ton)
Ceviz	0	0	0	4.900	150	83
Fındık	65.000	3.000.000	22.400	0	0	3.000

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Genel anlamda portakal, mandalina, turunc, greyfurt ve limon meyvelerine turunçgiller denilmektedir (Doğanay ve Coşkun, 2012: 281). İklim istekleri bakımından diğer meyvelere göre çok hassas olan bu meyvelerin yayılışını özellikle sıcaklık koşulları belirlemektedir (Bulut, 2006: 154). Dereli ilçe merkezinde birçok kez yetiştirme denemeleri yapılmış olmasına karşın iklim şartları dolayısıyla başarılı olunamamıştır. Ancak yer yer evlerin çevresinde limon ve mandalina ağaçlarına rastlanılmaktadır.

3.2.3. Sebze Üretimi

Daha geniş bir ifadeyle sebze insan beslenmesinde kullanılan meyve ve tahıl grubuna girmeyen bahçe tarımında yetiştirilen yaprak, kök, yumru, soğan, sürgün, çiçek, meyve ve mantarda olduğu gibi sap ve şapkası yenilen bitkilere denir (Bulut, 2006: 116). Ayrıca daha kısa tanımıyla sebze, çoğunlukla pişirilerek, bazıları da yaş ve çiğ olarak beslenmede tüketilen bitkiler olarak tanımlanabilir (Doğanay ve Çavuş, 2013: 67). Dereli ilçe merkezinde olumsuz iklim koşullarından etkilenmemek için son zamanlarda örtü altı sebze ve meyve yetiştiriciliği de önem kazanmaya başlamıştır (Fotoğraf 3.4).

Fotoğraf 3.4. Dereli Merkez İlçesinde Sebze Üretim Alanları ve Örtü Altı Sebze Üretimi Yapılan Bahçelerden Grünümler.

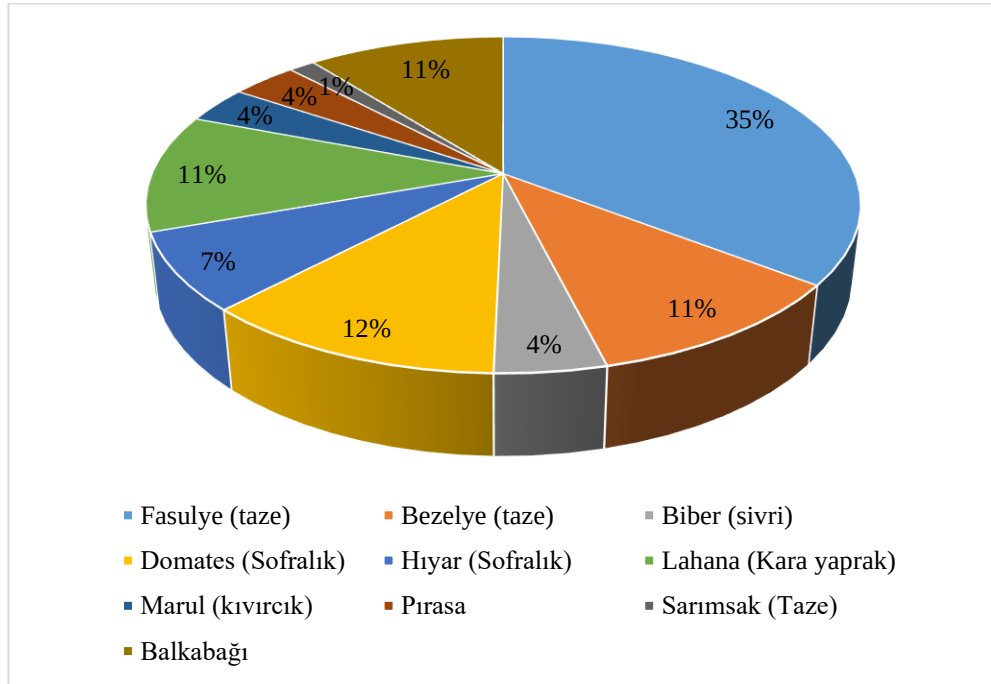
2018 yılında İlçe Tarım Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak oluşturulan Tablo 3.12 incelediğimizde fasulye, lahana, bezelye, domates, salatalık, sarımsak, marul, pırasa, biber ve balkabağı gibi sebzelerin yetiştirildiği görülmektedir. Belirtilen sebze türleri arasında ekim alanı en fazla olan sebze 500 dekarlık bir alanda tarımı gerçekleştirilen fasulye (taze) olmuştur. 2018 yılında 425 ton (% 35) üretim elde edilen fasulye yöre insanının olmazsa olmazı arasında yer alan bir sebzedir. Daha çok yöre insanının kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri fasulyeler turşu ve fırın kurusu olarak tüketilmektedir. Bunun dışında en fazla ekimi yapılan ikinci sebze türü ise 165 dekar ile Domates bitkisi olup, bu sebzedden yaklaşık 149 ton (% 12) ürün alınmaktadır. Üçüncü sırada en yüksek ekim alanı (160 da) lahana (kara yaprak) sebzesine aittir. Karadeniz Bölgesi ve Dereli ilçesinde yöresel yemeklerde kullanılan lahana sebzesi çorba ve sarma yapımında yaygın olarak kullanılmaktadır. Soğan ve sürgüleri için üretilen sarımsak ve pırasa gibi türlerin ise ekim alanı oldukça azdır. Meyvesi için üretilen ve sebzeler grubunda yer alan ve aynı zamanda da çalışma sahasının iklim ve toprak özellikleri içerisinde kolaylıkla yetiştirilme imkânı olan domates, hıyar, biber ve kabak gibi sebzeler giderek artan tüketim durumları nedeniyle bu gibi sebze türleri yörede yaygın olarak yetiştirilmeye başlanmıştır (Tablo 3.12; Şekil 3.7).

Tablo 3.12. Dereli İlçesinde Sebzeçilik Faaliyeti Kapsamında Üretilen Ürün Türleri, Ekimi Yapılan Alan ve Üretim Miktarları (2018).

Ürün Adı	Ekilen Alan (dekar)	Üretim (ton)
Fasulye (taze)	500	425
Bezelye (taze)	150	45
Biber (sivri)	60	30
Domates (Sofralık)	165	149
Hıyar (Sofralık)	105	105
Lahana (Kara yaprak)	160	64
Marul (kıvırcık)	50	25
Pırasa	50	25
Sarımsak (Taze)	20	8
Balkabağı	150	75

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Dereli ilçe merkezinin iklim özelliklerinden dolayı sebze yetiştiriciliği pek fazla gelişmemiştir. Daha çok yöre halkı evlerinin yanında küçük bir alanda kendi ihtiyaçlarını karşılamak için bu faaliyeti gerçekleştirmektedir. Sebzeler genelde aynı bahçede bir arada yetiştirilmektedir. Hatta 1 dekardan dahi az bir bahçede birden fazla sebzeyi bir arada görmek mümkündür (Koday, 2000: 155). İnsanların kendi ihtiyaçları için yetiştirdiği sebzeler bazı dönemlerde iklim şartlarının kötü olması nedeniyle çok az veya hiç ürün alınamadığı için bu ihtiyaçlarını pazarlardan karşılamaktadırlar.

Şekil 3.7. Dereli İlçesinde Ekimi Yapılan Sebze Türlerinin Üretim Oranları.

3.2.4. Hayvancılık

Zirai faaliyet kollarından birisi de hayvan yetiştiriciliğidir. Hayvancılık arazi üzerinde, çiftlik içinde yapılan bir iştir ve bütün yönleriyle bir zirai üretim faaliyetidir (Koday, 2005: 3-4). Dereli ilçe merkezinde tarım ve hayvancılık faaliyeti nispeten birlikte yürütülmektedir. Geçmiş yıllarda olduğu gibi günümüzde de insanlar yetiştirdikleri hayvanlardan hem süt ve süt ürünleri (yoğurt, tereyağı vs.) üreterek günlük besin ihtiyaçlarını karşılıyor, hem de tarım arazilerini sürmede bu canlıların gücünden faydalanıyorlar. Hayvancılık ülkemizde, mera alanlarına bağlı olarak gezici, yerleşik, ikisi birlikte karma hayvancılık ve ahır hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2011: 230). Dereli ilçesinde büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılık, arıcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Dereli ilçesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın gelişimi konusunda 2017 yılında genç çiftçi hibe desteği adı altında çeşitli projelere başvuru yapılmıştır. İlçede proje konusuna göre arıcılık 2, büyükbaş-manda 2, büyükbaş-sığır 15 ve küçükbaş-koyun 9 olmak üzere toplam 28 adet proje girilmiştir (Tarım Çalışma Raporu, 2017: 1).

3.2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık

Karadeniz Bölgesi'nde genellikle ahır hayvancılığı yaygın olarak yapılırken, yazın alpin çayır katındaki yayla alanlarında büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır (Koday, 2005: 61). Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için yağışın nispeten her mevsime dağılması çayır ve mera gibi otlak alanlarını bitki tür ve çeşitliliği açısından zenginleştirmiştir. Yöre geçmiş yıllardan bu yana yerli sığır türü sayı bakımından oldukça fazladır. Ancak son zamanlarda et ve süt üretimi daha fazla olan kültür ve melez ırklara talep artmıştır. Araştırma sahasında eğitim ve yükseltinin fazla olması nedeniyle arazi şartlarına yerli sığırlar daha fazla adapte olmuş ancak diğer ırklar o kadar uyum sağlayamamıştır. Ülkemizde sığır geçmiş dönemlerde et ve süt hayvanı olmaktan ziyade koşum hayvanı olan öküz elde etmek için yetiştirilmiştir. Ancak bugün sığırların bu anlamda yetiştirilmesi yok denecek kadar azdır. Artık sığır yetiştiriciliği et ve süt üretimi içindir (Koday, 2005: 65). Araştırma sahasında insanlar mayıs ayının başlarında büyükbaş hayvanlarını alarak yaylalara çıkmaktadırlar. Havaaların soğumaya başladığı eylül ayında ise tekrar mahallelerine geri dönmeye başlamaktadır.

TÜİK'den alınan 2010-2018 yılları arasındaki hayvan sayısı ve süt üretimine dair veriler incelendiğinde tüm yıllarda yerli sığır sayısının kültür ve melezden daha fazla olduğu görülmektedir. 2018 yılında toplam hayvan sayısı içerisinde 14.274 başla yerli sığır ırkı büyük bir farkla birinci sırada yer alırken, bunu 3.983 baş kültür ırkı ve 2.205 başla da melez ırkı bunları takip etmektedir. Yörenin doğal ortam koşullarına en iyi uyum sağlayan yerli sığır ırkı geçmiş yıllarda ortalama 10.000 baş kadar yetiştirilirken, 2018 yılında bu rakam 14.274 başa yükselmiştir (Tablo 3.13). Yörede büyükbaş hayvan sayısının küçükbaş nazaran fazla olmasında sahada tarımsal faaliyetin bahçe tarımı şeklinde olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü küçükbaş hayvanlardan genelde bahçe tarımını korumak çok güç olmakta olup, bunun yerine yaz kış süt veren sığırı beslemeği tercih etmektedirler (Koday, 2000: 158).

Tablo 3.13. Yıllara Göre Dereli İlçesinde Türlerine Göre Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarı.

Yıl	Hayvan Adı	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
2010	Sığır (Kültür)	1.125	225	820.575
	Sığır (Melez)	3.615	738	2.008.098
	Sığır (Yerli)	11.822	2.682	3.497.328
	Manda	852	392	384.062
2011	Sığır (Kültür)	885	180	656
	Sığır (Melez)	3.105	720	1.959.12
	Sığır (Yerli)	10.206	2.475	3.227.4
	Manda	950	425	416.493
2012	Sığır (Kültür)	971	194	705.695
	Sığır (Melez)	3.263	692	1.883.204
	Sığır (Yerli)	11.196	2.856	3.723.833
	Manda	1.320	547	536.833
2013	Sığır (Melez)	4.289	1.025	2.789.297
	Sığır (Yerli)	10.002	2.741	3.574.786
	Manda	1.730	784	536.833
2014	Sığır (Melez)	4.514	1.047	2.848.071
	Sığır (Yerli)	10.276	2.798	3.648.722
	Manda	1.840	826	809.943
2015	Sığır (Melez)	4.551	1.052	2.862.764
	Sığır (Yerli)	10.313	2.806	3.659.285
	Manda	1.855	827	811.65
2016	Sığır (Melez)	4.683	1.058	2.879.906
	Sığır (Yerli)	10.335	2.808	3.661.632
	Manda	1.878	829	813.357
2017	Sığır (Melez)	4.948	1.143	3.110.103
	Sığır (Yerli)	10.744	3.083	4.019.58
	Manda	2.059	909	891.876
2018	Sığır (Melez)	2.205	1.928	5.245.544
	Sığır (Yerli)	14.274	4.021	5.243.645
	Manda	2.422	994	974.663

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2010-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki süt üretimi miktarı incelendiğinde toplam süt miktarı bakımından yerli sığır ırkından elde edilen süt miktarı ile kültür ve melez ırkından elde edilen süt miktarının neredeyse birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. 2018 yılı verilerine göre toplam 4.021 baş sağılan yerli sığır ırkından 5.243.645 ton süt üretilirken, diğer taraftan toplam sağılan 1.928 baş melez ırkından ise 5.245.544 ton süt üretimi gerçekleşmiştir.

Dereli ilçesinde son zamanlarda manda yetiştiriciliği büyük bir önem kazanmıştır. Manda sütünün diğer sütlerle kıyasla daha fazla besleyici olması ve aynı zamanda sağladığı faydalarından dolayı geniş bir tüketici kitlesi ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çiftçiye devlet tarafından teşvik desteği yapılması manda sayısının giderek artmasını sağlamıştır. 2018 yılında toplam 994 baş sağılan mandadan 974.663 ton süt üretimi gerçekleşmiştir. Manda sütünün diğer sığırlara ait süt fiyatlarına kıyasla daha pahalı olması da yöre insanının ekonomisine katkı sağlamaktadır (Tablo 3.13). Dereli ilçesinde yetiştirilen büyükbaş hayvanlardan elde edilen süt ürünlerinden evin ihtiyaçlarından artı kalan kısmı genel olarak yerel pazarlarda satışa sunulmaktadır. Hatta şehir merkezinde yaşayan insanlar tarafından günlük olarak satın alınmaktadır (Fotoğraf 3.5).

Fotoğraf 3.5. Dereli İlçesinde Büyükbaş Hayvancılık Faaliyetinden Bir Görünüm.

3.2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık

Dereli ilçesinde ekonomik faaliyet türleri arasında büyükbaş hayvancılık faaliyetinden sonra ikinci sırada küçükbaş hayvan yetiştiriciliği gelmektedir. Küçükbaş hayvan olarak en fazla koyun (yerli) ve keçi (kıl ve diğerleri) yetiştiriciliği yapılmaktadır. Koyun ve keçi mera hayvanı olduğundan insanlar yaz aylarında koyun sürülerini alarak otlak alanları açısından zengin olan yaylalara çıkmaktadırlar (Koday,

2000: 160). Sığır yetiştiriciliğinden farklı olarak koyun yetiştiriciliğinin en zahmetli tarafı ise kış mevsiminde dahi dışarı çıkarılması gerekmesidir. İnsanlar sürülerine öncülük yapması açısından her sürü içerisine bir de keçi karıştırmaktadırlar. Son zamanlar da devletin çiftçiye yapmış olduğu teşvikler ile beslenen küçükbaş hayvan türleri arasında keçi türünün sayısında da artışlar yaşanmıştır (Fotoğraf 3.6).

Fotoğraf 3.6. Küçükbaş Hayvanlardan Bir Görünüm.

2010-2018 yılları TÜİK'ten alınan veriler incelendiğinde, yetiştirilen koyun sayısında pek fazla dalgalanma yaşanmamıştır. 2018 yılı verilerine göre toplam küçükbaş hayvan sayıları içerisinde 13.690 baş ile koyun en fazla yetiştirilen tür olmuştur. Küçükbaş hayvan türleri arasında süt üretimi ise 6.912 adet sağılan küçükbaş koyundan toplam 539.148 ton süt üretimi gerçekleşmiştir (Şekil 3.8). Özellikle koyun sütünden üretilen peynirler tüketiciler tarafından yoğun bir şekilde rağbet görmektedir. Küçükbaş hayvanın et ve sütünden başka aynı zamanda yününden de faydalanılmakta olup, 2018 yılında toplam 25.436 ton yün elde edilmiştir (Tablo 3.14). Yörede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği daha çok ticari amaçla yapılmaktadır.

Tablo 3.14. Türlerine Göre Küçükbaş Hayvan Sayısı İle Bu Faaliyete Dayalı Süt ve Yün Üretimi Miktarları.

Yıl	Hayvan Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)	Kırkılan hayvan sayısı (baş)	Yün (ton)
2010	Koyun (Yerli)	8.740	3.480	12.220	4.785	373.23	12.220	22.705
2011	Koyun (Yerli)	10.930	1.900	12.830	6.960	542.88	12.430	23.095
2012	Koyun (Yerli)	10.300	2.600	12.900	6.221	485.199	12.150	22.575
2013	Koyun (Yerli)	9.826	2.644	12.470	6.378	497.482	12.470	23.169
2014	Koyun (Yerli)	9.342	2.518	11.860	6.054	472.238	11.860	22.036
2015	Koyun (Yerli)	9.357	2.525	11.882	6.060	472.645	11.882	22.077
2016	Koyun (Yerli)	9.396	2.540	11.936	6.081	474.341	11.936	22.177
2017	Koyun (Yerli)	10.607	2.770	13.377	6.731	525.033	13.377	24.854
2018	Koyun (Yerli)	10.830	2.860	13.690	6.912	539.148	13.690	25.436

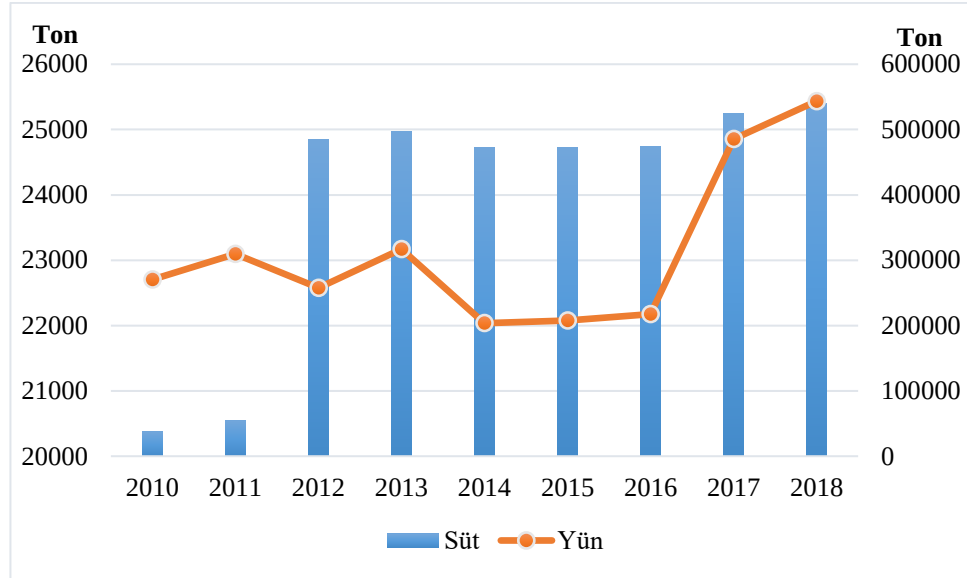
Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Dereli ilçesinde en az yetiştirilen küçükbaş hayvan türü ise keçidir. Devlet tarafından yapılan desteklemelere rağmen araştırma sahasında 2018 yılında toplam 120 keçi yetiştirilmektedir. Kuşkusuz, böyle bir durumun ortaya çıkmasında, keçinin, hem hayvansal ürünlerin içerisinde ki değerinin düşük, hem de çevreye (özellikle ormanlara) verdiği zararların fazla olması etkili olmuştur (Zaman, 1996: 105).

Tablo 3.15. Yıllara Göre Dereli İlçesi Keçi Yetiştiriciliği Sayıları İle Bu Faaliyete Dayalı Süt ve Yün Üretimi Miktarları.

Yıl	Hayvan Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)	Kırkılan hayvan sayısı (baş)
2015	Keçi (Kıl Keçisi ve Diğerleri)	58	59	117	38	3.556	73
2016	Keçi (Kıl Keçisi ve Diğerleri)	60	62	122	37	3.465	76
2017	Keçi (Kıl Keçisi ve Diğerleri)	61	62	123	36	3.374	76
2018	Keçi (Kıl Keçisi ve Diğerleri)	59	61	120	34	3.191	75

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.8. Yıllara Göre Küçükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Süt ve Yün Miktarının Dağılımı.

Dereli ilçesinin jeomorfolojik özellikleri içerisinde ormanlarla kaplı dağ ve tepelerin yanında bu arazilerde görülen yüksek eğim değerlerinden dolayı geçmişte insanlar engebeli arazide günlük taşıma işlerini yük ve çeki hayvanları ile yapıyorlardı. Günümüz de eskisi kadar tercih edilmeyen bu yük ve çeki hayvanların 66'sı at, 105'i katır ve 18'i ise eşektir (Tablo 3.16).

Tablo 3.16. Dereli İlçesinde Bulunan Yük ve Çeki Hayvanları Sayıları (2018).

Hayvan Adı	Yetişkin (baş)	Genç-Yavru (baş)	Toplam
At	47	19	66
Katır	54	51	105
Eşek	9	9	18

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.2.4.3. Kümes Hayvancılığı

Hayvancılık faaliyetlerinin önemli bir kolunu teşkil eden evcil kanatlı hayvan yetiştiriciliği, çiftçilik olarak, daha çok tavukçuluk ya da kümes hayvancılığı şeklinde tanımlanır (Doğanay ve Çavuş, 2013: 196). Bu bağlamda Dereli ilçe merkezinde bulunan toplam 591 adet kümes hayvanının 577'sini tavuk, 14'ünü ise ördek oluşturmaktadır (Tablo 3.17). Yörede insanlar kümes hayvanlarını evlerinin yanlarına yaptıkları kümeslerde beslemektedirler. Bu canlılardan elde edilen et ve yumurtalar ise öncelikle yerel halkın kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik olup, ürün fazlası ise yerel

pazarlarda satılmaktadır. Özellikle de perşembe günleri kurulan yerel pazarlarda canlı horoz ve tavuk satışları yapılmaktadır. Genellikle doğal olan bu ürünlerin talibi de oldukça fazladır. Nitekim son zamanlarda etinin lezzeti ile önem kazanmaya başlayan kaz ve ördek gibi canlı kümes hayvanlarının sayıları arttırmaya başlamıştır. Ayrıca yörede diğer yumurtalara göre besin değeri yüksek olan mavi renkli yumurtalar tanesi 10-15 TL'den satılıp aile ekonomisine ciddi anlamda katkı sağlamaktadır.

Tablo 3.17. Dereli İlçe Merkezi Mahallerinde Bulunan Kanatlı Kümes Hayvanı Sayıları (2017).

Mahalle	Mahallede Kanatlı Hayvan Bulunan Hane	Tavuk Sayısı	Ördek Sayısı
Dereli Merkez	17	292	12
Bahçeli	35	106	0
Sütlüce	20	74	2
Kuzca	6	56	0
Fatih	3	15	0
Kuşluhan	9	34	0

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Son olarak ilçe genelinde kümes hayvancılığı faaliyeti yapan aileler bu canlılardan yerleşim yeri çevresindeki zararlı yılan ve haşerelerden korunmak için de faydalanmaktadırlar. Ayrıca birçok evin kenarında yer alan ve içerisinde çeşitli sebze türleri yetiştirilen bostanların kümes hayvanları tarafından zarar görmemesi ve yine bu canlıların tilki, doğan ve sansar gibi yabani hayvanların saldırılarına uğramamaları için kümeslerinin kenarları tel örgüler ile çevrilmektedir (Fotoğraf 3.7).

Fotoğraf 3.7. Sütlüce Mahallesi'nde Ev Eklentisi Durumdaki Tavuk Kümesinden Bir Görünüm.

3.2.4.4. Arıcılık

Arıcılık; bal arısı kolonilerinin kendi ihtiyaçlarından fazla olan bal, polen, propolis gibi ürünleri kovanlarında stoklamalarını sağlamaya, böylelikle bal başta olmak üzere diğer arıcılık ürünlerini elde etmeye yönelik yapılan faaliyetler bütünüdür (Çevrimli ve Sakarya, 2018: 58). Arıcılık bir takım teknik ve biyolojik bilgileri gerektirmekle beraber coğrafi ortamla da doğrudan bağlantılıdır. Topoğrafya, iklim, flora ve hidrografik durumla arıcılık arasında sıkı bir ilişki vardır. Yeryüzünün yazları serin veya çok sıcak geçen bölgeleriyle bütün yıl yağışlı ve rüzgârlı alanların da arıcılık yapmak hemen hemen imkânsızdır (Tuncel, 1992: 97-98).

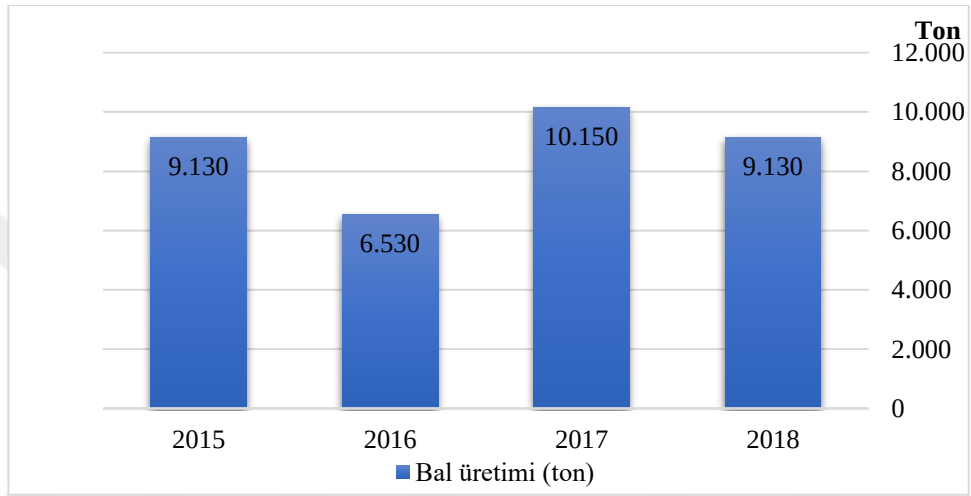
Ülkemizin coğrafi koşulları genel olarak arıcılığa olanak sağlamakla beraber Karadeniz Bölgesi'nin özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde her mevsimin yağışlı geçmesi arıcılığı olumsuz yönde etkilerken (Koday, 2005: 85), aynı zamanda iklim ve diğer coğrafi özelliklerin meydana getirmiş olduğu zengin bitki çeşitliliği arıcılık faaliyetlerinin yapılması için oldukça uygun coğrafi ortamlar meydana getirmiştir.

Dereli İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanan Tablo 3.17'ye bakılacak olunursa 2015-2018 yılları arasında ki toplam kovan sayısı ve bal üretiminin belirtilen yıllar arasında çok fazla değişim göstermediği görülmektedir. 2015-2016 yılları arasındaki yörede görülen olumsuz iklim koşulları ile kış mevsiminin ağır geçmesi ve işletme sayısındaki azalma sonucunda 2015 yılında toplam 1.020 olan kovan sayısının 2016 yılında 653'e kadar gerilemesine yol açmıştır. Aynı zamanda belirtilen dönemde bal üretimi de 9.130 tondan 6.530 tona kadar gerilemiştir. 2017 yılına gelindiğinde ise hem işletme sayısı artmış hem de toplam kovan sayısı 1.015'e yükselerek bal üretimi önceki yıllara göre en yüksek seviyeye ulaşarak 10.150 ton bal üretimi gerçekleşmiştir. Son olarak 2018 yılı verilerine göre, Dereli'de arıcılık faaliyetinin gerçekleştirildiği 5 mahallede, 7 tane arıcılık yapan işletme bulunmakta olup, toplamda 913 yeni kovandan 9130 ton bal üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 3.17; Şekil 3.9; Fotoğraf 3.8).

Tablo 3.17. Yıllara Göre Dereli İlçesi Arıcılıkla İlgili Bal Üretim Miktarı ve Kovan Sayısı.

Yıllar	Hayvan Adı	Arıcılık yapan Mahalle sayısı (adet)	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı	Eski kovan sayısı	Toplam kovan	Bal üretimi (ton)
2015	Arıcılık	3	7	1.020	0	1.020	9.130
2016		4	6	653	0	653	6.530
2017		5	8	1.015	0	1.015	10.150
2018		5	7	913	0	913	9.130

Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3.9. Dereli İlçesi Bal Üretim Göstergeleri.**Fotoğraf 3.8.** Dereli İlçesinde Arıcılık Faaliyetlerinden Görünümler.

Yöre de yapılan mülakat sonucunda kovan başı ortalama 10 kg bal alınabildiği belirtilmiş olup, bal mumu üretiminin olmadığı dile getirilmiştir. Özellikle yöre halkı tarafından astım, bronşit, öksürük gibi hastalıklarda kestane balı tüketimi oldukça yüksektir. Bu bağlamda daha önce de belirtildiği üzere ilçe genelinde arıcılık faaliyeti doğal ortam koşullarının uygunluğu nedeniyle gelişmeye en müsait faaliyetler arasında gösterilebilir. Nitekim ilçede arıcılık faaliyeti konusunda yöre insanına iyi bir eğitim

verilmesi halinde yöre ekonomisinde önemli bir faaliyet olarak gelişme gösterecektir. Buna karşın arıcılık faaliyetinin diğer ekonomik faaliyetler arasında yörede çok geri kalması konusunda insanların arı yetiştirmekten korkması ve arı kovanlarının yaban hayvanlarının (bozayı, arıkuşu vs.) saldırısına uğrayarak büyük oranda zarar görmesi gösterilebilir.

3.2.4.5. Su Ürünleri

Su ürünleri yetiştiriciliği veya akuakültür; hayvansal (balık, kabuklu, yumuşakça ve eklembacaklılar) ve bitkisel (algler) su canlılarının kontrollü veya yarı kontrollü şartlarda gıda, stok takviyesi, süs, sportif ve bilimsel amaçlı olarak yetiştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Başçınar, 2004: 6). Giresun'da balıkçılık, balık sürülerini izlemeye dayanan kıyı balıkçılığı biçiminde yürütülmektedir. Çoğunlukla avcılığı yapılan türler mezgit, barbun, kalkan, izmarit, iskorpit istavrit ve palamut olup, dönemsel olarak deniz salyangozu avcılığı da yapılmaktadır (Erdoğan Sağlam ve Çalık, 2016: 29).

Dereli ilçesinin Karadeniz'e kıyısı olmadığı için açık deniz su ürünleri avcılığı yapılmamaktadır. Ancak yörenin balık ihtiyacı Dereli ilçesine 32 km uzaklıkta yer alan Giresun il merkezinden kolaylıkla tedarik edile bilmektedir. Aynı zamanda Dereli ilçesinde özellikle çeşitli işletmeler tarafından yapılan havuzlarda kültür alabalıkçılığı faaliyeti yürütülmektedir (Fotoğraf 3.9). Bu işletmeler daha çok aile işletmeleri şeklinde olup, bu alanlarda hem canlı balık satışı yapılmakta, hem de müşterilere pişirilmiş şekilde servis edilmektedir. Çünkü işletmeler hem üretim faaliyeti görevini üstlenmiş, hem de işletmenin çevre düzenlemesi yapıldığından ve içerisine kamelyalar koyulduğundan aynı zamanda restoran olarak da hizmet verebilmektedir. Genellikle yayla turizm merkezlerinin ulaşım güzergâhında bulunan bu işletmeler yaz dönemlerinde maksimum doluluk oranlarına ulaşmaktadır. Bu işletmelere gelen müşterilere veya turistlere piknik yapma, yeme-içme ve dinlenme gibi konularda güzel hizmetler verilmektedir.

Fotoğraf 3.9. Dereli İlçesinde Bulunan Alabalık Yetiştirme Havuzundan Bir Görünüm.

Dereli İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2017 yılında ilçede toplam 17 işletme olduğu ve bu işletmelerde 150.000 adedi yavru alabalık olmak üzere 60.000 kg alabalık üretimi yapılmıştır.

Dereli ilçesi temiz su kaynakları açısından oldukça zengin bir sahadır. Bu nedene ilçe sınırlarında bulunan hemen hemen her akarsu içerisinde doğal olarak yetiştirme imkanı bulan Karadeniz Alası olarak nitelendirilen kırmızı benekli alabalıklar yaşamaktadır (Fotoğraf 3.10). Nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan kırmızı benekli alabalıklar için en büyük tehlikeyi ise bilinçsizce insanlar tarafından gerçekleştirilen yasak avlanmalar oluşturmaktadır. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan "Doğal Alabalık Üretilmesi ve Orman İçi Suların Balıklandırılması" projesi kapsamında Giresun Dereli ilçesi Tamdere köyünde dereye 10 bin adet kırmızı benekli yavru alabalık bırakılmıştır (URL-4).

Fotoğraf 3.10. Dereli ilçesi Bulunan Kırmızı Benekli Alabalıktan Bir Görünüm.

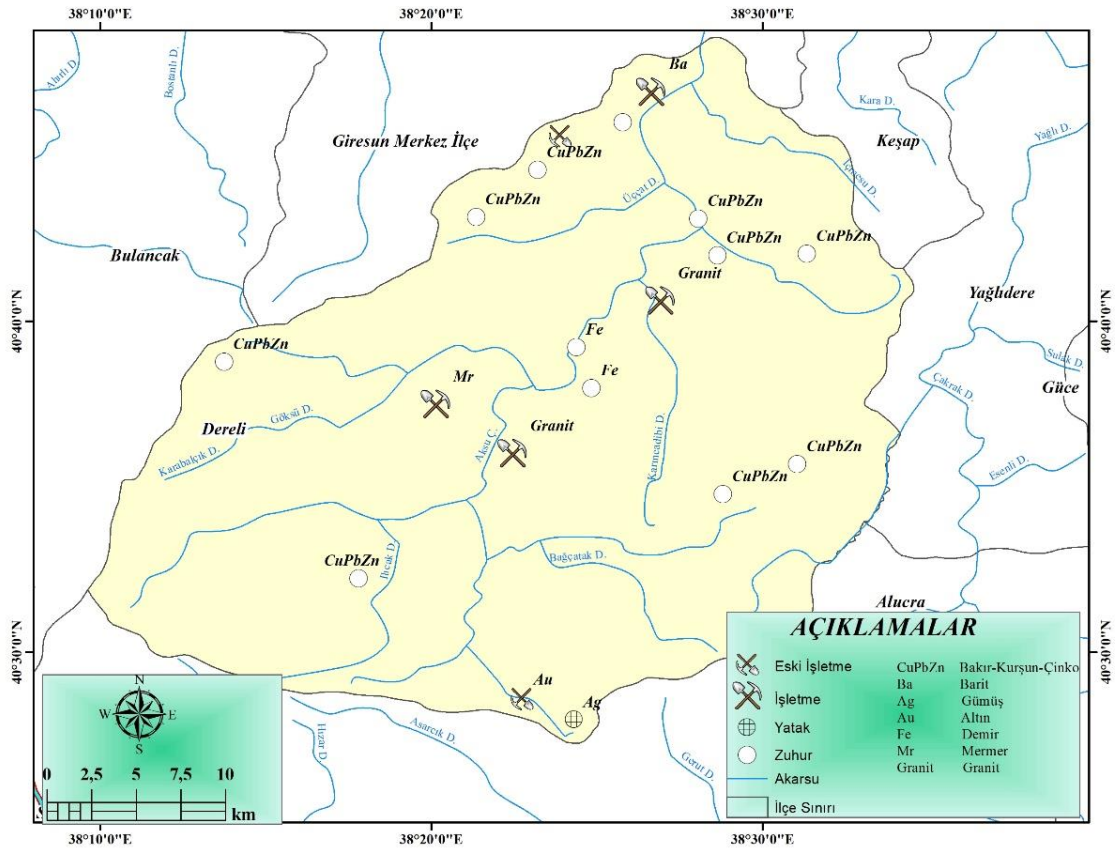
3.3. MADENCİLİK

Ülkemizin doğal zenginlik kaynakları (kendiliğinden oluşmuş ve işletildiğinde gelir getiren kaynaklar), ya ülke arazisinin üstünde, yani yüzeyde yer alırlar; ya da arazinin derinliklerinde yer alırlar (Doğanay ve Çavuş, 2013: 231). Doğu Karadeniz metalojenik provensinin orta kesiminde yer alan Giresun ili, metalik madenler açısından çok önemli bir potansiyele sahiptir (Şimşek, 1998: 38). Ayrıca Ordu ve Giresun yöresinin maden açısından zengin olduğu ve tarih öncesi çağlardan beri yörede maden işletmeciliği yapıldığı bilinmektedir (Saylan, 2009: 167). Özellikle bakır-kurşun-çinko yatakları açısından oldukça zengindir. Giresun iline bağlı birçok ilçenin sınırları içerisinde bakır-kurşun-çinko yatak ve zuhurlarına rastlamak mümkündür (URL-5).

Dereli ilçesinin doğal kaynaklar yönünden oldukça zengin olduğu konusuna her fırsatta değinilmiş olup, yeraltı kaynakları içerisinde ise barit, mermer yatakları ve kireç taşı gibi kaynakların önemli bir yeri olduğunu belirtmek gerekir (Akın, 1995: 369). Dereli ilçesinde yeraltı zenginliğine sahip yöreler; Çoban Kayası Çevresi ve Ahurlar Mevkileri, Üçat Deresi Mevkii, Bahçeli ve Meşeliyatak Köyleri Çevresi, Akkaya Köyü, Aytepesi ve Yavuzkema1 çevresidir (Harita 3.2). Buralarda ise kurşun, bakır, gümüş, çinko ve barit madenlerine rastlanılmaktadır (Tatar, 1991: 47-48). Barit amaçlı yapılan çalışmalarda Dereli-Toplaktepe sahasında % 98 BaSO₄ tenörlü 280.000 ton görünür rezerv saptanmış olup, yatak geçmiş yıllarda özel sektör tarafından işletilmiştir.

Bu yatak 1983 yılında PETMA A.Ş tarafından işletildiği dönemlerde rezervin büyük bir kısmı tüketilmiştir (Şimşek, 1998: 42). Bölge demir yatakları açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Bu maden daha çok Kurtulmuş-Dereli’de görülmektedir ve % 48 Fe ve % 10 SiO₂ tenörlü 360.000 ton görünür muhtemel rezerv bulunduğu tespit edilmiştir (URL-5). Dereli ilçesinde mermer ve mozaik yatakları da bol miktarda bulunur (Tatar, 1991: 48).

Dereli ilçesi yeraltı kaynakları açısından her ne kadar zengin olsa da, bu madenler daha çok yüksek kesimlerde yer aldığından madenlerin işletmeye açılması konusunda öncelikle ulaşım sorununun çözülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte ekonomik açıdan değerlendirecek olursak madencilik faaliyetinin yöreye kayda değer bir katkısı bulunmamaktadır.

Harita 3.2. Dereli İlçesi Maden Varlığı Haritası.

Kaynak: MTA verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.4. SANAYİ FAALİYETLERİ

Sanayi, hammadde ya da yarı işlenmiş maddelerin işlenerek mamul madde meydana getirmek için yapılan faaliyetler ve kullanılan araçlar olarak tanımlanabilir (Ünal, 2010: 1). Başka bir deyişle sanayi, hammaddelerin daha kullanılabilir ve daha değerli bir hale getirmek için tabi tutulduğu imalat safhalarıdır (Tümertekin, 1972: 125). Bu bağlamda kalkınma ve ekonomik gelişme öncelikli olarak sanayinin gelişmiş olmasına bağlıdır (Çavuş, 2015: 17). Bir bölge hangi ölçekte olursa olsun, sanayiye kendisine çekebilmek için çeşitli çekiciliklere sahip olması gerekir (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 400). Bu çekicilikler ise hammadde, enerji, sermaye, işgücü, ulaşım ve pazarlamadır (Karabağ ve Şahin, 2011: 276). Üretimde kullanılan yöntemler ve üretim süreci yönetimi her geçen gün değişime uğramaya devam etmektedir. Söz konusu değişim sadece üretim işlemleri ya da sanayiye değil, ülkelerin toplumsal demografik yapılarını, kültürlerini ve ekonomik durumlarını etkilemiş ve hatta ülkelerin haritalarının yeniden çizilmesine dahi neden olmuştur (Pamuk ve Soysal, 2018: 2). Ayrıca bölgelerarası dengesizliğin giderilmesi ve bulunduğu bölgeye uygun sanayiler yaratmada önemli fonksiyonları olan organize sanayi bölgeleri, il ekonomisinde önemli yere sahiptir (Güner, Yazıcı ve Doğanay, 2001: 178).

Dereli ilçesinin ekonomik yapısına bakıldığında tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı görülmektedir. Sanayi faaliyetlerine gelindiğinde ise hammadde yetersizliği, yatırım yapılacak sermaye eksikliği, ulaşım açısından Karadeniz sahil yolunun gerisinde kalışı, pazarlama sorunu gibi ana faktörlerin eksikliği yörede sanayi kuruluşu olmasını engellemiştir. Bu yüzden ilçe merkezi ve çevresinde devlet ya da özel sektöre ait herhangi bir sanayi kuruluşu yatırımı henüz bulunmamaktadır.

Sanayi faaliyetlerinin yapısı ve gelişme süreci; ev imalatı, atölye imalatı, fabrika imalatı veya modern sanayi olmak üzere üç ayrı aşamada değerlendirilmektedir (Ünal, 2010: 5). Bu bağlamda araştırma sahasında ev tipi ve atölye tipi sanayi faaliyetleri yoğun olarak görülmekte olup, modern sanayi kuruluşlarına rastlanmamaktadır.

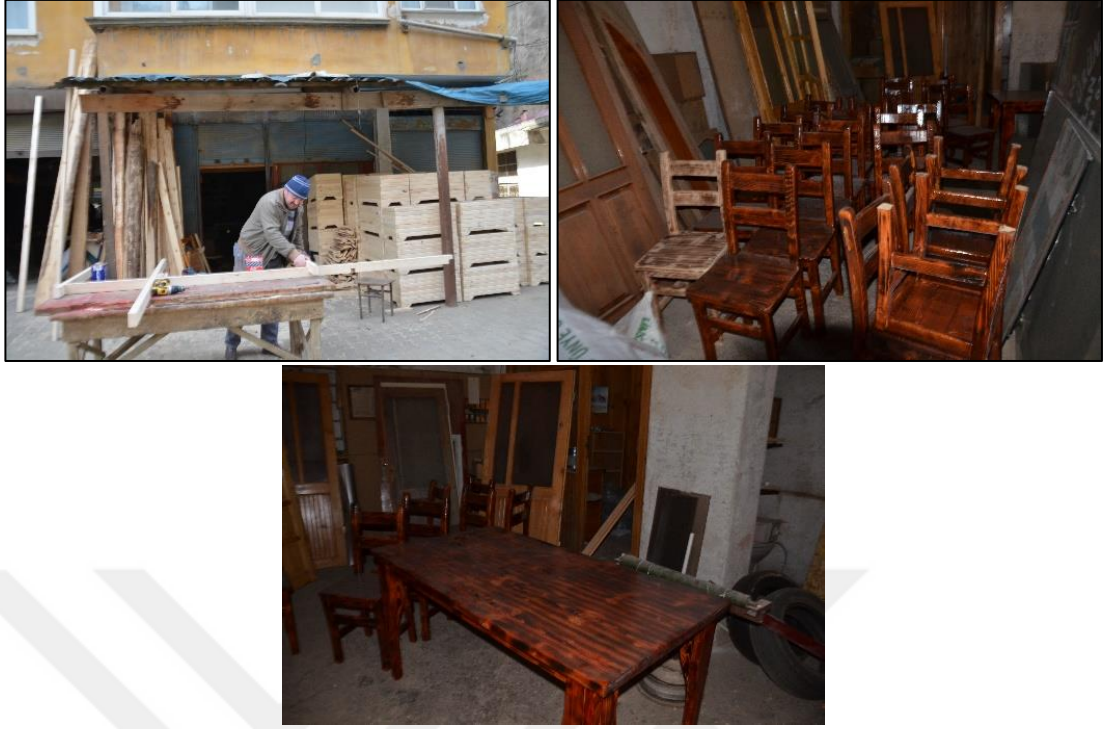
3.4.1. Ev Tipi Sanayi

Başlıca özelliği yerel maddelerin el işçiliğiyle evde üretilmesi ve üretilen maddelerin de yine evde tüketilmesidir (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 405). Sanayi faaliyetleri arasında tarihi en eskiye dayanan ev tipi sanayinin temelinde insanların daha çok evlerinin ihtiyacını karşılamak ve aile bütçesine küçük de olsa bir katkı sağlamak yatmaktadır. Yörenin toplumsal yapısına bakıldığında geçmişte geniş aile yapısı görülmekte ve kadınların üretime katkısı el işçiliği ile olmaktadır.

El işçiliği ile daha çok dantel, nakış işleri, kazak örgü daha eski zamanlarda ise kilim, halı dokuma ortaya çıkarılan ürünler arasındadır. Ayrıca çevreden rahatlıkla temin edilen fındık fidanlarından elde sepet örme faaliyetleri de yoğun olarak yapılmıştır. Zamanla teknolojik imkânların gelişmesiyle insanların kendi ihtiyaçları için yaptıkları ürünler yavaş yavaş yerel pazarlarda yer bulmaya ve oralardan satın alınmaya başlanmıştır.

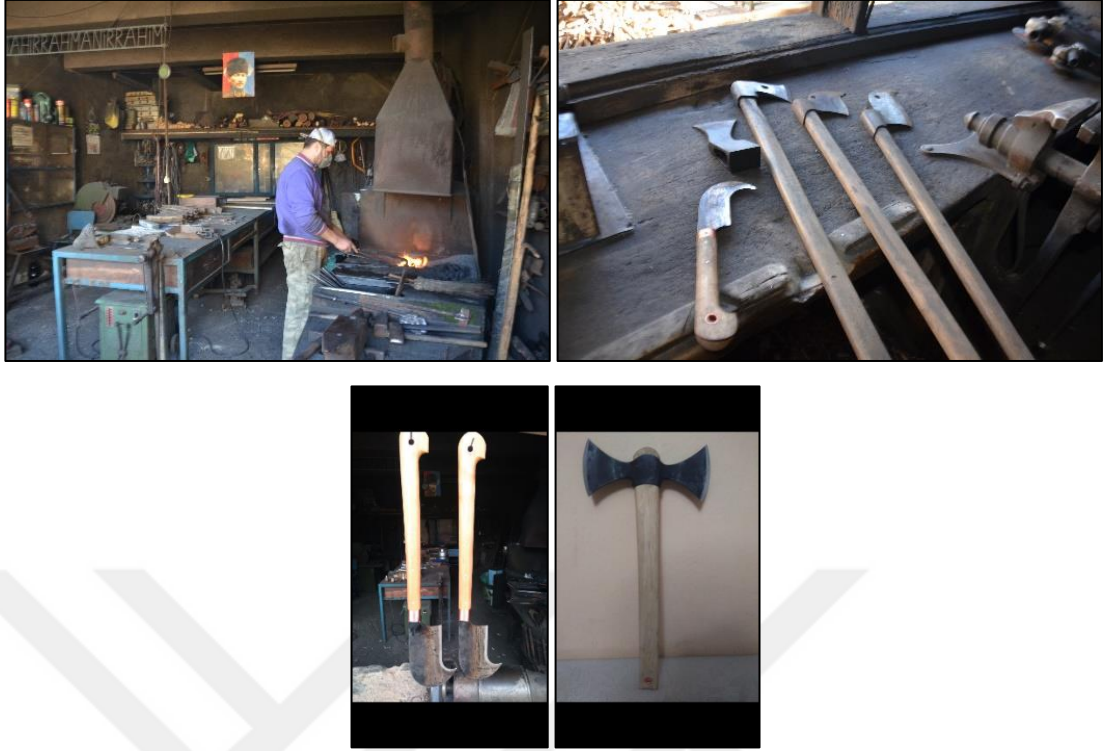
3.4.2. Atölye Tipi Sanayi

Atölye adı verilen binalarda usta işçilerinin toplanmasıyla ve ev tipi sanayinin gelişmesi ile ortaya çıkan bir imalat tipidir (Tümertekin, 1972: 134). Ailelerin ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra çevreninde ihtiyaçlarına cevap veren bir imalat şeklidir. Dereli ilçe merkezinde atölye tipi sanayi en fazla görülen üretim faaliyetidir. Orman bol olduğu için orman ürünlerine dayalı (marangozluk ve kerestecilik gibi) atölye tipi sanayi oldukça çoktur (Koday, 2003: 166). Daha çok ev yapı malzemesi (pencere, tavan, kapı vs.) olarak üretim yapan atölyelerde aynı zamanda mobilya, ahşap masa ve sandalye yapımı da gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 3.11).

Fotoğraf 3.11. Atölyede Yapılan Ahşap Masa ve Sandalyelerden Görünümler.

Dereli ilçe merkezinin içinde bulunduğu coğrafi şartlara bağlı olarak orman ve bahçe alanları geniş yer kaplamaktadır. Bu yüzden geçmişte daha çok faaliyet gösteren balta, keser, nacak, girebi ve kazma imalatı yapılan halk arasında “körük” olarak adlandırılan atölyeler bulunmaktadır. Fındık bahçelerinde dal kesmek veya budama yapmak için kullanılan balta çeşitlerinden girebi yörede önemini hala korumaktadır. Yörede gerçekleştirilen mülakat sonucunda artık bu tip atölyelerin yavaş yavaş kapandığı ve faaliyet gösteren sadece bir atölyenin kaldığı tespit edilmiştir (Fotoğraf 3.12).

Fotoğraf 3.12. Körüklerde Yapılan Ürünlerden Görünümler.

Dereli ilçe merkezinde mermercilik faaliyeti gösteren küçük atölyeler yer almaktadır. Bu atölyelerdeki yapılan mermer ürünleri arasında daha çok mezar taşı ve ev eşyaları (mutfak tezgâhı) yapımı yoğun bir şekilde gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 3.13).

Fotoğraf 3.13. Dereli İlçesinde Mermer İşleme Atölyesinden ve Mezar Taşlarından Görünümler.

3.4.3. Modern Tip Sanayi

Modern tip sanayi fabrikalarda sürdürülen ve modern sanayinin temelini oluşturan imalat şeklidir (Ünal, 2010: 6). Dereli ilçe merkezinde modern sanayi kuruluşlarını başlatacak ve geliştirecek olan hammadde ve sermaye genel olarak yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle tam anlamıyla bir modern sanayi tipinin varlığından söz etmek mümkün değildir.

Dereli ilçesinde modern sanayiye küçük çapta faaliyet gösteren çimento ve hazır beton işletmesi örnek olarak gösterilebilir (Fotoğraf 3.14). Ayrıca ilçe sınırları içerisinde belirli yerlerde taş ve kum ocakları bulunmaktadır.

Fotoğraf 3.14. Dereli Hazır Beton İşletmesinden Bir Görünüm.

3.5. TİCARET

Ticaret, çeşitli ürün, mal ve benzeri eşyaların alım ve satımı, alışveriş sonucu yararlanılan fiyat farkı, kar, tecim demektir (Özey, 2013: 2). Dereli ilçesinde ticaret konusun ele alındığında, yörenin kendi ihtiyaçlarını bile tam anlamıyla karşılayamadığı küçük çapta bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Giresun ilinin güneyinde iç kesimde yer almasına rağmen ilçe merkezinin iç bölgeye geçişi sağlayan Şebinkarahisar yolu üzerinde kurulması ticari açıdan yörenin nispeten canlı olmasına neden olmuştur. Ayrıca Kulakkaya, Bektaş ve Kümbet yaylarına giden yol güzergâhının da Dereli ilçe merkezinden geçmesi yaz aylarında binlerce turist ilçe merkezinde bazı ihtiyaçlarını gidermek için durmaları ticari canlılığı arttırmaktadır. Nitekim Kuşluhan Mahallesi'nin tarihine bakıldığında ismini zamanında orada kervan yolcularının konaklamasından aldığı görülmektedir (Tatar, 1991: 25).

Dereli ilçe merkezinde ticari faaliyet gösteren işyerlerinin büyük bir çoğunluğu ana cadde üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu iş yerlerinden özellikle gıda üzerine pazarlama yapan marketler, çevre köylerden gelen insanların günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin başında gelmektedir. İlçe merkezinin ticari hayatını canlandıran bir başka önemli nokta ise her perşembe günü kurulan yerel pazarlardır. Bu pazarlara merkezden ve çevre köylerden getirilen gıda, giyim, züccaciye ve özellikle yöresel ürünler pazarlanmakta olup, bu nedenle haftanın diğer günlerine nazaran perşembe günü ilçede büyük bir yoğunluk yaşanmaktadır.

Dereli ilçesinde sanayi kuruluşlarının olmamasından dolayı ticari faaliyetin büyük çoğunluğunu fındık meyvesi, tarımsal ve hayvansal ürünler oluşturmaktadır. Araştırma sahasındaki çoğu insanın geçim kaynağının temelini oluşturan fındık meyvesi yetiştiriciliği aynı zamanda ağustos-eylül aylarında fındık toplama zamanı çeşitli illerden de mevsimlik göç almaktadır. Yaz aylarında fındığın toplanması ve patosa vurulmasıyla birlikte fındık alım yerleri ile üreticiler arasında yaşanan ticari faaliyet yoğunluğu ise dikkate değer faaliyetler arasında gösterilebilir. Nitekim fındık alım ve satım dönemleri ticaretin bölgede canlanmasında önemli bir etkisi vardır.

3.6. ORMANCILIK

Dereli ilçesi Karadeniz iklimi etkisi altında olduğu için orman varlığı bakımından oldukça zengindir. Yıl içinde nispeten her mevsimin yağışlı geçmesi bitki örtüsü çeşitliliğini artırmıştır. Dereli ilçesindeki toplam 10.357,50 ha orman alanı da bu zenginliği önemli bir göstergesidir.

Yöre insanı ormanlardan ve orman ürünlerinden çok fazla yararlanmaktadır. Ormanlardan elde edilen ürünler yakacak ve inşaat malzemesi olarak kullanılmaktadır. Dereli ilçe merkezinde orman ürünlerine dayalı çok sayıda kereste ve marangoz atölyeleri faaliyet göstermektedir (Fotoğraf 3.15). Bir taraftan yerleşme ve tarım alanı kazanmak için ormanlar tahrip edilirken, diğer taraftan da yakacak ve kereste temin etme arzusu ormanların azalmasına yol açmaktadır (Kaya, 2016: 216). Bu yüzden kesilip veya tahrip olmuş ağaçların yerine Dereli Orman İşletme Şefliği tarafından fidan dikimi yapılmaktadır.

Dereli ilçesinde kesim dönemi gelmiş birçok ağaç orman işletme şefliğinde görevli memurlar tarafından mühürlenmekte, kesimi yapılmakta, işletmeye ait depolarda veya sahalarda istiflenmekte ve daha sonra ihale usulüyle satışı yapılarak bölgeden kamyonlarla başka illere transfer edilmektedir. Bu kapsamda Dereli Orman İşletme Şefliği'nden edinilen bilgilere göre ilçe genelinde 2018 yılı aralık ayında ladin, göknar, kızılğaç, kestane ve kayın ağaçlarından oluşan toplam 9.431 m³ ağaç türü ihale yoluyla dikili olarak satışa çıkartılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Giresun ilinin ve ilçelerinin ekonomisinde ormancılık faaliyeti önemli bir yere sahiptir.

Fotoğraf 3.15. Dereli İlçesinde Orman Ürünleri

3.7. ULAŞIM

Genel anlamıyla insan ya da eşyanın bir yerden başka bir yere taşınmasını ifade eden ulaşım faaliyeti, yeryüzündeki çeşitli yerler ve bölgeler arasında ilişkiler kurulmasında, ölçülebilmesinde ve de coğrafi görünümün şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır (Tümertekin, 1987: 1). Ülkelerin iktisadi, ticari ve sosyal faaliyetleri can damarı olarak vurgulanan yollara sıkı sıkıya bağlıdır (Şahin, 2013: 3). Buna göre ulaşım gibi çok az olaylar kültür alanının yapısında ve değişiminde devletlerin ve ulusların tarihleri ile sıkı bağlılık içinde olmuştur (Acar, 1984: 1).

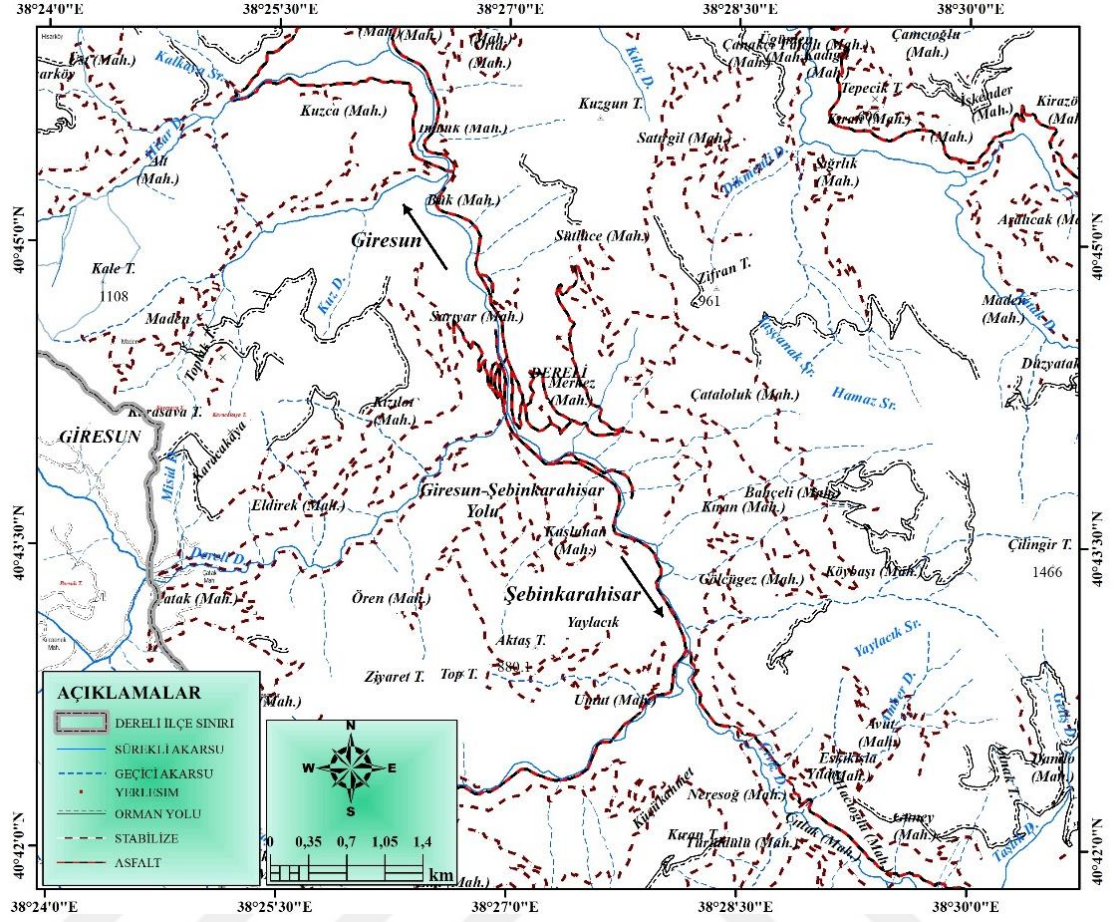
Dereli ilçe merkezi; Giresun-Şebinkarahisar (D-865) devlet karayolunun 32. km'sinde yer almaktadır. Araştırma sahası Karadeniz sahilinin güneyinde bulunan dağlık alana doğru gidildikçe büyük yüksekliklere erişen oldukça engebeli bir topoğrafyaya sahiptir (Koday, 2014: 250). Dereli'nin Karadeniz sahil yolunun güneyinde kalması ilçe için her ne kadar dezavantaj olsa da, Giresun ilini İç Anadolu'ya ve Doğu Anadolu'ya bağlayan yolun Dereli ilçesinden geçerek Şebinkarahisar

üzerinden devam ediyor olması bu durumu avantaja dönmüştür (Akın, 1995: 357). Nitekim bu güzergâh ile Gümüşhane, Bayburt, Sivas ve Erzincan illerine ulaşmak mümkündür.

Doğu Karadeniz Bölümü'nün ilk bakışta ekonomik gelişmeyi engelleyen (Koday, 1999: 487) en büyük sorunları arasında ulaşım ilk sıralarda yer almaktadır. Engebeli bir topoğrafyaya sahip olan Dereli ilçesinde hem yol standartlarını yükseltmek hem de mesafeyi kısaltmak için Giresun-Dereli arasında 5 tünel açılmış olup, aynı zamanda yapımı henüz tamamlanmamış viyadükler yapılmaya devam etmektedir (Fotoğraf 3.15). Ulaşım bir geliş bir gidiş olmak üzere 2 şeritli, genel olarak virajlı bir asfalt yoldan gerçekleştirilmektedir (Harita 3.3). Ayrıca Dereli ilçe yolu güzergâhı önemli turizm merkezlerine olan bağlantıyı sağlaması açısından da önemi oldukça fazladır. Özellikle son zamanlarda Kulakkaya, Bektaş, Kümbet yaylaları ve Kuzalan Tabiat Parkı'nın yoğun olarak tur ve bireysel turistleri çekiyor olması bu bölgedeki ulaşım yatırımlarının artmasına ve mevcut projelerin hızlandırılmasına olumlu bir etkisi olmuştur.

Fotoğraf 3.15. Dereli İlçesi Viyadük ve Tünellerden Görünümler.

Harita 3.3. Dereli İlçesi Ulaşım Karayolu Haritası.

Dereli ilçesinde motorlu araç türü ve sayıları kayıt altına alınmamaktadır. Ancak yapılan gözlemlerde saha da araç trafiğinin gün geçtikçe artmakta olduğu görülmektedir.

Giresun ili, hava yolu ulaşımı konusunda ki eksikliğini 2011 yılında yapımına başlanan ve deniz üzerine taş dolguyla inşa edilen OR-Gİ havaalanının 22 Mayıs 2015 yılında faaliyete geçmesiyle birlikte gidermiş olmuştur. OR-Gİ havaalanının açılmasıyla ulaşım alanında büyük bir ilerleme yaşanmıştır. Daha önceleri Giresun iline gelen veya başka bir ile gidecek olan yolcular Trabzon havaalanını yoğun olarak kullanmak zorunda kalırken, günümüzde yeni yapılan havaalanını kullanmaktadır. Bu ulaşım projesinin hayata geçmesiyle Giresun ili hem yöre insanı, hem de bölgeyi ziyaret etmek isteyen turistlerin kolaylıkla erişim sağlayacağı bir il konumuna gelmiştir.

3.8. TURİZM

Turizm, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif karşılaşmalar yapma, temsil veya konser verme, bilgi ve görgüsünü arttırma gibi amaçlarla; ya da, sadece zevk için (duygusal amaçlarla) yapılan gezi (seyahate çıkma) demektir (Doğanay ve Zaman, 2013: 1). İnsanların dinlenme ve eğlenme gibi amaçlarla geçici seyahatleri, en az bir gece konaklamaları, turizm işletmelerinin mal ve hizmetlerini satın almalarıyla ilgili olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Hazar, 2003: 12). Turizmin en kısa tanımı ise zevk için yapılar gezilerdir (Doğanay. 2001: 11). Turizm faaliyetleri içinde tam tanımı yapılmamış olsa da rekreasyon temel turizm kavramlarından birini oluşturmaktadır (Özgüç, 2007: 3). Rekreasyon genellikle boş zamanlarda gerçekleştirilen her türlü faaliyeti içine almaktadır. Ayrıca turizm rekreasyonun önemli bir uygulama alanıdır (Kement, 2014: 87). Rekreasyonun kendisi kavram olarak turizmi tamamen içine alan bir yapıdadır (Ardahan, 2016: 189).

Turizmin gelişmesinde boş zamanın artması, teknolojik gelişmeler, kentleşme, nüfus artışı, insan ömrünün uzaması, ücretli tatil, sosyal güvenlik ve seyahat özgürlük gibi birçok faktör etkili olmuştur (Kozak ve diğ., 2012: 31). Aynı zamanda ekonomik imkânın artması, ulaşım olanakları ve en önemlisi insanlarda oluşan yeni yerler görme isteği turizmin son zamanlarda çok hızlı gelişip yayılmasında etkili olmuştur.

Turizm sektörünün sahip olduğu birçok fonksiyonu içinde ekonomik fonksiyonları gün geçtikçe önemini artırırken, bu olgu, turizmin dünyada en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerin başında yer almasına neden olmaktadır (Akova, 1998: 59). Turizm bölgeler arasında oluşan ekonomik dengesizliğin giderilmesi için adeta kurtarıcı bir rol oynamaktadır. Çeşitli sektörlerde gelişme sağlayamayan ülkelerde, şehirlerde ve kırsal yerleşmelerde turizm bacasız sanayi rolü üstlenmektedir.

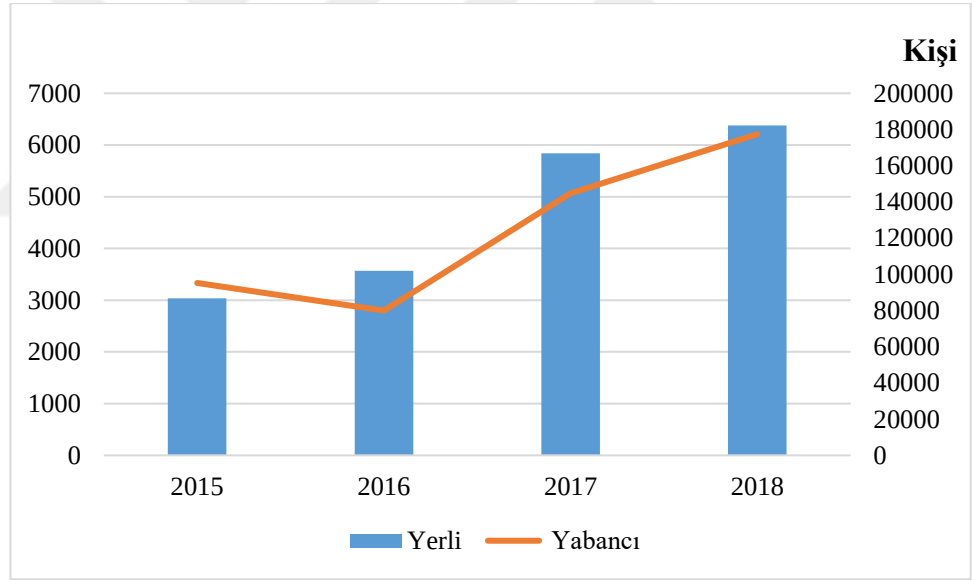
Dünya’da uzun zamandır en hızlı büyüyen ve getirisi en yüksek olan sektörler arasında turizm ilk sıralarda yer almaktadır. Turizm sektöründe kaynak o alanda ya doğal olarak yer almakta ya da insan eseri olarak oluşturulmaktadır. Turizm sektörü için bu denli yatırımların yapılmasının nedenleri arasında bölgeler hatta iller arasında oluşan ekonomik dengesizliği büyük oranda kapatma yetisine sahip olmasıdır. Mesela sanayi ve hizmet alanında yetersiz olan bir saha sahip olduğu doğal zenginlikler ile bir turizm merkezine dönüşebilmektedir.

Giresun ili 2018 yılı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinde yerli ve yabancı turistlerin geliş sayılarıyla ilgili kayıt atına alınan resmi istatistikler incelendiğinde, 6.210 kişisi yabancı ve 182.313 kişisi yerli turist olmak üzere toplam 188.523 kişinin ili ziyaret ettiği görülmektedir (Tablo 3.18). 2015-2018 yılları arasında Giresun ili yerli ve yabancı turist sayısı göstergeleri incelendiğinde turist çekme potansiyelinin her geçen yıl arttığı görülmektedir (Şekil 3.10).

Tablo 3.18. Giresun İli Yerli ve Yabancı Konaklama ve Ziyaretçi Sayıları.

Yıllar	Geliş Sayısı		Konaklama Sayısı	
	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli
2015	3.330	86.828	5.296	119.166
2016	2.798	101.945	4.821	151.299
2017	5.069	166.844	10.029	234.058
2018	6.210	182.313	10.499	258.328

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinden faydalanılmıştır.

Şekil 3.10. Giresun İli Yerli ve Yabancı Turist Sayısı (2018).

3.8.1. Doğa Turizm Çeşitleri ve Rekreasyon Alanları

3.8.1.1. Yayla Turizmi

Turizm literatüründe ki “yeşil turizm” şekillerinden birini de yayla turizmi oluşturmaktadır (Zaman, 2007: 363). Yayla turizmi jeomorfolojide yüksek düzlükleri ifade eden yaylaların turizm amaçlı kullanımıyla ortaya çıkmıştır (Doğaner, 2001: 203).

Yaylalar günümüzde hızlı bir şekilde turizm noktalarına dönüştürülmektedir. Ancak geçmiş yıllarda yaylaların asıl kullanım amacı bu günden çok farklıydı. İnsanlar yaylaları yaz aylarında hayvanlarını otlatmak ve tarımsal ürünler elde etmek için ikinci bir yerleşim alanı olarak kullanmaktaydılar. Zamanla insanlar şehirlerdeki monotonlaşan aktiviteler yerine yeşil alanın ve oksijenin bol olduğu yaylalara yönelmişlerdir.

Araştırma sahasının coğrafi özellikleri dikkate alındığında turizm amaçlı değerlendirilebilecek birçok yaylanın varlığından söz etmek mümkündür. Dereli ilçesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm merkezi ilan edilen Kümbet, Bektaş ve Kulakkaya yaylaları hem iklimi hem bitki örtüsü hem de kendine özgü yapılarıyla turist çekme potansiyeli en yüksek yaylalar arasındadır (Tablo 3.19).

Tablo 3.19. Dereli İlçesi Turizm Merkezi İlan Edilen Alanlar.

Yayla	Hektar	İlan Tarihi
Bektaş Yaylası Turizm Merkezi	1100	20.05.1991 gün ve 20876 sayılı Resmi Gazete’de 07.02.1991 tarihli 1514 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
Kümbet Yaylası Turizm Merkezi	825	05.03.1990 gün ve 204522 sayılı Resmi Gazete’de 18.01.1990 tarihli 70 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
Kulakkaya Yaylası Turizm Merkezi	610	20.09.1991 gün ve 20997 sayılı Resmi Gazete’de 13.08.1991 tarihli 2137sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Dereli ilçesi Kümbet ve Bektaş yaylalarında her yıl temmuz ve ağustos aylarında geleneksel olarak gerçekleştirilen yayla şenlikleri düzenlenmektedir. Bu şenlikler içerisinde çok çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Öncelikle bir gün önceden festival ateşi yakılıp şenliğe gelen insanlar bu ateşin etrafında toplanılmaktadır. Şenliklerde turizm merkezine gelen sanatçılar sahne almakta ve çok çeşitli yarışmalar gerçekleştirilmektedir. Bektaş yaylasında düzenlenen şenlikte “Yayla Ağası” seçilmektedir. Özellikle Dereli ilçesi ve Giresun ilinden yoğun katılımlı geçen bu şenliklerde yerel pazarlar kurularak genel ve yöresel ürünler satılmaktadır.

Dereli ilçesinde yaz turizmine alternatif olarak kış turizmini de canlandırmak için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve kış

turizminin canlandırılmasına dönük aktivitelerden en önemlisi; ilki, 2015 yılı şubat ayında organize edilen Kulakkaya Kar Festivali ve Off Road oyunlarıdır (Sezer, 2015: 109). Festival günü gelen insanlara yol boyunca kurulan yemek stantlarında yöresel pancar çorbası, mısır ekmeği ve haşlanmış patates ikram edilmektedir. Dereli ilçesinde ekonomik açıdan turizmin en büyük katkısı özellikle yaz aylarında gününbirlik veya birkaç günlük turlarla gelen turistlerdir. Bu turistler yöredeki pansiyon veya otellerde konaklamakta, alandaki restoranlarda yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamakta ve doğal çevrede trekking yapmaktadırlar. Bu kapsamda yaylalarda gelen turistlerin konaklayabilmesi için birçok otel ve pansiyonun yanında çok sayıda restoran yapılmıştır (Tablo 3.19).

Tablo 3.19. Dereli İlçesi Yaylalarda Bulunan Özel İdare Belgeli Tesisler

İlçe	Bölge	Tesis Adı	Bungalov Ev	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Dereli	Kümbet	Koçkayası Birun Tesisleri	-	33	80
Dereli	Kümbet	Koçkayası Birun Tesisleri	17	-	56
Dereli	Kümbet	Kümbet Zirve Otel	-	22	48
Dereli	Kümbet	Mert Turistik Pansiyon	-	11	24
Dereli	Kümbet	Kümbet Chalet Pansiyon	-	12	24
Dereli	Kümbet	Dorukhan Kümbet Evleri	9	-	33
Dereli	Bektaş	Bektaş Otel	-	8	20
Dereli	Kulakkaya	Zifin Otel	-	28	56
Dereli	Kulakkaya	Kulakkaya Otel	-	10	20
Dereli	Süllü	Homostey Süllü Dağ Evi	-	6	18

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.8.1.2. Akarsu Turizmi

Yörede turizmi çeşitlendirmek ve alternatif faaliyetler geliştirmek için Dereli ilçesinin ortasından geçen Aksu Deresi de turizme entegre edilmeye çalışılmaktadır. Öncelikle son iki senedir Uzundere civarından girip İkisü'ya kadar gruplar halinde suyun içinde yürünmektedir. Daha çok ağustos-eylül gibi suyun çok fazla kabarık olmadığı dönemlerde bu etkinlik denenmiştir.

Fotoğraf 3.17. Aksu Deresi'nde Gerçekleştirilen Trekking Faaliyetinden Bir Görünüm (Foto: Zekeriya Karakayalı).

Akarsu turizmi içerisinde ilk akla gelen kano ve rafting gibi faaliyetler yöredeki akarsuların debilerinin düşük olması sebebiyle yapılması mümkün değildir. Bu durum üzerinde hiç kuşkusuz HES'lerin büyük bir etkisi vardır. Bunun dışında turistik açıdan önemli bir diğer hidrografik kaynak ise göllerdir. Göl turizmi araştırma sahasının güneyinde bulunan Karagöl Dağları'ndaki sirk gölleri ile Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı içerisinde yer alan Aksu Deresi üzerinde yaklaşık 5 m'lik bir çağlayanın oluşturduğu dev kazanının suyla dolu olması ve termal kaynaklar nedeniyle suyun mavi renkte görünmesinden dolayı Mavigöl olarak adlandırılan su kaynaklarında gerçekleştirilebilir. Nitekim Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı'nı ziyaret eden turist ve yöre insanının en fazla ilgi gösterdikleri turizm çekiciliği arasında Mavigöl ayrı bir öneme sahiptir (Koday, Kaymaz ve Kaya, 2018: 9-10).

3.8.1.3. Rekreasyon Alanları

Zamanın iyi planlanarak kullanılması ile ortaya çıkacak boş zaman ve boş zamanda tercih edilecek aktivitelerin rekreasyon olarak yaşama geçirilme süreci, iç içe geçmiş zincirin halkaları gibidir (Karaküçük ve Akgül, 2016: 5). İnsanlar özellikle yaz aylarında tercih ettiği rekreasyon alanlarında dinlenme ve eğlenme gibi çeşitli aktiviteler gerçekleştirmektedir. Dereli ilçe merkezi ve çevresi doğal güzellikleriyle ön plana çıkmasına rağmen halkın zaman geçirebileceği yakın çevrede yer alan bir mesire alanı bulunmamaktadır. Ancak ilçe merkezinde Aksu Deresi boyunca kurulan kamelyalar da, bir spor kompleksi (halı saha) ve çarşıdaki birkaç kafe ile pastanede boş zamanlarını değerlendirebilmektedirler (Fotoğraf 3.18). Doğa ile iç içe zaman geçirmek isteyen yöre

halkı ise muhteşem bir doğaya sahip olan Kümbet yaylasında yer alan Aymaç Mesiresi alanı, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı ile Salon Çayırı mesire alanında günübirlik aktiviteler yapmaktadırlar.

Fotoğraf 3.18. Aksu Deresi Boyunca Kurulan Kamelyalardan Bir Görünüm.

3.8.2. Dereli İlçesinin Turizm Amaçlı Kullanılabilecek Sosyo-Kültürel ve Tarihi Alanları

Kültür turizmi, insanların yeni bilgi, deneyim kazanarak kültür seviyesini artırmak ve kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla kültürel mekânları görmek ve kültürel olaylara katılmak için yer değiştirmesidir (Doğaner, 2013: 13). Önceden tatil için gidilecek yerler arasında deniz-kum ve güneş üçlüsünün olduğu iller ön plandaydı. Ancak son zamanlarda değişen yaşam standartlarının yanında insanların ilgileri de değişmiş olup, bunun neticesinde daha çok heyecan uyandıran tarihi alanlara doğru bir yönelim başlamıştır.

Dereli ilçesinin kıyıdan içerde yer alması kıyı turizmini engellemiştir. Ancak yine geçmişten günümüze kadar ulaşmış olan tarihi kültür varlıkları turist çekmekte başarılı olmuştur. Dereli ilçesinde yer alan Kuşluhan Kalesi, Meryemana Manastırı ve kemer köprüler tarihi zenginlikler arasında önemli bir yere sahiptir.

3.8.2.1. Manastırlar

Dereli ilçesi Hisar köyünde bulunan Meryemana Kilisesi, gizli ayinlerin yapıldığı ilk tapınak yerlerinden birisidir (Akın, 1995: 365). Fener Rum Patrikhanesine bağlı olan Meryemana Kilisesi, o dönemlerde yapılan her kilise birisine adandığı için bu kilise de Meryemana'ya adanmıştır. Yamaçları çok dik bir kayanın üstüne inşa edilmiş olan

kilise; okul binası, 4 derslik, öğrenci yurdu, öğretmen odası, mutfak, yemek odasından ve papaz evinden oluşmaktadır (URL-6). Kiliseye eğitim görmek için sadece üstün başarılı öğrenciler kabul edilmiştir. Geçmişte güvenlik açısından kiliseye tek bir noktadan giriş yapılmakta olup, diğer güzergahlardan giriş yapılamamaktaymış. Manastırın, Maçka'daki Meryemana Manastırı'ndan sonra en büyük yapı olduğu söylenmektedir (Akın, 1995: 375). Ancak günümüzde çoğu duvarları tahrip olmuş olup, kayanın üzerinde yükselen ikinci bir kaya üzerine yapılan saat ve çan bulunan kuleden hiçbir kalıntı kalmamıştır (Tatar, 1991: 52). Kilise çevresine zamanında kurşun borular ile su getirilip çeşmeler yapılmıştır. Ancak günümüze gelene kadar bu borular sökülüp çalınmıştır (Fotoğraf 3.19).

Fotoğraf 3.19. Meryemana Kilisesi'nden Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).

Bu tarihi yapıyı çeşitli dönemlerde Rumlar dedelerinin kaldıkları yerleri görmek için ziyaret etmektedirler. Dereli ilçesi için önemli bir turizm potansiyeline sahip olan manastır henüz hak ettiği önemi görememektedir. Meryemana Kilisesi'nin çevresine ise ibadet etmek veya tapınmak amacıyla başka bir yerden getirildiği düşünülen kelt adında taş sütunlar dikilmiştir (Fotoğraf 3.20).

Fotoğraf 3.20. Kelt Olarak Anılan Sütunlarından Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).

3.8.2.2. Kaleler

Kuşluhan Kalesi: Dereli ilçe merkezi sınırları içerisinde Kuşluhan mahallesinde yer almaktadır. Dereli ilçe merkezine 3 km uzaklıkta yer alan kalenin ne zaman yapıldığı bilinmemekte olup, ancak taş işçiliğinden dolayı Bizans dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir (Fotoğraf 3.21). Aynı zamanda Cenevizliler tarafından da kervanların dinlenme yeri olarak kullanılmıştır (Tatar, 1991: 52). Aksu Deresi'nden kaleye yer altından bir merdiven olduğu ve su taşımak amacıyla yapıldığı tahmin edilmektedir (URL-7).

Fotoğraf 3.21. Kuşluhan Kalesi'nden Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).

Kuşluhan Kalesi'nin alt kesiminde küçük bir oyuk olup, Dereli Devlet Hastanesi'nin yanından görülebilmektedir (Fotoğraf 3.22). Dereli ilçe merkezinde bulunan Kuşluhan Kalesi ve çevresi turizm açısından yapılacak olan restorasyon ve yol ile cazibe merkezi haline dönüştürülebilir. Ayrıca kalenin çevresinde uygun bir yerde yapılacak yatırımlar ile bu sahaya seyir terası yapılabilir.

Fotoğraf 3.22. Kuşluhan Kalesi ve Oyuktan Bir Görünüm.

3.8.2.3. Köprüler

Dereli ilçe merkezinde Aksu çayı üzerinde kurulan tarihi taş köprü XVIII. yy.'da Osmanlı Devleti tarafından yapılmıştır. Tek gözlü kemer köprünün yapım tarihi ise 1883 yılı olarak tespit edilmiştir (Aktaran: Fatsa, 2015: 42). Malzeme bakımından kemer açıklığında ince yönü andezit; tempan duvarlarında moloz, korkularda kesme taş kullanılmıştır. Köprü, yuvarlak kemerli ve tek gözlüdür. Kemer gözü yayvandır (URL-8). Günümüzde tahrip olan yerleri onarılarak taşıt trafiğine kapatılmış olup, yaya ulaşımı olarak aktif bir şekilde kullanılmaktadır (Fotoğraf 3.23).

Fotoğraf 3.23. Tarihi Dereli Taş Kemer Köprüsü'nden Görünümler.

Dereli ilçe sınırları içerisinde yer alan bir diğer köprü ise Kuzca Mahallesi'nde ki kemer köprüdür. Kuzca Köprüsü'nün diğer köprülerden farkı sahada bulunan doğal taşlardan yapılmış olmasıdır (Fotoğraf 3.24).

Fotoğraf 3.24. Tarihi KuzcaTaş Köprüsü'nden Görünümler (Foto: Zekeriya Karakayalı).

Tarihi taş kemer köprüleri bakımından Dereli ilçesi genel anlamda çok zengindir. Bahçeli Mahallesi sınırları içerisinde küçüğe olsa bir adet taş köprü bulunmaktadır (Fotoğraf 3.25).

Fotoğraf 3.25. Bahçeli Mahallesi’ndeki Taş Köprüden Bir Görünüm (Foto: Zekeriya Karakayalı)

Dereli ilçesindeki tarihi yapılar kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Bu tarihi yapılardan su yapılarının tamamı köprüdür. Dereli ilçesinde tescil kaydı bulunmayan çok sayıda su yapısı (köprü) yer almaktadır. Taş Köprü, Çifteler Köprüsü, Pınarlar Köprüsü, Süllü Köprüleri ve Tamdere Köprüsü Dereli ilçesinde tescil edilmiş köprülerdir (URL-8).

3.8.2.4. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, dünyanın en eski turizm türlerinden birisidir (Hacıoğlu ve Tekin, 2014: 49). Turizm farklı kültürlerden, farklı inanıştan insanların bir arada olmalarını gerektiren bir olgudur (O. Kiliç ve U. Kiliç, 2014: 232). Türk kültürü için dini yapıların önemi oldukça fazladır. Dereli ilçesi geçmiş zamanlarda farklı inançlara ev sahipliği yapmış ve günümüze birçok tarihi yapı kalmıştır. Bunlar arasında Meryemana Manastırı, Hacı Mustafa Türbesi ve Mezarlığı, Yavuzkema1 Kilisesi ve İçmesuyu Köyü Camisi tescilli yapılar arasındadır. Hacı Mustafa Türbes’ine yöre halkı yoğun ilgi göstermekte olup, buraya giderek dua etmekte ve dilekler dilemektedirler. Ayrıca kilise ve manastırlara özellikle Rumlar belirli zamanlarda çeşitli ziyaretler gerçekleştirmektedirler.

3.8.2.5. Gastronomi Turizmi

Gastronomi, “iyi yiyecekleri pişirme ve yeme bilimi ve sanatı” olarak ifade edilmektedir (Bağiran Özşeker, 2016: 4). İnsanlar bundan yakın geçmişe kadar bulundukları yerlerden başka bir yere daha çok gezme ve görme amacıyla tatile

çıkiyorlardı. Ancak son zamanlarda insanlar yemek kültürü zengin olan ve yöresel yemekleri ile adını duyuran bölgelere sırf yöresel yemeklerden tatmak için gitmeye başlamışlardır.

Dereli ilçesinde lezzeti ile adını duyurmuş birçok yöresel lezzetler bulunmaktadır. Başlıca yemek türleri arasında Madımak, Pancar Diblesi, Fasulye Diblesi, Mendek Diblesi, Fırın Kuru Fasulyesi, Mantar Kavurması, Yarmalı Pancar Sarması ve Pancar Döşemesi yer almaktadır. Karadeniz mutfağının vazgeçilmezi balık türlerinden yapılan yemekler ve çeşitli turşu türleri de büyük önem arz etmektedir. Özellikle yörede yoğun olarak yetiştirilen karalahana ve fasulyeden bin bir çeşit yemekler yapılmaktadır. Ayrıca doğada kendiliğinden yetişen çok çeşitli mantar türlerinin de yöresel yemekler arasında ayrı bir yeri vardır (Tablo 3.20).

Tablo 3.20. Dereli İlçesi'nin Yöresel Yemek Türleri.

Sebzeli Yemekler Madımak Haşlanmış Patlıcan Kızartması Taze Bezelye Kayganası Gelecoş Pancar Diblesi Fasulye Diblesi Galdirik Kavurması Mendek Diblesi Fırın Kuru Fasulyesi Mantar Kavurması Yarmalı Pancar Sarması Etli Pancar Sarması Pancar Döşemesi	Balık Yemekleri Hamsi Kızartma Hamsi Pilavı Hamsi Buğulama Mezgit Tava Palamut Buğulama Alabalık Kızartma	Turşular ve Kavurmalar Fasulye Turşusu Pezik Sapı Turşusu Pezik (Pazı) Kökü Turşusu Yeşil Domates (Misir) Turşusu Beyaz Lahana Turşusu Mantar Tuzlusu Taflan Turşusu Kavurması Kiraz Turşusu Kavurması Galdirik Kavurması
Çorbalar Pancar Çorbası Mısır Çorbası Kabak Çorbası Isırgan Çorbası Mendek Çorbası	Hamur İşleri Su Böreği Kuru Yufka Böreği Erişte Siron Giresun Pastası Giresun Simiti Pide Yağlaş	Reçeller ve Pekmezler İncir Reçeli Ayva Reçeli Erik Reçeli Kuşburnu Reçeli Kiraz ve Vişne Reçeli Çilek Reçeli Armut Pekmezi Elma Pekmezi
Tatlılar Sütü Kabak Tatlısı Un Helvası Tel Kadayıf	Ekmeç Çeşitleri Mısır Unu Ekmeği Golit Ekmeği Saç Ekmeği	

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dereli ilçe merkezinin coğrafi açıdan ele alınan ve doğal, beşeri ve ekonomik çevre özellikleri hakkında yapılan araştırma ile incelemeler neticesinde genel olarak alandaki sosyo-ekonomik ve kültürel yapının doğal ortam ile olan etkileşime göre şekillendiği görülmektedir. Araştırma sahasını oluşturan Dereli ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde bulunan Giresun ili sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe merkezi dağlık ve engebeli bir yapıya sahip olup, Kuzey Anadolu Dağları serisinin bir parçasını oluşturan Giresun Dağları arasından geçen Aksu Deresi Vadisi'ni takiben kabaca vadinin iki yamacı boyunca kuzey-güneydoğu yönünde kurulmuştur. İlçe idari yönetim olarak bağlı olduğu Giresun il merkezinin güneyinde Giresun-Şebinkarahisar yolunun 32'inci km'sinde yer almaktadır.

Dereli ilçesinin fiziki yapısı itibariyle yükseltileri değişiklik göstermekle birlikte 1927 m ile 3107 m arasında değişen dağlık ve tepelik alanlarla kaplıdır. Araştırma sahasının çevresinde yer alan yükseklikler yaklaşık 2000 m'nin üzerindedir ve bu da bizlere araştırma sahasının jeomorfolojisi hakkında daha gerçekçi bir fikir vermektedir. Bu nedenle çalışma sahasında bulunan dağlar, tepeler, vadiler, sırtlar ve yamaçlar sahadaki hâkim jeomorfolojik birimleri oluşturmaktadır. İlçenin güneyinde daha yüksek kesimlerinde ise buzul aşındırma ve biriktirme şekilleri ile sirk göllerine rastlanmaktadır.

Araştırma sahası jeolojik açıdan ise Paleosen-Eosen (Granitoyit), Üst Kretase (Ayrılmamış Andezit ve Proklastikler, Dasit, Riyolit ve Riyodasit ile Volkanitler ve Sedimanter Kayaçlar), Alt-Orta Jura (Volkanitler ve Sedimanter Kayaçlar), Paleozoyik (Ayrılmamış Şist, Mermer ve Kuvars) Orta-Üst Eosen (Volkanitler ve Sedimanter Kayaçlar) yaşlı kayaçların yoğun olarak görüldüğü bir alandır. Bu bakımdan saha jeolojik açıdan da zengin bir çeşitlilik göstermektedir.

Araştırma sahasının jeolojik ve jeomorfolojik yapısına bağlı olarak yükseltisi kadar eğim değerlerinin de oldukça fazla olduğunu görmekteyiz. Çünkü Dereli ve çevresi jeomorfolojik açıdan dağ, tepe ve sırtların yoğun olarak görüldüğü, düz arazilerin nispeten çok az olduğu bir vadiye kurulmuş yerleşmedir. Dereli ilçesinde toplam arazinin 277, 6 km²'lik kısmı % 33'lük eğim değerine sahiptir. Bu alanlar sarp,

dik ve çok dik olan tarım ve yerleşmeye uygun olmayan alanları oluşturmaktadır. Düzlük alanlar ise toplam arazinin % 19 gibi az bir bölümünü kaplamaktadır.

Çalışma sahasının her mevsimin yağışlı geçmesi akarsu ağının oldukça gelişmesine imkân vermiştir. Karagöl Dağı'nın tepelerinden kaynağını alan birçok irili ufaklı derenin birleşmesiyle Aksu Deresi oluşmuştur. Toplam uzunluğu 60 km olan Aksu Deresi'nin 45 km'si Dereli sınırları içerisinde kalarak Merkez ilçenin kuzeyinden Karadeniz'e dökülmektedir. Yıl boyunca derenin akım ve hızının yüksek olması üzerinde birçok nehir tipi "HES" in yapılmasına olanak vermiştir. Ayrıca Dereli ilçesinde görülen iklim ve jeolojik yapıya bağlı olarak kahverengi orman, kırmızı-sarı podzolik, gri kahverengi podzolik ve alüvyon topraklar hâkim toprak türlerini oluşturmaktadır.

İlçe ve çevresi daha çok nemli-ılıman iklim özelliğinin etkisi altında kalmasından ötürü bitki örtüsü çeşitliliği açısından oldukça zengindir. Dereli ilçesinde 25 adedi ağaç türü, 33 adedi çalı türü, 21 adedi statülü otsu bitki türü ve 46 adedi endemik otsu bitkilerden oluşmak üzere zengin bir bitki örtüsü varlığı saptanmıştır. İğne yapraklı ve geniş yapraklı ağaç türlerinin yanı sıra zengin bir ormanaltı florasına sahiptir. Orman örtüsünün tahrip edilmesiyle açılan tarım alanlarında özellikle de ilçenin kurulmuş olduğu vadinin iki yamacından itibaren fındık bahçeleri yoğun olarak görülür. Bu bağlamda orman varlığını yakacak odun temini, tarla-bahçe arazisi ve yerleşim alanı açma gibi faktörler tehdit etmektedir. Bu kapsamda Dereli ilçesinin arazi varlığı değerlerinin % 30'nu tarım alanları, % 30'nu orman-koruluk alanları, % 29'nu çayır-mera alanları ve geriye kalan % 11'ini de diğer alanları kapsayan araziler oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında temel ekonomik faaliyet tarımdır. Tarım alanları genellikle küçük parsellerden oluşmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında sahanın dağlık ve engebeli yapıda olması başlı başına önemli bir rol oynamıştır. Araştırma sahası iklim özellikleri bakımından tarımsal faaliyetlere uygun olmasına rağmen arazi yapısının engebeli olması makinalı tarımı kısıtlamıştır. Genellikle yöre insanı evlerinin yanındaki bahçelerde yetiştirilen domates, salata, kabak, biber, patlıcan, pırasa, karalâhana, soğan ve fasulye gibi sebzeler yetiştirmektedir. Bu ürünler ise daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Genellikle tarım arazilerinin ve evlerin kenarlarında sınır görevi

görmesi için dikilen elma, armut, erik, incir, kiraz, ceviz ve fındık gibi meyve ağaçları da fındık dışında temel ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. Bu durum ekonomik açıdan geliri fazla olan sahanın iklim ve arazi şartlarına yüksek uyum sağlayan fındık bahçelerinin temel geçim kaynağı olmasına olanak sağlamıştır. Ancak fındık ocağının dikiminin belli bir bilgi istemesi ve araştırma sahasında bunu yapabilecek nüfusun giderek yaşlanması gelecek için tarım açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Çalışma alanı hayvancılık faaliyetinin gerçekleştirilmesine olanak verecek derecede nispeten çayır ve mera alanlarına sahiptir. Özellikle de ilkbaharın sonuna doğru yaylalara çıkmaya başlayan insanlar hayvanlarını bu alanlarda bulunan doğal çayırlar içerisinde otlatmaktadırlar. Sonbahar aylarında tekrar köylerine inen insanlar hayvanlarını ahırda beslemektedirler. Ancak hayvancılık faaliyeti daha çok geçim tarzında olmasına rağmen devlet yerli ve yabancı ırklarda birçok teşvik ödemeleri yaparak hayvancılığın gelişmesine yardımcı olmaktadır. Büyükbaş hayvanlar içerisinde manda sayısının artması için teşvikler ön plandadır. Son zamanlarda arıcılık faaliyeti de gelişmekte olup, araştırma sahasında 2018 yılında toplam 913 kovan olduğu tespit edilmiştir. Kovanlardan elde edilen bal üretimi yaklaşık olarak kovan başına 10 kg arasında gerçekleşmektedir. Dereli’de 2018 yılında toplam 9.130 ton bal üretimi gerçekleşmiştir.

Araştırma sahasında nüfus miktarlarında her geçen yıl dalgalanmalar meydana gelmektedir. Ancak geçmiş yıllara nispeten verilen göç ve doğum oranlarının azalışına bağlı olarak nüfus miktarında azalma görülmektedir. 1958 yılında 843 kişi olan nüfus 2000 yılına kadar neredeyse sürekli artış göstermiştir. 2017 yılına gelindiğinde ise toplam nüfus 8.921 kişiye ulaşmıştır. Dereli ilçesinde göç önemli bir sorundur. İlçede kırsal yerleşimin çok dağınık olması ve bölge topoğrafyasının engebeli durumu, eğitim, ulaşım, sağlık ve altyapı hizmetlerinin yeteri derecede gelişmesine engel olmuştur. Aynı zamanda bu durum iç göçleri ve hatta dış göçleri tetiklemiştir. Dereli ilçesinin 2017 yılında ki geniş aralıklı yaş gruplandırmasına göre aktif nüfusu temsil eden 15-64 yaş grubunun % 64,7 (7.190 kişi)’lik bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bunun dışında 0-14 yaş grubu % 15,8 (3.326 kişi) ve 65 yaş üstü nüfus ise % 19,5 (4119 kişi)’lik oran ile bağımlı nüfusu oluşturmaktadır. Dereli ilçesinin bağımlılık oranını hesaplayacak olursak; aktif nüfus 13.657 ve bağımlı nüfus 7.445 olup, bağımlılık oranı 54,5’tir.

Çalışma alanında İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 7 eğitim kurumu hizmet vermektedir. 2017 yılında Dereli ilçesi ve köylerinde okul öncesinde 157, ilk/ortaokul da 1.769 ve ortaöğretimde 675 öğrenci olmak üzere toplam 2.601 öğrenci eğitim ve öğretim görmektedir. Okuma yazma bilmeyen 2.142 kişi vardır. Dereli ilçesinin eğitim düzeyine oransal olarak baktığımızda en yüksek paya % 33'lük oran ile ilkokul mezunları olduğunu görmekteyiz. Dereli ilçe merkezine bir başka canlılık getiren eğitim kurumu ise 2010 yılında açılan Dereli Meslek Yüksekokulu'dur. Aynı zamanda Dereli ilçe merkezinde bulunan Halk Eğitim Merkezi'nde 2017 yılında yöre halkına 47 farklı alanda kurs eğitimi açılmış olup, bu kurslara 1.352'si erkek ve 604'ü kadın olmak üzere toplamda 1.946 kişi katılmıştır.

Dereli ilçe merkezin de yer alan Dereli Devlet Hastanesi 14 yatak kapasitesine sahip olup, 7 normal oda ve bir de özel oda bulunmaktadır. Hastanede 9 doktor, 15 hemşire, 5 ebe, 2 sağlık memuru, 2 ATT, 2 tıbbi sekreter, 5 laboratuvar teknikeri, 4 röntgen teknikeri, 1 veri hazırlama memuru, 9 hizmetli ve 3 şoför çalışmaktadır. Ayrıca hastanenin hizmetinde 2 ambulans hizmet vermektedir. Genel olarak nüfusun sağlık sorunlarını karşılayan hastane çeşitli önemli vakalarda yetersiz kalmaktadır.

İdari bakımdan Dereli ilçe merkezine bağlı 5 tane mahalle bulunmaktadır. Araştırma sahasının mesken özelliklerine bakıldığında genellikle coğrafi şartlara bağlı olarak yakın çevreden temin edilen yapı malzemesine göre yapılan taş ve ahşap konutlar ön plandadır. Bu meskenler son zamanlarda yerini çok katlı betonarme yapılara bırakmaya başlamıştır.

Ekonomik açıdan Dereli ilçesinde nüfusunun % 90'nı gibi büyük bir kısmı tarımla uğraşmaktadır. Nüfusun geriye kalan % 9'luk kısmı hizmet ve % 1'lik kısmını da sanayi sektörü oluşturmaktadır. Bu oranlar ise Dereli'nin tarım kasabası olduğunu göstermektedir. Dereli ilçesinin sanayi faaliyeti modern sanayinin gerisinde kalmış olup, atölye tipi sanayiden oluştuğunu belirtmek gerekir.

Çalışma alanında dağların geniş yer kaplaması ve bu alanların akarsularla derin bir şekilde parçalanmış olması gerek yerleşmelerin, gerekse ulaşım yollarının bu vadi boyunca gelişme göstermesine yol açmıştır. Dereli ilçe merkezine; Giresun-Şebinkarahisar (D-865) devlet karayolu üzerinden 32 km'den sonra ulaşılmaktadır. Engibeli bir topoğrafyaya sahip olan Dereli ilçesinde hem yol standartlarını yükseltmek,

hem de mesafeyi kısaltmak için Giresun-Dereli arasında 5 tünel açılmış olup, aynı zamanda bu yapılar içerisinde yapımının henüz tamamlanmamış olduğu viyadükler de bulunmaktadır.

Dereli ilçe merkezi ve çevresinin sahip olduğu turizm potansiyeline bakıldığında yörenin doğa turizmi başta olmak üzere, alternatif turizm türlerinin tamamına yakınının gerçekleşebileceği doğal ve sosyo-kültürel çekiciliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim günümüzde insanların kırsal turizme daha fazla yönelim göstermeleri Dereli gibi Karadeniz Bölgesi'ndeki birçok yerleşmede kırsal, doğa, gastronomi, kültür ve diğer turizm faaliyetlerinin büyük ve küçük çapta gelişmesine olanak vermiştir. Turizm kaynağı olarak manastırı, kalesi, mağarası, tarihi taş köprüleri önemli turistik ekicilikler olarak sıralanabilir.

GZFT (SWOT) Analizi

Günümüzde gerçekleştirilen sürdürülebilirlik, kaynakların korunması, planlaması karar verme ve yönetimi gibi konularda en sık başvurulanan yöntemlerden birisi de SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities ve Threats), yani GZFT (Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehdit) analizidir. Bu yöntem akademik çalışmalarda her geçen gün daha çok kullanılmaya başlamış ve coğrafik açıdan gerçekleştirilen araştırmalarda da ister fiziksel çevre olsun, ister sosyo-ekonomik özelliklerin incelenmesi pek çok konuda sıkça başvurulanan yöntemler arasında yerini almıştır.

SWOT, çoğu sorunun yönetim çabalarında genellikle kullanılan bir analiz olup, (Oliver ve Donnelly, 2007), stratejik yönetim sürecinin önemli aşamaları arasında yer alan (Gürel ve Tat, 2017: 994) ve bir işletmede veya bir konu hakkında faaliyet gösteren hem olumlu hem de olumsuz olan iç ve dış kuvvetleri inceleyen iki boyutlu bir analizdir (Jonassen, 2012). Bu analizin yapılabilmesi her şeyden önce iyi bir araştırma, inceleme, gözlem, sentez ve durum değerlendirmesi gibi birçok kriterin dikkate alınmasıyla mümkündür. SWOT analizi içerisindeki her bir özellik durum değerlendirmesinde olumlu ve olumsuz sonuçları veya bulguları tespit etmede yardımcı olmaktadır. Bunlardan biri olan güç, “bir organizasyonun yapmakta iyi olduğu bir şey veya organizasyonun kendisine önemli bir yetenek kazandıran özelliğidir”, zayıflık, başkalarına kıyasla “bir kuruluşun eksik veya yetersiz ya da dezavantajlı hale getiren bir şarttır” (Thompson and Strickland, 1989: 109), fırsatlar, “bir kuruluşun örgütsel güçlü yönlerden faydalanmasına, örgütsel zayıflıkların üstesinden gelmesine veya çevresel tehditleri etkisizleştirmesine izin veren koşullardır” (Harrison and St. John, 2004: 164) ve tehdit, “bir aktivitenin gerçekleşmesini tehlikeye atan bir durum veya durumlardır” (Gürel ve Tat, 2017: 998).

Sztando (2006) tarafından önerilen SWOT Plus adlı yerel yönetim bölge varlıklarının stratejik analiz yöntemine göre, sistemin klasik SWOT analizinin dört grubu içindeki güçlü yönleri (güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar ve tehditler) ele alınabilir. Bunlar (Sztando, 2016; Sztando, 2011; Nazarko vd., 2017: 484):

- Güçlü yönler, analiz sırasında mevcut olan, sistemin özellikleri: aktif veya etkin değil ancak aktif hale getirilmesi mümkündür.

- Zayıf yönler, analiz sırasında var olan, gelişimi frenleyen veya engelleyen sistem özellikleridir.
- İç fırsatlar, iç yapısından kaynaklanan büyük potansiyele ve belirgin bir test sisteme sahip fırsatlardır.
- İç tehditler, var olan uzatma kaybını yüksek olasılıkla geliştiren iç sistem durumlarının frenleri olan analiz edilen sistemin mevcut (ancak şu anda etkin olmayan) özellikleridir.
- Uyarıcılar, sistemin gelişimine katkıda bulunan aktif dış faktörlerdir.
- Karşı uyarıcılar, sistem geliştirmenin engelleri veya frenleyicileri olan aktif dış faktörlerdir.
- Dış fırsatlar, en önemli, güncel olan potansiyel ve pozitif dış faktörlerdir.
- Dış tehditler, projeksiyon ufkunda oluşması muhtemel olan en olumsuz dış faktörlerdir.

Bu açıklamaların ardından araştırma sahasının diğer bölümlerde ele alınan doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinden kaynaklanan fırsatlar, tehditler, güçlü ve zayıf yönleri genel hatlarıyla incelemek gerekir. Bu sayede özellikle zayıf yönlerin tespit edilerek güçlendirilmesi, sorun niteliğindeki tehditlerin önlenmesi, güçlü yönlere dikkat çekilmesi ve alandaki fırsatların değerlendirilerek alanın yönetimine katkıda bulunulması araştırmanın önemli amaçlar arasında yer almaktadır.

Dereli İlçesi Güçlü-Zayıf Yanları, Fırsatlar ve Tehditler (SWOT Analizi)

Güçlü Yönleri

- Doğa turizminin merkezi konumunda bir kasaba olması,
- Yörede üretilen yerel ürünlerin büyük bir potansiyel oluşturması,
- Organik tarımın giderek gelişmesi ve organik ürünlerin ziyaretçilerce rağbet görmesi,
- Doğal çevre özellikleri nedeniyle tabiat parkı şeklinde koruma altına alan yerlerin olması,
- Halk eğitim merkezinde yerel el sanatları başta olmak üzere her yıl kadın ve erkelere birçok alanda eğitim verilmesi,
- Zengin kültürel birikim ve tarihi yapıların var olması,
- Turların araştırma sahasına her geçen gün daha fazla rağbet göstermesi,

- Ulaşım ağının iyileştirme projelerinin yapılmaya başlanması,
- Fauna ve flora açısından zengin bir potansiyelin olması,
- Su kaynakları yönüyle zengin olması,
- Tarımsal ürün çeşitliliği açısından zengin olması,
- ORGİ havalimanının faaliyette olması,
- Çevre illerden yerli turist çekiyor olması,
- Gurbetçilerin yazın memleketlerine dönüyor olması,
- Doğa turizmi rotalarının bir kısmının karekod sistemine göre yapılmış olması,
- İklimin tarım ve hayvancılığa uygun olması,
- Giresun-Şebinkarahisar karayolunun buradan geçiyor olması,
- Yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklar açısından zengin olması,
- Ormanlarda doğal yetişen meyve ve mantar türlerinin çok zengin olması,
- Taş ocaklarının, kereste sanayisinin, çimento fabrikasının ve HES'lerin istihdam yaratıyor olması,
- İlçede Meslek Yüksek Okulu'nun olması ve eğitim kurumlarının (lise ve orta öğretim) sayıca yeterli olması,
- Dereli karayoluna tüp geçişler yapılmış olması ve halen de yapımına devam ediliyor olması,
- Yayla festivallerinin ve çeşitli etkinliklerin yapılıyor olması,
- Ahşap ürünler üreten atölyelerin olması,
- İklim özelliklerinden dolayı yaz aylarında bunaltıcı sıcaklıkların görülmemesi nedeniyle şehir nüfusunu çekme özelliği olması,
- El değmemiş doğal güzelliklerin olması,
- PTT, banka, kamu kurum ve kuruluşlarının bulunması,
- Hidroelektrik potansiyelinin yüksek olması,
- Tahrip olan orman arazisinde ağaçlandırma çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

Zayıf Yönleri

- Yatırımların yetersiz olması,
- Ulaşım sorununun uzun yıllardan beri çözülmemiş olması,
- Ticaret merkezlerinin yetersiz olması,

- Yeme-içme alanlarının yetersiz olması,
- Yöresel yiyeceklerin satıldığı ticaret merkezlerinin olmaması,
- Konaklama tesislerinin sayıca ve yatak kapasiteleri yönüyle az olması,
- Diğer ilçelere göre alınan desteklerin az olması,
- Alt ve üstyapı yatırımlarının çok yavaş ve yetersiz olması,
- El sanatlarının geliştirilememesi,
- Yerel ürünlerin pazarlanamaması,
- Yerel el sanatlarının her geçen gün unutulması,
- Yerel mimarinin yavaş yavaş yok olması,
- Kültür evinin olmaması,
- Çeşitli alanlarda yatırım yapılabilecek sektörlerin alana yatırım yapmamaları,
- Nitelikli işçi nüfusunun az olması,
- Ormanların tahrip edilerek fındık bahçelerine çevrilmesi,
- Tarımsal desteklerin yeterli olmaması,
- İlçe'nin kalkınması için öncelikli alanların, planlamanın ve yatırımların belirlenmemiş olması,
- Toplu taşımanın yetersiz olması,
- Turistik yerlere ilçe merkezinden kalkan dolmuşların olmaması,
- Yerel halkın turizm konusunda ön yargılı davranmaları,
- Tarihsel değeri yüksek alanların arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmemesi,
- Turizm potansiyelinden yeterince faydalanılmaması,
- Yerel halkın turizm teşviklerinden faydalanmaması,
- Turizmde tanıtım ve reklam konusunda büyük eksikliklerin olması,
- Tanıtıcı kitap, dergi, broşür ve diğer dokümanların yetersiz olması ve temin edilememesi,
- Yöre insanına turizm ve tarım konusunda yeterli bilgilendirme ve eğitim konusunda bilgilendirme toplantılarının yapılmaması,
- Tur acentelerinin tur güzergâhına kasabayı dâhil etmeyerek transit geçmesi,
- Turizm danışma merkezinin olmaması,
- Kasabanın çevre düzenlemesinin yetersiz olması,
- Dinlenme ve rekreatif alanların kasaba çevresinde yetersiz olması,

- Yörenin doğal çevre özellikleriyle uyuşmayan çok katlı binaların yapılması,
- Arıcılık faaliyetleri için uygun ortam olmasına karşın yeterince gelişme fırsatı bulamamış olması,
- Yer şekillerinin yerleşmeye ve tarım alanlarına elverişli olmaması,
- Ormanın korunması konusunda gerekli denetimlerin yetersiz olması,
- Göçü önleyecek planlamalar yapılmaması,
- Kalkınmayı destekleyecek yatırımların planlanmaması.

Fırsatlar

- Alternatif turizm türleri için potansiyel alanların olması,
- Doğa turizm merkezlerine, korunan alanlara, yaylalara ve kültürel alanlara yakın olması,
- Şehir merkezine yakın olması,
- Sportif olta balıkçılığının yanında kültür balıkçılığının yapıyor olması,
- Yerel halkın tarımsal desteklerden faydalıyor olması,
- Turizm yatırımlarına müsait olması,
- Tarım ve ahşap türündeki küçük sanayi tesislerinin kurulması için uygun ortamın bulunması,
- Ahşap sanayisi için hammaddeye yakın olunması,
- Kültür balıkçılığı için uygun temiz su kaynaklarının olması,
- Mineralli suların var olmasına bağlı olarak henüz ilçede bulunmayan ve kurulması halinde içecek fabrikası için uygun kaynağın bulunması,
- Tarımda uygun iklim koşullarından dolayı sulama sorununun olmaması,
- Ormanda fideleme ve gençleştirme faaliyetleri için yerel halkın dönemlik istihdam edilmesi,
- Tarım kooperatifinin olması,
- Devlet hastanesinin ve diğer sağlık kuruluşlarının bulunması,
- Taşımali eğitimin olması.

Tehditler

- Eğitim ve engebenin fazla olması,
- Bilinçsiz tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak görülmesi,

- Yerleşim alanının akarsu yatağında vadi içerisinde kurulmuş olması,
- Plansız yapılaşma,
- Yerleşmeye uygun olmayan alanların yerleşmeye açılması,
- Sel, taşkın, heyelan ve kaya düşmesi gibi doğal felaketlerin sıkça meydana gelmesi,
- Orman örtüsünün tahrip edilmesi,
- Tahrip edilen orman örtüsü alanının tarıma açılması,
- Tahrip edilen orman örtüsünün yerine yörenin asli florası olmayan ancak yetişmesi için uygun doğal koşulların bulunduğu yerlerde çalılıkların yetişmesi,
- Bazı alanlarda erozyon görülmesi,
- Sanayi odunu kesiminin sahada yoğun olarak gerçekleştirilmesi,
- Birçok dere üzerinde HES yapılması,
- Çok fazla göç vermesi,
- İstihdam yaratacak sektörlerin yetersiz olması,
- İşsizlik oranının yüksek olması,
- Fındık hasadı döneminde dışarıdan aşırı derecede işçi göçü alması,
- Terör sorununun kasaba ve çevresinde halen devam ediyor olması,
- Tarihi kültürel varlıkların tahrip edilmesi,
- Yörede silah kullanımının çok yaygın olması,
- Zararlı böceklerin orman örtüsüne zarar vermesi,
- Yerel halkın tehlikeli ve sorumsuzca araç kullanması,
- Yakacak odunların ormandan kaçak şekilde sağlanması,
- Kasaba ve çevresindeki taş ve kum ocaklarının doğal çevre ve peyzaj üzerindeki olumsuz etkileri,
- İlkbahar ve yaz mevsiminde yoğun araç trafiğinin yaşanması,
- Çevre kirliliğinin her geçen gün yörede daha çok artması,
- Karayolu çevresine katı atıkların atılması,
- Kış şartlarının ağır geçmesi,
- İlkbahar mevsimi başlarında yaşanan don olaylarının tarıma zarar vermesi,
- Yem fiyatlarının artmasına bağlı olarak hayvancılığın giderek azalması.

Araştırma Sahasının Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri

Dereli ilçesinde gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve incelemeler neticesinde ilçe merkezi ve çevresinde tespit edilen doğal çevreden kaynaklı, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan bir takım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlara çözüm önerileri sunmak coğrafyacılar açısından ayrı bir önem teşkil etmektedir. Elbette sorunların çözümünde uzman kişilerin fikirlerinin yanında yerel halk ve kamu kurumlarının üzerine düşen büyük görevler bulunmaktadır. Bu bakımdan araştırma sahasında tespit edilen başlıca sorunlar ve çözüm önerileri genel hatlarıyla aşağıda ele alınmıştır.

İlçe merkezi ve çevresinde doğal çevre özelliklerinden kaynaklanan birçok sorun bulunmaktadır. Bu alanda yaşanan güçlükler sosyo-ekonomik faktörleri büyük ölçüde etkilemektedir. Nitekim heyelan ve kaya düşmesi yörede en sık rastlanan sorunların başında gelmektedir. Bu olaylar neticesinde büyük çaplı can kaybı yaşanmamış olmasına karşın, maddi hasarlar ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda insan müdahalesi olan (yol yapımı gibi), alanlarda eğim değerlerinin ve alanın iklim özelliklerine göre yağış değerlerinin yüksek olması sonucunda kaya düşmesi ve heyelan çok sık karşılaşılan doğal afetler arasındadır. Bunun sonucunda zaman zaman ulaşım aksamaktadır. Bu tür doğal afetlerin önlenmesi için yamaçlara kaya düşmesini önleyici çelik tel örgü çekilmelidir. Ancak bu uygulamanın yapıldığı alanlarda yaban hayatı geçiş güzergâhları planlamaya dâhil edilerek canlı türlerinin zarar görmemesi için önlemler alınmalıdır.

Bir diğer önemli sorun ise Dereli ilçe merkezi içerisinden geçen ve bahar aylarında kar erimelerinin yanı sıra bahar yağışlarıyla ortaya çıkan akarsu debi artışlarının çalışma sahasında sel ve taşkınlara yol açmasıdır. Yöreyi ve günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen bu tür doğal afetlerin önlenmesi için dere ıslah çalışmalarına önem verilmelidir. Bu kapsamda ilçede genel olarak D.S.İ. tarafından ıslah çalışmalar yapılmış olup, yerleşim yerleri çevresindeki diğer dere yatakları da ıslah çalışmaları kapsamında taşkına yol açacak olumsuz faktörlerin önlenmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Doğal ortam koşulları içerisinde çalışma sahasında jeomorfolojik açıdan tepe, sırt ve vadilerin geniş alan kaplaması tarım alanlarının parçalanmasına ve küçük parsellerden oluşmasına yol açmıştır. Ayrıca eğim değerlerinin yüksek olduğu birçok yamaç orman örtüsünün tahrip edilerek fındık bahçesine dönüştürülmesi ile çok güç

koşullarda tarımsal faaliyetlerin sürdürülmesine neden olmuştur. Buna göre çok sarp olan alanların tarımsal açıdan kullanılmaması konusunda yerel yönetimlerin çeşitli tedbirler alması gerekmektedir. Aksi halde fındık hasadı dönemlerinde insanların sarp yamaçlarda fındık toplarken sakatlanmaları kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca orman örtüsünün tahrip edilerek tarım alanlarına dönüştürülmesi ekolojik anlamda risk oluşturmakta ve yamaçlardaki bu tarımsal faaliyetler heyelanları tetiklemektedir.

Doğal ortam koşulları içerisinde arazinin dağlık ve engebeli bir görünümde olması, ayrıca belirtilen arazilerin büyük bölümünün ormanlarla kaplı olması ulaşım yollarının açılmasında ve yol sanat yapıları içerisinde tünel, viyadük ve diğer yapıların yapılması için harcanacak paranın yüksek meblağlarda olması yol yapım maliyetini artırmaktadır. Diğer taraftan bu beşeri faktörlerin etkisi doğal ortam özellikleriyle ön plana çıkan Dereli ilçesinde doğal görünümü tehdit etmektedir.

İlçe merkezinden geçen Giresun-Dereli ve Şebinkarahisar karayolu trafik yoğunluğu yüksek alanlardan biri olup, uzun zamandan beri tamamlanmamış bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır. Karayolları yetkililerinin bu projenin tamamlanması konusunda ekonomik ve iş yapımı konusunda daha büyük bir çaba göstermesi bu sorunun çözülmesi açısından oldukça önemlidir. Nitekim belirtilen yol Giresun'dan başlamakta olup, Gümüşhane, Erzincan ve Sivas illeriyle bağlantıyı sağlayan önemli güzergâhlardan birisidir. Bu yol genel hatlarıyla dar ve geniş bir yapıdadır. Bu nedenden yazın turizme bağlı yoğunluk ile kışın ağır geçen iklime bağlı olarak çok fazla kazaya sahne olmaktadır. Bu bakımdan en kısa zamanda bu ulaşım yolunun tamamlanması ve eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Söz konusu ele alınan ulaşım konusu kapsamında değinilmesi gereken konulardan biri ise yol, turizm ve diğer alanlarla ilgili yön ve bilgilendirme levhaların yetersiz olmasıdır. Bu konuda yerel yönetimler, karayolları ve turizm il müdürlüğünün belirtilen eksikliklerin giderilmesi konusunda acilen çalışma yapmaları gerekmektedir. Bu sayede ulaşım konusunda karşılaşılan aksaklıklar bir nebze olsun giderilmiş olacaktır.

Yine ilçe merkezinde yerleşme planını olumsuz etkileyen fiziki çevre faktörleri yerleşmelerin bir birine sık olmasına ve ortasından geçen Aksu Deresi Vadisi'ndeki dar bir alanda kurulmasına yol açmıştır. D-865 karayolunun bu alanda olması, ticaret merkezlerinin bu yol kenarında toplanması ulaşım sorunu ortaya çıkartmıştır. Park

sorunu bunlar arasında en önemlileridir. Bu yüzden acilen ilçe merkezinde uygun alanlarda park alanları oluşturulmalıdır.

Doğal ortam koşulları etkisiyle şekillenen yerleşmenin dağınık bir form almasında jeomorfolojik faktörlerin önemli bir rolü olmuştur. Bu bağlamda ilçe merkezinde çarpık yapılaşma en önemli sorunlardan birisi olup, yerleşim yerleri ile gerekli kamusal tesislerin uygun yerleşim yeri bulma konusunda yaşamış olduğu aksaklıklar parçalı bir yapının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Nitekim Devlet Hastanesi ilçe merkezinden uzakta Kuşluhan Mahallesi sınırları içerisinde hâkim bir tepede kurulmuşken, laboratuvarlar ilçe merkezinde kalmıştır. Buna benzer sorunların ilçede sık görülmesi yöre insanını da belirtilen alanlara erişim konusunda zorluk yaşamasına neden olmuştur. Bu tarz sorunların yaşanmasındaki en önemli faktör planlama eksikliği olup, doğal ortam koşullarının sınırlandırdığı ve yerleşmeler ile resmi kurum yapılarının parçalı bir yapıdan daha düzenli ve planlı bir yerleşim planına dönüştürülmesi konusunda yerel yönetimlerin daha rasyonel çözümler geliştirmesi gerekmektedir.

İlçe merkezinde yaşanan sorunlar arasında peyzaj ve çevre düzenlemesi büyük bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu yüzden çevre düzenlemesi belediyelerin en önemli görevleri arasında yer almakta olup, bu konuda plan ve projeler geliştirerek kasabanın doğal çevreyle uyumlu bir görünüme kavuşması için çalışmalar yapması gerekmektedir. Aksi takdirde ilçe merkezi beton yığını görünümünden ileriye gidemeyecektir.

Dereli ilçe merkezine bağlı beş mahalleden 4'ü Aksu Vadisi'nin yamaçlarında kurulmuş olup, aynı zamanda orman içi yerleşme özelliği göstermektedirler. İlçedeki köylerde de aynı durum söz konusu olup, ormanlardan faydalanma konusunda yerel halkın kontrol ve denetiminin yapılması açısından aksaklıklar görülmüştür. Birçok Karadeniz kırsal yerleşmesinde olduğu gibi ormanlardan faydalanma konusunda kaçak orman kesimi, yakacak ve yapacak odun ihtiyacının ormandan izinsiz kesilmesi başlı başına bir sorun teşkil etmektedir. Bu bakımdan ilçe genelinde denetimlerin çok iyi ve titizlikle yapılması gerekmektedir.

Yukarıda ormanlarla ilgili bahsedilen konuya paralel olarak Devlet arazilerinde (çayır-mera-orman alanları gibi) yaşanan kullanma, tabu sorunu ve B2 arazi sorunları halen devam etmekte olan problemler arasındadır. Bu konuda resmi kurumlar tarafından

yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Belirtilen konuların daha büyük problemler ortaya çıkartmaması açısından çalışmaların acilen sonuçlandırılması gerekmektedir.

Kasaba genel hatlarıyla bir tarım kasabası fonksiyonu göstermektedir. Bu bakımdan önemli konulardan biri tarım ve hayvancılık faaliyetleri konusunda yaşanan sorunlardır. İlçedeki nüfusun büyük bir bölümü kendi ihtiyaçlarını karşılamak için evlerinin kenarında bulunan bahçelerde sebze ve meyve yetiştirmekte, evlerin altındaki ahırlarında ise genellikle birkaç büyük baş hayvan beslemektedirler. İlçedeki diğer köyler de ise ticari amaçlı tarım ve hayvancılık faaliyetleri görülmektedir. Ancak tarımsal altyapının henüz yeterince tamamlanmaması, gübre, yem-saman ve işçilik fiyatlarının (findık toplama gibi) yüksek olması, nüfusun büyük bir bölümünün yaşlı kesimden oluşması, yerel halk tarafından üretilen ürünlerin kazanç değerinin az olması, arıcılığın gelişmemesi, hayvan ırklarının ıslah edilmemesi, et, süt ve tarımsal ürünlerin paketlenme ve satış sorunu, kooperatif, dernek ve diğer kuruluşların yetersiz olması, yöredeki en önemli tarımsal faaliyetlerden biri olan findık için fiyatların maliyetin altında kalması, toplanan findığın depolanarak findık fiyatlarındaki rekoltenin yükseltilmesine etkisi, pazar değeri yüksek olan ürünlerin üretiminin teşvik edilmemesi, coğrafi etiket niteliği olan ürünlerin etiketlenmesi için bir çalışma yapılmaması gibi ekonomik ve ticari sorunlar yörenin kalkınmasının önündeki başlıca sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bu bakımdan tarım ve hayvancılık başta olmak üzere ekonomik açıdan kasabanın kalkınması için belirtilen sorunlara yönelik kurumlar arası işbirliği, yerel halkın bilgilendirilmesi, teşvik, iş imkânlarının geliştirilmesi, pazarlama sorunun çözülmesi, yöresel ürünlerin coğrafi etiketleme işlemlerinin yapılması, yöre insanına pazarlama konusunda mekan ve çeşitli fırsatlar sunulması, ilçe tarım ve orman müdürlüklerinin yöredeki çalışmalarına hız vermesi, istatistiki konulara ve alanda tespit edilen eksikliklerin çözümüne yönelik çalışmalara hız vermesi, kooperatif ve derneklerin sayıca artırılmasına, sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaştırılmasına ve findık sorununa siyasilerin yerel halkı tatmin edecek kalıcı çözümler bulmasına gereksinim duyulmaktadır. Kısacası planlama eksikliklerinin ilçede giderilmesi açısından resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Dereli'de sanayi faaliyetleri pek gelişme imkânı bulmamıştır. Bu nedenle daha çok küçük atölye tipi sanayi faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı görülmektedir. Ancak

çeşitli dallarda sanayi faaliyetlerinin gelişmesine imkân sunacak kaynakların varlığı yörenin kalkınmasında önemli bir rol oynayacaktır. Örneğin orman ve orman ürünlerine dayalı sanayi tesislerinin kurulması bunlardan sadece birisidir. Ayrıca kaynak suyu potansiyeli yüksek olan ilçede suyun depolanacağı ve paketlenilebileceği çeşitli tesislerin kurulması öncelikli programlar arasında olmalıdır. Bunun için yatırımcıların teşvik edilmesi ve ilçeye çekilmesi için cazip imkânlar sunulması gerekmektedir. Bununla birlikte pazarlama konusunda verilecek destek ile önemli bir sektör ilçede hayat bularak ekonomiye ve istihdama katkıda bulunacaktır.

Dereli Halk Eğitim Merkezi, son zamanlarda kadın ve erkeklere yöredeki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gereksinimlere göre belirlenmiş çok sayıda kurs programını hayata geçirmiştir. Tarım ve yerel el sanatları açısından yoğunluk kazanan bu kurslara katılımların artırılması kadın ve erkelerin istihdam edilmesi, kurs sonunda deneyimli insanların ürettikleri ürünleri pazarlama konusunda öncülük edilerek destek olunması ve istihdam yaratılması için diğer resmi kurum ve özel kuruluşlarla ortak çalışılması konusunda işbirliği yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu sayede el becerisi olan insanlar ekonomik yaşama girerek istihdam edilmiş olacak ve işsizlik nedeniyle yaşanan göç olayları bir nebze olsun önlenmiş olacaktır. Ayrıca yöreye uygun el sanatlarının geliştirilmesi (ahşap başta olmak üzere) ve yaşatılması için el sanatları konusunda eğitimlere daha çok yer verilmelidir.

Çalışma sahasında en büyük ekonomik potansiyele sahip sektör hiç şüphesiz turizm sektörüdür. Doğa turizmi merkezlerinden biri olmasına karşın bu alanda tespit edilen eksiklikler nedeniyle (turizm alt ve üstyapı eksikliği, turizm danışma ofislerinin yeterli olması, reklam ve tanıtım eksikliği, yayla turizmi, yeşil yol ve diğer alternatif turizm türlerini destekleyecek yatırımların yetersiz olması, tarihi değeri yüksek alanların tahrip edilmesi ve restore edilmemesi, konaklama tesislerinin ilçe merkezinde ve çevresinde yetersiz olmasının yanında konaklama maliyetlerinin yüksek olması, yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmemesi, teşvik edilmemesi veya teşviklerin yetersiz olması, her alanda olduğu gibi turizm alanında da proje yapımı konusunda eksiklikler olması, yerel halkın turizme entegre edilmemesi, yerel halkın tüm konularda olduğu gibi görüşlerinin, talep ve isteklerinin göz ardı edilmesi, kalifiyeli eleman eksikliği, sahanın doğal ve sosyo-ekonomik açıdan yeterince tanınmaması gibi) istenilen veya beklenen düzeyde bir gelişme gösteremediği görülmektedir. Bu yüzden

yerel halkın da katılımının sağlanacağı, turizm alt ve üst yapısı konusunda, planlama, stratejiler geliştirme, yatırımlar yapma, teşvik ve destekler konusunda önemli adımlar atılması gerekmektedir.

Dereli’de genç nüfusun kırsal yaşama ilgisinin az olması ve istihdam sorunu neticesinde yoğun göç olayına bağlı olarak ilçede yaşayan nüfus kışın il merkezine ve yazın köylere geri dönmektedir. Bu nüfus içerisinde yaşlı nüfus geniş yer kaplamaktadır. Hatta kış mevsiminde sakin bir kasaba özelliğine bürünen yerleşme yazın tekrar canlılığına geri dönmektedir. Buna göre genç nüfusun yörede kalması için istihdam olanaklarının el verdiği ölçüde iyileştirilmesi, tarımsal üretim, turizm ve diğer sektörlerdeki yatırımlarla iş imkânları oluşturulması gerekmektedir.

Daha önce de belirtildiği üzere ilçe merkezi ve çevresi doğal güzellikleri, korunan alanları, kültürel zenginlikleri ve yaylaları ile ön plana çıkmaktadır. Sanayi açısından madencilik yörede gerçekleştirilen önemli sektörlerden birisidir. İlçe merkezine yakın alanlarda taş ve kum ocakları bulunmaktadır. Bu işletmelerin ise doğaya saygılı bir madencilik anlayışından uzak faaliyet gösterdikleri yapılan arazi gözlemlerinde tespit edilmiştir. Bu yüzden sürdürülebilir çevre açısından doğaya saygılı ve uyumlu bir madencilik politikasının izlenmesi, ÇED raporlarının daha iyi incelenerek bu tarz işletmelere lisans verilmesi, aykırı davranan işletmelerin ise lisanslarının alınması gerekmektedir. Çünkü turizm amaçlı seyahatlere katılan insanlar bu kötü görünümünden olumsuz etkilenmektedirler.

Yine ilçe merkezi ve yakın çevresinde birçok nehir tipi HES’lerin yapıldığı görülmektedir. Aksu Deresi ve yan kolları üzerinde faaliyette olan bu HES’lerin de doğal çevre üzerindeki etkisini ilçe genelinde hissetmek mümkündür. Yazın büyük oranda dere yataklarındaki su miktarının düşmesinde bu HES’lerin etkisi oldukça fazladır. Bu ise ekosistemin yanı sıra insanları da olumsuz yönde etkilemektedir. Doğal peyzajın görünümü bozan, ekosistemi olumsuz etkileyen ve aynı dere üzerindeki fazla sayıdaki HES’lerin dışında yenilerinin yapılmaması konusunda yerel yöneticilerin daha hassas olmaları gerekmektedir.

Dereli ve çevresinde özellikle de turizm açısından önemli olan güzergâhlardaki katı atık sorununu dikkat çeken sorunlar arasındadır. Yol kenarlarında bulunan atıklar kötü bir görünümün yanı sıra doğal çevreyi de tehdit etmektedir. Bu açıdan belediyenin çevre

temizliği konusunda daha titiz davranması, katı ve sıvı atıkların dere yataklarına atılmaması için ciddi önlemler alması gerekmektedir. Nitekim dere yataklarında inşaat atıkları yer yer görölmekte ve görselliği olumsuz yönde etkilemektedir.

Son olarak ilçe merkezinde eğlence, mesire ve rekreatif alanların yetersiz olduğu görölmüştür. Bu bakımdan yerel halk için sosyal açıdan bir takım eksiklikler görölmektedir. Bunun için ilçe merkezi ve yakın çevresinde insanların hoşça vakit geçirebilecekleri mesire, dinlenme ve yürüyüş yapma imkânı sunan rekreatif yatırımlara yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akın, R. (1995). *Yeşil Giresun ve Şirin İlçeleri*. İstanbul: Akın Yayıncılık.
- Akkan, E., Doğu, A.F., Yiğitbaşıoğlu, H., Çiçek, İ., Somoncu, M., & Gürgen, G. (1993). “Uzungöl”. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (2), 251-262.
- Akova, İ. (1998). “Türkiye’de Turizm Sektörünün Olanakları ve Ekonomik Fonksiyonları”. *Coğrafya Dergisi*, (6), 59-92.
- Akyol, İ. H. (1947). “Türkiye’de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (9-10), 1-51.
- Akyol, İ. H. (1948). “Türkiye’de Akarsu Rejimleri”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (11-12), 1-34.
- Ardahan, F. (2016). “Rekreasyon ve Turizm İlişkisi”. Faik Ardahan (Ed.). *Her Yönüyle Rekreasyon*. (ss.189-220) içinde. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ardel, A., Kurter, A., & Dönmez, Y. (1969). *Klimatoloji Tatbikatı*. İstanbul: Taş Matbaası.
- Arınç, K. (2011). *Doğal, İktisadi, Sosyal ve Siyasi Yönleriyle Türkiye’nin Kıyı Bölgeleri*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Atalay, İ. (1990). *Vejetasyon Coğrafyasının Esasları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (1994). *Türkiye Vejetasyon Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (2006). *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ. (2010). *Uygulamalı Klimatoloji*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ. (2011a). *Genel Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ. (2011b). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir: Meta Basım.
- Atalay, İ. (2011c). *Türkiye İklim Atlası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- Atalay, İ. (2011ç). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ. (2014). *Toprak, Bitki ve Çölleşme Atlası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Atalay, İ., & Mortan, K. (1995). *Resimli ve Haritalı Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Avcı, M. (1993). “Türkiye’nin Flora Bölgeleri ve Anadolu Diyagonalı’ne Coğrafi Bir Yaklaşım”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (28), 225-248.
- Avcı, V., & Sunkar, M. (2015). “Giresun’da Sel Ve Taşkın Oluşumuna Neden Olan Aksu Çayı ve Batlama Deresi Havzalarının Morfometrik Analizleri”. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, (30), 91-119.
- Bağırın Özşeker, D. (2016). “Gastronomi Kavramı: Tanımı ve Gelişimi”. Hülya Kurgun, Demet Bağırın Özşeker (Eds.). *Gastronomi ve Turizm (Kavramlar-Uygulamalar-Uluslararası Mutfaklar-Reçeteler)*. (ss.3-24) içinde. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayraktar, R. (2018). “Giresun’un Etnik Sosyo-Kültürel Kimliğinin Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme”. *KSBD*, 10 (19), 605-631.
- Birinci, S. (2007). *Eynesil İlçe Merkezi’nin Coğrafyası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, İ. (2006). *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Çavuş, A. (2015). *Trabzon’da Sanayileşme ve Başlıca Sorunlar*. Trabzon: Harman Yayıncılık.
- Çevrimli, M. B., & Sakarya, E. (2018). “Türkiye Arıcılık Sektöründe Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 58-67.
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Dereli İlçe Belediyesi. (2015). *Dereli (Giresun) İlave Revizyon Nazım & Uygulama İmar Planı*. Giresun.

- Dereli Orman İşletme Müdürlüğü. (2013-2032). *Fonksiyonel Orman Amenajman Planı*. Giresun: Orman Bölge Müdürlüğü.
- Doğanay, H. (1991). *Demografya Nüfus Bilimi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Ofset Tesisleri.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. İstanbul: MEB Eğitim Dizisi.
- Doğanay, H. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Konya: Çizgi Yayınları.
- Doğanay, H. (2007). *Ekonomik Coğrafya 3, Ziraat Coğrafyası*. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay, H., & Coşkun, O. (2012). *Tarım Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H., & Çavuş, A. (2013). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası (Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 6. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay, H., & Zaman, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Doğaner, S. (2013). *Türkiye Kültür Turizmi*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- DOKA. (2017). Giresun Dereli İlçesi Proje Çalıştayı Raporu. Giresun: DOKA.
- Dönmez, Y. (1985). *Bitki Coğrafyası*. İstanbul: Güryay Matbaacılık.
- Durmuş, E., & Yiğit, A. (2014). *Türkiye'nin Tarım Yöreleri ve Bölgeleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Elibüyük, M., & Yılmaz, E. (2010). "Türkiye'nin Coğrafi Bölge ve Bölümlerine Göre Yükselti Basamakları ve Eğim Grupları" *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8 (1), 27-55.
- Emecen, F. M. (1996). "Giresun". *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, XIV, 78-84.
- Erdoğan Sağlam, N., & Çalık, S. (2016). "Giresun İli Balıkçılığına Genel Bir Bakış". *Ordu Üniv. Bil. Tek. Derg.*, 6 (2), 28-37.
- Erentöz, C. (1956). "Türkiye Jeolojisi Üzerine Genel Bir Bakış". *MTA Enstitüsü Dergisi*, (48), 37-52.

- Erinç, S. (1945). Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 7 (8), 119-140.
- Erinç, S. (1984). *Klimatoloji ve Metodları*. İstanbul: Gür-Ay Matbaası.
- Erinç, S. (1973). “Türkiye'nin şekillenmesinde neotektoniğin rolü ve jeomorfoloji - Jeodinamik ilişkileri”. *Jeomorfoloji Dergisi*, 5, 11-26
- Erol, O. (1983). “ Türkiye’nin Genç Tektonik ve Jeomorfolojik Gelişimi”. *Jeomorfoloji Dergisi*, (11), 1-22.
- Erol, O. (2010). *Genel Klimatoloji*. Ankara: Çantay Kitabevi.
- Fatsa, M. (2015). *Geçmişten Günümüze Dereli*. Giresun: Mega Reklam.
- Giresun Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2017). *Giresun İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu*. Giresun.
- Giresun İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2004). *Giresun İl Çevre ve Durum Raporu*. Giresun.
- Gülşen, A. (2014). *Giresun’da Sosyal, Ekonomik, Siyasi ve Kültürel Yaşam (1945–1960)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Güner, İ., Yazıcı, H., & Doğanay, S. (2001). “ Trabzon İli'nin Sanayi Coğrafyası Özellikleri”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7 (5), 159-191.
- Güngördü, E. (2011). *Üniversiteler İçin Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gürel, E., & Tat, M. (2017). “SWOT Analysis: A Theoretical Review”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (51), 994-1006.
- Harrison, J. S. & St. John, C. H. (2004). *Foundations in Strategic Management, (3.Baskı)*. USA: South Western.
- Hauke, G. F. (1976). *Ulaşım Coğrafyası*. (Çev.: Aykut Acar). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi.(1984).
- Hazar, A. (2003). *Turizm*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.
- Hoşgören, M. Y. (2004). *Hidrografyanın Ana Çizgileri*. İstanbul: Çantay Yayınevi.

- İltar, G. (2005). *Giresun İli Sahil Şeridindeki Osmanlı Mezar Taşları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnandık, H. (1969). *Bitkiler Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 930.
- İver GR., & Donnelly PJ. (2007). “Effective use of a Strategic Issue Management System (SIMS)”. *Combining Tools And Approach. Journal Of Public Affairs*, 7, 399–406.
- İzbırak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Öğretmen Kitapları Dizisi.
- Jonassen, D.H. (2012). “Designing for decision making. *Education Tech Research Dev*”, 60, 341–359.
- Karabağ, S., & Şahin, S. (2011). *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaboran, H. (1984a). *Demografya Giriş*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları.
- Karaboran, H. (1984b). *Nüfus Coğrafyası*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları.
- Karaibrahimoğlu, S. (1965). *Giresun (Bütün Yönleri ve Kazaları İle)*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Karadeniz, V. (2011). *Koyulhisar’ın Coğrafi Etüdü*. Erzurum: Güven Mücellit Matbaacılık.
- Karaküçük, S., & Akgül, B.M. (2016). *Ekorekreasyon: Rekreasyon ve Çevre*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaman, O. (1999). *Giresun Kazası (1850-1900)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, G. (2016). *Tirebolu İlçesi’nin Coğrafyası*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Kaymaz, Ç. K. (2012). *Camili (Macahel)’nin Coğrafi Etüdü (Artvin-Borçka)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kement, Ü. (2014). “Rekreasyonun Diğer Alanlarla İlişkisi”. Ali Yaylı (Ed.). *Rekreasyona Giriş*. (ss. 79-139) içinde. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ketin, İ. (1966). “Anadolu’nun Tektonik Birlikleri”. *MTA Bülteni*, 66, 20-37.
- Ketin, İ. (1969). “Kuzey Anadolu Fayı Hakkında”. *MTA Dergisi*, (72), 1-27.
- Kızılkın, Y. (2017). *Ünye İlçe Merkezinin Coğrafyası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kilinç, O., & Kilinç, U. (2014). “Dini Yeme-İçme Adet ve Yasaklarının Turizmdeki Yeri: Alevilik Örneği”. Yasin Bilim, Özgür Özer (Eds.), *İnanç Turizmi: Seçme Konular* (ss. 231-256) içinde. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Koday, S. (2000). Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay. No:912, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No:98, Araştırma Serisi No:69, Erzurum.
- Koday, S., Kaymaz, H., & Kaya, G. (2018). “Kuzalan Tabiat Parkı’nın Doğa Turizm Potansiyeli (Dereli-Giresun)”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37), 124-143.
- Koday, S. (1995). “Dadaşköy Meskenlerinin Coğrafi Şartlarla İlişkisi”. *Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, (21), 25-48.
- Koday, S. (2005). “Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 45-56.
- Koday, S. (1999). “Trabzon Limanı”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (34). 467-488.
- Koday, S. (2000). “Türkiye’de Kivi Üretimi/Yield of Kiwi in Turkey”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6 (3), 103-122.
- Koday, S. (2005). *Doğu Anadolu Bölgesi’nde Hayvancılık*. Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 949, Erzurum
- Koday, Z. (2014). *Fındıklı İlçesinin Coğrafyası*. Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık.
- Koday, Z. (2000). “Türkiye’nin Tahıl Üretimi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 35, 299-320.
- Koday, Z. (2003). *Arhavi Çayı Havzası’nın Coğrafyası*. Atatürk Üniversitesi Yay. No: 934, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. No: 100, Erzurum.

- Koday, Z., & Demir, M. (2011). “Keklik Şelalesi (Sarıkamış/Kars) Doğal Çevre Özellikleri ve Beşeri Ekonomik Potansiyeli “. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 289-306.
- Kozak, N., Kozak, M.A., & Kozak, M. (2012). *Genel Turizm (İlkeler- Kavramlar)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kronberg, P. (1970). “Doğu Karadeniz Dağlarının(Kuzeydoğu Türkiye) Tektoniği Üzerinde Fotojeolojik Veriler”. *MTA Dergisi*, (74), 57-65.
- Mater, B. (2004). *Toprak Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2014). *İklim Sınıflandırmaları*. Ankara: MGM.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2016). *Erinç İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi*. Ankara: MGM.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Nazarko, J., Ejdays, J., Halicka, K., Magruk, A., Nazarko, L. & Skorek, A. (2017). “Application of Enhanced SWOT Analysis in the Future-oriented Public Management of Technology”. *7th International Conference on Engineering, Project, and Production Management. Procedia Engineering*, 182, 482-490.
- Olsztando A. (2006). “Analiza Strategiczna Jednostek Samorządu Terytorialnego (Strategic Analysis of The Local Governments)”. In: Strahl D, (Ed.). *Metody Oceny Rozwoju Regionalnego (Methods of Regional Development Evaluation)*, (pp. 113-159), Wrocław: Wydawnictwo AE We Wrocławiu.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2014). Kuzalan Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı “Analitik Etüt-Sentez Raporu”. Giresun.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2014-2018). *Giresun Gelişim Planı*. Giresun.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2016-2019). *Giresun İli Tabiat Turizm Master Planı*. Giresun: 12. Bölge Giresun Şube Müdürlüğü.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2017). *İyi Tarım Uygulamaları Destekleme Ödemesi İlçe Detayında İcmal*. Giresun: Tarım ve Orman Bakanlığı.
- Özçağlar, A. (2011a). *İdari Coğrafya*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

- Özçağlar, A. (2011b). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Özey, R. (2013). *Ticaret Coğrafyası ve Küreselleşme*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özgüç, N. (2007). *Turizm Coğrafyası (Özellikler ve Bölgeler) 5.Baskı*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özgür, E. M. (1996). “İl ve İlçe Merkezlerinin Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Bakımından Sınıflandırılması”. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (5), 53–71.
- Öztürk, S. (2017). “Kuzey Anadolu Fay Zonu ve Civarındaki Güncel Deprem Aktivitesinin Bölgesel ve Zamana Bağlı Analizleri”. *Hacettepe Üniversitesi Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Bülteni*, 38 (2), 193-228.
- Pamuk, N. S., & Soysal, M. (2018). “Yeni Sanayi Devrimi Endüstri 4.0 Üzerine Bir İnceleme”. *Verimlilik Dergisi*, (1), 41-66.
- Sanır, F. (2000). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Saraçoğlu, H. (1990). *Bitki Örtüsü Akarsular ve Göller*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Saylan, K. (2009). “Ordu ve Giresun Yöresinde Madenler ve Maden İşletmeciliği (1860-1914)”. *OTAM*, (25), 167-182.
- Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y., & Balta, İ. (2005). “Türkiye İklimi”. *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, P.O.Box: 401*, 1-17.
- Sezer, İ. (2015). “Doğu Karadeniz’de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (34), 89-114.
- Sztando A. (2011). Polish Standards of Local Development Strategic Planning in Small and Medium Communes. Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матеріали науково-практичної конференції. Тернопіль: Тези доповідей. Тернопільський Національний Економічний Університет.
- Sztando, A. (2016). “Model procedury budowy strategii rozwoju jednostki samorządu terytorialnego [Model of the procedure of the development strategy of local government units]”. *Biblioteka Regionalisty*, 13, 247–266.

- Şahin, İ. F. (2013). *Türkiye’de Karayolu Ulaşımı ve Geçitler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, S. (2010). *Geçmiş, Günümüz ve Gelecekte Nüfus Gerçeği*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şengör, A.M.C., & Yılmaz, Y. (1983). “ Türkiye’deki Tetis’in Evrimi: Levha Tektoniği Açısından Bir Yaklaşım “. *Türkiye Jeoloji Kurumu Yer Bilimleri Özel Serisi, 1*, 3-24.
- Şimşek, M. (1998). *Uygun Yatırım Alanları Araştırması*. Ankara: TKB Matbaacılık.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı D.S.İ. Genel Müdürlüğü. (2015). Doğu Karadeniz Havzası Master Plan Çalışmaları İş; Doğu Karadeniz Havzası Hidrojeoloji Raporu. Trabzon: D.S.İ. 22. Bölge Müdürlüğü.
- Tamgaç, Ö. F., Demirel, Z. & Günay, K. (1990). *Giresun, Kürtün, Pınarlar Köyü Madensuyu Kaynağının Jeoloji ve Hidrojeoloji Raporu*. Ankara: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- Tandoğan, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.
- Tanoğlu, A. (1969). *Beşeri Coğrafya: Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Tarkan, M.T. (1973). Rize-Hopa Yöresi Coğrafi Etüdü. Atatürk üniv. Yay. No: 145, Araştırma Serisi No: 27, Edebiyat Fak. Yay. No: 35, Erzurum.
- Tatar, N. (1991). *Bütün Yönleriyle Dereli*. Ankara: Sanem Matbaası.
- Tekin, F., & Cantürk, S. (2017). “Giresun İli Merkez Yer Adları Üzerine Bir İnceleme”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (60), 97-120.
- Thompson, A. A. & Strickland, A. J. (1989). *Strategy Formulation and Implementation, (4th Edition)*. USA: Irwin, Inc.
- Tolun Denker, B. (1977). *Yerleşme Coğrafyası, Kır Yerleşmeleri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Tuncel, H. (1992). “Türkiye’de (1966-1986 yılları arasında) Arıcılığa Genel Bir Bakış”. *Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Dergisi*, (1), 97-126.

- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye İskân Coğrafyası*. İstanbul: İst. Üniv. Ed. Fak. Yay.
- Tümertekin, E. (1972). *İktisadi Coğrafya*. İstanbul: Çağlayan Basımevi.
- Tümertekin, E. (1987). *Ulaşım Coğrafyası*. İstanbul: Türkiyat Matbaacılık.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2012). *Ekonomik Coğrafya, Küreselleşme ve Kalkınma*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2010). *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Ünal, Ç. (2010). *Türkiye’de Sanayi, Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Yapısı*. Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık.
- Yılmaz, A. (1993). *Doğu Karadeniz Kenar Dağlarının Kuzeyinde (Melet- Harşit Arasında) Kırsal Yerleşme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2017). “İslamlaşma Sürecinden Cumhuriyete Giresun’da Eğitim- Öğretim”. *KSBD*, 9 (2), 37-61.
- Yolalcı, M. E. (1994). “Maarif Salnamelerine Göre; Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları” . *OTAM*, (5), 435-473.
- Zaman, M. (1993). *Tonya İlçe Merkezi’nin Coğrafi Etüdü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zaman, M. (2007). *Doğu Karadeniz Dağları’nda Yaylalar ve Yaylacılık*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- URL-1 <http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/TR-57975/kent-tarihi.html> (Son Erişim Tarihi: 20.02. 2019)
- URL-2 <https://giresunderelimiz.wordpress.com/2011/10/23/1/> (Son Erişim Tarihi: 25.02.2019)
- URL-3 <http://derelimyo.giresun.edu.tr/index.php?id=261> (Son Erişim Tarihi: 10.01.2019)
- URL-4 <https://www.haberler.com/giresun-da-10-bin-kirmizi-benekli-yavru-alabalik-3820678-haberi/> (Son Erişim Tarihi: 12.03.2019)

- URL-5 http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Giresun_Madenler (Son Erişim Tarihi: 10.03.2019)
- URL-6 <https://pontosworld.com/index.php/pontus/churches/228-theological-school-of-pontus> (Son Erişim Tarihi: 18.03.2019)
- URL-7 <http://aksular.blogcu.com/dereli-tarihi-ve-genel-bilgiler/1891508> (Son Erişim Tarihi: 18.03.2019)
- URL-8 <http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/TR-161808/su-yapilari.html> (Son Erişim Tarihi: 10.04. 2019)

Yararlanılan Resmi Kurumlar

Meteoroloji İl Müdürlüğü, Giresun

Giresun Valiliğı İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Çevre ve Durum Raporu 2004

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Giresun Gelişim Planı 2014-2018.

Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı

Dereli Belediyesi

Giresun Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Giresun Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü

T.C Giresun Valiliğı

Dereli İlçesi Esnaf ve Sanatkâr Odaları

Dereli İlçesi Tarım ve Orman Müdürlüğü

Dereli Mal Müdürlüğü

Dereli Milli Eğitim Müdürlüğü

Yararlanılan Siteler

<http://svtbilgi.dsi.gov.tr>

<https://www.dereli.bel.tr/>

<https://giresunobm.ogm.gov.tr/>

<http://www.tuik.gov.tr/>

<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>

<http://www.dereli.gov.tr/cografi-yapisi>

<http://www.giresun.gov.tr/dereli>

<https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/>

<https://tabb-analiz.afad.gov.tr/Genel/Sorgulama.aspx>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Hatice KAYMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Giresun – 04.08.1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	htc289125@hotmail.com
Tarih	19/06/2019